

קובץ גליונות פרשת וירא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

סדרי לימוד בלילות שבועות החורף

בסייעתא דשמיא גדולה גם השנה מערכת "קובץ גליונות" מפרסמת את רשימת בתי הכנסת בהם מתקיימים סדרי לימוד בלילות שבת ברחבי הארץ נשמח לקבל שמות של מקומות נוספים בהם מתקיימים סדרי לימוד ולפרסמם לציבור. הרשימה המלאה בסוף הקובץ.

המעוניינים לסייע בתקציב עבור השתתפות בהוצאות הכיבוד לטובת הלומדים החשובים, ניתן לבחור בית הכנסת מתוך הרשימה, או לתרום תרומה כללית שתחולק בין כולם, יש לפנות למערכת "קובץ גליונות" ואי"ה התקציב יועבר לבית הכנסת וזכות הלימוד תעמוד לתורמים

לתרומות:

053-3145900

k.gilyonot@gmail.com

זכויות החיזוקים בלימוד כליל שבת השבוע פרשת וירא
לרפואת אסתר בת רבקה לרפו"ש בתושח"י

לעילוי נשמות

האי גברא ייקרא

שייף עייל שייף נפיק ורב חסד
גבאי בית הכנסת בית ישראל
בשכונת עזרת תורה ירושלים

הרה"ג רבי שלמה זלמן ב"ר אהרן קרויזר זצ"ל
נלב"ע ה' מרחשון תשפ"ה
שעמד לימין הקובץ רבות בשנים
באהבה וחיבה גדולה
ת.נ.צ.ב.ה

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

זמני השבת

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:04	5:17	5:55
בני ברק	4:18	5:18	5:51
ק"ס	4:12	5:17	5:54
אופקים	4:13	5:20	5:54

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

מבצע מיוחד להידוש המנוי השנתי

לקבלת ה"קובץ גליונות" מדי שבוע, ללא צורך בחיפוש אחר מטבע או מכשיר אשראי, ללא צורך בתזכורת או חשש שכחה וגזל וכו'

מנוי

עבור הקובץ הגדול (A4)

ש
בלבד **550**

(ניתן לחלק עד 10 תשלומים)

עבור הקובץ הרגיל

ש
בלבד **220**

(ניתן לחלק עד 10 תשלומים)

בכך הנך זכאי לקחת קובץ אחד מדי שבוע מאחד המוקדים ברחבי הארץ
(אין לקחת קבצים מחנויות המפיצות אלא אך ורק מהמוקדים בבתי הכנסת)

תקופת המנוי

מפרשת בראשית תשפ"ה עד חג הסוכות תשפ"ו

k.gilyonot@gmail.com | 053-3145900

בשורה לשומרי השבת בארה"ק ע"י חברת אנרגיה כשרה לשבת

מערכות אגירה ליתיום לחשמל כשר
בשבתות וחגים, וכן מערכות סולאריות
קטנות ביתיות לפרטיים. המערכת
נטענת בימות החול ע"י מערכת סולארית
או מחברת חשמל, ובמהלך השבת פועלת
בניתוק מרשת החשמל.

מאושר ע"י משמרת השבת

לפרטים והזמנות:
050-4112271

בברכת מרנן ורבנן

נאחל ברכת הצלחה לידידינו החשוב

הר"ר משה אדלר הי"ו

לרגל כניסתו לתפקיד

מנכ"ל מועצת רכסים

יהי רצון שתצלח דרכך בתפקיד החשוב
שתראה ברכה והצלחה בכל מעשה ידיך

בברכה מרובה

מערכת "קובץ גליונות"

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroupscom

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

בטלמסר של מכון 'שיח אמונה' 03-308-5000 בשלוחת 'שיח התורה' שלוחה 2, וכן בעמדות 'נדרים פלוס'

גיליון מס' 581 פרשת וירא
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

לעילוי נשמת
רבי **אברהם ישעיהו**
ב"ר **שמריהו יוסף זצוק"ל קרליץ**
מזן ה"חזון איש"
נלב"ע י"ד מר חשוון תשי"ד
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – יא"צ מרן החזון איש זצ"ל

מנהגי יא"צ של רבנו זצ"ל

מפסיר ומוסף בשבת לפני היא"צ

רבינו זצ"ל היה עולה למפסיר ונגש לעמוד במוסף בשבת לפני היא"צ, ופעמים שירד גם לקבלת שבת ואמר קדיש של מזמור שיר (אבל לא נגש לקבלת שבת ועי' בס' כל משאלותיך עמוד תקכ"ו שאמר רבינו שע"פ קבלה מוזכר לגשת לקבלת שבת ובס' תורת אמן עמוד ק"מ הבאתי שפעמים שלח נכד שיגש במקומו לקבלת שבת), וכשאמר לו שבירושלים נגשים כל התפילות, אמר, בירושלים אוהבים חזנות, וכשלא היה בכוחו לגשת לעמוד שלח את בנו במקומו, ואמר בשם מרן החזון איש זצ"ל שהיה רק עולה למפסיר ולא נגש למוסף, ואמר דמה שנגשים למוסף אינו לע"נ הנפטר רק לכבוד החיים, דמפסיר הוא עלייה שאינה מז' קרואים ואינה עלייה חשובה, ולכן נתנו לו כנגד זה כבוד להתפלל מוסף כדאי' במגילה (כ"ד א'), ואם זה רק משום כבוד החיים אמר החזון איש אני מוחל על הכבוד שאינו לפי כוחותי לגשת למוסף, (ראה ישר עמוד ש"ט).

חל יא"צ בשבת (כמו השנה)

אם היא"צ חל בשבת לא היה נגש כלל שבת קודם (וכן נהגו מרן החזון איש זצ"ל ואביו מרן הקה"י זצ"ל שהיו עולים למפסיר בו ביום ולא בשבת שלפניה עי' בס' ארחות רבינו ח"ג עמוד רל"ג וכן נראה בשערי אפרים שעד ט' סוף מ"ב שכתב שנוהגים שמי שיש לו יא"צ בשבת עולה למפסיר בביתא ואם היא"צ באמצע השבוע עולה בשבת שלפניה למפסיר, ויש שנהגו לעלות לו קרואים כשחל בו ביום ועי' בזה בתורת אמן עמוד ק"ד), והיה אומר רבינו ביום היא"צ קל מלא רחמים בשבת במנחה, אבל כשחל בחול אמר בשם מרן החזון איש זצ"ל דעדיף לומר קל מלא רחמים ביום חול שלא לבקש בשבת רק כשזה זמנו, (ראה ישר שם).

לימוד משניות

היה רבינו זצ"ל לומד משניות בפרקים שמתחילים בשם הנפטר ובאותיות נשמה ולמד בשבת פרק י"ג פרק שמתחיל רבי אליעזר אומר (שהוא פ' האורג) לאות ר"ש, ואמר שכ"ז מכלל המשנה ונחשב שמתחיל בר"ש, (ראה ישר שם).

ש"צ ביא"צ

רבינו זצ"ל היה נגש לעמוד ג' תפילות ובשחרית נגש מתחילת מזמור שיר וסיים כל פרק מפסוד"ז בקול עד השנים האחרונות שכבר לא היה בכוחו ונגש רק לחלק מהתפילה בד"כ שסיים התפילה הסתכל לצדדים ואם ראה שיש מנין שגמרו פסע לאחוריו או לצדדן כשהתפללו מאחוריו והתחיל מיד חזרת הש"ן, (ראה ישר שם).

שיעור ביום היא"צ

רבינו זצ"ל היה אומר שיעור קצר בביהכנ"ס ביא"צ מרן החזון איש ואביו מרן הקה"י, ואומר אחריו קדיש דרבנן, ונשאל למה א"א על אמו, ואמר שאשה פטורה מת"ת וגם מרן החזון איש זצ"ל אמר שיעור רק ביא"צ של אביו, (ראה ישר שם).

שמחות בליל היא"צ

לא הלך לשמחות כלל בליל היא"צ, (ראה ישר שם)

לעלות על הקבר

הלך לבית"ח וכשעבר חמישים שנה אמר שי"א שכבר אין מה ללכת כי הנשמה כבר מתרחקת אבל למעשה המשיך ללכת, ואמר שעולה אחר התפילה קודם שהולך לבית"ח לאכול, כי מחוקות העכו"ם ללכת בתענית לקברות, כשחל בשבת אמר שמן הדין א"צ ללכת כלל, כי המעלה דוקא בו ביום (עי' תפא"י בעדידות פ"ב מ"ט), אבל מ"מ הולך שלא ידברו, והתבטא אתה יודע

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב **ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל**
ואמי מורתי מרת **רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל** תנצב"ה

שְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת פֶּרֶק 121

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"

הג"ר יעקב פינקלשטיין זצ"ל מרבני ישיבת 'תפארת ציון' (כ"ח חשוון) | המשגיח ד'ליקווד' הגה"צ רבי נתן מאיר וואכטפויגל (ב' כסלו תשנ"ט)
הג"ר יואל יהודה בויאר זצ"ל - שלושים לפטירתו (ו' חשוון תשפ"ה) | הג"ר אברהם דוד קורלנסקי מראשי ביהכ"נ 'לדרמן'.
נשמח לקבל מוקראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

מרן הגרא"מ שך זצ"ל (ט"ו חשוון תשס"ב)

חומר הזלזול בהרב שך

כל ימי החזיק עצמו רבינו כתלמידו של הרב שך. ולא זו בלבד שהוא היה זהיר וחדר בכבודו, אלא גם נזהר שלא להביע שום דיעה או עמדה שיכולה להשתמע היפך ממנו.

כאשר עלו על הפרק שאלות ציבוריות שונות, רבינו ביטל עצמו לחלוטין ועשה עצמו כמי שאינו אל מול הכרעתו של הרב שך. שום שיקול לא עמד על הפרק.

על חרדתו מזלזול בכבודו של הרב שך, ניתן ללמוד מהעובדא הבאה: היה זה באחת מהסערות הציבוריות שהיו באותה תקופה. לרבינו נודע כי אחד מידידיו, שהינו תלמיד חכם גאון ומופלג, אמר מילת זלזול על מרן הרב שך.

רבינו חרג ממנהגו, ומיד שלח אליו מכתב, בו כתב את תוכן הדברים הבאים:

"לכבוד פלוני, חששתי מהגמרא בבבא מציעא פ"ד ע"ב כמה חמור מי ששומע זלזול בתלמיד חכם ואינו מוחה, והיות ואנחנו כבר מכירים את הרב שך מבחרותנו בישיבה בלומז'א שכל מעשיו לשם שמים, לכן ראיתי חובה להעיר על כך."
(מר"ג הוויגסברג)

פרסום ראשון: רבינו נראה עומד על יד חלון רכבו של הרב שך, והרב שך מיסב כל גופו כלפיו בעת השיחה

החידוש בשונה הלכות

פסק המשנה ברורה סימן תרע"א סק"ה כי מי שעומד בימי החנוכה, ביום ג' לדוגמא ויש לו רק ב' נרות שלא ידליק שני נרות אלא ידליק רק אחת, ובשונה הלכות שם דין ו' חרג ממנהגו, שבדרך כלל מביא רק דברי המשנה ברורה וחזון איש, אך בהלכה זו הביא דעת האבי עזרי בשם הבית הלוי המוכיח כי במקרה זה ידליק שני נרות שיש לו. ועין טעמא דקרא החדש, לחנוכה שהביא טעם לדבריהם.

ומעניין לציין כי במקום נוסף (פ"ד מתרומות צה"ל אות תס"ב) מביא רבינו את דבריו של הבית הלוי, אך מציין שהוא הובא בספר אבי עזרי, ואף שבודאי ראה את זה גם בלי האבי עזרי, ומסתבר שעשה כן לכבד את רבו מרן הרב שך זצ"ל.

שיקומו לספר ולא עבורו

סיפר בן רבינו רבי שאול קניבסקי שאמר לו רבינו: שהבחין בפעמים רבות שהרב שך מגיע לאסיפה ציבורית, כשהוא אווז בידו ספר קודש, למרות שכלל לא היה נוצר לו לדרשא. ואמר טעמו, כי ידע שיקומו מפניו, ובעונותיו רצה שלכל הפחות יקומו לספר קודש ולא אליו....

רבינו על ציונו של מרן הרב שך בבית החיים 'פוניבז' בבני ברק

'הרי לנו יש את הרב שך'

בחודשי החורף של שנת תנש"א, התרחשה תקופת מלחמה שלימים כונתה 'מלחמת המפרץ'. מדינת עיראק שלחה לעבר תושבי ארץ ישראל טילים וכלי נפץ, והאווירה היתה מתוחה מאוד. מרן הרב שך הורה אז לכל שומעי לקחו, כי מוכרחים להתחזק בכל הכוח בתורה ובתפילה, וגם להישמע להוראות הבטחון, לעשות השתדלות מעשית, להצטייד במסיכות אב"כ שחולקו אז על ידי משרד הבטחון, מחשש שמא ח"ו ישלחו פצצה כימית, ובשעת ההפגזה להסתתדר בחדרים אטומים.

מנגד למרבה הפלא - עמד רבינו, שהחזיק עצמו לתלמיד של מרן הרב שך, ותמיד היה ירא וחדר לכל הוראה היוצאת מפיו, ואמר בכל עוז לכל השואלים אותו, כי אין שום צורך לאטום את הבית, ולא לאגור מוצרים מזון לתקופת מלחמה, ואין צורך להיכנס ללחץ ולחרדה.

שאלוהו: היתכן, והרי הרב שך אמר אחרת. ולא רצה רבינו לענות את טעמו האמיתי. אך לשואל ענה במתק שפתים: "הרי יש לנו את הרב שך המיגן על הכלל כולו, ומה יש לנו לחשוש. אמנם, הרב שך מורה אחרת, זה מפני שלא סומך על עצמו, הוא לא יודע שיש את הרב שך..."

וסוף הסיפור ידוע ומפורסם, שמדברי רבינו לא נפל דבר ארצה, ותושבי ארץ ישראל ראו אז ניסים גדולים ועצומים מאוד.

רבי חיים הוא מציאות רצופה של לימוד

סיפר רבי שמואל אפשטיין ז"ל, שהיה מאנשי אמונו של הרב שך: בתקופת הקמת מפלגת 'דגל התורה', הוחלט לקיים אסיפת ענק עבור ציבור בני התורה ב'בניי האומה' שבירושלים, שם יוכרז על הקמת המפלגה לציבור בני התורה.

הרב שך היה מעורה בכל פרט ופרט והוא זה שהכתיב את שמות הרבנים שיוזמו, שם אחר שם, הוא ידע היטב שהציבור יספור וימנה את הבאים, וההשתדלות היתה בהתאם. כאשר הגיעו אל שמו של רבינו, עצר לרגע הרב שך, והיסס.

הרב אפשטיין עמד ותהה, היסוס זה מה טיבו. ואז החל הרב שך לדבר לעצמו "...הרי הוא - רבי חיים, לא הפסיק ללמוד לשום צורך וענין, אם כן זה הפסק של מציאות רצופה של לימוד תורה, אולי אסור לעשות זאת" ---

הרב אפשטיין השתומם: כיצד אפשר לשקול זאת בזמן כה קריטי, הרי בודאי בואו של רבי חיים יעורר רושם רב. הרב שך המשיך לשקול ולחכוך בדעתו, ובסוף לאחר מחשבה קלה נוספת הכריע: "זה כבוד התורה, בשביל כבוד התורה זה נחוץ"....

הלכות 'כבוד התורה'

כאשר הרב שך יצא נגד השימוש בכשרות מסוימת, הגיעו שאלות רבות אל רבינו בענין זה, עד כמה צריך להתאמץ להימנע מהשימוש במאכלים, ודיני תערובת במאכלים מאותה הכשרות, חזקת נאמנות ודיני חשוד וכדו'. והתבטא אז רבינו כמה פעמים: אין כאן שאלה בהלכות 'מאכלות אסורות' כי אין טענות על צורתו ועצם ההשגחה, אלא זה שייך להלכות 'כבוד התורה' של הרב שך, שאינו מרוצה מהם, (ויש לדון כל שאלה לגופה).

ומעשה היה בתלמיד חכם עני ממשפחת רבינו, שרבינו היה משתדל לסייע לו קצת בעזרה כספית. ובכל פעם שהיה נולד לו בן, רבינו היה

תומך ומשלם לו את הוצאות כל הסעודה. בתקופה ההיא, נולד לו בן וערך את סעודת הברית בכשרות ההיא, ואחרי כן נודע איכשהו הדבר לרבינו. ובפעם היחידה ההיא, לא שילם לו את הוצאות הסעודה, מפני כבודו של הרב שך.

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

686

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • וירא תשפ"ה

לרגל יארצייט מרן החזון איש זללה"ה בשב"ק
משיחות שמסר רבינו בחודש אדר תשע"ג ושבת תשע"ד

"ההקדמה" של החזון איש

החזון איש בספרים האחרונים שחיבר לפני שנפטר עשה "הקדמה", ולא כתב שם דברים משלו, אלא העתיק מאמרי חז"ל עם דברי חיזוק. ובדרך כלל הוא לא היה כותב דברי מוסר, ורק יש קונטרס אמונה וביטחון, שבו כתב לעצמו דברי מוסר, ולא רצה להדפיסו בחייו כי חשש שזה יכול לפגוע במישהו*, ונדפס לאחר פטירתו, אבל הוא רצה לתת ולהשפיע חיזוק, ולכן כתב ההקדמה עם מאמרי חיזוק.

ובחייו הדפיס את החזון איש בהרבה כרכים קטנים, על קדשים ועל שבת ועוד, ובשנת תשי"ח קיבלתי ממנו את הספר על שבת, ולאחר פטירתו צירפו את הכל ביחד בכמה כרכים גדולים, וכתב את ההקדמה בתחילת הספר על שבת, וכן על בנא בתרא וסנהדרין, שהוא הספר האחרון שהוציא בחייו, וכיום זה נדפס בתחילת חלק אורח חיים.

וכתב בראש הדברים "התעוררות לעמל התורה, לאמונה, לטהרה, ולקדושה", עמל התורה זה ללמוד בהתמדה, וכמו שאמרנו (אבות ו, ד) בתורה אתה עמל, לא רק ללמוד, אלא לעמול! וזהו הדבר הראשון, עמל התורה, והדבר השני זה אמונה, כמו שאמרנו (מכות כד, א) בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה, וגם אמונה צריכה תורה, ובלי תורה לא שייך אמונה ולא יודעים מה זה אמונה.

ואחר כך טהרה, כמו שמבאר המסילת ישרים בכמה פרקים מה היא טהרה וכיצד קונים טהרה ומה הם מפסידי טהרה, וכן קדושה מבואר במסילת ישרים, וכמו שמצינו בחז"ל (יבמות כ, א) קדש עצמך במותר לך, להתקדש! ומביא החזון איש שם הרבה מאמרי חז"ל, בבלי וירושלמי, וגם מדברי הראשונים והאחרונים על עניינים אלו.

מי שלומד תורה נמצא בבית המקדש!

ובתחילה מביא מדברי הגמרא (ברכות ח, א) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד.

ונתבונן כמה שכתוב כאן, שהרי בית המקדש השפיע תורה וקדושה, ובבית ראשון גם היה נבואה, ובבית שני אמנם לא היה נבואה, אבל היו עשרה ניסים, כגון שלא כיבו גשמים אש של עצי המערכה, וכולם ראו איך שהגשם יורד והאש דולקת, וכן שלא ניצחה הרוח את עמוד העשן, שהעשן היה עולה ישר למרות הרוח, וכך היו עשרה דברים שראו בעיניים ממש שינוי הטבע, שבבית המקדש הטבע לא שולט.

ועוד מצינו בחז"ל (ב"ב צט, א) שמקום הארון אינו מן המידה, היינו שקדוש הקדשים היה ברוחב עשרים אמות, ומכל צד של הארון היו עשר אמות, והארון עצמו לא תפס מקום גשמי כלל! כאלו דברים מיוחדים היו בבית המקדש.

ועל זה אמרו שעכשיו אין לנו בית המקדש, אבל ארבע אמות של הלכה הם במקום בית המקדש, וכאילו יש בית המקדש, ומי שעוסק בתורה בארבע אמות של הלכה הוא כמו שנמצא בבית המקדש, כמו

* מרשימות אחד הנכדים: אכלנו בליל שבת בבית רבינו, ודיברו על כך שבספר 'אמונה וביטחון' של החזון איש השמיטו כמה דפים שלא הדפיסו, וכעת התפרסמו אלו הדפים, ואמר רבינו כי הסיבה שהשמיטו, משום שדפים אלו נכתבו כנגד מישהו, ואם היו מדפיסים את זה בזמנו היו כולם יודעים שהדברים מכוונים כלפיו, אבל כיום שהוא כבר נפטר ועבר הרבה זמן לא ידעו כלפי מי ומה הדברים אמורים.

ושאלו לרבינו, שאף כיום יכולים לברר אצל אנשים שהיו בזמנו ויגידו על מי ומה זה נכתב, והשיב רבינו בפליאה: הרי זה לשון הרע ואף אחד לא יספר. ושאלו בכל זאת שמא יהיו אנשים שייספרו, ושוב השיב רבינו, לא יתכן! שהרי זה לשון הרע על מות, ויש חרם שלא לספר על המתים.

הלומד משפיע קדושה על כל העולם

ובאמת החזון איש בעצמו כתב באגרת (ח"צ סב) שבמקום שיש בעל תורה אמיתי, השפעתו ניכרת על כל הסביבה, ומהו בעל תורה אמיתי? אדם שעמל בתורה, עם אמונה, וטהרה, וקדושה, דהיינו שגם מה שהוא

החזק במוסר

מחשבה אחת של מוסר

ביום ראשון יחול יארצייט מרן הגרא"מ שך זללה"ה, והיה רבינו רגיל לצטט ממה שביקש מרן הגרא"מ בצוואתו:

"וכן אני מבקש מכל אלו התלמידים היודעים שקיבלו תועלת ממוני... שיעשו חסד עמדי וילמדו בעד עילוי נשמותי אפילו משנה אחת או מחשבה אחת של מוסר, והיה זה שכרי".

והרבה פעמים דיבר רבינו על גודל התועלת אפילו במחשבה אחת של מוסר, ונעתיק כאן מתוך כמה שיחות:

מחשבה של יראת שמים מקדשת את האדם, וכפי שביקש מרן הגרא"מ שך בצוואתו שיחשבו מחשבה אחת של מוסר לעילוי נשמתו, ומהו מוסר? ביקורת עצמית, מה אני יכול עוד לקיים שאינני מקיים, איזה מעשה או איזה מחשבה, שאני יכול להוסיף עוד משהו יותר ממה שאני עושה וממה שאני רגיל.

אמנם זה לא פשוט, אבל זה שייך, וזה דבר גדול מאד, להתבונן ולחשוב איך אני יכול עוד להתקדש, להתעלות במעלות הקדושה, אין שיעור למדרגות הקדושה עד כמה אפשר להתקדש.

~ ~ ~

אין לשער את ההשפעה של הדבר הקטן, מחשבה אחת! כי המחשבה היא בפנימיות, וזה משפיע יותר מדיבורים וממעשים, וכל מהות האדם משתנה בזה, כי זו עבודת הנפש, והעבודה היא עם מחשבות, ולא עם הגוף, וכדי להתעלות צריך מחשבות.

~ ~ ~

גם בחצי שנייה אפשר לחשוב מחשבה של אמונה, והמחשבה משפיעה בפנימיות, אדם מושפע ממה שהוא חושב, ואין לשער הזכות והמדרגה שאפשר לזכות בזה.

~ ~ ~

הכרתי אברך שהתחיל לחשוב בכל יום שלוש מחשבות של מוסר, מחשבות על עצמו ועל דרגתו ברוחניות, מה הדרגה שלו בתורה, ביראת שמים, ובמידות טובות, כמה הוא דבוק בתורה, כמה היראת שמים שולטת עליו, וכמה מידות טובות יש לו, ומאז שהתחיל לעשות ככה התעלה והתעלה באופן מיוחד מאד.

~ ~ ~

עוד מחשבה אחת! מחשבה טובה, מחשבה של מצוה, זה מקדש את האדם ומשפיע בעולמות העליונים, ומזכה את כל העולם.

וכבר אמרו (קידושין מ, ב) עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, והיינו לאו דווקא מצוה שבמעשה, אלא אפילו מחשבה אחת, כל אחד לפי כוחו כמה שיכול, כל תוספת משהו, אין לשער החשיבות שבו! עוד רגע של תורה, ועוד רגע מחשבה, מחשבה של תורה ושל אמונה, ומחשבה של חסד, של מעשים טובים ואהבת הבריות, כל מחשבה טובה זה דבר עצום, ואין לשער מה שמחשיבים את זה בשמים.

הצלת עשרה צדיקים בסדום

בראשית י"ח ל"ב. אולי ימצאון שם עשרה. פירש רש"י: על פחות לא ביקש, אמר דור המבול היו שמונה, נח ובניו ונשיהם, ולא הצילו על דורם, ע"כ. ויש להבין ענין זה, למה יצילו הצדיקים את כל המקום, הרי לכאורה פשוט שאם היו שם צדיקים הם כבר היו ניצלים באיזו צורה, כמו לוט, ואם כן מהו שביקש אברהם להציל את כל המקום בזכות הצדיקים, הרי בדן הוא שייהרגו הרשעים, והצדיקים ינצלו באיזה דרכים.

ולכאורה משמע שאם היה עונש, גם הצדיקים היו נענשים, ועל זה ביקש אברהם כיון שלצדיקים לא מגיע עונש ממילא ינצלו גם הרשעים בזכותם, וכן רואים גם בלוט, שהיה צדיק ביחס לסדום, ועם כל זה לא ניצל אלא בזכותו של אברהם, ומשמע ששאר צדיקים שלא הייתה להם זכותו של אברהם באמת היו נענשים יחד עם כולם, וצריך ביאור מדוע הדבר כן ולמה ייענש הצדיק שלא חטא ביחד עם בני עירו.

וגם צריך ביאור למה אם היו פחות מעשרה צדיקים לא היה מועיל להציל את כל המקום, הרי סוף סוף הצדיק אינו צריך להיענש וממילא כבר גם הרשעים לא ייענשו.

ונראה שבאמת הצדיקים לא היו נענשים ביחד עם אנשי סדום, ואם היו שם צדיקים כבר היה הקב"ה מצילם באיזו דרך וכמו שהציל את לוט, אלא שאברהם אבינו ביקש מהקב"ה להציל את כל המקום בשביל הצדיקים, משום שהצדיקים משפיעים לטובה על כל סביבתם, ואם כן יתכן שגם שאר אנשי המקום יושפעו מהם לתקן מעשיהם, וכדאי להציל את כל אנשי סדום בשביל העשרה צדיקים כי יש תקווה שישפיעו עליהם להיטיב דרכם, אבל בפחות מעשרה לא יהיה בכוחם להשפיע לטובה על סביבתם.

השפעת הסביבה לטובה ולרעה

ואמנם מצינו את כוח ההשפעה לשני הצדדים, שעלולים גם לקבל השפעה לרעה מיחידים המתנהגים שלא כהוגן, וכמו שהובא בגמרא (סנהדרין צז, א) המעשה בעיר קושטא שהיו נזהרים תמיד שלא לשנות בדיבורם, ולא מת מהם אדם קודם זמנו, ופעם הגיע לשם אדם אחד ואירע שהוצרך לשנות בדיבורו לצורך צניעות, ומיד אחר כך מתו לו שני בניו, ובאו אליו אנשי העיר וביקשוהו שיעזוב את המקום ולא יביא עליהם מיתה.

ולכאורה היכן מצינו עונש גדול כל כך על שקר, הרי יש הרבה אנשים שרגילים בשקרים ולא שמענו שיענשו כל כך, וצריך לומר שאנשי קושטא נענשו על פי מדרגתם כחוט השערה.

אבל צריך ביאור, שהרי לא גרם נזק לשום אדם באותו השקר, ומדוע נענש על זה, ולמה אמרו לו שיעזוב את המקום, וגם צריך ביאור מהו שאמרו לו שלא יביא עליהם מיתה, הרי לכאורה אין להם מה לחשוש, כי רק הוא שיקר והם לא, ובדאי שהם אינם צריכים להיענש על מה שהוא שיקר.

והביאור בזה נראה, שאנשי קושטא חששו מההשפעה הרעה של השקר, שכיון שיצא דבר שקר מפיו ונשמע השקר במקומם כבר היה אצלם חשש גדול שגם הם יושפעו מזה. ואף על פי שלא גרם בזה נזק לשום אדם, מכל מקום גם זה הוא אחד ממדרגות השקר שהביא רבינו יונה בשער שלישי בכת שקרים, וכיון שיכולים להיות מושפעים מזה, זה יכול להביא לידי כך שבסוף גם הם ישקרו, ולכן הרחיקוהו מיד ממקומם למנוע השפעה זו. ורואים בזה את כוח ההשפעה על הסביבה לטובה ולרעה.

משיעורי החומש בליל ש"ק, וירא תשס"ז

לעילוי נשמת רבי **מרדכי דוד** ב"ר **זלמן לייב זיבלד** זצ"ל
נלב"ע ט"ז חשוון תשפ"ב - תנצב"ה
נדבת בנו ידידו הר"ג רבי שמואל יצחק זיבלד שליט"א
תלמיד רבינו מרן ראש הישיבה זללה"ה

לעילוי נשמת ר' **משה בצלאל** ב"ר **אשר מרגליות** ז"ל
נלב"ע ז' חשוון תשס"ז - תנצב"ה
ורעייתו מרת **פייגה צפורה** ב"ר **מנחם מנדל שמעון** ז"ל
נלב"ע י"ח חשוון תשנ"ג - תנצב"ה

אוכל זה בקדושה, כי הוא אוכל לשם שמים, וזה כמו קרבנות ונסכים, שאינו אוכל למלא תאוותו, אלא מפני שהוא חייב לאכול וכמה שהוא חייב לצורך בריאות הגוף, וגם אם האוכל טעים אין כוונתו לזה אלא מפני שמוכרח וצריך לאכול.

וזהו 'בעל תורה אמיתי' שהשפעתו ניכרת על כל הסביבה, וידוע שחילוניים שגרים בסביבת בני תורה הם אחרים מאלו שגרים בריחוק מקום, כי קדושת התורה משפיעה!

ובית המקדש השני קדושה על כל העולם, כמו שאמרו (מנחות פו, ב) על הפסוק 'ויעש לבית חלוני שקופים אטומים' שקופים מבפנים ואטומים מבחוץ, ופירש רש"י שבכל מקום עושים חלון צר מבחוץ ורחב מבפנים כדי שיאיר לתוך הבית, אבל בבית המקדש היו החלונות רחבים כלפי חוץ, כי האור היה בא מבפנים ומאיר לעולם, והיינו שבית המקדש השני אור של קדושה לכל העולם, **וכך גם מי שעוסק בתורה הוא כמו שנמצא בבית המקדש ומשפיע קדושה על כל העולם.**

ושמעתי מעשה באחד שלמד בכלל גדול בירושלים, והציעו לו לעבור לאיזה יישוב ששם יהיה מרבץ תורה, והוא היה מסופק האם להסכים לזה, כי עכשיו הוא נמצא במקום תורה גדול, ושם אינו כן, והתייעץ עם אדם בר סמכא, והלה אמר לו: הרי שם אתה בונה את בית המקדש! ואמנם גם כאן יש 'בית המקדש', אבל שם אתה 'עושה' את בית המקדש, כי שם זקוקים לך, ואתה תהיה הכהן הגדול המשפיע שם, ואילו כאן יש עוד הרבה 'כהנים' חוץ ממך... והוא הענין שהזכרנו שעסק התורה משפיע קדושה בבית המקדש.

כל הבריא – בשביל היחיד שעוסק בתורה

ויש להתבונן בלשון הגמרא שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה, וצריך ביאור וכי אין בעולם עוד שום דבר חוץ מזה, ומהו שאמרו אין לו להקב"ה בעולמו וכו'.

וביאר בזה הרמב"ם בהקדמה לפירוש המשניות סדר זרעים, שהרי תכלית בריאת כל העולם הוא לכבוד שמים, כמו שכתוב (ישעיה מג, ז) לכבודי בראתיו, והכבוד שמים החשוב ביותר זה תורה, וארבע אמות של הלכה זהו מקום שעוסקים בתורה המתנהגים על פי התורה והכל תפוס רק עם תורה, ועל זה אמרו שאין לו להקב"ה בעולמו, דהיינו שזהו "התכלית" שבשבילה ברא הקב"ה בעולמו, וזהו המקום שהקב"ה רוצה שיהיה בעולם, ארבע אמות של הלכה, כי בשביל זה נברא העולם! וזו הסיבה והמטרה שבשבילה צריכים את העולם.

וגם כל האנשים שבעולם נבראו בשביל האדם העוסק בתורה, כי הוא צריך להתקיים, וצריך מזון ובגדים ושאר צרכים, שאינו יכול לעשותם לבדו, ולכן נבראו הרבה אנשים שיעשו בשבילו.

וזה גם ענין מה שאמרו חז"ל (יבמות סג, א) אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, שאם יש בעולם רח"ל איזה שיטפון או רעידת אדמה ואסונות טבע עם הרוגים, אפילו במדינה רחוקה מאד, זה נועד בשביל לעורר את ישראל, שנאמר הקב"ה גויים נשמו פינותם וגוי אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר, והיינו שכל הפורענות שבעולם באה בשביל ישראל שיקבלו חיזוק ויראת שמים, ואפילו בשביל אדם אחד מישראל מספיק, כדי שיהיה אחד יתעורר! **וכן כל הנהגת העולם, המטרה היא בשביל ישראל, בשביל האדם היחיד שעוסק בתורה בארבע אמות של הלכה, וכל קיום העולם הוא בשבילו.**

וזהו המאמר הראשון שהביא החזון איש שם, שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה. וכך אפשר לקחת "שורה אחת" של מאמר חז"ל ממה שהביא שם, ולהתבונן מה הכוונה ומה רואים בזה. [א"ה ראה בדרך החינוך גיליון 135 שהרחיב רבינו במאמר חז"ל נוספים שמביא החזון איש בהקדמה שם].

וצריכים לדעת את החשיבות של מה שיש לנו, שאנו עוסקים בתורה ויושבים בבית המקדש! ישיבה ומקום תורה זה בית המקדש!

וגם התפילה במקום תורה, כמו שאמרו (ברכות ה, א) ביני עמודי היכא דגרסי, ומצינו שגם בבית המקדש היו מתפללים בלשכת הגזית, כי שם הוא מקום ישיבת הסנהדרין לעסוק בתורה (תפא"י תמיד סוף פ"ד), ואף על פי שלשכת הגזית היה רק חצייה בקודש, עדיף להתפלל שם ולא בעזרה, כי זה מקום תורה.

אשרינו מה טוב חלקנו שאנו עוסקים בזה, ורק צריכים לדעת את החשיבות של זה, ולהמשיך שלא יהיה רפיון מהמעשים הטובים האלה!

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לגדו שליט"א

פשר דבר | בעניני הפרשה

קח נא את בנך את חידך אשר אהבת וגו' והעלהו שם לעלה (כ"ב ב')

במסכת כלה פ"י איתא אהא דכל שיש בו שלש מדות הללו בידוע שהוא מזרעו של אברהם, ומקשי' שם אלא רחמן הא אברהם לא רחם על ברי', ומשני היינו רבותי' דאברהם להודיער חבתו בהקב"ה.

השתא (בשאלה) קסבר דכבישת הרחמים וביטולם ה' חלק מזהציוו, ודו"ק. ותיירך דלא על זה נצטווה, דכבישת הרחמים היתה ע"ד הגברת חיבתו בהקב"ה עליהם ולא ע"י ביטולם. [וידועים דברי הגאון מוהר"א אחי הגר"א בביאור דברי המדרש שהיו עניני זולגות דמעות וליבו שנח וכו'].

ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו (כ"ב י"ג)

יל"ע היאך הקדיש אברהם אבינו את האיל לעולה, דלכ' לא שייך הקדש לפני מתן תורה, [וכן יל"ע בפסח מצרים שה' קודם מתן תורה היאך הקדישהו. מיהו יל"ע בפסח מצרים דמקחו מבעשור אי ענינו הזמנה או הקדש, עחז"א או"ח סי' קכ"ד דף צ"ו שדן בה]. ובתוס' נדרים י' ב' ד"ה כאימורא מנבאר דשייך התפסה דנדר באילו של אברהם, והוא מירושלמי, ומשמע דשפיר ה' על האיל דין הקדש, ומיהו יש לדחות דאפשר שהתפסו בקדושה הבאה ע"י הקרבה ואולי זו היא גם קודם מתן תורה, ומצינו הקרבה בלא חקדשה, כמש"כ החזו"א נגעים סי' י"א סק"ה ד"ה תוד"ה דקרבן כשר גם כשלא הקדישהו קודם אלא אפי' הביא חולין ושטחו לקרבן שפיר דמי, וכ"נ דס"ל נמי לתבואות שור סי' ה' סק"ב.

[ובעיקר חידושו של החזו"א לכ' יל"ע מואי מקשינן בב"ק ס"ז ב' אילימא לפני יאוש פשיטא, ומואי פשיטותא לפנש"כ הרמב"ן במלכות פ"י שם דיחיד עם מעשה מהני לדין שינוי השם דקני בגזילה גם לפני יאוש, וא"כ ה"נ בשחט בהמה דחברי' במקדש לשם קרבן ליהני, דאיכא יחיד עם מעשה לשם קרבן, מיהו ל"ד לנידון דשינוי דעצמא בגמי' שם, דשייך ב' שינוי השם, ומשא"כ בשחיטה עצמה אין בה שום שינוי מחולין (ועיי' במליקה בעוף) ועי"ל].

ובעיקר הדבר יל"ע עוד מל' סיפרי זוטא בילקוט נשא רמז תש"ט על קרא דזבח שלמים, שיקדים הקדשו לזבחו (וע"ש קודם לכן על קרא דזבחו את קורבנו, כגיד שהבעלים מקדשה לשם), ועי' תו"כ ויקרא פרשה ב', קרבן לד' כשיקדים הקדשו להקרבנו, וע"ש ר"ש [ואין כונת ר"ש דיש כאן דין מיוחד בסמיכה, אלא תחילת ענין הקרבה נקט], ודו"ק.

ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה וגו' (כ"ב ד')

צריך ביאור השתחוי' זו למה והא לעקוד את יצחק הלך ולא להשתחוות. ועיי' בכתבי הגר"ז עה"ת בענין כיכורים דכתיב ב' ב' כי תבוא והשתחית לפני ה' וגו' וכתב שם בשם הגר"א דכל הנכנס לעזרה מחוייב להשתחוות. ובאמת דבר זה מנבאר בחז"ל כמש"כ הרלב"ג שמואל א' פרק א' פסוק ג' ועלה האיש וגו' להשתחוות ולזבחו וגו', וכתב עלה הרלב"ג שאפשר גם כן שהיתה ההשתחוואה כמש"כ הנכנס שם ה' מנשתחוה כמו שאמרו ז"ל. ויל"ד דמצות השתחוואה זו קיים אף בזה"ז שאין בית המקדש קיים דמל"מ קדושת המקדש נשארה ודין מורא מקדש נמי איכא וא"כ אף בזה"ז כל טהור שזכנס צריך להשתחוות.

צפצף ובלב גמר קחת בלב תמר. (סליחות עד)

צ"ב מואי צפצף ד"ל דהכוונה לתפילתו של אברהם כדלעיל סליחה ל"ט ד"ה בוקר רחמיך וכן בילקוט"ש רמז ק"א יצחק ימיון לך קרבן אחר תחתיו והיינו אע"פ שהתפלל היה בלב שלם אך מוהלשון משמע שהיה נגיד בין הפה ללב דרך בלב גמר וי"ל ע"פ מה דאמרי' בב"ר הוא שולח יד ליטול את הסכין ועיניו מורידות דמעות ונפולות דמעות לעיניו של יצחק מרחמנותו של אבא ואעפ"כ הלך שנח לעשות רצון ויצרו והיינו צפצף שהיה בוכה אך בלב גמר לעשות רצון קונו וזהו ההמשך קחת בלב תמר כדאמרי' סוכה מ"ה מה תמר אין לו אלא לב א' לאביו שבשמים כך ישראל אין להם אלא לב א' לאביו שבשמים שבא לומר על שלימות הלב אע"פ שבכה והפי' בזה שבכה שמעתי כמוהו הגר"ל שליט"א דהרי נצטוו קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת והנה אפשר לקיים המצוה מתוך הרגשת ניכור כאילו אינו בנו ובכך להילקל הנסיון אך כיון שנצטוו היה מעורר בלבו אהבת בנו יחידו עד שבכה וכן הלך שנח לעשות רצון קונו וזהו דכתיב ויעקד את יצחק בנו וכי איני ידע שהוא בנו רק שחייק בלבו שהוא בנו ואעפ"כ עקדו ונתנו ע"ג המזבח מנמל לעצים אך י"ל דהכל א' דהדמעות היו דמעות של תפילה אך במד' תנחומא ישן איתא הלוק ילך ובכה בשעה שניסה אותו הקב"ה והאמר לו קח נא אעפ"כ היה בלבו בוכה ובפיו א"ל הנני. (קובץ תורת העמק ח"ח)

דעת הסוברים עמונית ומואבית באזהרה אינה תורה

י"ט ל"ח ו"ח ותקרא שמו מואב וגו' ותקרא שמו בן עמי

רבינו שליט"א הביא את דברי הנצי"ב שלא בכל דבר אומרים כמו במחלוקת ב"ש וב"ה, שב' הדעות הם תורה, אלא יש מחלוקות שהצד שהוכרע לא כמוהו אינו תורה, והראה בפנים מה

מעשה דבר

צורת דפלומטיה

ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום. (וירא כא, כו)

סיפר רבינו ששמוע מיידיו הגר"י מיזליש זצ"ל: שבאותו ליל שב"ק שבה נלב"ע מרן החזון איש פרק וידא תשי"ד ליווה את מרן החזון איש בחור מיישיבת סלבודקה באמצע הדרך שאל אותו מרן החזון איש מה פשר נוסח תשובת אבימלך לאחר שאברהם מוכיח אותו על אודות באר המים אשר גזלו עבדיו אבימלך משיב לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי חיים כא כי אבימלך היה כמו א' ענגלישער דיפלומאט דיפלוטט אנגלי חתם מרן החזון איש את דבריו בני הדור ההוא שזכרו זה מקורב את סגנון הדיפלומטיה האנגלית ששלטה בארץ ישראל מכת המנדט הבריטי הבינו אל נקל את כוונתו. (ועי' טעמא דקרא כאן)

שכתב בזה הנצי"ב [קדמת העמק ויקרא או י' יש מרם שמיד שיצא מסלע המחלוקת אסף נוגהו והלך תמים ושוב אין בו אור תורה וכו', כמו שנחלקו בדורות הראשונים בפירוש הכתוב לא יבא עמוני ומואבי אם עמונית ומואבית בכלל, והנה בשעת מחלוקת היתה הדעה עמונית ומואבית בכלל בגדר כל דברי תורה עד שבא בועז וקבע הלכה כדאיתא בכתובות וכו', ושוב כבה אותו הניצוץ לגמרי, ומי שלומד דעה זו דואג אומור עמונית ומואבית באזהרה אינו ככל ד"ת. יכן הוראת דואג ואחיתפל שאשת דוד מותרת שאניה בכלל אשת איש, בשביל שהוא חייב מיתה והרי הוא כמות כדאיתא ברבא פרשת נח. והנה כבר נשתקע סברא זו ואין בה אור תורה כעת ... יעו"ש באריכות דברי הנצי"ב.

דברי השטן ליצחק בדרך לעקידה

כ"ב ג' וישכם אברהם בבקר וגו' ויקח וגו' ואת יצחק בנו וגו' וילך אל המקום וגו' רבינו שליט"א אמר דבר אגדה שראה בספר לאחד מותלמידי הרמח"ל בשם הגר"י בריאל שהיה מגדולי איטליה לפני מאות שנים לבאר מה שאמרו חז"ל ביצחק שכשהלך עם אביו לעקידה בא אליו השטן בדמות זקן ואמר לו כל מה שהכניה לך אמך (בגדי רקמה) יהיו

לישמעאל בן השנואה. ואינו מובן מה יש בדברים אלו לרפות ידו מלמסור נפשו לה'. וביאר תוכן הדבר שהשטן אמר ליצחק, כפי הנראה נכנסה בליבו של אברהם דיבתם של ליצני הדור שהיו אומרים מאבימלך נפקדה שרה. שאילו אתה בנו לא היה עושה לך כך ומכירת זרעו. ומעשה העקידה הוא חילול כבודו של אבך שרה לקבוע שבנו של אברהם הוא מוהגר ולא מונגה. (והוסיף שספר זה היה ברשותו של הגר"א ייזיק שר וכתב על הגליון ביקר דבר תורה זה).

ברין הכנסת אורחים כהקבלת פני השכינה.

בגמ' בשבת [קכ"ז] ובשבועות [ל"ו] אמרו אמור רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה, דכתיב ויאמר (ה') אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו'. ע"כ. והוא נלמד מוא שהפסיק אברהם את קבלת פני השכינה לצורך הכנסת אורחים, הרי שהכנסת אורחים גדולה מקבלת פני השכינה.

וברמב"ם [פ"ד מנאכל ב'] אמרו וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, שנאמר וירא והנה שלשה אנשים, ע"כ. [והוא לפי גרסה בהוצאת ש"פ] וצ"ע הא איז חקקבלת פני השכינה א"כ במה עזב אברהם את השכינה מפני הכנסת אורחים, והרי אינו עדיף מהקבלת פני השכינה, וצ"ע. והגר"צ שיטנברג שליט"א אמר לפרש שהרי בהכנסת אורחים הכא היה שלוש אורחים, וכל אורח מותקיים בו מצוה לעצמו, וע"כ מותקיים בהכנסת אורחים הוא ג' הקבלת פני השכינה, שכל אורח לעצמו חשוב כהקבלת פני השכינה לעצמו, וע"כ הפסיק אברהם את קבלת השכינה והתעסק בהכנסת אורחים.

ומור' הגר"ל שליט"א אמר בזה דאין המושקל בזה הוא לפי כמות האורחים והמצוות שיש בזה, אלא לפני הענין של הכנסת אורחים שענינה שקול כהקבלת פני השכינה, ובזה שקול הכנסת אורח אחד כהרבה אורחים, ויל"ע בזה. (חצר הכתנים)

בענין סעודת המלאכים.

[ח' ט'] וַיֵּצֵא הַמַּלְאָכִים וַחֲבֵלֵי וְנִיְהַבְּרָא אֲשֶׁר עָשָׂה וַיְחַיֵּם לְפָנֵיהֶם וְהוּא עֲמִיד עֲלֵיהֶם פֶּתַח הָעֵץ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָּאָהָל:

ורש"י כתב, (ח) ויקח חמאה וגו' - ולחם לא הביאו לפי שפירסה שרה נדה, שחזר לה אורח כנשים אותו היום, ונסמאת העיסה. ובפסוק ט' כתב רש"י, "אמר רבי יוסי בר חנינא כדי לשגר לה כוס של ברכה". ע"כ. ושני מימרות אלו אמרו בגמ' בב"מ פ"א ז'. והקשה בזה מור' הגר"ל שליט"א דלכאורה שני מימרות אלו סותרים זא", שאי לא הגיש לפניו לחם א"כ לא שייך ענין כוס של ברכה, ודוחק לומר ששני מדרשים חלוקים זב"ז, שבגמ' אמרו זאת יחידו, ומשמע שס"ל בגמ' הני תרי מימרות. וצ"ע טובא. (שם)

דבר זכרון | מרנא בעל החזון איש זצ"ל גלב"ע ט"ו חשוון תשי"ד

הנה זכה הדור האחרון לאי"ש קדוש ונורא בעל החזון איש זיע"א, אשר האיר את חשכת הגלות בחכמתו ובעמלו בתורה עד כלות הכחות, ובחכמתו ובתבניתו בנה את הנפצרים אחר השואה, והעמיד את עולם הישיבות בטהרתם.

והנה רבינו שליט"א משחר נעוריו התקרב למנורה הטהורה, ויניק מלא חפנים תורה ויראה, ואף הראה לו מרן זצ"ל חביבות גדולה והעביר לו מתורתו. ונקשר נפשו בנפשו, ויגע רבינו בספרי החזון איש לכל פרטיו ודקדוקיו, וכל הספר מלא בגליונות וצינוניו. וכן היה מעורכים של כתבי החזון איש אחר פטירתו.

והנה שמועות והנהגות מרן זיע"א שגורים תדיר בפי רבינו ונצרך לזה חיבור גדול - ואי"ה בתוכנית המערכת בימי הקיץ הבעל"ט להביא מידי שבוע מדור 'דבר האיש' שבו יובא מדברי רבינו אודות רבו זיע"א.

וכאן במסגרת גליון הזכרון הבאנו רק דברים שאירעו עם רבינו עצמו ומרן זצ"ל, וגם זה כפי שיחיל הגליון.

ופעם אמר רבינו לאחד שאביו היה מקורב לחזון"א, אתם קצת לא בסדר שאתם לא דושמים את הסיפורים, ועל כן ראינו את הצורך והחשיבות להביא מדבריו אודות מרן זיע"א.

דבר האמת

[דברים שכתב רבינו במלות עשרים שנה לפטירת מרן זצ"ל - ונתפרסם בקובץ לחושבי שמו אלול תשל"ג קובץ ח' תחת שם העט מ, ב, ו]

מה אושר הדור שהאדם השלם שרוי ה' בתוכו!

האווירה מלאה הדרת קודש, השאיפות -- להתעלות, לגדלות, והנפשות הכמהות נכספות לאור המבהיק של האדם השלם. משכבה האור ונאסף לחיי"ע החל החולין פורש כנפיו עלי תבל, הכל חשים בהתעברות, בהצטמקות, והאפלה שהאורה באור יקרות שבה להעיב את שמי הדור! ואולם!

כל מי שזכה לשלל מקריי ההוד, כל מי שחזה בקודש ונפשו הוצתה, כל מי שהולחב וחושמל מאור - האמת החיה, כל אשר זרמי-הטוהר שטפו וזיככו את נשמתו, לא ישכח לעד אותם ימים נעלים, אותה תקופת-אושר של אור האמת בהילולו ודברי האמת ידהדד לעד בלביו!

דבר האמת אשר המחישו בעליל כי הוא והבל מלא תבל על כל הקנינים והחמודות אשר בה, דבר האמת אשר אילפחו כי אין כל זולתי התעלות בתורה ודבקות בנותנת ית'. דבר האמת אשר כונן חיי-טוהר לתורה ולעומק השגתה. למצוות ולאמיתת קיומן. לכל סגולות איש האמת, איש התורה. דבר האמת אשר עידן ובוק, זיכר ורומם, וביאורו בסוד התבונה אשר לקנין התורה ומשמרת דרכיה, דבר האמת אשר למדהו להבחין בין אמת להתחזות, להידבק באמת בטהרתה ולא להיתפס לאשליות, ולתעב כל סטיה באשר היא ומאשר היא!

הומה הגיג רוחנו בבואנו להזכיר את שמו של רבינו הגדול החזון"א זללה"ה, הנוכל דבר דבר, הנמסור רגשות - ליבנו, הן בה יראים וחדרים אנו, פן נהרס פן נפגע, חלילה, פן לא נשכיל להביע ולבטא!

אולם על אשר זכינו אנו, אשר טעמנו מקצה יערת-הדבש ויאורו עינינו, נמסור לכל ביאור את רגשת לבנו הן לא שכחנו, בני הדור הצעיר בשלהי ימיו של רבינו הגדול, ומי מאיתנו אשר לא יזכור את המשיסה הרוחנית אשר כילתה אזי והחריבה רבים מבני הדור, מי מאיתנו אשר לא ישא בעמקי-ליבו אותם ימים קשים של תהיה בשאלנו לנתיבות עולם ונפשנו התעטפה בכמיהה אחר סוד האמת, מי אשר ינשה את עברי-פית פתח שעמדנו לפניהם ברצד ועינינו אורות מתעים של קסמי-כזב והבל, מי אשר שכח את התקופה השסועה עמוסת הלבטים וזרועת המכשולים - ואז הופיע לנגד עינינו, הנסערים והנבוכים, אורו של רבעו, ונמשך בכל חוס-ליבנו אחר הוד-קדשו. והוא קיבלנו בזרועות פתוחות וכאב רחמן ונאמן נטלנו ונישאנו, ויטע בליבנו מטע-אמת ושורש-קודש להכיר סוד-העולם אשר אחד פתונו: התמסרות והתעלות בתורה. ובקרבנו אל הקודש - ונאלף הלך-עמל-התורה, אמיתות בינתה דרכי עומק-עיונה. ובהגלות לנו אוצרות-החכמה ופלאי התבונה הגנוזים בספרי רבינו אורו כל עיניים וידוב כל לב. וכל סגולת-יקר הראנו בקודש, קניני-האמונה והבטחון, חפץ-המצוות ומשמרת - דקדוקן, סוד שיח התפילה, וחיי תום והצנע, וארחות-תושיה למשגב-התורה וכינון דרכיה ויקם דור חדש בישראל אשר רבינו הגדול נפח באפיו נשמת חיים ועזוז קודש, דור אשר חש עתידות לו כי ממנו התקפה ממנו המסד לבנין הנחרסות של עה"ה!

הגות לבניו תסער לזכרון ההוד המופלא אשר בצל פארו זכינו לחסות, ואם ארשת שפתינו תקצר מהביעה, הן נפעימנה בכל פעליו ותהלוכות-חייו. לנצור מטע הקודש אשר נשתל בתוכנו, לשאת דבר האמת אשר קיבלנו, להידבק בעץ החיים: התעלות בתורה והתמסרות לעמלה, ככל אשר הורנו ואילפנו דעת רבינו הגדול תגן זכותו עלינו ועכב"י.

בפורים אצל החזון"א

כשהייתי בגיל מאוד צעיר, עוד לפני שהייתי בא לחזון"א, שנה אחת בפורים, חבר שלי שהיה שיכור סחב אותי בכח לבית של החזון"א, החזון"א כיבד אותנו בתפוזים, אח"כ אמר שכל אחד ישאל קושיה, אח"כ סגרו את הדלת, אני זוכר איפה שאלתי בתוס' בב"ב, אבל מה שאלתי אני לא זוכר.

[ובגליון חג השבועות הבאנו עוד מביקור רבינו בבחירתו בחג השבועות אצל החזון"א]

תיאור מהפגישות הראשונות

שח רבינו: בפעם הראשונה, או כמעט הראשונה שנכנסתי לחזון"א, מיישרו הביא אותי אלי, הוא דיבר קודם, זה שבא איתי, ואז הגיע התור שלי לגשת, פתאום מיראת הכבוד נתקפתי באלם... לא דיברתי כלום... ואז החזון"א קם לעומתי, ואז פתאום נפתח לי הפה, ושאלתי את השאלה... התיישתי כולי מהתנהגות שלי... החזון"א בחכמתו לא ענה לי כלום.... אחרי כמה ימים הגיע רבי

שלמה ברמן.... והביא לי דף, ואמר לי החזון"א שלח לך את זה.... לא היה שם תשובה, אלא הוא ביקש שהוא ייתקן מהספרים שלו מה שהוא כותב על זה. החזון"א בחכמתו ראה שאני מבולבל, אז הוא לא ענה לי במקום רק שלח לי תשובה, ומאז כבר נכנסתי אליו עוד.

ונשאל רבינו מהגר"ש אנגלרד שליט"א: מי היה זה שהכניס אתכם לחזון"א?

וענה רבינו: ר' בערל פוברסקי שליט"א - אני מבוגר ממנו בשנה..... [רבי שלמה ברמן היה בערך בגיל, רבי ישכר מאיר יותר מבוגר - רבי פנחס שרייבר זה בערך אותו גיל, הוא בא כפליט שואה, אני לא יודע בדיוק מה גילו.... הוא למד יומם ולילה, בלי שום הפסק כמו מכונה - שקדן עצום. ביישיבה... כמעט לא היה לי קשר איתו שנים אח"כ ניפגשנו ודיברנו בלימוד].

*

שח הגאון הגדול רבי יהודה בויאר זצ"ל הייתי מדבר בלימוד עם החזון"א מידי פעם, אחת ההזדמנויות הייתה כשהיה לי יכוח עם הגאון ר' דב לנדא בלימוד נכנסתי להציע בפני החזון"א את הדברים.

החזון"א בזמן הדרשה

הייתי נוכח בהנחת אבן הפינה של בנין גזנדהייט שע"י ישיבת פוניבז', הבטתי בפני החזון"א, ובזמן שדיבר שם הדרשן, הפנה החזון"א את ראשו כלפי הדרשן, והסתכל על הדרשן כל הזמן בלי להוריד את הראש כלל, ונראה הטעם כדי שהדרשן לא יחשוב מחשבות למה לא מסתכל אלי, אולי חושבים עלי כן ואולי כן, וכמדומה שנהנה וחייך על משהו שאמר, וצריך לזהר לפעמים בדרשה מחייכים חיוך של בוז או עושים רמז, והדרשן נשבר, ויש לזהר מכך.

החזון"א על בין הזמנים

החזון"א אמר לי בבדיחותא, [היום לא מבינים שפה כזאת], ידוע שבבין הזמנים פטורים מללמוד, אבל יש לי היתר בשעת הדחק, אתה יכול לסמוך על זה. [וראה גליון לבין הזמנים תשפ"ד]

החזון"א על הגר"ח

פעם אחת שאלתי לחזון"א שאלה שאם אומרים דין פלוני יש קושיא, אמר לי מי אמר שאומרים דין פלוני, ואמרת שהגר"ח הלי בספרו אומר כן, ואמר לי תביא את הספר,

גליונות בכת"י מרובנו על ספר חזון"א

והבאתי, והראה שכתב שם בצד הערה על דברי הגר"ח, שהודפס אח"כ בגליונות חזו"א. אח"כ התפללו, ואחר התפילה אמר לי שגם לפי דברי הגר"ח לא קשה.

לא יודע

זכיתי לשמוע מהחזו"א את המילים לא יודע, כששאלתי אותו את שיעור המקום של הפיאות בדיוק, אמר לי שלא יודע, וצריך ללמוד את הסוגיה, זה לא יודע מסוג אחר, וכי את הכל יודעים. שמעתי מהחזו"א שאמר, אני לא יודע, אני צריך ללמוד את הסוגיא.

זכר שדיבר

זיה פעם אחת שהחזו"א אמר לי, אמרתי לך שיש ברמב"ם טעות סופר, הוא זכר שדיבר עמי ע"ז.

מכתבים מהחזו"א

החזו"א אמר לי פעם אחת שאני יכתוב את השאלות שלי על הכתב, כתבתי וקרא, וענה לי בע"פ, אח"כ איתי בספר החזו"א, נדפס מכתב לכמה מהשאלות, וחשבתי שאולי זה מכתב שהיה צריך להגיע אלי ולא הגיע, ויש עוד מכתב שכתב לי שהדפיסו בקדשים. [יובא אי"ה להלן]

ספר מהחזו"א

קבלתי מהחזו"א ספר חזון איש על קדשים, כתוב ע"ז ממרן שליט"א.

מליצת החזו"א

כשהיינו בחורים למדנו מסכת סוכה, הלכנו כמה בחורים להחזו"א לשאול על דופן עקומה, וענה במליצה מצא מין את מינו וניער.

התפילה במחיצת החזו"א

יצא לי פעם אחת להתפלל במחיצתו של החזו"א, היה זה ביום שהיה להחזו"א יארצייט, וביקשו מבחורים מיישיבת פוניב'ז שיבואו להתפלל אצלו וג"כ אמר שיעור, זכיתי ושמעתי אותו קורא קריאת שמע בקול רם. וזכרתי ששמתי לב שבק"ש קודם שתחיל לומר ויאמר שהה מעט, וכנראה בשביל שמצוות צריכות כוונה, וע"מ לכוון מצוות זכירת יציא"מ, וכשהגיע לומר אני ד' אלוקים הפסיק הפסק קטן, וכנראה כיוון ליציאת מצרים, כמו"כ בחזרת הש"ץ כל פעם קודם שאמר ברוך עצר מעט, וכנראה ע"מ להתבונן ולכוון במה שאומר.

ספק בתשובת החזו"א

זייתי מעט אצל החזו"א, ויש דבר שספק אצלי מה ענה, שאלתי את החזו"א האם בן ישיבה נקרא סמוך על שולחן אביו, וענה דתלוי אם הוא דר בבית או לא, וספק האם ענה כשהוא בבית ודאי נחשב סמוך או שכשנמצא בישיבה ודאי שלא נחשב סמוך, בזמנו היו בחורי הישיבות נוסעים לביתם פעם בכמה שבועות, והקשר עם הבית היה רחוק, והנפק"מ של מה ששאלתי כי גדלו ירקות בחצר של ההורים שלי, והיה צריך ליתן מעשר עני, והשאלה האם אני יכול לקחתם לעצמי, ובמחנ"א ה' זכיה כתב שצריך להקנות לבן הסמוך על שולחן אביו, וצ"ב למה לא מחמירים כן, והמחנ"א לא פוסק מה לעשות, וקשה לומר שכולם טועים, זה הרי מעשים שבכל יום, ולעשות דבר שגדולי ישראל לא עשו, א"א לעשות.

זכרונות מהחזו"א כפוניב'ז

כשהייתי בישיבת פוניב'ז, אני זוכר את החזו"א, הולך לטייל ברחוב שלפני הישיבה לצורך בריאותו, ומי שרצה יכול ללכת לדבר עימו בלימוד, בישיבת פוניב'ז היו מעט שהלכו לדבר

בלימוד עם החזו"א, והיה את הגר"ר שלמה ברמן שהיה יושן אצלו. אני הלכתי מפעם לפעם, יש לי מחברות שרשמתי מה ששאלתי אותו בגמרא בחייו, כשהזדמנו לי שאלות, באתי ושאלתי.

בתנאים שלי החזו"א הגיע, וישב לידי הגר"מ שולמן. וכשהחזו"א ישב לידי הגר"מ שולמן, שמעתי אותו שואל את החזו"א, האם נכון שמועה ששמע בשמו, ומיד החזו"א הגיב אתה מאמין, למה שאומרים בשמי, ואמר זה נכון שכן אומרים בשמי.

ומרן החזו"א כתב אודות השידוך בזה"ל (קובץ אגרות ח"א סי' קמה) להרב המפורסם ר'... שליט"א יש בת גיסו, אפשר שהיא הוגנת בשביל הר'... שיחלי ביישיבת... ההצעה תהי' מן הצד אבל אפשר להגדיל לבעל האבדה, כי המבקש אבדתו ידוע לי, הוא מלא בתורה וי"ש ומדות טובות באופן מצוין.

ופעם בשנה בשמחת תורה, החזו"א היה בא לישיבה, והרימו אותו על כיסא, ולא הגיב כלום, הוא לא רצה את זה, אבל גם לא רצה לצער.

הפעמים האחרונות עם החזו"א

זיה לי זכות יותר גדולה ללוות את החזו"א זמן קצר לפני פטירת החזו"א. בשנת תשי"ד בעשי"ת באתי לביתו לדבר עמו, וכשעמדתי ללכת אחרתו הרבנית קניבסקי ביקשה אם אני יכול ללוות את החזו"א לטייל, ולוויית את החזו"א בהליכה היימית. בדרך שאלתי שאלות, יענה לי על הכל, ועל שאלה אחת לא ענה, שאלתי שאלות מיוחדות, אבל לא הרבה כי לא רציתי להפריע לו, וענה כמעט על כל דבר, והיו דברים ששחק, והבנתי שלא כל דבר שואלים, כמו"כ שאל כמה פעמים אם יש איטו אחריו, זה היה הזדמנות חד פעמית.

חודש לפני פטירתו, אח"כ בחיה"מ סוכות שלחו אותי ואת הגר"ר נתן שולמן עם הנהג של הישיבה להסיע אותו לתנאים. נסענו אני והגר"ר שולמן עם החזו"א לתנאים של רבי יעקב וולפא בסלבודקא, ובזמן הנסיעה השרה מצב רוח טוב, אמר איה מילתא בדבדיותא, שיהיה נעים שלא יפחדו, ובפרט לשמעון הנהג. אח"כ היה החתונה של הגר"ר שולמן, והוא היה שם, ולא נצלתי את ההזדמנות לראות אותו, כשהחזו"א נפטר, לא תפסו עדיין מה קורה כאן, אני זוכר שכשנפטר חשך העולם פתאום נהיה חושך, כשנפטר בליל שבת קודם היה אור ופתאום נהיה חושך.

אורח נעימה

שח רבינו שליט"א: "מרן החזו"א התייחד בעמל התורה עד כלות הכוחות בריציפת כל חייו וכן בקיום כל התורה במסירות לב ונפש ושלט במידותיו באופן מופלא וגם היה חכם מפקח (והוסיף הגר"ל: "שהפקחות היא מעלה משפחתית במשפחת קרלין")... והיה מתנהג בטבעיות לחלוטין ותמיד השרה סביבו אורח נעימה".

"פעם נוכחתי, כשאחד אמר בפניו בדיחה שלא במקומה וכ"ש שלא היה בכך מכבודו של מרן החזו"א לשמעה והחזו"א חיך במלוא פיו כאילו היתה זו אמירה גאונית, בכדי לשמח את זה שאמרה".

שאגת אריה בקדשים

בשיחה עם הגאון רבי מאיר גריינמן שליט"א נשאל. שמעתי מר' אריה זולטי בשם אביו ר' בצלאל, שהחזו"א היה אומר על ר' דב שהיה 'שאגת אריה דיקע'ר'.

הגר"מ: **אומרים שהחזו"א אמר, כמו שהשאגת אריה יכול להביא ראיה מכל הש"ס בשעה, אז ר' דב יגיד בקדשים גם בתוך... כשהיה ר' דב בחור כך אמר עליו החזו"א! הוא הכיר אותו רק בתור בחור, הוא למד בפוניב'ז.**

ש. היום הדוגמא לידיעת התורה בצורה מופלגת זה ר' דב לנדו?

רבינו: **ידיעת כל התורה, ר' דב יודע את כל החזו"א על כף היד גם כן. החזו"א זה ספר, שאם החזו"א היה כותב כמו הטורי אבן והשאגת אריה היה צריך לקנות עוד ארון... זה הרי מצומצם. ר' דב אמר לי פעם, שהדוד שלי החזו"א היה מלפני חמש מאות שנה, אמרתי את זה לאחי ר' חיים, אז הוא אמר לי, עוד מאה, שאלתי אותו למה, אז הוא אמר, מפני שהיה 'ראשון'! ר' גרשון גם אמר שהחזו"א היה כמו... ראשונים. (אמתחת בנימין)**

הגרא"ש קניבסקי שליט"א מביא לרבנו את הציצית של מרן החזון איש שברשותו

רבנו בפעם היחידה שידוע שעלה לבית החיים לקבר מרן החזו"א כשהתפלל מחוץ לגדר במרחק מהקבר

פסקים הלכות וחידושים שנו"נ מרן זיע"א עם יבדלח"ט רבינו שליט"א

זמן קריאת שמע

כתב הגר"א גנחובסקי זצ"ל במחברתו: עוד אמר ר' דב שליט"א שהחזו"א אמר לו שאפשר לקרוא ק"ש בזמן הגר"א כי כך הוא הדין אלא שבערב פסח לענין אכילת חמץ נהגו להחמיר. עכ"ל רבינו במחברתו מימי עלומיו.

וכפי ששמענו מהגר"א סדר הדברים היה כך שהגאון רבי דב שאל למרן החזו"א האם אפשר לכתילה לסמוך על זמן ק"ש של הגר"א והשיבו שכן. ושאלו הרי ק"ש היא מן התורה ואיסור אכילת חמץ בערב פסח בשעה חמישית הוא מדברגן (דמדאו' רק מחצות) והעולם מחמיר בזה כהמג"א והשיבו החזו"א (בערך בזה"ל) שלענין אכילת חמץ מחמירים חומרות מיוחדות. ואמר הגר"ל שרצה להמשיך לשאול את החזו"א האם בערב פסח עצמו זה לא תרתי דסתרי מצד אחד להחמיר באכילת חמץ כהמג"א ומצד שני להקל לקרוא ק"ש בזמן הגר"א, אלא שהתאפק מלשאול. (אגן הסהר)

ובמק"א הביאו: וכן שמעתי מהגר"ד לנדו שליט"א ראש ישיבת סלבודקא ששאל את מרן ז"ל על איזה סו"ז ק"ש להקפיד וענהו כהגר"א. ושאל הגר"ד האם מי שהגיע ממקום שנהגים כהמ"א מחוייב להקפיד על סו"ז ק"ש דהמ"א. וענהו מרן ז"ל וכאן הנני מצטט את לשונו של הגר"ד שליט"א הוכרעה הלכה כהגר"א עד כאן לשונו. (הנהגות והליכות הגר"ח קניבסקי - חלק א' - א"ח עמ' טא)

*

בענין ברכה על ירק הגדל בעציץ שאינו נקוב שמעתי מהחזו"א זצ"ל דברכתו בורא פרי האדמה ונטה בזה מדברי החיי אדם דדימה דבר זה לנידון הירושלמי לענין ברכת המוציא ואמר חילוק בזה ואינני זוכר אם החילוק היה בין לשון ארץ לאדמה ויש לעיין חולין קל"ט ב' מצא וכו' א"ל ואדמה וכו' וברש"י שם ד"ה ואדמה ודוקו או דברכת בורא פרי האדמה מתייחסת לסוג הפרי הגדל מאדמה ונפקא מינה לגידולי מים שאין בהם אדמה וכמדומה טפי שאמר כאופ"א.

במעשר שני יכול כל אדם לפדות על שו"פ

עי' תוס' בתמורה דף ל"ב ד"ה מקדישין שבקדשי מזבח רק הבעלים יכול לפדות [ואולי גם אחרים בהסכמת הבעלים]. משא"כ קדשי בדק הבית. ובאחייעזר דבר בזה. ולכא"ל ק"ו במנחות. גם בקדשי בדק הבית יש חילוק בין הבעלים לאדם אחר כמו שכתבו תוס' בכמה מקומות שמ"ש שמואל הקדש שזה מנה שחללו על שו"פ נתחלל הוא רק בבעלים אבל אדם אחר צריך לפדותו בשיעוריו.

ובמנחת חינוך מצוה תע"ג כתב דה"ה במעשר שני דאמרינן חללו על שו"פ מחולל הוא רק בבעלים. והנה לדברי המנ"ח אין נפ"מ בין אם העושה את פעולת הפדיון הוא בעל המעות או בעל הפירות, דלעולם פעולה כזו מורכבת מדין הבעלות של מה שהוא בעלים עליו ומדין השליחות (או הזכ"ל) של הדבר השני, וביסודו בשני האופנים, הו"ל בעלות או שליחות עלי [שאין נפ"מ בזה (וכמש"כ החזו"א בדמאי)], של בעל הפירות, ובעלות [או שליחות עלי] של בעל המעות, ולדברי המנ"ח בתרומתו בעו שו"י. [ובגוונא דתרומתו דחד בעלים, והפודה הוא שליח בעלמא, פשיטא דסגי בפרוטה וכי היכי דבעי חומש ודלא כמ"ש בשם הגר"א שהביא החזו"א הנ"ל ויש לי בזה הרחוקי דברים מתוס' בב"ק וכתע"ל ע].

ושאלתי למרן זל"ל ועניי בהחלט שאין הדין כן כמנ"ח, ע"כ. ולכא"ל הפרש משום דבהקדש אין הבעלים משתתף בפדיון ומשא"כ במע"ש סוף סוף מכה בעלים דמע"ש אתי (ואע"פ דהמעות של הזולת, וע"כ יש בזה הדין דש"פ, (וכ"ז פשוט דאין נפ"מ גם אם אדם שלישי יפדה מע"ש דאחד על מעות של שני בשליחות שניהם ואי"צ לפנים).

אם מעשר שני ורבעי קדושה אחת

שאלתי את החזו"א אם פרוטה חמורה של רבעי מועלת למע"ש, ואמר שמועלת. (ויש מעלה ברבעי על מע"ש שאינה תלויה בשנת מעשר שני וקל למוצאה גם בשנת מעשר עני ושביעית) שאלתי אם אפשר לצרף חצי פרוטה של רבעי וחצי פרוטה של מע"ש לפדיון, ואמר שהם קדושה אחת ומצטרפין [- ע"י ל' שיתמ"ק ערכין י"ד ב' שקדושתן שוה כיון שדיניהן שוין, ואינו מוכרח שכוונתו לגדל זה]. הגר"ח"ק שמע זאת ממני והדפיס כן בד"א. אך הגר"י ברטלר העיד ששמע ממנו שהן שני קדושות, דומה ששמעותו מאוחרת והיא משנה אחרונה.

והנה באמת דין רבעי חמור שאם במעשר י"א שהוא מדברגן מפני שקדושה שניה לא קדשה לעתיד לבא (סה"ת), ודעת הרמב"ם שצריך ביאת כולכם. הרי רבעי הוא מן התורה. ומעתה אם רבעי מן התורה ומעשר שני מדבריהם לכא"ל אי אפשר לצרף שניהם לפרוטה ודברי החזו"א לא תאמרו למעשה אלא להעמיד עיקר הגדר. (גליין שמע דבר)

*

שאלתי לחזו"א, אם אפשר להקדיש ברמה להקדש, וקודם ההקדש, ימכור לאחר חלק בבשר הבהמה שאין הנשמה תלויה בו ואינו עושה מום בנטילתו (אין חרוץ בבשר, בכורות א, א), וממילא לא יחול על חלק זה של הבשר ההקדש. האם מגרע מה שיש חלק בבהמה

שאינו קדוש בהקדש, אע"פ שחלק זה אינו חלק שהנשמה תלויה בו, ואפילו אינו חלק העושה מום אם יטלוהו גם אחר ההקדש.

ואמר החזו"א: שאי אפשר לעשות כן, ולא יחול ההקדש.

ודנתי לפני החזו"א, אם ניתן להביא ראיה לכך, ממה שאין מקריבין נדרים ונדבות ביום טוב (ביצה יט. ב) וכן עולת ראיה לבית שמאי (שם), כיון דכתיב לכם ולא לגבוה, ואם נאמר שכה"ג כשר הקרבן, אם כן ניתן להקדיש ולשייר חלק בבשר שימכרנו לאחר, וכה"ג שוב לא יהא חיסרון דלכם ולא לגבוה, כיון שיש חלק בבהמה שהינו לכם, ואי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה (כפי שמצינו בבהמה שחציה של עכ"ר וחציה של ישראל, בביצה כא, א).

ושנת החזו"א. (וכונתו היתה. שאין קושיא שיעשו טעדי כהאי גוונא). (קובץ עדות ליוסף עמ' תמ)

*

שאלתי לחזו"א בדברי התוס' מנחות (כג, כ) הדנים בתרומה שנתעברה בחולין, שכתבו התוס' דהתרומה יכולה להיות חולין, על ידי שישאל על התרומה, עיי"ש. ושאלתי, דאם כן גם בסוגיא במנחות [שם] לגבי קומץ שנתערב בחולין, נמי נימא דאפשר לקדש להיות חולין ע"י שישאל על ההקדש. ואמר החזו"א, דאי אפשר להשאל לאחר שעשו קמיצה. ושלח החזו"א לעיין כמה שכתב השב הכהן בספרו על תוס' כריתות (יג, ב) כזה.

[בביאור הענין ניתן לבאר בב' אופנים, א' על פי דברי החזו"א «נגעים סימן י"א סק"ה הובא בקה"י חולין סימן מ"א» שאף אם שחט בהמת חולין בעזרה בסכין כלי שרת. הסכין מקדש את הבהמה. ונפק"מ לבהמת איסורי הנאה שנשחטה לשם קרבן. והוא הדין על פי זה, גם במנחה חולין לאחר שנעשית קמיצה דינה כשחיטה, ומעתה יש לומר, דלא שייך מהאי טעמא דין שאלה, כיון שיש בזה קדושה שאינה מכה האדם, ועל כך לא שייך שאלה.

עוד יש לפרש, על פי דברי החזו"א (דמאי סימן ד' ס"ק כ"א) שאם אכלו מהטבל, שוב לא שייך להישאל עליו למפרע כפי שמצינו בתרומה הבאה ליד ההקדש (עי' נדרים נט, א) שבמקום שהתקיים דין ההקדש, נחשב כבא ליד כהן ושוב לא ניתן להישאל עליו. ומעתה הוא הדין לגבי שחיטה וקמיצה, לא שייך להישאל לאחריהם, כיון דנתקיים דין הקודש, והרי הוא כבא ליד כהן]

צרכי שבת נעשין ביו"ט

בגמ' ביצה דף ד' אמרו אושפיזכניה דרב אדא הווי ליה הקי ביצים מיום טוב לשבת, א"ל מאי לאטווינהו האידינא וניכלניהו למחר א"ל אפילו רבי יוחנן לא שרי אלא למחר אבל ביומיה לא. והתניא אחת ביצה שנוולת בשבת ואחת ביצה שנוולת ביום טוב אין מטלטלין אותה כר. השאלה היתה אם מותר לו לצלותם ביו"ט לצורך שבת, ואמר לו שאסור לטלטלם. ויש להקשות מכאן על דברי רע"א (קמא ח') שבדבר האסור מדברגן יש איסור מלאכה ביו"ט מן התורה כיון שאינו ראוי. שהנה יש כאן איסור מלאכה מה"ת שהרי אסור לאוכלם היום ולא שייך הואיל. ולמה אמר רק שאסור לטלטל (ודוחק לומר שהורה לו שאפילו לטלטל אסור וכ"ש מלאכה). וא"ת אתיא כמאן דאמר צרכי שבת נעשים ביו"ט, הרי כתב הרמב"ן במלחמות פסחים פרק שלישי דמאן דאית ליה שתי קדושות סבר אין צרכי שבת נעשים ביו"ט וע"כ בעינן להחיתא דהואיל. ושמעינן מינה דאף איסור מלאכה ידיה אינו מה"ת אלא מחמת המוקצה. ואמנם הסברא היתה נותנת לאסור כדברי רע"א.

ושאלתי את החזו"א מהמג"ב ביצה דף ד' (אחר כך ראה ששואלים זאת אחרים), והחזו"א ענה שאין שייכות בין דין צרכי שבת נעשין ביו"ט לדין שני קדושות. ואף שברש"י ותוס' פסחים דף מ"ב ב' ביאור דין צרכי שבת נעשין ביו"ט בכך שהיא קדושה אחת אי"ז שייך לנדון דריש ביצה שגבי נולד ודין הכנה וכו'. ובאמת מסברא נקל לחלק ביניהם. אבל אחר כך ראה שהרמב"ן פסחים תלה את הסוגיות זה בזה והדרא קושיא.

קרבן שיש בו כזית בשר חולין פסול

שאלתי את החזו"א איש במי שמכר כזית בשר מבחמתו ממקום שאינו עושה אותה טריפה. ואחר כך הקדיש אותה לקרבן. אם הקרבן כשר, שהרי אם יחתכו את חתיכת בשר החולין לא יפסל הקרבן בכך, שאין חרוץ אלא בעצם ולא בבשר כמבואר בכורות דף מ"א א'. והחזו"א איש אמר שהוא קרבן פסול. שקרבן צריך להיות מולו לגבוה. ואף שאם יחתכוהו יעשה כשר (אם אין בזה משום הקריבהו נא לפחתך) מ"מ כעת הוא פסול (אחר כך שמע שיש בזה מהגר"ז). סיפר שהוסיף להציע לחזו"א שיש בזה נ"מ לנדון אחר, במה שנחלקו תנאים באיסור קרבנות ביו"ט. שלכא"ל יש אופן שמותר להקריב בו אפילו עולות אם יעשה כנ"ל ששייך בשר חולין ונמצא שהוא שוחט לאכילה שאינה משולחן גבוה. והחזו"א לא ענה ע"ז.

וביאר שעיקר הדבר להחמיר שחיטה בבהמה כזו אף שעיקרה הקדש ומוטל לשוחטה מחמת ההקדש. מבואר ממה שרצו בגמ' ביצה כ להחמיר שחיטה בקדשים קלים כיון שיש בהם בשר לאכילה. והאיסור הוא מפני שמשולחן גבוה קצו ובגד"ד לכא"ל אין סיבה לאסור. והוסיף לפלפל בזה שיש לומר לפשטות הסוגיות שצריך סכין כלי שרת ע"י תוס' ריש איזהו מקומן. שאסור לשחוט את החולין בסכין של הקדש (עכ"פ ביו"ט שעל כרחו עיקר שחיטתו לשם החולין) ויש לדון בזה משום גידולי הקדש (שרגלה אסורה באכילה מפני שהיא יונקת מכלל הבהמה).

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת וירא תשפ"ה (53)

'המלאכה הקשה שבחסידות'

פ' נצבים) ובאמת הכתוב צווה ואומר 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך', לכן משכנו חז"ל נפשם לפשפש במעשיו של אברהם אבינו למוצא בהם פגימה קלה שנענש עלי' במה שיצאו ממנו ערביים עובדי ע"ז, עד שמוצאו ד"ז שחשדם בערביים שמשתחוים לאבק רגליהם, ונחה דעתם של חז"ל דהן אמנם לא הי' באברהם אבינו שמין ע"ז, ומ"מ כיון שחשדם בע"ז ע"כ נענש במדה זו עצמה שיצאו ממנו ערביים המשתחוים לאבק רגליהם.

ועוד מובאר בד' מהרש"א לפרש מ"ש חז"ל כערביים נדמו לו, שאין כוונתם לומר שהי' מראה המלאכים באותה שעה כמראה הערביים, דבאמת עדיין לא היו ערביים בעולם שהם זרע ישמעאל, רק כוונת חז"ל 'כערביים נדמו לו' כערביים שהיו בזמן חז"ל

שהיו משתחוים לאבק רגליהם, לפי שאברהם אבינו הי' שונה ד' מאה פרקי במס' ע"ז (ע"ז יד ב'), והי' נותן על לבו ליהרר מכל אבק ע"ז, וכ"כ הי' מקפיד אברהם אבינו ליהרר משמין קל של אביזריהו דע"ז שהי' מתרחק מאבק עוברי דרכים והי' מתנהג להחזיק כל שמין ספק לודאי, לכן גם באותה שעה החמיר על עצמו להחשיב את שלשת האנשים עד שהיו נדמים לו כעובדי ע"ז שמשתחוים לעפר רגליהם, והנה ודאי שדקדוק זה הוא משום שבחו של אברהם אבינו, ומ"מ אירע כאן תקלה של חשד בכשרים, אבל לוט נזכר בד' רש"י לגנאי שלא הקפיד על אבק ע"ז, דמה שהקדים לינה לרחיצה לא הי' משום שנוהר שמה יחשוד בכשרים, אלא משום

שלא הי' חמור אצלו להכניס אבק ע"ז לביתו, ולכן אין להתפלא שיצאו ממנו עובדי ע"ז עמום ומואב כיון שלא נצטער כלל על דבר זה.

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם (י"ה, ד)

ברש"י: כסבור שהם ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו, אבל לוט שלא הקפיד - הקדים לינה לרחיצה שנא' ולינו ורחצו רגליכם' עכ"ל, ובחי' אגדות מהרש"א (ב"מ פו, ב') ביאר שהמנהג הרגיל הי' להקדים לינה לרחיצה כמו שעשו לוט ולבן, ורק אברהם אבינו שינה להקדים רחיצה ללינה, ומה דרשו חז"ל שהקפיד על אבק רגליהם שהוא ע"ז לערביים, ועכ"פ נראה שכוונת רש"י לדרוש שבחו של אברהם אבינו כנגד לוט שנוצר לגנאי שלא הקפיד שלא להכניס ע"ז לביתו.

וצ"ע שכפי הנראה חז"ל הזכירו דבר זה לגנותו של אברהם אבינו בגמ' ב"מ פ"ו

ב' יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם, א"ר ינאי ברבי ישמעאל א"ל וכי בערביים חשדתו שהם משתחוים לאבק רגליהם, כבר יצא ממנו ישמעאל, ופרש"י: ממך יצא הרגיל לעשות כן ע"כ, ואיך הביא רש"י כאן להיפך.

ונראה עפ"י מ"ש שם בח"א מהרש"א בזה"ל: תשובת מלאכים זו שאמרו וכי בערביים וכו' ודאי לא הוזכרה בכתוב, ולא למדוה אלא מדלקה אברהם בזה שיצא ממנו ישמעאל אשר הערביים הם זרעו העובדים בזה, ואמרי' החושד בכשרים לוקה בגופו עכ"ל, נראה שנתכוון לפרש שרצו חז"ל לסלק בזה פליאה גדולה אחרת שצריכה ישוב ביותר, דהנה ידוע מאמר חז"ל (ב"ק נ') דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו זרעו, ומעתה לא הי' אפשר שיצאו ערביים

עובדי ע"ז ממעיו של אברהם אבינו שטרח כל ימיו לדרוש בשם ה' אל עולם, והוא פתחון פה לטעון שה"ו הי' שורש פורה בלבם של אברהם אבינו (ע' רמב"ן

אחר מיטתו של הגאון הגדול רבי יהודה בויאר זצ"ל

משרידי רואי פני המלך מרן החזון איש זיע"א

וידידו ורעו של יבלחט"א רבינו הגדול מרן שליט"א

קשר אהבה מיוחד של עשרות שנים, שרר בין הגאון הגדול רבי יהודה בויאר זצ"ל לבין יבלחט"א רבינו מרן שליט"א. אשרי עין שזכתה לראותם, בכל עת בו היו נפגשים, מתנצחים בעומקה של הלכה ואגדה והיו הדברים שמחים כנתינתם. בכל השנים היה נוהג רבינו שליט"א בלהבחל"ח הגר"י זצ"ל בהדרת כבוד ויקר, כשהוא יוצא מגדרו להראות בכל עוז את רגשי אהבתו וידידותו. עם הסתלקותו, כשהודיעו זאת לרבינו מרן שליט"א, נאנח רבינו שליט"א בכאב גדול ואמר, "הוא תלמיד חכם אמיתי וידיד אמת". רבינו מרן שליט"א שהיה אמור לעלות באותו ערב לירושלים עיה"ק, ביקש מבני ביתו לברר את מועד הלוויתו של הגר"י זצ"ל, ואח"כ ביטל על אתר את נסיעתו לירושלים, כדי להשתתף במסע ההלוויה.

במהלך ההלוויה שח רבינו שליט"א אודות הקשר העמוק שהיה להגר"י זצ"ל עם רבנו הגדול מרן האבי עזרי זיע"א, וסיפר בשם הגר"י זצ"ל כי בתקופת לימודיו בישיבת פוניבז' היה נוסע למרן הרב מבריסק זיע"א לדבר עמו בלימוד, ופעם אחת, ביקש ממנו מרן הרב מבריסק שיחזור בפניו על שיעוריהם של ראשי הישיבה. באותו הזמן שכב הרב מבריסק על מיטתו, ובעת שר' יודל החל להרצות בפניו את שיעורו של מו"ח מרן זיע"א, התרומם הרב מבריסק ממיטתו והתיישב ליד השולחן תוך שהוא פותח את הגמרא, באומרו, "בשביל לשמוע את מה שר' לייזר אומר, צריך ללמוד קודם את הגמרא בפנים..."

עוד שח רבינו שליט"א, כי בחורף תשל"ב לאחר הניתוח שעבר מו"ח מרן זיע"א, היה הגר"י זצ"ל עומד על המשמר לבל תופרע מנוחתו של מו"ח זיע"א. ימים שלמים היה הגר"י זצ"ל עומד מחוץ לדלת הביתן שהי' שוכב שם מרן זצ"ל בביה"ח תל השומר ולא נתן לאף אחד להיכנס. מרן שליט"א הוסיף שרק אחד ויחיד הצליח באותם ימים לעבור על פניו של הגר"י זצ"ל לתוך חדרו של מרן זצ"ל, אותו אחד היה כ"ק האדמו"ר בעל הבית ישראל מגור זצ"ל. תנצב"ה.

'אשר קדש ידיד מבטן'

זו שהישיב בבלו ליישב הדבר ואמר אל לבו וכו' אבל 'וידבר' תחילת המעשה, וכע"ז פ' הגר"א בס' אדרת אליהו פר' בלק על הפס' 'ההוא אמר ולא יעשה' ודבר ולא יקימנה', ובאמת ד"ז מפורש בזה"ק בכמה מקומות, בפר' ויחי (רל"ד ע"ב, ובפר' וארא (כ"ה ע"ב), וכן בעוד מקומות. והנה לעיל (ז, יט) נאמר 'ויאמר אלקים אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק והקמתי את בריתי אתו וגו' ואת בריתי אקים את יצחק' והק' רש"י שם דאחר שנאמר 'הקמתי את בריתי אתו' למה נאמר שוב 'ואת בריתי אקים את יצחק' אלא למד שהי'

וה' פקד את שרה כאשר אמר ויעש ה' לשרה כאשר דבר (כ"א, א) פ' רש"י 'כאשר אמר' בהריון 'כאשר דבר' בלידה, והיכן היא אמירה והיכן הוא דיבור, אמירה 'ויאמר אלקים אבל שרה אשתך יולדת לך בן', דיבור 'היה דבר ה' אל אברהם' בברית בין הבתרים ושם נאמר 'לא יירשך זה' עכ"ל. וצ"ע, דהא אין לידה בלא הריון ומה הוצרך להשמיענו ביהוד שנפקדה בהריון. ועוד יש להבין שינוי הלשון, שבשורות ההריון היתה בלשון אמירה, והלידה בלשון דיבור. וי"ל עפ"י מ"ש הרוקח בפ' לתורה עה"פ ויאמר אלקים יהי אור וכו' אמירה

קדוש מבטן, והיינו שעוד קודם הלידה כבר אקים את בריתי אתו, וכע"ז ברש"י סו"פ ר"א דמילה (שבת קלז ב') לפרש ברכת 'אשר קדש ידיד מבטן' וז"ל: יצחק קרי 'ידיד' ע"ש 'אשר אהבת', 'מבטן' דקדוש שנוגד נתקדש למצוה זו דכתיב 'אבל שרה אשתך וגו' והקיימותי את בריתי אתו' היינו מילה ע"ש, ובשבלי הלקט הל' מילה: ויש נותנים סמך לדבר א'שר ק'ידש י'דיד מ'בטן

אברהם יגל יצחק ירנן

הוא רק אם היא משתנית לרעה, כי אין הקב"ה חוזר בו מדבר טוב שגזר, אולם כשהשינוי הוא לטוב יותר אי"ז הורה. אברהם ויצחק, לרוב גדלותם ואהבתם להש"ת, הרגישו שעקידת יצחק היא שיא הקירבה של שמיעת דבר ה', ומבחינתם היתה זו השתנות מגזירה טובה של 'כי ביצחק יקרא לך זרע' לגזירה עוד יותר טובה של 'העלהו שם לעולה'. וכיון שנשאר אברהם מוחזק לנביא אמת, ממילא גם כשמצוה לעשות דבר איסור בתור הוראת שעה, חובה לשמוע לו, עכ"ד.

ומז"ח ראש הישיבה זצ"ל ה' מביא את לשון הב"י הל' שבת (סי' רצ"ב בשם שבה"ל) בביאור מה שאנו אומרים בתפילת מנחה של שבת 'יצחק ירנן', וז"ל כשאמר אברהם 'השה לעולה בני' מיד רינן יצחק ואמר שירה, ומה שירה אמר שיר של קרבן עכ"ל, וה' מוסיף מרן זצ"ל שכיון שתיקנו לנו לומר כך בתפילה, בע"כ בא זה ללמדנו שלא רק 'יצחק ירנן', אלא כל אחד מאיתנו מצווה להיות כך, דורשים גם מאיתנו להיות בהרגשה של שמחה, שכל אחד יה' מוכן להיות קרבן להש"ת ולומר ע"ז שירה, והרי כל יהודי מצווה בכל יום לכון בשעת קר"ש שהוא מוסר נפשו על קדוש השם, והייבים לעשות זאת בשמחה.

זהו הביאור בדברי חז"ל (פסחים נ' א') על הפס' 'והיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד': אטו האידנא לאו אחד הוא, א"ר אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות ואמר 'ברוך הטוב והמטיב' ועל בשורות רעות ואמר 'ברוך דיין האמת', לעולם הבא כולו 'הטוב והמטיב' ע"כ, ואין כוונת הגמ' שלא יהיו בשורות רעות לעוה"ב, דא"כ הו"ל לומר שבעוה"ז יש בשורות טובות ובשורות רעות מושא"כ בעוה"ב שיהיו רק בשורות טובות, ובע"כ ביאו"ד שענין אותו ה'טוב' שיהיה לעתיד לבוא אי"ז שייך למה שאנו מכנים היום בכינוי 'טוב', ודאי שיהיו ג"כ דברים שלפי עינינו כיום בעוה"ז לא היינו מחשיבים אותם ל'טוב' ואולי היינו דנים אותם לרע', וכל החילוק שאז יהי' ה' אחד ושמו אחד, כולם יתבטלו אליו ית' כמו שאחז"ל (סוטה כא ב') שאין התורה מתקיימת אלא במי שמושים עצמו כמי שאינו שנא' והחכמה מ'אין' תמצא, ומגודל האהבה להקב"ה בביטול עצמי, ירגישו כולם צורך לברך גם על הרעות, כיון שזהו רצונו ית' שהוא הדבר הטוב ביותר, השמחה על כך תהי' גדולה וע"ז יברכו כולם 'הטוב והמטיב'.

ויאמר אברהם אלוקים יראה לו השה לעלה בני וילכו שניהם יחדו (כ"ב, ח) בגמ' סנהדרין דפ"ט ב' אברהם בהר המוריה היכי שמע ל' יצחק (שהוא דבר אמת מה שלא נאמר לשום אדם להקריב את בנו, רש"י), אלא היכא דמוחק שאני ע"כ, ופירש"י שאברהם ה' מוחזק לצדיק ולנביא אמת, ולכן א"צ אות והייבים לשמוע לו בהוראת שעה לעבור איסור.

אך יש לשאול לפי מה שפסק הרמב"ם (פ"י מיסודי התורה ה"ד): דברי הפורענות שהנביא אומר, כגון שיאמר פלוני ימות או שנה פלונית רעב או מלחמה וכיוצא בדברים אלו, אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו, ואין אומרים הנה דבר ולא בא, שהקב"ה ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם כאנשי נינוה או שתלה להם כחזקיה. אבל אם הבטיח על טובה ואמר שיהי' כך וכך ולא באה הטובה שאמר, בידוע שהוא נביא שקר, שכל דבר טובה שיגזור הא-ל אפי' על תנאי אינו חוזר עכ"ל. והרי אברהם נתנבא טובה שא"ל הקב"ה 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ואם ישחט את יצחק תתבטל נבואה זו ועל ידי זה יאבד אברהם את חזקתו כנביא אמת, וא"כ איך שמע לו יצחק.

וכתב הערוך השולחן (בדברשות קול בן לוי יו"ד ה"ג דרוש י"ז) לבאר וז"ל: ולדעתי ברור הדבר דזהו פשיטא שכל אחד מאתנו (אם הקב"ה היה אומר לו להקריב את בנו) הי' עושה כן. אך באיזה אופן היינו עושים – היינו בוכים הרבה ומצטערים הרבה ע"ז והיינו עושים. ואם אברהם ויצחק היו עושים כן (על דרך זה) לא היו מזכירים זכות זה כלל, אבל האמת שאברהם ויצחק שמוחו בזה שמחה גדולה, והי' יקר אצלם לשמוע בקול ה' יותר מכל המורדות שבעולם, עד שמרוב השמחה חבש המורו בעצמו, וכל טובות העוה"ז לא היו נחשבים בעיניהם לכלום נגד קיום רצון הבורא ית' ש. ולכן מפני שהיה אברהם מקושר באהבתו הגדולה להש"ת (לקיים מה שהקב"ה אומר לו) לא הרגיש כלל כשסילק את יצחק והעלה איל, ועשה זה בלי התפעלות, ונדמה בעיניו כאילו מקודם העלה איל ואח"כ החליף זה באיל אחר. וזה 'וירא והנה איל אחר נאחז וגו' וילך ויקח את האיל' בלי התפעלות כלל ע"ש, ותוכן דבריו שהי' ברור ליצחק אבינו, שגם אם אברהם אבינו ישחטנו והבטחת 'כי ביצחק יקרא לך זרע' היתה מתבטלת, גם אז לא הי' אברהם אבינו מאבד את חזקתו כנביא אמת בעיני יצחק, כיון שהכלל שאמר הרמב"ם שאין נבואה טובה משתנית,

לרגל יום הזיכרון של רבינו הקדוש מרן האבי עזרי זיע"א - ט"ז במר חשון תשס"ב מתוך דברי רבינו הגדול מרן שליט"א שנאמר בעת העליה לציון הק' שנת תשע"ד ניצחון הגזירות על ידי קבלת עול תורה

הנה כבר מפורסם מה שהיה אומר מו"ר חמי רבינו הגדול זצ"ל, בפרשת השבוע בפרשת וירא, על מה שנאמר וישא עיניו וירא, והנה שלשה אנשים נצבים עליו, וירא וירץ לקראתם, כפלה התורה פעמיים וירא, שאברהם אבינו ראה אותם, וזהו חסד של אברהם שראה אותם את האורחים, וכל המשך המעשה שהכניס אותם לביתו והאכילם והשקם, זהו כבר תוצאה מהאריה הראשונה, והוסיף רבינו שבמצות צדקה וחסד להזולת, עיקר הדבר לראות את חבירו שהוא נצרך לחסד, ולכן השתמשו חז"ל בלשונם, כל המעלים עיניו מן הצדקה, כי הבעי' היא שלא רואים שהעני צריך משהוא, כי בני אברהם ודאי כשיראו ירחמו, אלו דבריו זצ"ל.

ונראה להוסיף בזה, דיעויין ברמב"ם בפרק י"ד מהלכות אבל הלכה ב' [ברמב"ם דפוסי ווילנא ווארשא, שהי' לפני רבותינו, לפני רמב"ם פרנקל] וז"ל וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה, שנאמר וירא והנה שלשה אנשים עכ"ל, והיינו שיש ללמוד זה מוירא, הרי היה במצב של וירא אליו ה', עסוק היה עם ראית השכינה כביכול, האיר ראה אז והנה שלשה אנשים נצבים, בע"כ דגדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכניה, והגמ' מביאה ראיה ממה שאמר לשכינה אל נא תעבור, והרמב"ם הביא ראיה לזה גם מרישא דקרא, והעדיף הרמב"ם להביא רישא דקרא.

ואפשר דמקור דברי הרמב"ם הוא במדרש רבה פרשה מ"ח אות ט' 'וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו', וירא בשכינה וירא במלאכים, ועיין בפירוש פני משה במדרש שם שדברים אלו אין להם פירוש, ולדברי הרמב"ם זהו פתרונו גם בשעת 'וירא בשכינה' "ראה במלאכים".

והנה בתקופתנו אנו עומדים בשעת הגזירה על לומדי התורה, והעצה לכך אמרו חז"ל כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות, וקבלת התורה תלויה ביוחן ישראל, כאיש אחד בלב אחד ולכה"פ לראות את חבירו, וממילא ישתתף, במצוקתו וצרכיו, ובה נמצא בעז"ה את הגזירות הרעות ע"י קבלת עול התורה, וזהו יהיה גם לעילוי נשמתו הטהורה של רבינו זי"ע, ונזכה בקרוב לגאולה אמן.

(נכתב ע"י א' השומעים)

מכירת חבד

ממזן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

בגמ' דלא מסקינן בשמייהו שאסור ע"פ דין ויל"ע. (הרה"ג ר' יהודה קוק שליט"א - קובץ בית אהרן וישראל)

האם צריך הקב"ה לירד לראות הנעשה

אדרה נא ואראה הבצעתה הבאה אל עשו כלה וגו' (י"ח כ"א)

צ"ב מהו אדרה נא ואראה, האם צריך הקב"ה לירד כדי לראות הנעשה והרי אין נעלם ממנו ואין נסתר מנגד עיניו, וכששמע הקב"ה צעקת ישראל במצרים לא הוצרך לירד בשביל זה, ונראה בזה דידוע שחלוק הוא חטא של ישראל מחטא של גוי שהרי החטא אינו רק המעשה הרע שנעשה אלא הוא פוגם את שורש נשמתו של אדם, וישראל שורשם גבוה ונשגב קדוש עד למאוד, וכשהם חוטאים פוגמים בזה את כל העולמות ומקלקלים בכל הבריאה הרוחנית והגשמית שעיקר יסוד ישראל הוא למעלה עד כדי שהנשמה שנמצאת כאן בגוף לא נקראת אלא נעל, אבל הגוי הוא פחות וחטאו אינו פוגם אלא כאן בזה העולם ואין בכחו לפגום בעולמות העליונים כלל, ונבוכדנצר וטיטוס כשהחריבו את ביהמ"ק הם לא פגמו בעולמות העליונים כלל אלא כיון שחטאו ישראל החריבו במעשיהם מקדש של מעלה, ולכן היה בכוחם להחריב מקדש של מטה, וקמחא טחינא טחנו עי' בספר נפש החיים' שער א פ"ד. וחטא דור המבול פגם את כל הבריאה עד שהיה צריך לכלות הכל ולהתחיל הכל מחדש אולם רק מזה שיש כאן בזה העולם נפגם ולא יותר, ומעתה י"ל שזהו ענין אדרה ואראה כיון שחטאם של אנשי סדום אינו מגיע למעלה כלל, והוא רק למטה אמר הקב"ה שכביכול ירד לראות הנעשה למטה.

שם רשעים ירקב ודין קללה

יומא ל"ח תנן על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה, ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב. ובגמרא (שם עמוד ב') מאי ושם רשעים ירקב, א"ר אלעזר רבביבות תעלה בשמותן דלא מסקינן בשמייהו. וכן יעוי' בתענית כ"ח. ויש לחקור אי הוי דין שאסור לקרות אדם ע"ש אדם רשע, או דהוי רק קללה דהקרוי על שמו לא יצליח במשך חייו, אך איסור ליכא בזה, ויתכן דכיון דגורם קללה לבנו ע"ז בע"כ דאסור מדינא לעשות כן משום ואהבת לרעך כמוך, ומאן דסני לך לא תעביד לחברך וכשבת לא ע"ש, מ"מ יש להסתפק בכוונת שלמה המלך ורבי אלעזר הכא דרקביבות וכו' אם אסור מדינא והיינו ב"א למקום או רק קללה ודו"ק.

ומור"ר רה"י הגרב"ד פוברסקי שליט"א אמר לי דמודברי המדרש בפ' וירא מוכח דהוי איסור מדינא ולא רק קללה בעלמא דיעו"ש עה"פ וה' אמר המוכסה אני מאברהם שכתב המדרש וז"ל ר' יצחק פתח זכר צדיק לברכה ושרי, א"ר יצחק כל מי שמזכיר את הצדיק ואינו מברכו עובר בעשה מ"ט דכתיב זצ"ל, וכל מי שמזכיר את הרשע ואינו מקללו עובר בעשה מ"ט דכ' שר"י וכו' ע"כ. ויעו"ש ביפ"ת שכ' דה"ט דצריך להזכיר לצדיק ולברכו כדי שיקנאו רבים בכבודו ויעשו כמעשיו עכ"ל ע"ש, ויעו"ש בפ' מהרז"ו שכ' דהוי מ"ע מדברי קבלה וכו' ע"ש. וא"כ מודכתב דאם מזכירו ואינו מקללו עובר בעשה ע"כ דהוי כ"ש וק"ו שאסור לקרוא לבנו ע"ש רשע והעושה כן עובר בעשה מדברי קבלה דשרי' והיינו באיסור שבין אדם למקום ולא הוי רק קללה בעלמא עכ"ד רה"י שליט"א והוא ראייה ברורה. וא"כ יל"ע ב"ר"ח הכא שכ' שאין אדם נקרא בשם רשע ומצליח דהוי רק קללה הא יותר הול"ל דאף אסור מדינא לקרוא על שמו וזהו דכ'

כבוד מלכים

מרנא החזן איש זיע"א נלב"ע ט"ו חשוון תשי"ד

מדבריו שם. ורבינו זכה להעביר הרבה מדברי תורתו והנהגות לדורות הבאים.

עד היום, כשיגיע מרן שליט"א, בסוגיא סבוכה, או מתחבט בשאלה קשה, מפטיר בכאב, "עכשיו חסר לי החזון איש. כשהוא היה חי, כמה זמן הייתה לי קושיא? מהמרחק מכאן עד לביתו של מרן זצ"ל... תמיד הייתי נכנס אליו והוא זצ"ל, היה עונה לי על הכל, ועכשיו אין לי את מי לשאול".

מרן הגר"ד לנדו שליט"א, מציין תדיר כי הוא חייב את חייו הרוחניים למרן שליט"א, שהוא המריצו ועודדו להיכנס למרן החזון איש לשוחח עמו בלימוד, וכמוהו עוד רבים מתלמידי החזון איש. והבאנו כאן מעט מאשר שח רבינו שליט"א כפי שיחיל הגליון.

נס הצלתו על ידי החזון איש בראש השנה

את הדברים הבאנו בגליון ראש השנה ונביאם לתועלת שיהיה הדברים מושלמים.

שח רבינו שליט"א: החזון איש ביקש מאיתנו, מומי ורבי שלמה ברמן שלושה דברים, אחד שנעבור לדרך הלימוד שלו, לא כמו בפנינו' אלא בדרך שלו, דבר שני ללכת עם מעיל ארוך, דבר שלישי לגדל זקן. לעזוב את צורת הלימוד של הישיבה לא היה לנו חשק, ומעיל ארוך גם זה נראה

הנה זכה הדור האחרון לאיש אלקים קדוש הוא, וכמלאך השרוי בין בני אדם פרש את כנפיו להגדיל ולרומם תלמידי חכמים, ולהכשירם להרביץ תורה לעדרים לדורות הבאים.

ואחד המיוחד מבני היכלא, ה"ה רבינו שליט"א שמשחרר נעוריו שם מרנא החזון איש עיניו עליו לגדלו בתורה ובכל מידה נכונה, ונתן דעתו בכל עת לרומם אותו בכל מיני תהילה. ושמענו מאחד מתלמידי החזון איש זצ"ל כי כשהיה רבינו שליט"א משוחח עם החזון איש בדברי תורה היה מלטף ידו של רבינו בחביבות, מה שלא היה נוהג כן לאחרים, ובהזדמנות שנשאל רבינו שליט"א על כך, השיב שאכן כך נהג עמו החזון איש, ובענותנותו כלל לא ידע כי רק עמו נהג כן, וסבר שכך נהג עם כל מובקשי תורתו.

וכשרבינו היה עוד בחור הוציאו לאור בכולל חזון איש קובץ חידושי תורה 'שימוש חכמים', ואמר מרן החזון איש זיע"א לעורכי הקובץ לקחת שטיקל מרבינו שליט"א, הגם שכלל לא היה מלומדי הכולל, ואכן בהוראת החזון איש נדפס בקובץ חידושי מרבינו שליט"א בענין מותר הפסח קרב שלמים. וכשנסתלק הגר"י ברטלר זצ"ל לבית עולמו סיפרו בניו שליט"א כשנכנס רבינו שליט"א לנחמם כי אביהם העיד שראה איך שהגיע הקובץ למרנא החזון איש, ופתח החזון איש את הקובץ לסופו מקום שנדפסו שם חידושי של רבינו שליט"א, ועיין בזה זמן רב ומאד נהנה

התורה בשיעור מרובה מאיתנו מאוד, עמקות התורה אין לה סוף, ומי שהוא עמל בתורה בתכלית משיג זאת.

שמירה מבח התורה

סיפר לי הגאון רבי שלמה קרליץ זצ"ל בן אחיו של מרן החזון איש זצ"ל, אשר פעם אחת כשנסע מירושלים לבני ברק איירעה לו תאונה בדרך ונפצע קשה ושכב בבית החולים כחודש ימים, ולאחר שעמד על רגליו בא לבית דודו מרן החזון זצ"ל, ושאלו איך יתכן שקרה לו כדבר הזה והרי התורה משמרתו, וחזר על שאלה זו כמה פעמים ולא הרפה ממנו ולא נחה דעתו, ובקש ממנו לספר כל פרטי הפרטים גופא דעובדא היכי הוי, עד שנתברר שהיתה נסיעה זו בערב שבת אחר חצות, ואמר לו החזון איש כעת אני מבין, כי מי שנוסע בע"ש אחר חצות אין התורה מלווה אותו בשעה זו, וכלתה שמירתה.

ביטול הכבוד

הנה דרך אדם שכשמוכדים אותו מאוד הדבר גורם לו אי נעימות והוא אומר אין צורך לכבדני וכדו', אולם כל זה מפני שמרגישים בכבוד איזו מעלה ויקר, אולם מי שאין הכבוד נחשב אצלו למאומה אין הדבר משפיע עליו כלל, ולא נוגע אליו, וזכרתי עת הגיע מרן החזון זצ"ל להקפות בשמחת תורה בישיבה הקדושה, שהיה מגיע בכל שנה הושיבוהו על כסא בין ספרי התורה ועשו עימו הקפות ורקדו לפניו בהוראת מרן הרב מפוניבז' זצ"ל, והוא זצ"ל לא הגיב ולא התייחס ולא עיכב כלל, מושם שביטל את הכבוד לגמרי ולא השפיע עליו ולא הפריע לו מה שיעשו בו.

השמירה של הקב"ה שלא יכשל

בשימוש בחשמל בשבת

שנה אחת בערב ש"ת היה תקלה בגנרטור, והחלטנו [היינו בחורים צעירים] להשאיר אור על חשמל, כי איך שייך שיהיה חושך בישיבה בליל שמחת תורה, ולא נספר לאף אחד מזה, ומרן החזון זצ"ל לא ידע ויבוא כהרגלו להקפות, וכשעלה החזון זצ"ל לגבעה אירע קצר חשמלי בכל האזור ונהיה חושך בישיבה, ואז ראה מרן זצ"ל שאי"ז גנרטור אלא חשמל, ולא הסכים לעלות לישיבה וחזר לביתו, ולמחרת הפצירו בו הרבה שיבוא כי ביום אין הנאה כ"כ מאור החשמל, והסכים אבל כיסו עוברו בסדינים את כל החשמל שלא יראו את האור.

התיחסות להשמטות הרמב"ם

בנערותי נכנסתי למרן החזון זצ"ל ודברתי עמו על ענין השמטות הרמב"ם, [בדין מחו"כ דב לגבי אכילת פסח הבא בטומאה] ונטל מיד עט ורשם שהשמיט הרמב"ם דין מחו"כ, ואמרתי לו שאני באתי בכונה ליישב ולפרש שאין כאן השמטה, אמר לי מרן זצ"ל ישנם כאלו שמתחשבים מאוד עם השמטת הרמב"ם ומשתדלים ליישב שלא תהיה השמטה, אבל לי אמר מרן זצ"ל לא איכפת מזה כל כך, יתכן שנשמט מהרמב"ם דין זה כשסידר את ספרו.

והוסיף ושאל אותי כשכתב הרמב"ם את ספרו האם היה זה מכח סיעתא דשמיא, או רק עם כחותיו הטבעיים?, ואמר דמוכח מינייה וביה שבחיבורו של הרמב"ם כלול גם סיעתא דשמיא, כי אם את החיבור הזה עשה הרמב"ם רק עם הכוחות שלו, היכן הסיעתא דשמיא שודאי היה ראוי לה והיהע"ז חיבור נעלה יותר, וא"כ ודאי שהוא חיבור מכח סיעתא דשמיא, ולכן אין תימה אם פעם אחת נשמט ממנו דבר ולא היתה לו בזה הסיעתא דשמיא, עכ"ד.

שאלה בענין חוב

שאל רבינו על האמור בירושלמי שביעית פרק י' המלוה את תבירו על מנת שלא לתובעו השביעית משמטתו ופסקה הרמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ט ה"ט ואין חל התנאי שלא לתובעו הא לא מחל את גוף המלוה ואמר מרן זצ"ל כי מלבד עצם החוב הרי זה גם ענין זכות נוסף של תביעה בבית דין ועל ענין זה שייך מחילה.

קצת משונה ללבוש לבוש ירושלמי, אבל זקן חשבתי למה לא באמת, אז היו מגלחים עם מישעי זה היה עסק שלם, אז למה לא להתפטר מזה, הגיע בין המצרים, אחרי תשעה באב באתי הביתה עם חתימות זקן, אז אמא שלי שואלת אותי למה אני לא מגלח, אמרתי לה שאני רוצה להישאר ככה, היא אמרה מה? אבא שלך עשה ככה? אבא שלי היה במיר ולא היה לו זקן, אמרתי לה החזון איש ביקש למה לא, והיא אמרה לי אל תהיה חכם אני לא מסכימה, אבל הייתי עקשן, היא הלכה לרב מפוניבז' 'להלשין' אז הרב קרא לי ואמר, אמא מבקשת מה יש? אמרתי לו החזון איש ביקש שלושה דברים, לא נעים לי לא לעשות כלום ממה שביקש, ולהשאיר זקן לא איכפת לי, אז מה יש, יש הרבה בחורים עם זקן אצלינו אז גם אני אהיה עם זקן, התעקשתי.

עכשיו תשמעו, הגיע חודש אלול, בשלהי אלול קיבלתי פצע בלחי נהיה לי נפוח, כאב לי קצת, בבני ברק היה אז רופא ד"ר קלוישטט קראו לו אבל הוא נסע לראש השנה, ולא היה רופא, והכאבים התגברו, אמר אמר לי יש כאן רופאת ילדים ברחוב רבי טרפון תיכנס אליה, באתי אליה, היא אמרה תיקח מושחה ומנורה כחולה, זה היה ערב ראש השנה, בלילה קיבלתי חום באותה שנה ראש השנה היה בשבת, אמר לי אבא יש לך חום וכואב לך תישאר בבית אין תקיעות בין כה וכה, אנחנו גרנו אז ברחוב ראב"ד, רבי שלמה זלמן אולמן נכנס לחזון זצ"ל, וסיפר לו שבערל לא היה היום בתפילה, בר"ה אחא"צ אני רואה מהחלון את החזון איש הולך ברחוב, התפלאתי מאוד להיכן הוא הולך, ולהפתעתי הוא נכנס לביתנו, הוא פונה אלי ושואל אותי מה יש לך, אמרתי לו כואב לי כאן, החזון זצ"ל היה קצר רואי אז הוא התקרב עם הפנים שלו לפני ששלי והתבונן בפצע זמן מה, והוא פונה לאבא שלי ושואל, היו כבר אצל רופא? אבא אמר לו כן הוא היה אצל הרופאה ונקב בשמה, אמר החזון איש לאבא, לא, זה לא רופא, צריכים ליסוע לרופא

בתל אביב. אמא נבהלה מאד 'ראש השנה' מה זה המצב כזה קשה? החזון איש אמר תמתינו כעת מליסוע, עוד שעתיים שיעריב היום, יהיה כבר יום שני דרבנן אז תיסעו, נו, אם החזון איש אומר אז נוסעים, נסעתי עם אבא שלי ורבי שלמה זלמן אולמן גם נסע, ליווה אותנו, נסענו לרופא ששלח אותנו החזון איש ד"ר מישורסקי בתל אביב, באנו אליו בדיוק בשעה שיצא מבית כנסת, הוא התפלל לראות אותנו יוצאים מהמוניט, עלינו לביתו, והוא שואל מי כאן הפציינט, זה אני, מה יש לך הוא שואל, ואני מראה לו את הפצע, הוא בדק אותי והסתכל, בדק ובדק, ואחר כך הרים את עיניו ושאל מי שלח אתכם? מה זה מענין מי שלח אותנו? מי שלח אותכם, והוא אומר הילד הזה יש לו שתיים עשרה שעות לחיות!! ואז הוא אמר כעת יצא 'פנצילין' לתת לו סתם זריקה כבר לא יעזור, אבל אני אעשה לו זריקה לתוך הוריד, זה כואב מאוד אבל יש סיכויים שזה יעזור, אני יעשה לו כעת זריקה אחת, והוא שואל יש לכם היכן להיות בתל אביב? כן! לאבא שלי היה אח בת"א, תלכו אליו, ועוד שש שעות תבואו שוב פעם לכאן בשעה שתיים בלילה ונראה עד הבוקר מה יהיה, באנו אליו שוב בשעה שתיים בלילה, והוא נתן לי עוד פעם זריקה, והנה אתם רואים שנותרתי בחיים.. אחר כך חזרתי הביתה, דבר ראשון באתי לחזון איש רק נכנסתי אליו הוא חייר, חייר, וכבר כל העיר רעשה אחרי הסיפור הזה, הרב מבריסק גם היה אז בבני ברק, והוא שמע מזה, אז הוא קרא לי והושיב אותי לידו ואמר לי אני רוצה לדעת ממוקד ראשון תגיד לי בדיוק מה היה, סיפרתי לו בדיוק מה היה.

הרופא שטיפל בי אז היה צריך בשביל הטיפול להוריד לי את הזקן, חצי זקן, אז כבר נשאיתי עם חצי זקן, הבנתי שכנראה זה עונש על שעברתי על מצוות כיבוד אם, שהפריע לה הזקן שלי, אז המשכתי לגלח כמו שאמא רצתה..

עמל התורה

מרן החזון זצ"ל היה דרכו לומר למבקשים ברכה להצלחה בתורה, שהבטחון להצלחה הוא רק ע"י עמל התורה שיעמול האדם בעצמו. ידוע שמרן החזון זצ"ל למד במשך ששה שבועות מתנ"י דשש מעלות במקוה, אצלינו לוקח דבר זה כרבע שעה בלבד, מפני שהוא השיג עמקות

וז"ל רבינו בהסכמתו לספר שיעורים כסדרן: נ.ב. ברצוני להבהיר הדברים ששמעתי מפי החזו"א זצ"ל וכך אמר כי מלבד עצם החוב הרי זה גם ענין זכות נוסף של תביעה בב"ד. ועל ענין זה שייך מחילה וא"כ עיקר הדברים הם על זכות התביעה בב"ד. ולא על זכות התביעה מהבד"ע עצמו ודו"ק.

אימתא דציבורא

פעם נכנסתי למרן החזו"א זצ"ל יום לפני שעמד למסור שיעור [כמנהגו ביארצייט של אביו] ואמר לי מרן זצ"ל אומר לך כעת מה שהולך אני לומר בשיעור מחר, ואני ילדות היתה בי ונעניתי ואמרתי למרן החזו"א זצ"ל את השיעור כבר אשמע מחר, וכעת חפץ אני בזמן זה לשאול על דברים אחרים, השיב לי מרן זצ"ל אינך מביין כשאני אומר לך כעת את השיעור, אז מחר אני יודע שזה כבר לפני פחות אדם אחד, שאתה כבר שמעת.

דעת מרן החזו"א על ביטוח

הוראת מרן החזו"א זצ"ל היתה שלא לבטח נכסים או ביטוח חיים, ומרן זצ"ל ביאר לי טעמו בזה, דפעמים נגזר על אדם שינזק ויפסיד גם ממונו, ואם מבטח את דירתו הרי בטלה האפשרות של הפסד ממונו, ויצטרך ח"ו להעניש ע"י חולי וכדו' רח"ל.

מילתא דבריחותא

זכורני שעמדתי פעם עם רעי הגרמ"ש ברמן זצ"ל בחופה בסמוך למרן החזו"א, ואחד העומדים בסמוך עישן, ומרן זצ"ל הפטיר ואמר עשן בחופה למה, [על סמך דברי הגמ' ב"ב ע"ה].

אחד מבני משפחתו של מרן זצ"ל בצעירותו התפלל מעריב בירושלים וראה את הקריאת שמע של בני מרן הגר"ז זצ"ל, ומצא חן בעיניו והתחיל לקרוא כך, שמע אותו דודו מרן החזו"א זצ"ל קורא קריאת שמע כך, ואמר לו דאיתא בגמ' שמי שקורא קר"ש ומדקדק באותיותיה מוצננין לו גיהנם, חוששני עליך שתתקרב.....

כוח הקיים ההלכות

מרן זצ"ל אמר לי שהאדם מחוייב בדיני התורה בכל צעד מחייו, והאדם אשר יקיים דיני התורה בשלימות, ינצל מכל רע, והקב"ה מזמין לו לאדם ההיכי תימצא לקיים ההלכות, כדי שעל ידם ינצל, ואם לא יקיימם לא ינצל, והביא כדוגמא משאחז"ל [יומא טו:] כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין, ואמר שיתכן שאדם הולך בדרך ובור לפניו ואינו מבחין, וע"י שיקיים הלכה זו שיפנה לימין ינצל מליפול בבור מכח קיום ההלכה.

גם כשמת החולה

היה מעשה במרן החזו"א זצ"ל שבאה לפניו שאלה על חולה אם לנתחו או לא והיה בזה התלבטות גדולה והוא הכריע שינתחו, ומת החולה על שולחן הניתוחים, ובאו וספרו לו זאת, ואמר שגם אם היתה באה שאלה כזו לפניו כעת היה מכריע לנתח, דצריך לדעת מה האמת שנצרך לעשות ואין להביט בתוצאות שזה כבר לא בידנו. [שיעורי חומש פרשת וישב]

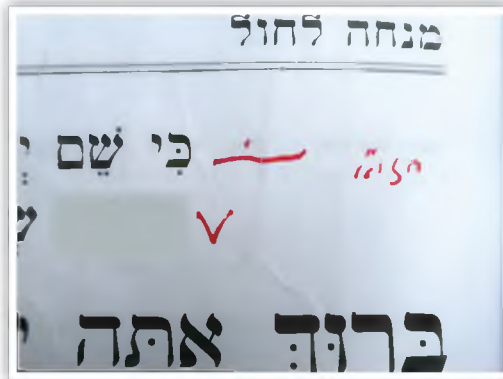
נטל ידיו שחרית

היה פעם שמרן זצ"ל חשש בשיניו והוצרך שיסייעו לו ליתן יין על השן לשכך הכאב, ושאל את העומד שם איך נטל ידיו שחרית ורק אחר ששמע שנטל כדעת הגר"א קיבל ממנו הסיוע, מפני שהחזו"א שמר על גופו בקדושה ודבר שנוגעים בו קודם נטילה שורה עליו רוח רעה ואין ראוי לגוף קדוש כזה להשתמש בזה. [שיעורי חומש פרשת פנחס]

להיטיב עם חברו

בזמנו רה"מ ד. ב. ג. רצה להיפגש עם מרן זצ"ל, מתחילה לא אבה מרן להיפגש עמו אך לבסוף נעתר לבקשתו ונפגש עמו, ומטבע הדברים שהפגישה עשתה רעש גדול בתקשורת הכללית ונתפרסם בעיתונים

שלהם שכן גוריון הי' אצל הנביא מבני-ברק, ותיכף צבאו כל המון העם והפחותים שבעם על פתחו, וקודם לכן גם הי' החזו"א מפורסם, אבל לא בקרב המון העם הפחות רק בני התורה ידעו גדלותו והחלטנו אז תלמידי מרן שמוכרחים לעשות מעשה להפסיק נהירה זו וסידרו משמרות בביתו למנוע מהמון העם להכנס, ונשאר בזכורני מעשים מהזמן שהייתי אני במשמרתי שם, ופעם אחת הגיע אדם ובכה שאשתו חולה מאוד במצב של סכנה, והכנסתיו וסיפר לחזו"א על חולי אשתו ומרן זצ"ל בירכו, ואח"כ ביקש לעשות שינוי השם, ושאל על כך למרן, ואמר לו מרן זה באמת רעיון טוב ותשנה שמה למרים, וענה לו הלה שאינו יכול כי יש לו בת בשם זה, ואמר לו החזו"א שאם כך שיתן לה שם - דבורה, לאחר שיצא אותו אדם אמרתי לחזו"א הרי לנו מעשה רב בדבר שינוי השם של אשה, שמתחילה ראוי לקרוא מרים ואם לא שייך אז השם הראוי הינו דבורה.. אמר לי מרן זצ"ל באמת אין זה משנה כלל איזה שם ליתן והיה יכול הבעל להחליט כל שם שיעלה בדעתו, רק חשבתי שאחרי שיצא האיש מכאן הלא דאוג וטרוד הוא במחשבות מחולי אשתו ואם יתן לה שם מעצמו אח"כ יהרהר שמה השם אינו טוב ואם היה נותן שם אחר אולי היה מועיל יותר, ורציתי לפחות את הדאגה הזאת להוריד מליבו.. ומכיוון שאנו בפרשת בשלח אמרתי לו לשנות שמה למרים המוזכר בפרשה וכיוון שיש לו בת בשם זה אז אמרתי לו לקרוא דבורה המוזכרת בהפטרה. וכשמתבוננים בזה אי אפשר שלא להתפעל מנועם מידותיו והרגשת צער הזולת שהיה אצלו, איך ירד לנבכי נפש מבקשיו וחשב במוה יוכל להקל מהשני ככל האפשר, והרגיש שיקשה עליו לקבל החלטה על השם והוריד ממנו את העול הזה. ועלינו ללמוד מזה לחיינו ללמוד מדרכיו.

צילום מיוחד מסידורו האישי של רבינו מרן בו סימן מרן שליט"א בכת"ק כי מרן החזו"א לא היה אומר 'כי שם' בתפילת מנחה וכן נוהג רבינו שליט"א אחריו.

יראת שמים

פעם נכנס מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין למרן החזו"א וקבלו בכבוד והדר ואמר לו שירא שמים הוא, ואמר המשגיח זצ"ל שאינו ירא שמים, ואחר שיצא מביתו אמר מרן החזו"א שדברי כפירה הם לומר כן דאין אפשר שלא לירא מהקב"ה אם מאמינים שהוא נמצא, ונראה ללמד זכות ולבאר כוונת המשגיח זצ"ל, דנתבאר ביראת שמים דיש אופן של יראה שהיא פעולה של יראה אולם יש שהאדם במהותו נעשה לירא שמים, וכוונת המשגיח היתה דודאי שהוא פוחד מהקב"ה אולם עדיין אינו ירא במהותו, אולם האמת דודאי מו' לנו גדול ביראה ממנו והי' ירא במהותו ומי שאינו מכיר שהוא במהותו ירא הוא זוכה להגיע לזה. [שיעורי חומש פרשת במדבר]

לא הכל צריך לומר...

זכורני שפעם הטיל עלי מרן זצ"ל עשיית איזה דבר ולא הייתי חפץ לעשותו והוא ציווני על זה ואמר לי טעם מדוע שאעשה כן ואמר לי על זה עוד טעם ואמר שיש לו טעם שלישי לזה ואותו לא יגלה באזני כי לא כל הטעמים צריכים לומר. [שיעורי חומש פרשת נשא]

עיונות

זכורני שהתלוותי אל מרן זצ"ל לשאיבת מים שלנו, ובאותה העת היה שם האדמו"ר מבוהוש שבא גם הוא לשאיבת מים שלנו, וניגש למרן החזו"א זצ"ל ואמר לו שזקיני ביאר ענין מים שלנו כי בראש השנה יוצאים לנהר לתשליך ומשליכים העונות לשם, ובחודש ניסן הוא זמן תשובה מאהבה וכעת נעשים הזדונות לזכויות ובאים לקחתם, והגביה מרן החזו"א את עיניו וכשבת שחוק על שפתו אמר אני מקוה שאי"ז מחמיץ. [שיעורי חומש פרשת חקת]

שידוך

רבי שניאור קוטלר זצ"ל בא בקשרי שידוכין לפני מלחמת העולם, ואחר כך במלחמה נאבדו והתפזרו, ואחרי המלחמה התברר שכלתו עם שתי אחיותיה ניצלו, אלא שנחלתה במחלת ריאות קשה (שחפת) והתלבטו

מאד אם להמשיך את השידוך, ורבי אהרן לא רצה להחליט בזה, ושלח את אשתו לכאן כדי להיוועץ עם החזו"א זצ"ל, וכשהיא באה לארץ ישראל היא בקשה ממני להכניסה אליו, ונכנסתי עמה, והמוחזה היה מיוחד במינו שקבלה בסבר פנים יפות ושוחח עמה זמן מה בהדרת כבוד, מפני שהחזו"א היה בו דעת והבחין שהדבר נצרך עבורה. ולמעשה החזו"א ברכם ואמר לעשות את השידוך ובאמת היא האריכה ימים הרבה אחריו [שיעורי חומש פרשת וירא]

לימודו עם החזו"א

בישיבת ועדת הפרס של עיריית ב"ב נתתי פרס לרב י. צ. שכתב ספר נפלא על פרק לא יחפור נפלא ממש, אני תמיד לא ידעתי איך להסתדר עם הסוגיות של הרחקת נזיקין והוא סידר את זה נפלא, הרבנים האחרים חברי ועדת הפרס לא הבינו את זה אמרו שהוא ספר קטן אבל אמרתי להם תראו איזה ספר איך מברר נפלא כל הסוגיות הקשות שם, יש כמה סוגיות קשות בש"ס, בשבת יש סוגיית ערוגה ובזה היתה לי סיעתא דשמיא מיוחדת שמרן החזון איש למד עמי הסוגיא מחמת שהיה אז בב"ב ת"ח שעשה רעש בסוגיא ומרן זצ"ל רצה ללמוד עימי הסוגיא להראות לי האמת בה. איני יכול לשכוח את ההרגשה הנפלאה שהיתה אז, שמרן החזו"א קרא לי ללמוד איתו, שני דברים למדתי עם החזו"א סוגיית ערוגה בשבת ואת תשובת החת"ס על מקואות כמדוד סי' ר"ב שמרן הגר"ש ואזנר רצה להנהיג חומרא זו בב"ב כפי המתבאר מדברי החת"ס שם ומרן זצ"ל לא הניחו דח"ו שיהיו ב' מקואות ויפקפקו על בניהם של אלו, ושאלתי את החזו"א מדוע לא סבירא ליה כהחת"ס, ולמד עמי כל התשובה וביאר לי טעמו ונימוקו יפה איך שאין צריך לחשוש לזה. (שיעורי מכות ח)

קניית הש"ס בשמחת תורה

בשמחת תורה מוכרים בישיבה אתה הראית בדפי גמרא היום קונים בש"ס כל הרעיון למכור בגמרות הוא המצאה של הרב זצ"ל במקום למכור בדולרים למכור בדפי גמרא, ובסוף היה שמכרו בחמוש מאות דפים עד פורים ואני ורבי שלמה ברמן קנינו, והזדמן אז לישיבה גביר גדול וראה שמוכרים אתה הראת ומוכרים בדפי גמרא התפעל מזה שקנו בחמוש מאות דפים, ואמר שהוא ית' לנו ש"ס גדול מהודר אבל הוא רוצה שניבחנו על זה אצל החזון איש ויסכים החזו"א שאנו יודעים, והש"ס היה מהודר מאוד ש"ס אמריקאי שולצינגר זה היה נקרא, אחרי חודשיים הגיעו השס"ס לישיבה והרב היה צריך לשמור אותם באוצר עד שניבחנו אצל החזו"א, כשהתקרב כבר פורים החזו"א אמר שלא נעשה את זה, ואמר הרי אתם תלויים בי ואני יכול לעשות שלא תדעו, לכן אני אומר לכם לא לקחת בעד המבחן, [יש לי מיגו], והרב הרגיש מאוד במבוכה היה לו לא נעים מהנדיב ההוא, אבל לא היתה ברירה החזו"א אמר כך, שלח לו מכתב שהחזו"א הורה לא לקחת על המבחן את הש"ס, והוא התרגז ואמר אני נותן להם את הש"ס בלי מבחן בלי שום דבר, הדבר הראוי שהיינו צריכים לעשות הוא לשאול את החזו"א האם לקחת, אולם לא עמדנו בזה ושיערנו שמוסתבר שהוא יאמר לא לקחת, והורינו היתר לעצמנו שכעת הוא רוצה לתת את הש"ס בלי תנאים, ואם יש מי שרוצה לתת לנו ש"ס מדוע נסרב לקחת, ולקחנו את הש"ס זה היה הש"ס הראשון שלי, זה באמת היה ש"ס מהודר.

מלוה מלכה

בקונטרס שלמי אליעזר בעניני דיני מלוה מלכה עמוד ט' כתב ז"ל ובשם מרנא החזון איש זצוקלה"ה שמעתי ממרן הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי

שליט"א שאמר שמי שאינו אוכל כזית פת כמוצאי שכת יתחרט על כך בעלמא דקשוט. ומרן הגאון רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין (שליט"א) סיפר לי שכאשר מרן הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן (שליט"א) ישן אצל מרן החזון איש מידי ערב אזי במוצאי שבת היה נותן לו מרן כזית פת למצות מלוה מלכה.

עמד אחריו כשומר

הנה שיטת החזון איש דגם בנרות ומנורות שבימינו אסור לקרוא בשבת ללא שומר שמוא יטה ופעם מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א למד בבית החזון איש לאור המנורה, והחזון איש ראה אותו ונעמד מאחריו לשומרו עד שאמר לו כמה זמן אני אצטרך לעמוד ולשומר. (צדיק כתמר יפרח עמ' קמט)

על רבי שמואל

שח רבינו: כי החזון איש היה אומר הראש ישיבה זה רבי שמואל רוזבסקי, כשהיו נכנסים לדבר עמו בלימוד היה תמיד שואל ומתעניין מה רבי שמואל.

לא לעשות ישיבה לעילויים

בשנת תש"י הוקם בגבעת ישיבת פוניבז' בית העילויים מתרומות נדבן אחד זצ"ל. בית שנועד מלכתחילה לשמש אכסניה לקבוצת בחורים מצטיינים בתנאי נוחות מיוחדים ואולם אח"כ חזר בו הרב זצ"ל מתכנית זו והבנין הפך לאגף רגיל בפנימיית הישיבה גם מרן החזו"א היה מרוצה מביטול התכנית.

וסיפר רבינו שליט"א מה שאמר לו החזו"א שהוא שולל קיום בית העילויים אשר נדבן אחד הקים ליד הישיבה בתנאי נוחות מיוחדים מוד' טעמים וע"פ הוראתו אמנם נתבטל, טעם א' לא כך לומדים תורה, היינו בדרך יוהרא וע"מ לקבל פרס. טעם ב' לפי התכנית יוצא שמתחנכים פה גדולי הדור העתיד והיא זכות גדולה מדי בשביל הנדיב ספק אם מגיע לו. טעם ג' שלא לשנות בין הבנים, והטעם הרביעי אמר החזו"א כמוס עמדי ואין לגלותו. (פאר הדור)

מכתב רבינו להנהלת ת"ת תשב"ר בבית מרן החזו"א

בס"ד ד' תשרי תשפ"ג לפ"ק.

זכתה עירנו בני ברק שמרן החזון איש זצ"לל דר בקרבה והטביע חותמו בה באופן מיוחד. וכמה שנים לאחר הסתלקותו הקימו ישיבה על קברו כאשד יסדו בביתו את התלמוד תורה המפואר תשב"ר אשר במשך שנים רבות זוכים להתחנך בו ילדי ישראל על טהרת הקדש לתורה ויראת שמים טהורה ושאין דבר אחר בעולם מלבד זאת והוא סמל ומופת לרבים כזה ראה וקדש בדרכי חינוך ילדי ישראל.

והנה לאחרונה נתעוררו חברי הנהלת התלמוד תודה לעורר זכרו של מרן זצ"ל וללמודם לרבים, ובודאי ענין גדול הוא מאוד ויש בזה תועלת גדולה שיוכלו ללמוד מדרכיו וללכת בהם, וכעת עומדים להוציא ספר תולדותיו מבית אביו וכל סדר עלייתו המופלאה ביגיעת התורה עד אין קץ ודקדוק המצוות בתכלית, ואברכם בזה שחפץ ה' בידם יצליח ויאותו רבים לאורו לרומם קרן התורה וכבודה, בכבוד וברב יקר. ברוך דוב פוברסקי

הודעה

אי"ה בשבועות הקרובים נכתוב על קשרי מרן רה"י שליט"א.

פרשת חיי שרה - מרן הגר"ד יפה זצ"ל. ותלמידו הגה"צ רבי יאיר ישראל זצ"ל. פרשת תולדות - מרן הגר"א קוטלר זצ"ל. פרשת ויצא - מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל. פרשת וישלח - הגה"צ ר' משה טורק זצ"ל. פרשת וישב - מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל נשמח לקבל חומרים.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת וירא תשפ"ה

הוראת שעה

האם בחור יכול לדעת ללמוד בלי להיכנס לשיעורים?

[מתוך שו"ת שנערך בכינוס 'רבותינו', שעל ידי 'איחוד בני הישיבות', כ"ח תשרי תשפ"ה]

שאלה: יש שאלה הנוגעת בעיקר לבחורים בישיבות גדולות, המרגישים שהם כבר יודעים ללמוד סוגיא בעצמם, פחות או יותר, והם חושבים שזה מיותר בשבילם להיכנס לשיעורים. ומוסיפים, שאפילו אם תמצוי לומר שעדיין הוא צריך לקבל, מכל מקום די לו לדבר בלימוד מפעם לפעם עם ראש הישיבה, או הר"מ, או המושיב, אך אינו צריך להיכנס לשיעורים. האם בחור שזו הרגשתו ראוי שאכן ינהג כך?

מרן שליט"א: הוא אומר 'פחות או יותר', אני חושב ש'פחות'... מה שאני ראיני למעשה, שכתשעים אחוז מראשי הישיבות או מגידי השיעורים ברמה גבוהה שיש כיום, הם אלו שנכנסו לשיעורים בעודם בחורים בעלי כישרונות ואף שרובם היו כבר מתחילה בחורים בעלי כישרונות גדולים, ובוודאי יכלו אף הם לטעון שאינם צריכים לשמוע שיעורים, מכל מקום המציאות מוכיחה שאלו שנכנסו לשיעורים הם אלו שמצליחים אחר כך! והסיבה לכך שגם בחור מוכשר צריך לשמוע שיעור, לפי שישנם דברים רבים שבחור בגיל הזה עדיין אינו מבין, יש סוגי סברות שאינו מכיר, יש הרגשים עמוקים שעדיין אין לו, ואפילו דרך לדייק ולחדש אין לו, וכשהוא יושב בשיעור הוא קולט ממוסר השיעור את כל היסודות הללו, איך לדייק, ואיך לחדש מושגים חדשים, עמוקויות חדשות, ואינו יכול להגיע לכך בעצמו בשום פנים ואופן.

בחור שהוא בעל כשרון, ועושה באמת שטייגן ב"ה, באופן אוטומטי הוא חושב שהוא כבר יודע את הכל, אבל זו טעות גדולה מאד, ולאחר כמה שנים הוא בעצמו ירגיש את הטעות, ויצטער על מה שחסר לו, ואילו מי שיכנס לשיעורים ירגיש כמה התוסף לו על ידי זה.

שאלה: ידוע ומפורסם שבחור שרוצה לגדול ולצמוח בתורה, צריך להתנתק מכל ה'נייעס', גם אלו שאין בהם חשש לשה"ר ומחלוקות וביזוי ת"ח, ומצד שני יש תחושה שמלווה לא מעט בחורים, שאם יתנתק לגמרי הוא יהיה 'מחוז לחברה', וירגיש מין בדידות וחוסר שייכות.

מרן שליט"א: בכל ישיבה יש גם חברה של מתמידים, שאינם מדברים הרבה בדברים בטלים, אלא רק מעט בשעת האוכל, או בליל שבת שמטוילים קצת לפעמים, וחוצץ מזה הם מדברים ביניהם רק בלימוד, וכשיש קשר בין בחורים בלימוד, זה הקשר האמיתי שנשאר לעולם ועד. וכפי שראיתי בעצמי, שהיו בחורים שלא היה לי איתם קשר חוץ מהלימוד כלל, וכאשר נפגשנו שלשים או ארבעים שנה לאחר מכן מיד היינו ידידים.

מידת החסד - ירושה מאברהם אבינו

אחד לאהוב את חברו, 'כי אני אלוך אחד בראתי אתכם'. וראה עוד באור הצפון (מאמר 'מושג החסד שבתורה, אות ב'), שהוכיח את הקשר שבין חסד לאמונה מאנשי סדום, שמחד גיסא כתוב עליהם בתורה שהיו 'רעים וחטאים לה' מאוד', דהיינו שהיו רשעים ב'בין אדם למקום', ומאידך נאמר ביחזקאל (טז מט), 'הנה זה היה עוון סדום אחותך, גאון שבעת לחם, ושלול השקט היה לה ולבנותיה, ויד עני ואביון לא החזיקה', ומושג מכך שעיקר הטענה עליהם היתה על כך שלא נתנו צדקה. אלא בהכרח רואים שהכל ענין אחד, שהחסד תלוי ביראה ואמונה.

איתא בתנא דבי אליהו (פכ"ה), שחייב כל אדם לומר 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב'. ויש לבאר מה שהדגישו בזה 'מעשי אבותי', דהנה איתא באבות (פ"ה ז"ב) 'עשרה דורות מנח עד אברהם', ובמשנה שלאחריה נאמר 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה ועמד בכולם'. וצריך להבין, מדוע במשנה הראשונה לא נאמר על אברהם שהוא 'אבינו', ובמשנה שלאחריה הוזכר ענין זה. וביאר ב'רוח חיים' [להגר"ח מוואלווין זצ"ל], על פי הכתוב 'מתהלך בתומו צדיק, אשרי בניו אחריו', שישנם כמה מדות שהצדיק טרח ויגע להשיגם, ואילו לבניו אחריו זה כבר נעשה כטבע מוטבע, ובקצת יגיעה יגיעו לזה, כמו שנראה בחוש שרבים מעמי הארץ מוסרים את עצמם על קידוש השם, והוא מוטבע בנו מאברהם אבינו, שמסר את נפשו באור כשדים על אמונתו. וכן כל עשרת הנסיונות שהיו לאברהם מטרות היתה כדי ליישר את הדרך לפניו. וכן מה שרואים לפעמים שיש התעוררות לאדם פתאום לילך לארץ הקודש [ואפילו אנשים שהיו מבוססים במקומם עזבו הכל כדי לעלות לארץ ישראל], הוא מנסיון 'לך' שהיה לאברהם אבינו. וכן מה שמצינו שעם ישראל מאמינים שכל מה שה' עושה הוא לטובה [דהיינו שגם אנשים פשוטים שסבלו צרות ויסורים הבינו שזה מהקב"ה, וזה לטובה], כך זה קיבלנו מאברהם אבינו, שעמד בנסיון הרעב, ולא הררה אחר מידות השי"ת. ולפיכך נקט התנא במשנה זו בלשון 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה ועמד בכולם', כדי ללמדנו שהסיבה לכך שלנו יותר קל לעמוד כיום בנסיונות אלו, מפני שאברהם היה אבינו. ולכן גם חייב אדם לומר 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב', שאף על פי שאנחנו רחוקים מאוד מדרגת האבות, מכל מקום מצד זה שהם אבותינו יש לנו איזו שייכות לדרגות הגבוהות שלהם.

נמצא לפי זה, שירשנו מאברהם אבינו את הכח להתמסר ולהיטיב עם השני, ולהתאמץ בעשיית חסד גם כשהוא קשה, ויכולים אנו להגיע לזה מכח מה שאנחנו בניו. וצריך ליכור שככל שאדם עומד במדרגה רוחנית גבוהה יותר, הוא מחוייב יותר לעשות חסד! ואם כן, ודאי הדבר שבני תורה שנמצאים בדרגות הגבוהות ביותר מחוייבים בעשיית חסד יותר מכולם. הקב"ה יזכנו להתעלות באמונה ובדבקות, ועל ידי זה נזכה להתעלות גם במדת החסד. אמן.

התורה מאריכה בפרשתנו בתיאור מדת החסד של אברהם אבינו, כמה טרח והתאמץ בזמן חוליו לגמול חסד, אפילו עם אלו הנראים כערביים. ותמה בזה מרן הסבא מסלבודקה (אור הצפון, מאמר 'חסד ביטוי אמונה'), מדוע אין התורה מתארת כיצד הכיר אברהם את בוראו, וכיצד מסר נפשו באור כשדים, אלא מתארת בפרוטרוט דוקא את החסדים שעשה. ותיירץ, שחסד הוא ביטוי לאמונה, כמאמר חכמים במדרש (קהלת רבה פר' ז), 'אמר רבי יהודה, ללמוד שכל הכופר בגמילות חסד כאילו כופר בעיקר! ונמצא, שהאמונה המוחלטת שהיתה לאברהם בקב"ה היא זו שהביאתו לעשות חסד במסירות נפש בחוליו, ולפיכך מתארת התורה דווקא את מידת החסד של אברהם.

ויש להוסיף ולבאר בזה, שבחסד ישנם שלשה עניינים: א. להיטיב. כמו שכתב ב'אור הצפון' (מאמר 'מידת החסד'), שאפשר ללמוד חסד מהבריאה, שהרי כל העולם כולו - השמים והארץ וכל צבאם - כולם מטיבים זה לזה, ובאופן זה הם נבראו, שכל אחד מועיל לשני, ועל כן מהבריאה עצמה אנו לומדים שיש ענין לתקן ולהשלים מה שחסר לכל נברא. ב. קיום העולם על ידי אחוה. כמו שכתב הנצי"ב ב'העמק דבר' (בראשית ד' ב), והוסיף והרחיב בזה בהסכמתו לספר 'אהבת חסד' להפץ חיים, שגמילות חסדים היא קיום העולם, ובכך שונה האדם משאר היצורים, שנברא באופן כזה שיש אחוה בין האנשים, וכל אחד צריך לגמול חסד עם השני. ג. דביקות בקב"ה. וזה נחלק לשני עניינים: האחד, הליכה בדרכי השם, כדאיתא בשבת (קלג), 'אבא שאול אומר, ואנוהו, הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום'. דהיינו, שבזה שעושים חסד עם אחרים נדבקים בקב"ה, בכך שהולכים בדרכיו. והשני, הקרבה לקב"ה, כמו שכתב רבינו ר' אייזיק שר (לקט שיחות מוסר וירא, מאמר 'חסד וזבח'), שיש בעשיית חסד גם ענין של נתינה משלו לקב"ה, דהיינו שחסד הוא כמו קרבן, שבכך אדם מושריש בעצמו שכל מה שיש בידו הוא משל הקב"ה, והוא מחוייב לעשות ברכושו את רצון ה'.

ובל שלושת העניינים האלו של מידת החסד תלויים בדרגת האמונה של האדם, וככל שזוכה יותר להתעלות באמונתו כך יש לו יותר כח וחשק להתאמץ ולעשות חסד. ולפי הענין השלישי - שע"י החסד מגיעים לדביקות - פשוט הדבר שהחסד והאמונה תלויים זה בזה, אך גם שני העניינים האחרים - להיטיב, וקיום העולם על ידי אחוה - תלויים באמונה, שכן ככל שמבינים יותר את גדלות הבורא מומילא מבינים גם את גדלות האדם, שנברא בצלם אלוקים, כדאיתא באבות (פ"ג מ"ד) 'חביב אדם שנברא בצלם' [עיין נפש החיים (ש"א) מה שביאר בגודל הענין שהאדם נברא בצלם אלוקים]. ועל ידי זה יש יותר הרגש ורצון להיטיב. וכמו כן עצם הדבר שבני אדם מרגישים אחוה זה לזה הוא מכח האמונה, וכמו שכתב האבן עזרא בביאור המקרא (ויקרא י"ח) 'ואהבת לרעך כמוך, אני ה'', שאני השם' הוא נתינת טעם לכך שיש חובה על כך

האם צריך 'כלי שרת' לשחיטת קדשים

צריך לעשותה ע"י כלי, דהיינו שכיין שהשחיטה הוא מעשה עבודה בקרבן, צריך עבודה חשובה ע"י כלי, וא"כ אין הכלי מעיקר מעשה השחיטה אלא שכיין שיש כאן עבודת קרבן הוא מצריך כלי.

ביאור סברת מחלוקת התוספות עם השיטה מקובצת

ונראה לבאר שבזה נחלקו שהשיטה מקובצת סובר, שהסיבה שצריך לשחוט בכלי הוא משום שזה דין במעשה השחיטה, שהוא משתנה ע"י כלי, שכשם שיש דין מליקה ביד כך יש דין שחיטה בכלי, ולכן יש מקום לומר שאפילו אם אינו כלי שרת, שבכל כלי יש מעלה, אף אם אינו כלי שרת, שמאחר ושוטט בכלי הוא משנה את עצם 'מעשה השחיטה', וממילא הוא סובר שאין הכרח ללמוד מכאן שצריך לשחוט בכלי שרת, אלא יתכן שדי בכך שהוא כלי.

אמנם דעת התוספות היא שמצד 'מעשה השחיטה' אין מעלה במה שנעשה ע"י כלי, אלא הוא דין במעשה העבודה, שצריך לעשותה ע"י כלי, דהיינו, שעבודה שנעשית שלא על ידי כלי אינה 'עבודה חשובה', ולפיכך היה פשוט לתוספות שאם חייבים לשחוט בכלי אזי צריך לזה כלי שרת דווקא, ואין סברא כלל שיועיל לזה כלי של חול, דמה מעלה יש בו, דרך בכלי שרת שהוא כלי שמועיל לעבודה יש מעלה מיוחדת שמחשיב השחיטה ל'עבודה'.

מדוע לא נקטה המשנה 'שחיתתן בכלי שרת בצפון'. ובשיטה מקובצת שם [על הדף] כתב ליישב באופן אחר, שאכן אין צריך 'כלי שרת' לשחיטה, כפי שיש לדייק מלשון המשנה, ומאי דילפינן מ'ויקח את המאכלת' היינו שצריך 'כלי' לשחיטה, אבל ניתן לשחוט גם בכלי של חולין, ואין צריך 'כלי שרת' בדוקא. ולפיכך מותר לשחוט בקרומית של קנה, באופן שעשאה כלי, אפילו לדעת הפוסלים כלי שרת העשויים מעץ.

אמנם מדברי התוספות שלא תירצו כן מבואר שהיה פשוט להם שאין מקום לחלק בדבר, ולומר שצריך 'כלי' ואין צריך 'כלי שרת', לפי שסברו שאין שום מעלה בכלי סתם שאינו כלי שרת. אבל השיטה מקובצת סבר שיש מעלה בכלי, אפילו אם אינו כלי שרת. ויש לבאר שורש מחלוקתם.

הביאור מדוע צריך כלי לשחיטה

ונראה לבאר מה הוא טעם הדבר שצריך לשחוט בכלי. האם הוא מצד המעשה שחיטה כלומר שכדי שיחשב מעשה שחיטה לקרבן צריך שיהיה ע"י כלי, וכמו שבעוף צריך לעשות ע"י מליקה, כמו כן צריך לעשות שחיטה ע"י כלי, ולפי זה הכלי הוא חלק מהמעשה שחיטה.

או שמצד המעשה שחיטה אין מעלה מה שנעשה ע"י כלי, אלא שהוא דין במעלת העבודה שעבודה

וַיִּשְׁלַח אֲבִרְהָם אֶת־יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמֶּאֱפֶלֶת לְשַׁחֵט אֶת־בְּנֵוֹ (בראשית כב י).

בגמ' זבחים (צז:) וכן במנחות (עח:) דרשו מהפסוק 'ויקח את המאכלת לשחוט את בנו' ששחיטת עולה צריכה כלי [שכן העלאת יצחק נידונה כקרבן עולה, כמו שנאמר 'ויעלהו לעולה תחת בנו'], ומקרבן עולה לומדים דין זה לכל הקרבנות.

מח' התוס' והשיטמ"ק אם צריך לשחוט בכלי שרת' או שדי בכלי סתמא

ובתוס' זבחים (מו. ד"ה איזהו) הביאו שיטת רבינו אפרים, שסבר לדקדק ממשנת 'איזהו מקומן של זבחים' שאין צריך לשחוט בסכין, שכן שנינו שם 'קדשי קדשים שחיתתן בצפון', ולא נזכר שצריך לשחוט בכלי שרת, כפי שנזכר בהמשך המשנה 'וקיבול דמן בכלי שרת בצפון'. עוד הביא ראיה לזה, מהמבואר בחולין (ג.) שאפשר לשחוט קדשים על ידי 'קרומית של קנה', ומשמע שאין צריך לזה כלי שרת. אך דחה רבינו אפרים הוכחות אלו, שהרי נתבאר בסוגיות דזבחים ומנחות הנ"ל שיש ללמוד מן המקרא 'ויקח את המאכלת' שצריך כלי שרת לשחיטת קרבן. ומה שאפשר לשחוט ע"י קרומית של קנה, היינו בהכרח כשתקינה ועשאה כלי, וכשיטת ר' יוסי שאפשר לעשות כלי שרת מעץ [עיי' שם עוד מה שביארו

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הדרכה לאברכים

הקשר עם הקב"ה מביא להשגת עריבות בתורה

לעולם כי ששון לבי המה, שמי שהתורה אצלו היא בחינת 'ששון לבי המה', דהיינו שהיא יקרה וחשובה בעיניו ושמת בה, זוכה ל'נחלת עדותיך', לירש את התורה ולקנות אותה בקנין של קיימא.

ההערכה לתורה גורמת שאדם אינו מרגיש את הטורח והעמל שיש בלימוד, וכפי שכתב רבינו יונה (משל ב ד) על הפסוק 'אם תבקשנה כססף וכמטמונים תחפשנה', וזה לשונו 'שתערב לנפשו החכמה, ולא יהיה עליו עסקה לטורח מרוב האהבה, כענין שנאמר ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה'. והוסיף, שהרי זה כאדם המחפש יהלומים, ויודע שבעוד זמן קצר יחזיק בידו יהלום יקר, שאדם כזה כבר בזמן החיפוש הוא מרגיש שמחה בלב. כך מי שמעריך ואוהב את התורה, אפילו בעת העמל והיזע הוא מלא שמחה ואושר!

וממשיך רבינו יונה ואומר, 'הנה הזהיר לטורח בחכמה כמבקש הכסף במיני מלאכות והסחורות, ולהשיג בטירחה וחיפוש עריבות חיפוש מטמונים', כך צריכה להיות העריבות בלימוד, כמו אדם שמחפש מטמונים! ומוסיף ואומר, 'ונאמר שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, ולפי הערבות בטורחה ובחיפוש תפקחנה בה עיני השכל ותשתמר בלב האדם, כמו שנאמר נחלת עדותיך כי לעולם ששון המה'.

אברך רגיל, שאינו מעמיד את עצמו במהלך הזה של 'בן עליה', כמעט מוכרח שיהיה חסר לו בחשיבות התורה, ולכן ודאי שיחסר לו החשק ללמוד, וככה אי אפשר לקנות קנין אמיתי בתורה. אותו אברך בעצם מחפש להשיג עליה בלימוד בלי לעבוד על עצמו, הוא רוצה להישאר אותו הדבר ואף על פי כן להתעלות ולקנות מדרגות בלימוד, ודבר זה הוא בלתי אפשרי.

אמנם, אברך בן עליה, שכבר קיימת בהכרתו יראת שמים, הוא קשור עם הקב"ה ומחשיב את התורה, ולכן שוכנת בלבו אהבת התורה, זה נותן לו ערבות בלימוד, כמו שכתב רבינו יונה. אברך כזה הגיע למדרגה של 'תפקחנה עיני השכל', ולכן ודאי שתלמודו מתקיים בידו.

הזכרנו [בפעם הקודמת] שאברך בן עליה חי כל הזמן עם הקב"ה, ובדרך את כל מעשיו בהתאם לזה. ואכן רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג' אות כז) **מחדש, שיש לאו גמור בתורה על היסודות הללו, וזה לשונו שם:** 'השמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך וכו', הוזהרנו בזה לזכור את ה' יתברך בכל עת, וחייב האדם להשתדל לקנות לנפשו תמיד ההנהגות המחויבות מן הזכירה, כמו היראה והצניעות וקישוט המחשבות וטכסים המידות, כי זרע הקודש ישיגו כל הנהגה נאווה והמעטירה בעליה מזכירת השם יתברך'. **המדרגות הללו אינן 'מידת חסידות', אלא לאו מפורש בתורה! 'שויתי ה' לנגדי תמיד', שבו פתח הרמ"א את השו"ע, הוא ציווי גמור בתורה, שלא לשכוח ח"ו מהשי"ת.**

אמנם האמת ניתנת להיאמר, שהרבה מהלומדים בכללים אינם חיים בהכרה זו, אלא החיים עוברים לנגדם בלי מחשבה, בלי הכרה לחפש ולחיות את היסודות הללו. אבל בן עליה אמיתי הוא זה שכל חייו מלווים במחשבה מתמדת כיצד להתעלות בתורה ויר"ש, להתעלות באופן כללי בחייו, להתעלות במדרגות רוחניות, שיהיה לו קשר עם הקב"ה.

יש הרבה אברכים שמתקשים לקבל עריבות בלימוד, הם אינם מסוגלים ללמוד במצבים קשים, לא כ"כ זוכרים את מה שהם לומדים, ובאופן כללי לא מצליחים לקנות דרגות בעבודת ה'. אבל מי שיש לו הכרה של 'שויתי ה' לנגדי תמיד' זה משיפיע באופן ישיר גם על דרגתו בלימוד התורה. וכפי שכותב רבינו יונה בפירושו למשלי (א ט), על הפסוק 'יראת ה' ראשית דעת, חכמה ומוסר אוילים בזו', וזה לשונו: תחילת כל דעת תלמוד לנפשך יראת השי"ת, כי החכמה והמוסר אוילים בזו, שאין להם יראת ה', ואינם יקרים בעיניהם, עכ"ל. מי שאין בקרבו יראת ה' אין לו ערך לחכמה, וממילא התורה אינה יקרה בעיניו! ומי שאינו מחשיב את התורה אינו רואה הצלחה בלימודו, שכן חוסר החשיבות שלו לתורה גורם לו לשכוח את מה שהוא לומד, וממילא הלימוד לא יתקיים בידו.

על פי זה מבאר רבינו יונה את הפסוק בתהילים (קט קיא), 'נחלתי עדותיך

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת וירא תשפ"ה

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחני של מרן שליט"א

החשמל בבית נפל בשבת, והדגים היקרים באקווריום ימותו ברעב

שאלה. יש לי בבית אקווריום עם כמה דגים גדולים ויקרים. האקווריום מחובר לחשמל באופן קבוע, כי הדגים צריכים חמצן, וכשאין חשמל אין להם חמצן, וכשאין להם חמצן, הדגים אינם אוכלים ומתים. והנה בשבת האחרונה בבוקר נפל לי החשמל [הבנוי על מצבר פרטי, כך שהוא חשמל כשר לשב"ק] בדירה, ואם זה יישאר כך עד מוצאי שבת, הדגים לא יאכלו וימותו.

האם מותר לי לקרוא לנכרי שיסדר את המצבר וידליק בחזרה את החשמל. וזאת מכמה טעמים: א. היות והדגים אינם אוכלים, אסור גם לי לאכול [מפני שאסור לאכול קודם שמאכיל לבהמתו], ואולי זה סיבה להתיר אמירה לנכרי לסדר את החשמל, ועי"ז הדגים יאכלו, ובכך גם לי יהיה מותר לאכול סעודת שבת. ב. יש בזה משום צער בעלי חיים, שהדגים ירעבו עד מותם. ג. הפסד מרובה, שהרי הדגים שווים ממון רב. **תשובה.** יש לדון האם גם בדגים נאמר הדין שאסור לאכול קודם שמאכילים אותם, והנה בדיון זה נאמרו כמה טעמים, ומצינו בשו"ת שאלת יעב"ץ (ח"א סימן יז) שנשאל במי שמגדל כלב או חתול בביתו, האם צריך לתת להם לאכול קודם שיאכל.

והשואל הבין שכל האיסור הוא רק בבהמות שהם בני מלאכה, שאינו בדין שיעשה ולא יאכל. ואז יש לדון אם חתול וכלב בני מלאכה ניהו, ועי"ז השיב שם, שגם חתול וכלב הם בני מלאכה, ואפילו דגים הם בני מלאכה, וכמו שאמרו בב"ק (דף נה ע"א) שהיו עז ודג מושכים בקרן, העז ביבשה והדג בים, והיה אדם מנהיגם, מהו שיעבור על איסור הנהיגה בכלאים. והוא הדין שחייב להאכילן, שאפילו ביו"ט מותר לטרוח ולתת אוכל לדגים שמוזנזותם עליו, אפילו באלו שאינם דאויים למלאכה.

אך שוב כתב השאל יעב"ץ, שנראה לו שעיקר הדין שצריך להאכילם קודם שיאכל הוא עצמו, הוא משום צער בע"ח, שהרי היא סמוכה עליו, ואם לא תהא לה עת קבוע לאכילה, חוק ולא יעבור, תמות ברעב, כי אין מי שיאכילה, וגם היא אינה מוצאה מאכלה מזמן לפניה, לכן הטילה תורה חובה על האדם שהן שלו, לפרנסם קודם שיאכל הוא עצמו, לקנות מידת רחמנות בנפשו [וטעם נוסף דאם בספר יד אפרים (או"ח סימן קסז ס"ו)].

ונראה שלכל הטעמים גם בדגים שצריכים להאכילם, אסור לאכול קודם שיתן להם לאכול. ויעיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ו סימן רטז) שנשאל במי שיש לו בביתו דגים חיים, אי יש חיוב ליתן להם מאכל קודם שיטעום, כיון דעיקר הטעם להאכיל בהמתו משום צעב"ח, וגבי דגים (סבר השואל ד) ליכא צעב"ח. והשיבו, א. גם בדגים יש איסור צעב"ח. ב. הטעם של צעב"ח כתוב בשאלת יעב"ץ, והוא כתב מפורש שגם דגים יש להאכילם קודם שיאכל.

אמנם מטעם זה עדיין לא שמענו שמוותר לומר לנכרי לעשות מלאכה כדי להאכיל בעלי חיים, וכן כתב במשנה הלכות (ח"ד סימן כו) דלא אמרו דאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו אלא במקום שיוכל ליתן לבהמתו לאכול בהיתר, אבל במקום שאינו רשאי ליתן לבהמתו בהיתר, אין לומר דמחויב לחזור אחר נכרי קודם שיאכל, דכל מקום שיש איסור לא אמרו שאסור לו לאכול מקודם [וראה להלן שכן מוכח מהחיי אדם ומהשעה"צ]. וגם מצד הפסד מרובה אסור, ורק אמירה לנכרי באיסור דרבנן, שהוא שבות דשבות התירו במקום הפסד מרובה.

אמנם מטעם צעב"ח יש מקום להתיר, וכמו שכתב בחיי אדם (הל' שבת כלל סג ס"ט), הובא בשעה"צ סימן שכה ס"ק סג), דאם אין לבהמה שום דבר לאכול, לא שיבולת שעול או שאר תבואה, אין למחות באלו שאומרים לקצור עשבים, דמוטב שיהיו שוגגין, ועוד משום צעב"ח.

ובנשמת אדם (סק"ג) כתב בטעם ההיתר, שמצינו שהתירו משום צעב"ח אפילו שבות בידיים, וא"כ כ"ש כשהבהמה אין לה לאכול כל השבת, דמותר לומר לנכרי לקצור משום צעב"ח, דבודאי חמיר טפי שבות עי"י ישראל דהוי שבות דאית ביה מעשה בידיים, משא"כ אמירה לנכרי דהוי שבות דלית ביה מעשה, וכמו שמוותר לומר לנכרי לחלוב הפרות, ש"מ דס"ל דמשום צעב"ח מותר אפילו אמירה לנכרי במלאכה דאורייתא, וגם צער רעב נקרא צער, א"כ אפשר דיש להקל אמירה לנכרי. ומכל שכן בזמן הזה שידוע שלא ישמעו להרעים הבהמה כל השבת, ובלתי ספק שלא ישמעו לנו, ולכן עכ"פ מוטב שלא ימחה בידיים ויהיו שוגגין, ובפרט שיש פנים להתיר לכתחילה, עכ"ד.

ומדבריו למדנו כדברי המשנה הלכות, שאף שאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו לאכול, מכל מקום בשביל זה אסור לעבור על איסור אמירה לנכרי, שהרי לא התיר אלא בשביל להאכיל את הבהמות פעם אחת, והרי צריך לאכול ג' סעודות בשבת, ואם כן בודאי יאכל שתי סעודות כשלא יאכיל את בהמתו.

אמנם משום צעב"ח, כתב רק שיש פנים להתיר לומר לנכרי לעבור על איסור תורה, ומכל מקום לא התיר בפירוש אלא רק שהמיקל אין למחות בו. ולכן נראה שיש להתיר שיאמר לנכרי ברמז, או שיאמר לקטן שיאמר לנכרי.

וירא אליו ה' (יח, א). נשאלתי האם יש מצוה לבקר חולה שהוא 'צמח', ושובב על מיטתו כאבן, ואינו שומע ואינו רואה והוא מחוסר הכרה, ולפי הרופאים לא ישוב להכרה לעולם. דהנה עיקר מצות ביקור חולים הוא לדאוג לצרכי החולה, לעודדו, ולהתפלל עליו. ולפי"ז בצמח שכל צרכיו נעשים ואין מה להוסיף עליהם, וגם לא ידוע אם יש טעם להתפלל עליו, כי הריפוי הוא בדרך נס גדול, ולא בדרך הטבע. אך נראה דמ"מ מצוה לבקרו, דהנה דרשו חז"ל במסכת סוטה (דף יד ע"א) על הפסוק כאן, ללמדנו שבא הקב"ה לבקר את החולה, כי אברהם היה חולה מהמילה. וכתב מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בספרו 'דרש משה' כאן, דמכאן ראה גדולה שחיוב ביקור חולים הוא אף באופן דליכא ב' הטעמים, לא לשימוש ולא לתפילה, שהרי בביקור השי"ת לא שייך הטעמים הנ"ל, שהרי בידו לרפאותו אף בלי השראת השכינה מיוחדת. ויש לבאר, דחוב עשיית המצוה הוא קבוע כאילו אין לה טעם, והטעמים הם רק ביאורים לחיוב המצוה, אך המצוה צריכה להעשות בלי שום טעם, רק לש"ש שצוה אותנו. אמנם אולי אפשר לדחות ולומר, שהשי"ת בא לבקר את אברהם אבינו כדי לעודדו בעצם ביקורו, משא"כ הצמח שגם עידוד אין בביקורו. אך למעשה נראה שיש תועלת ממשית בביקור אצל צמח, שע"י הצוות הרפואי יטפל בו טוב יותר [וכ"כ בתשובות והנהגות (ח"ב סימן תעח)]. עוד יתכן שאף שנראה לנו שהחולה אינו רואה ואינו מכין, אפשר שרואה ואין לו כח להגיב. וגם שמעתי ממו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דיש ענין להתפלל על 'צמח', כדי להקל על מצבו, ובפרט שמצינו לפעמים שצמח התעורר מחליו, ולכן נראה דמצוה לבקר חולה כזה.

כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו (יח, יט). נשאלנו פעמים רבות האם לתת לילד תמריץ כספי כדי שילמד הוא דבר ראוי והגון או לא, והבאנו מש"כ הרמב"ם בפירוש המשניות (סנהדרין פ"י מ"א, בהקדמה לפרק חלק) בארוכה, שהמלמד נותן אגוזים או תאנים או חתיכת הסוכר לנער, ואז ילמד וישתדל לא לעצם הלימוד אלא כדי להשיג את אותו האוכל, וכן כשיגדל ישלחו בנעלים נאים או בגד, וכאשר תהיה דעתו יותר שלמה יאמר לו המלמד למד פרשה זו או פרק זה ואתן לך דינר או שני דינרין, יעו"ש באריכות לשון קדשו. וגסי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל הביא מקור לדברי הרמב"ם מהפסוק כאן, שאברהם חינך את הילדים ואת הנשים, שישמרו דרך ה' כדי שהקב"ה יביא לאברהם את הטוב שהבטיח לו [ורק אברהם עצמו עבר את הכורא מאבהבה, ולא בגלל השכר. ואמנם אמר שאביו הקה"י זצ"ל לא אחז מלימוד בשביל כסף, כדי לא להרגיל הילדים ללמוד בשביל הפרס, ואמר שמש"כ הרמב"ם (פ"י מושבות ה"ה) דלפיכך כשמלמדין את הקטנים וכו' אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, זה קאי על שכר עוה"ב, ומיירי באופן כללי, ולא לימוד מסויים עם פרס מסויים. ורק כשאין הילד חפץ ללמוד בלי הפרס, יעשה כמ"ש הרמב"ם בפיה"מ ש]. ודכונא כד הויא טליא שלמדתי בת"ת עין חיים, שהיו מבצעים של 'דגל ירושלים' ונתנו פרסים גדולים, ומרן הגר"א זצ"ל היה בעצמו מחלל לנו הפרסים היקרים כתמריץ לילדים. ועצה טובה קמ"ל, שכדאי להמריץ הילדים לשמור את הכסף ולקנות בו ספרי קודש.

ותבט אשתו מאחרי ותהי נציב מלח (יט, כו). ופרש"י, במלח חטאה, ובמלח לקתה, אמר לה תני מעט מלח לאורחים הללו, אמרה לו אף המנהג הרע הזה אתה בא להנהיג במקום הזה, עכ"ד. וצ"ב הרי האורחים קיבלו מצות וכו', ורק למלח היא התנגדה, וכי בגלל כך מגיע לה עונש מוות. ובפסיקתא וזרתא (פ' וירא, יט ג) משמע שאשתו של לוט לא היתה שותפה לסעודה כלל, ואפילו את המלח שביקש ממנה להביא לא הסכימה, ולכן היה מגיע לה עונש, וכן מבואר בכלי יקר (יח, ו) שלא היתה שלימה במידת הצדקה שנמשלה למלח, יעו"ש. ונראה להוסיף עפ"מ שנאמר בספר החינוך (מצוה קיט) לגבי מצות מליחת הקרבן, שהמלח מקיים כל דבר, ומציל על ההפסד והריקבון, ובמעשה הקרבן ינצל האדם מההפסד ותשמר נפשו ותשאר קיימת לעד, ע"ש. והנה נאמר בחגיגה (דף כז ע"א) בזמן שביהמ"ק קיים מובח מכפר, עכשיו שולחנו של אדם מכפר, וכתבו שם התוס' משום שגדול כח הלגימה. נמצא שאשת לוט שלא נתנה מלח על הקרבן שלה, שהוא הלגימה, היה חסר לה מה שישמור על נפשה שתישאר קיימת, ומידת הדין שלטה אז, ולא היה לה מה שיגן בעדה, ולכן נהפכה לנציב מלח.

דף קמז ע"א

מחצה לאהרן ומחצה לבניו

ניסו צדקה עבור מושי' ו 14 חבריו
היתומים, איך יחלקו את כספי הצדקה?

שאלה. לאחר הטבח הנורא שערכו הגויים במומביי בשנת תשס"ח, ונהרגו שם כמה יהודים, אספו כסף עבור יתומיהם, ומכיון שנקשרו כמה סיפורים בקשר להצלתו של הילד מושי' שהיה שם, כתבו עסקנים בפרוספקטים "אנו מתרימים עבור מושי' ו 14 יתומי הפגיע במומביי", לאחר שאספו נסתפקו כיצד לחלק את הכסף, האם בחלוקה שווה בין כל היתומים, או שמתא מגיע למושי' חלק גדול יותר?

תשובה. נאמר במסכת ב"ב דף קמז ע"א רבי אומר והיה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו, ופרש"י שבלחם הפנים מתוך י"ב החלות, לא חילקו בחלוקה שווה בין כל הכהנים אלא אהרן קיבל מחצה, ועל סמך זה מספרת הגמרא במסכת ע"ז (דף י"ב) שקטיעא בר שלום קודם הריגתו ע"י המלכות, אמר כל נכסי לר"ע וחבריו, ויצא ר"ע ודרש והיה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו, ופרש"י שכמו באהרן ובניו, כך כאן כיון שהשווה אותי נגד כולם שהזכיר שמי לבד, לכן מגיע לרבי עקיבא חצי מצוות קטיעא בר שלום. ולכאורה ה"ה בענינו כיון שתורמו למושי' ולחבריו, מגיע למושי' חצי מהצדקה שגבו הגבאים.

אולם יש לחלק בין הנושאים, כי לכהן גדול שמצוה לגדלו מאחיו, יש הגיון לתת לו מחצה מלחם הפנים, וכך כתב הרמב"ם (פ"ד מתמידין ה"ח) וז"ל: כהן גדול לעולם נוטל מכל משמר חצי החלות... ואין כה"ג נוטל פרס שאין זה כבודו, יע"ש. וכמו כן רבי עקיבא, שהיה מופלג בחכמה ובריאה ובתלמידים מוסרי התורה, יש הגיון לתת לו מחצה, משא"כ מושי', שהוא נתפרסם מאד בכל העולם בגלל שרשרת הניסים שנעשו בו, ובגלל הוריו שנתפרסמו בעולם במעשה חסד, לכן ציינו את שמו, אבל אין כל כוונה לתת לו מחצה, כי מה יעשה בכסף, וכי רוצים לאסוף לו כסף עבור קניית כמה דירות? אין בזה כל הגיון, ולכן יש לתת לו ככל יתום אחר.

אלא שיעיון ברמב"ם (פ"א מוכיה ומתנה ה"ו) שכתב: אמר לפלוני ופלוני ולבני פלוני, נוטלין בני פלוני מחצה והשנים הראשונים מחצה. וכתב על כך המגיד משנה: דעת המחבר שהכלל נוטל מחצה לעולם, יע"ש. ואם כן אולי אף בנידונו, למרות שאין ענין להעדיף את מושי', בכל זאת מכיון שפירטו את שמו, מגיע לו מחצה.

אך למעשה נראה, שמכיון שכל הדן הנ"ל היה נכון, אם אחד היה נותן צדקה, ואומר שהוא נותן למושי' ולשאר היתומים, אך בנידונו שאת הנוסח הזה כתב הארגון חסד, והמטרה שלהם היתה רק לחמם את הלבבות, ולא לתת לאחד יותר מהשני, ולכן יש לחלק את כל הכסף בשווה.

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א, ניתן להרשם במייל ao527642209@gmail.com, ובפלאפון תל, או בכרטיס מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

ניתן להאזין לחלקלקות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעורי יומי בהלכות שבת ועוד, בקו ש"ח יצחק, 0582-376-04, או 072-380-9348. מדי ערש"ק יעדיכן בקו ישיבה מרן שליט"א בשבת הקדושה ברמת אלחנן

- בהקלטה מיוחדת שהתפרסמה בקו 'שיח יצחק', נשמע רבינו בביקור חג בחוה"מ סוכות האחרון בסוכתו של רבן של ישראל מרן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א, להלן תמלול של חלקים מהביקור: **הגרד"ל**: עולם הפוך. בעלי בתים אמורים ללכת לרבנים, ולא הפוך... **רבינו**: מה אפשר לעשות שכולם צריכים את התורה של הרב... **הגרד"ל**: אני נכנע לרבנים, למה שהם אומרים... **רבינו**: ביתניים הרב מלמד חכמה... **[מכאן חלק נוסף מהביקור]** **רבינו**: עכשיו בא נשמע מה שקרה לאלה, לקב"ה גם יש מה להגיד מילה, **הגרד"ל**: תמיד הוא אומר... ההגה בידי: כך אמר רב'ה אחד, סליחה שאני מפסיק אתכם, אדמו"ר אחד, נכנס למונית, וראה ברכב שני הגה, כך שמעתי סיפור, אז הוא שאל מה קרה, אז הוא אומר שיש לו ילד עם מרץ, ותמיד תופס לו את ההגה, אז הוא עשה לו הגה והוא תמיד חושב שהוא מנהל את הכל, הוף הוף, הוא מזיז... הוא מזיז... ההגה ביד... אז הרב'ה אמר, שככה נשיא ארצות הברית יש לו הגה שמסבב, אבל ההגה האמיתי זה בורא עולם, ככה שמעתי בשם אדמו"ר אחד. **רבינו**: מוירעדיג... **[חלק נוסף מהביקור]** **רבינו**: ברוך השם שהקב"ה נתן לנו בדור שיש את מי לשאול... **[לנוכח שתיקת הגרד"ל]**: לא ברור? **הגרד"ל**: אני לא יכול להתווכח עם רבנים... אני מפחד להתווכח, אפילו לא בחול המועד... ואפילו שהרב עניי כזה גדול, ועושה עולם הפוך, במקום שבאים לרב, אז הרב בא לבעלי בתים... זה עולם הפוך, סליחה אם לא אמרתי מספיק, אולי הייתי צריך להגיד יותר... צריך לדעת, שבגיל כמוני, ואני מברך את האחרים גם בגיל כזה, שאתם מעניקים לי מצב רוח טוב, זה ריפוי חולים ממש! **רבינו**: תדעו לכם שזה לא מליצות, הם חושבים שזה מליצה, זה לא מליצה! אין פה מליצות, מליצות מחפשים במקומות אחרים, פה אין מליצות! **הגרד"ל**: אני שמח, ואני עוד זוכר את הרב בצעירותו, מה שדיבר בימיו... על הענין של להכניס קף ומחתה, כאן ביישיבה. זה אמת? אתם זוכרים... **רבינו**: בשם העם היהודי אני מברך, העם היהודי רוצה שהרב יהיה בריא... **הגרד"ל**: זה ברכה טובה, אמן, יישר כח, וכן למר, לכולם... לאחר מכן נעמד מרן הגרד"ל מלא קומתו, וטרח ללוות את רבינו עד צאתו לגמרי מפתח ביתו, בעודם מברכים זה את זה בברכות מעומקא דליבא.

- בשבוע שעבר הגיע רבינו לניחום אבלים בבית משפחת הרבנית אסתר אולמן ע"ה, אלמנת הדיין הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אולמן זצ"ל, רב שכונת 'משכנות יעקב' ודיין בב"ב ב"ב. בראשית הדברים ניהם דקות ארוכות את בנה של הנפטרת, הגאון רבי ישראל אולמן שליט"א, רבה של 'משכנות יעקב' כיום, ומתלמידי רבינו בשכונת רמת אלחנן, כאשר לסיום אמר: 'המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, הא, איזה מורשת גדולה יש לכם... אני זוכר את אבא שלכם איך שהיה יושב ליד ר' ניסים, במכירת חמץ כולם ראו, אבל אני הגה לי קביעות אצל ר' ניסים והורבה פעמים היה יושב שם ומשמש אותו... יי"ד' שהתורה תפרח ותגדל'. לאחר מכן ניהם רבינו את הרבנית סטפנסקי שתחי', בת הרבנית אולמן, א"ח למחונתו של רבינו הגאון רבי יעקב סטפנסקי שליט"א, ר"י תורה בתפארתה: 'בגמרא כתוב, שכשאתם הולך לעולמו, שולח הקב"ה מלאכים ואומר להם, תתענינו אצל בני אדם מי היה הנשמה הזו, מה אומרים בני אדם עליה, וברגע שישומעים דברים טובים, הקב"ה מכבד את הנשמה, מעלים אותה מדרגה לדרגה. אני שמעתי על האמא דברים גדולים, איזה אשה גדולה היא היתה. שנזכה לראות יחד נחת בעז"ה, שיהיה לכולם תנחומים. ונראה דורות ישרים'. בצאתו מבית האבלים, ניהם רבינו את הרבנית אסתרן שתחי', בת הרבנית אולמן, אשת הגאון רבי יחזקאל דוד אסתרן שליט"א מרבני אופקים, שחתנם האברך הקדוש הרה"ג ר' רפאל מרדכי מישוהן ע"ה נרצח בפגיעה הנורא בחדרה: 'זה קדושים, זה משהו אחר לגמרי, זה לא רגיל. הוא נרצח על קידוש ה', זה משהו אחר. מה שנרצח על קידוש ה', זה לא סתם... במעלות קדושים וטהורים, כזהו הרקיע מזהירים. דעי לך שהוא מכפר, הוא כיפר במיתה שלו על כולו, שאנחנו נחיה. ואמר לך בדמייך חיי, עם הדמים האלה הוא כיפר עלינו, הקב"ה יתן לך תנחומים'.

- מעשה מופלא שאירע בשבוע שעבר, והתפרסם בקו 'שיח יצחק' ע"י הרה"ג ר' שמואל שרגא שליט"א, ראש כולל 'נחלת יעקב' בבית שמש, כאשר בתחילה נשמעה הקלטה בה נישג לרבינו באמצע שיעור תורה, לבקש את ברכתו עבור אביו הרב אליהו בן שרה לפר"ש, שחולה במחלה הנוראה במצב קשה, וכתוצאה מהמחלה נהיתה לו חסימת מעיים קשה, כך שלא יכול היה לאכול, ומסובל בייסורים קשים, ומצבו הידרדר, ואף בכירי הרופאים במחלה הכיורוגית והאונקולוגית בתל השומר לא ידעו מה ניתן לעשות. בעודו מזכיר לפני רבינו את דברי הגמ' (ב"ב קטז, א) 'כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר חמת מלך מלאכי מוות, ואיש חכם יכפרנה'. רבינו הגיב ואמר 'הוא מעורר פה שכולנו לומדים פה יחד, אז יש לנו שם: 'איש חכם', איש שמרבה חכמה בעולם, מאחר וכולנו לומדים יחד, כולנו יחד נגיד שאנו מבקשים מהקב"ה שישלח רפואה שלימה במהרה לאלהיו בן שרה בתוך שאר חולי ישראל'.

- את המשך הסיפור, סיפר הרב שרגא ביום רביעי (פ' לך לך). בביה"ח מעייני הישועה, בפני עשרות הרופאים המגיעים בקביעות לשיעורו של רבינו: 'כשלוש דקות לאחר שאני יוצא מבית הרב, אבי בכבודו ובעצמו התקשר אלי (כאשר עד עכשיו מצבו היה קשה ובקושי תקשר עם הסובבים), ומבשר לי שלפני 3 דקות ב"ה החסימה השתחררה, ממש באותו הזמן שהיינו אצל הרב, וקיבלנו את ברכתו, הייתה הישועה גדולה. ומאז התחיל שיפור גדול, ואף הצליח לאכול כרגיל (ולא ע"ז זונדה). ואף למחרת קיבל אבי טיפול רפואי שערב קודם הרופאים הודיעו שאין סיכוי שיקבלו, בגלל חסימת המעיים. כאשר כל הרופאים עומדים נדהמים ונפעמים ואינם מאמינים לנס הרפואי שראו מול עיניהם. לדבר כזה שאין לו הסבר טבעי, ממש נס ופלא, כח התורה!'

- משתתפי השיעור נדהמו מענוונותו של רבינו, אשר ברגע כמימריה הגיב ואמר למשתתפי השיעור, כדלהלן: 'אמת, שאנחנו יושבו שם עם קבוצת תלמידים מצוינים ולמדנו יחד, והוא בא תוך כדי וביקשנו מכל התלמידים שיתפללו, אבל לא אני ישיבת שם בלבד, אלא ישב ביניהם ילד אחד יתום שאביו נרצח לפני כמה חודשים במלחמה, והלב שלו שבור ורצוצי ובוכה, והוא התאמץ ללמוד ולהתערב בסברות שאמרנו, ילד יתום זה משהו אחר, הקב"ה מרחם עליו, אבי יתומים ודיין אלמנות, כשהוא לומד הוא עצוב, אבל הוא מתגבר... הוא גם היה בין המברכים והמתפללים, א"כ זה לא בטוח שאני עשיתי את זה... דע לך יקירי, אתה לא יודע איזה כח יש לזה... מה שאמרנו לך ללכת לחכם זה נכון, אבל מי החכם אני עוד לא יודע בדיוק... יש שם חכמים יותר גדולים ממני, כולם בני ישיבה שאין להם לא דאצ'ה ולא נופש... ממילא אתה צודק, שיתכן שהכתובות היתה אצלנו, התפללנו כולנו על אביך, אבל בשביל מי אני עוד לא יודע. תודה רבה שאתם מספרים דבר כזה לעוד את כולנו, אבל איננו יודעים בשביל מי, אני חושב שאותו ילד שלמד תורה מתוך הדחק, ואמא שלו בוכה, בשבתות אינו יודע למי ללכת, מי יעשה לו קידוש... איך יודע מה כוחו של יתום. אביו אליהו בן שרה, זכה לבן מרביץ תורה שמוסר שיעורים, כולנו יחד נברך אותו, שהקב"ה ישלח רפואה שלמה לאלהיו בן שרה, ונאמר אמן'.

אחורה נא חידה

איזה דבר מותר לעשותו רק בחפץ מוקצה, ובחפץ שאינו מוקצה אסור לעשותו?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידנו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה מגיליון קודם: הדין הוא שהנוגע בנעלים חייב בנט"ו ואסור בדברי תורה טרם נטל את ידיו (שו"ע או"ח סימן ד סי"ח). מתי מותר לנוגע בנעליו לומר דברים שבקדושה ללא נט"ו?

תשובה. מצינו בסדר החליצה, שנאמר (דברים כה, ט): 'ונגשה יבמתו אליו לפני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה: ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו'. - האשה חולצת את נעלו של הלב, ולאחר מכן אומרת את הפסוק ככה יעשה וכו', ומבואר בשו"ת כפי אהרן (ח"א אה"ע סימן כא) ובשו"ת לבושי מרדכי (ח"ב אה"ע סימן עז) שאינה צריכה האשה ליטול את ידיה קודם הקריאה, אע"פ שנגעה במנועל של החליצה, משום שזה נעל נקיה שאין בה שום טינף, והיבם הולך בה רק רגע אחד ולכן א"צ נט"ו. אכן בשו"ת חיים ושלום (ח"ב סימן קו) כתב הגר"ח פלאגי זצ"ל שלאחר שהאשה חולצת צריכה ליטול ידיה, קודם אמירת הפסוק, וכמ"ש בס' רוח חיים (ח"ב עמ' קנט) שאביו סובר שיש רוח רעה בנעל וע"פ במש"כ בחשוף חמד עמ"ס נדה (דף ט ע"א).

י"ל ע"י מערכת 'קובץ גיליונות' k.gilyonot@gmail.com

להנצחות ולהקדשות ניתן לפנות: 053-3145900

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

שירת יושר

מחלישות מהעמל הנורא, וכמו שיש לנו ריכוז נניח חמש או עשר אחוז, הרי שהריכוז שלו היה ברמה של תשעים או מאה אחוז, שזה ממש פיקוח נפש הלימוד הזה, וכמעט צריך אמבולנס כל יום, אבל המשנה אומרת מרבה תורה מרבה חיים ואומר רבנו יונה שזה החידוש של המשנה שאפילו שהתורה עד שיודעים סוגיה טוב טוב יש יגון והנחה, אחד זה חול' הלב ואחד זה כלות הלב, וממילא היה צריך להיות שכשאתם לומד סוגיה כמו שצריך ולומד חזק ומיישב את כל הקושיות, הרי שהיה צריך להגיע למצב של כמעט פיקוח נפש, וזה מה שהמשנה אומרת מרבה תורה מרבה חיים שלא יגיעו למצב כזה של פיקוח נפש.

ועיקר עיונו היה להעמיד עומק שורשי ההלכה לאמיתה של תורה, וכל מה שכתב בספרו זה לאחר העמל והעיון הזה, וכך היה עיונו גם בתוס' והראשונים, לדעת את כל מה שהיה בלימודם טרם שהגיעו לז"ל ולו"ל, לימוד כזה בעמל ויגיעה הוא שמביא את האדם מדרגה של חמור לדרגה של בן אדם ומבן אדם למלאך, ולזה ניתן להגיע רק ע"י עמל התורה, וזה מה שראו אצלו איך שהוא הגיע למדרגות נוראות שבנוראות, לכל אחד יש קפיידא על משהו אך אצל החזו"א לא היה קפיידא, פעם מישהו שאל אותו אם יש לו קפיידא על איזה דבר, וענה אני יכול לתאר שיש דבר כזה בעולם קפיידא, אבל אצלי בחנות אין דבר כזה.

פעמים שכותב בספרו שאין הספר תחת ידי, והכוונה היא שלא היה בכוחו לקום ולקחת את הספר.

פעם אמר לי שלמד עירובין (אולי פרק ראשון ואולי מחיצות) ד' חודשים ברציפות ממש ורק באמצע אכלת כשהיה צריך וישן כשהיה צריך.

והיה מעשה שהיה צריך לעבור את הגבול במקום סכנה, ואמר לעגלון לקחת הצידה ושאלוהו איך הכניס את עצמו לסכנה, וענה שחשב שעם העירובין זה יעבור, והוסיף שהיה מותר לעשות את זה ולסמוך שיחשבו שזה אחד מהם.

יהי רצון שנזכה לעשות רצונו, שנצל את הזמנים כראוי בעמל התורה, ונעשה רוח נחת רוח לפניו.

בבואנו לדבר ולהקיף את גדלותו של מרן ז"ל אין הדבר קל כלל, כי מלבד שכל השומעים לא ראוהו ולא הכירוהו ואינו דומה שמיעה לראיה, גם הרבה שראוהו לא הבינו מה שראו מפני קוצר המשיג ועומק המושג, וככל שהאדם גדול יותר ועמוק יותר כך קשה יותר להשיג ולהבין, אלא שאעפ"כ ראוי לעמוד על קצת מדרכיו למען נלמדו ממנו מה הוא הדרך אשר נלך בה גם אנחנו, וכמו שאמרו חז"ל חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב, אע"פ שכולנו יודעים שאין ביכולתנו כלל להגיע למעשיהם ומי מאתנו יכול להבין כלל את דרגתם הנוראה והעצומה, אלא שבכל זאת חייב אדם לדעת את דרכיהם כדי להתאמץ להגיע לקצות דרכיהם כל אחד לפי מה שהוא, ובחזו"א ב"ק כתב מרן ז"ל מי שהוא בעבודתו הראשונים יש בו קדושה יתרה וחכמה יתרה, והענין הוא שכמעט אפשר לומר שזהו המוסר הכי גדול לראות איך אדם הצליח להתנתק לגמרי מיצרו הרע וגבה ליבו עד מאוד בעבודתו המתמדת יום יום עד שהפך את כל חומריותו וגשמייתו לאדם רוחני.

כולנו יודעים שתכלית האדם בעולמו הוא לשבר את יצרו הרע לאהבה וליראה אותו יתברך ולדבקה בו, וכמובן שיש בזה הרבה מאוד דרגות, ולפי מושגינו הביטוי הנכון להעריך את גדלותו של מרן ז"ל בקיצור הוא שכל מציאותו לא היה חומר גשמי והתרוזם מכל העולם השפל והיה דבוק ביוצרו יתברך דביקות מתמדת בעבודתו העצומה במסירות נפש ממש כל ימי חייו ללא הפסק כלל.

זכרתי שאמר פעם לבני משפחתי שהוא הכיר צעיר אחד בקוסובה שהיו לו מלחמות גדולות עם היצר הרע, והיצה"ר היה מושך מאוד לצד אחד, אך אותו צעיר היה נלחם בו ממש ומתגבר עליו למושכו לצד השני, ובני המשפחה להם סיפר את הסיפור השכילו להבין מתוך הדברים שכנראה אין זה אלא שאותו צעיר היה הוא עצמו.

אנו רגילים לפרש שעבודת ה' הוא כגון עבודת המידות ועבודת התפילה ושאר מעשים טובים, ואילו לימוד התורה הוא ענין בפני עצמו, אצל מרן ז"ל ראינו בחוש כי גם עמל תורתו היה עבודת ה' גדולה בדביקות עצומה ובמסירות נפש ממש, ולא היה הבדל בין עבודת התפילה לעבודת התורה, ובעוסקו בתורה היתה נפשו העדינה מתעטפת ממש בקדושה ופירש מוגף העבור ומשוטט בשמי שמים ונהנה מזיו השכינה.

וכשבאים לדבר על דמותו של מרן ז"ל אני רוצה לומר שצריכים לדעת, שכל הסיפורים והעבודות ששומעים על החזו"א, זה היה כל תולדותו שהגיעו מגודל עמלו בתורה, ואמנם לפעמים אכן הוצרך לראות אם המקוה כשר וכיוצא בזה, אך כל העושים ספרים ומספרים סיפורים כאילו שהחזו"א עשה כך ועשה כך, זה לא ההסתכלות והתמונה הנכונה שצריכה להיות, התמונה הנכונה זה יגיעות עצומות ונוראות עד אין חקר, וזה היה עד יומו האחרון ממש, ואף שהיו לו יסורים וצרות, ולא הי לו כוחות, אך הוא עמל והתיגע ומה הגיע למצב שיכל לכתוב את ספריו שצריך שלוש מאות שנה בשביל לכתוב דבר כזה, והוא כתב את זה בקצרה וביגיעות עצומות ונוראות, עד שלפעמים נפל בלי כוחות מרוב יגיעתו בתורה, ולכן כל הסיפורים האחרים מכהים מי היה באמת החזו"א.

דרך עיונו היה ביגיעה עצומה שעות ארוכות, כמה שעות חזקות, בהליכה, בשינון, בקול, את המילים של הגמרא ועם ניגון מיוחד, עד שהוא נפל למיטה

שיחת חיזוק מיוחדת בדרכו ובמשנתו של מרן החזו"א איש שנמסרה

בבית הכנסת 'לדרמן' אור לט"ו חשוון תשפ"ד ליל היארצית השבעים למרן ז"ל

מרנא החזון איש זללה"ה גלב"ע ט"ז חשון תשי"ד

להדפסה נעשה דק לאחר פטירתו, והספר יצא לאור תקופה קצרה לאחר פטירת החזון"א (בשנת תשי"ד בה נפטר).

עוד סיפר רבינו שלאחר כתיבת חלק מהדברים החליט החזון"א שהוא לא מעוניין שהם יתפרסמו, מחשש שהדברים עלולים לגרום לפגיעה באנשים מסוימים, ולכן מחק את הדברים (ע"י שעה עליהם קו), ואת החלקים הללו לא הדפיסו.

בסוף ספר חזון"א טהרות שם מודפס האמונה ובטחון יש סעיף קטן שמופיע שם אך אינו מופיע בספר אמונה ובטחון, וסיפר רבינו שהוא שהחליט להשמיט קטע זה מטעמים שונים, אך אח"כ חזר בו ואמר שאם החזון"א לא מחק קטע זה הרי שחשב שנכון לפרסמו, ולכן בספר טהרות זה כן הודפס.

רבינו מעיין בספר אמונה ובטחון
מהמדרשה הראשונה - שנת תשי"ד

שבת במחיצת החזון"א

מידי שבת בליל שבת ובשבת בבוקר לאחר תפילת שחרית כותיקין היה רבינו נמצא אצל החזון"א בקידוש, ומפני מצב בריאותו של החזון"א לא יכל לשנות את היין, ורבינו היה שותה לו את הכוס של הקידוש, ואוכל מעט כדי שיהיה קידוש במקום סעודה, בלילה היה נוטל ידים ואוכל פת ובבוקר היה אוכל מזונות, ולאחר מכן היה הולך לביתו לערוך שם את סעודתו.

פעם למד רבינו בביה"כ בביתו של החזון"א בגבעת רוקח בליל שבת, והחזון"א סבר שגם באור שלנו יש איסור לקרא בשבת שמא יטה, וכשהחזון"א ראה את רבינו לומד אמר לו שהוא שומר עליו כדי שיוכל ללמוד, ותיאר רבינו שהחזון"א היה מתהלך הלך ושוב כדרכו בלימודו והמשיך הילוכו אל חדר הפתוח הסמוך לבית הכנסת בקו שזה, ואמר לו דרך הערה 'כשאני מהלך אל חוץ לבית הכנסת איני רואה מה מעשיך'.

דרגתו של מרן החזון"א כאחד מן הראשונים

סיפר רבינו שמרן הגר"ד לנדו שליט"א אמר לו פעם, שהחזון"א היה מלפני חמש מאות שנה, ורבינו אמר את זה לאחיו מרן הגר"ח זצ"ל שאמר לו על כך, 'תוסיף עוד מאה שנים', וכששאל אותו מדוע, ענה, מפני שהיה 'ראשון', וכששמע מזה מרן הגר"ד אמר גם אני חשבתי כך אבל לא העזתי מעצמי לומר כך, (רבינו סיפר זאת גם בהספדו בהלווית אחיו מרן הגר"ח זצ"ל), והוסיף רבינו ששמע כן גם ממרן רה"י הגר"ג אדלשטיין זצ"ל שאמר שסברא של החזון"א זה כמו סברא של ראשונים.

כשהחזון"א ביקש שיקרא לפניו גמ' מגילת

באחת משנותיו האחרונות של החזון"א שחל ט"ו אדר בשבת, הגיעו משלחת של אברכים ת"ח מירושלים לשמוע ממנו את דיני פורים המשולש, ואמר

רבינו הוא אחיינו בן אחותו של החזון"א ותלמידו ומקורבו שזכה ליצוק מים על ידיו בשבע שנותיו האחרונות, והיה דבוק בו כל ימיו, עקב אחר הנהגותיו של ימים כתב בספר שהוציא לאור 'דינים והנהגות', וזוכה להנחיל את תורתו אחרותיו דרך לימודו והנהגותיו לדורינו.

רבינו נולד בוילנא בימים בהם החזון"א עוד התגורר בעיר, והחזון"א הוא שנתן את השם של רבינו בברית, וכמה שנים לאחר שעלה החזון"א ארצה עלתה גם משפחתו של רבינו לארץ וגרו בסמיכות אליו בשיפולי גבעת רוקח בבני ברק, לרבינו יש מעט זכרונות ילדות מאותם שנים, ורגיל לספר שפעם החזון"א נתן לו סטירה כשהשתולל כדרך הילדים עם אחיו על מנת להרגיעו, ורגיל לספר זאת בשמחה על כך שזכה לקבל סטירה מהחזון"א.

לאחמ"כ עברו הוריו לגור באמריקה במשך כל שנות המלחמה כאשר במשך אותן השנים לא היה אצל החזון"א, ופעם אחת כשהוריו שלחו מכתב לחזון"א הוסיף רבינו בשולי המכתב שאלה בלימוד, ורבינו היה אז ילד, ובמכתב שהשיב החזון"א כתב בזה הלשון "מכתבו של מאיר שיחי הגיעני אבל לא עיינתי אף שהיה לי חפץ לעיין בהם".

לאחר שנות השואה חזר רבינו ארצה ומאז היה דבוק במרן החזון"א עד לפטירתו ובאותם שנים היה לומד במחיצתו ומתפלל עמו ונמצא עמו בשבתות ובמועדים, ואף כשהחזון"א הוצרך לשאוף אויר לבריאותו היה הולך הרבה פעמים לטייל איתו והיה משוחח עמו בדברי תורה.

ספריו של החזון"א

רבינו תמיד מתאר את מה שראה אצל החזון"א שהדבר היחיד שראה שם זה עמל התורה ודבקות בה', ורבינו רגיל לספר על גודל העמל התורה שהחזון"א בעצמו אמר לו פעם שזה למעלה מכוח שבנ"א מסוגל לזה, וזה היה מעשה שהוצרך לעיין בספרו מוש"כ בסוגיית יין נסך שהיה נוגע לו לסוגיא שאחז והתייגע זמן רב להבין את שכתב שם ולא הצליח, ואמר לרבינו כשהוא שוכב על המיטה וידיו מורמות למעלה בזה"ל "אני כבר עובד ימים כדי להבין מה כתוב שם ואני לא מצליח - זה לא כוח אנושי".

פעם סיפר החזון"א לרבינו שכשהוציא לאור בצעירותו את ספרו הראשון (בשנת תרע"א והיה כבן ל"ב שנים) היה זה על או"ח והרבה ענינים בסדר קדשים וזו"ד הלכות נדה, (ויש שם סימן גדול על וסתות עם ע"א ס"ק), הספר יצא לאור בעילום שם ולא הכירו את המחבר, ונזדמן הספר לידי של הגאון ר' אליהו ברוך קמאי זצ"ל ממיר ועיין בו, והביע בהתפעלות "וסתות".

סיפר רבינו שפעם ראה אותו החזון"א מעיין בספרו בסוגית 'דברים הבאים מחמת הסעודה' ואמר לו שהוא הראשון שמסתכל בזה.

רבינו אף היה רגיל לדבר עמו על מה שלמד בעבר, ולמשל פעם שאל אותו כמה זמן למד סוגית עגונות, וכמה זמן למד עירובין והחזון"א סיפר לו שלמד ארבע חדשים רצוף מלבד מה שבאמצע הוצרך לאכול ולישון.

ספר אמונה ובטחון

סיפר רבינו כי הספר אמונה ובטחון לא הודפס ע"י החזון"א אלא ע"י אחיו הגדול ר' שמר"ל זצ"ל לאחר פטירת החזון"א, ובחיי החזון"א ההתייחסות לספר זה היתה כאל דבר סודי וגם המקורבים אליו לא היו מעיינים בכתבים אלו.

ויתכן שפעם ר' שמר"ל שאל את החזון"א באיזו צורה לסגר את הספר באם בעתיד הוא יודפס ויפורסם לרבים והחזון"א ענה לו באיזה סדר לפרסם, ויתכן ואף החזון"א עצמו סידר את סדר הפרקים בספר, אך סידור הספר

לרבינו שהוא רוצה להכנס לסוגיות ולכן ביקש ממנו שיקרא לפניו גמ' מגילה (מתחילת המסכת).

ליל הסדר במחיצת החזו"א

פעם אחת בערב פסח ביקש החזו"א מרבינו שיבדוק את ספריו מחמץ, והדריכו כיצד לבדוק ואמר לו שיעבור על הספר מהר ואם תוך כדי הבדיקה ימצא שם חתיכה של חמץ שיוציא אותה ויזרוק.

רבינו היה אצלו פעמיים בליל הסדר אצל מרן החזו"א פעם אחת בבחרותו ופעם אחת לאחר נישואיו, וביקש רשות להסב בפניו כדי לתלמיד בפני רבו, וביקש הן עבור עצמו והן עבור מרן הסטייפלער ובנו מרן הגר"ח קנייבסקי, והגיב על כך החזו"א בענותנותו 'וכי גם אתה עושה את עצמך'..

הספר תורה של החזו"א

ידוע שבסוף ימיו זכה החזו"א לכתוב ספר תורה, ומספר רבינו שכשהתחילו לכתוב את הספר תורה, אמר החזו"א שתמיד היה מסתפק אם להעדיף כתיבת ס"ת על פני הדפסת חידושי, וכעת חושב שמבחינת מצבו הרי שיכול לקיים שניהם, והוסיף רבינו שכל זמן כתיבת הספר תורה ביקש החזו"א להחזיק הדבר בסוד והיה ידוע לקבוצה מצומצמת מאוד ממקורביו.

ההכנסת ס"ת יצאה מביתו של רבינו ושם כתב החזו"א את האות האחרונה, והיה זה כחודש לפני פטירתו וביקש מרבינו שהמעמד התקיים בביתו היות באותה עת התגורר ברחוב אור החיים פינת רש"י קרוב לביתו של החזו"א ברחוב בית הלל.

החזו"א המתין שיברך ברכות התורה

פעם בא אל החזו"א בשעת בוקר מוקדמת אחיינו הגר"א אלפא שהיה רב בחיפה ושאל אותו שאלה על תרומה, לאחר שדיברו רבינו ששמע את הדברים רצה להעיר לחזו"א ע"ז, אלא שהיה לפני ברכה"ת, והחזו"א המתין שיברך כדי לשמוע ממנו מה הוא רוצה להעיר בענין.

דרבו של החזו"א בבחינת תלמידים צעירים

ידועה התמנה של מרן החזו"א איש יוצא מיישיבת תפארת ציון ברחוב ירושלים בבני ברק, דקות לאחר שסיים לערוך מבחן לתלמידים, היה זה ימים ספורים לפני ראש השנה תשי"ד, המבחן האחרון בין כותלי הישיבה, רבינו שליט"א הוא האברך הניצב בתמונה לצידו של מרן החזו"א, רבינו מספר כי התלווה באותה עת למרן ז"ל כיון שהיה חלש באותם ימים ונוזקק לליווי מביתו לישיבה.

על דרכי הבחינה של החזו"א לתלמידים צעירים רגיל רבינו לספר, שדרכו היתה בדרך כלל שלא לשאול קשה, ומוסיף שאין ללמוד מכך שזו הדרך נכונה בכל מצב, כי לפעמים הצוות בתוך הישיבה או הת"ת פנימה, יודע שצריכים לבחון בצורה שונה במקצת, יותר קשה או אפילו יותר קל.

עיקר תשומת ליבו בבחינות הוקדשה לידיעת הפשט בגפ"ת וכן בחידושי מהרש"א, שראה בהם אמצעי מועיל מאוד לזיכרון כל סוגיה לפרטיה, להרגלת האדם לעיון נכון ועמוק, 'ומיום שעזבוהו אבדו את ידיעת הפשט כולו ויתרגלו בקלות העיון'.

בדרך כלל הוא בחן כל כיתה וכיתה לחוד, הציג שאלות לכל תלמיד ותלמיד ושמע במתנות מה ואיך הוא עונה, כדי לעמוד על טיבו ומצבו, כן היה מציג שאלות שונות לכל התלמידים בבת אחת ומצפה לראות, מי מהם נחפז להשיב ומי אינו קופץ בראש, מי מתיישב בדעתו ושוקל את הדברים יפה במוחו לפני שישב כהלכה.

אחרי החינה היו התלמידים מקיפים אותו בחצי גורן עגולה, כשהוא צובט בלחיהם של המצוינים ומלטף בעיניו הטובות את כל אחד ואחד, והיו פניו זוהרות באור עילאי ומפיקות קורת רוח, והיה אומר לכל ילד שעבר לפניו בתורו 'גוט, גוט'.

כתיבת חידושי תורה

החזו"א הדריך את רבינו בצורת ובדרך הלימוד שלו אליבא דהלכתא, וכן הדריכו בצורת כתיבת חידושי תורתו ואף המליץ לו לכתוב תוך כדי הלימוד. החזו"א עיין בחידושי של רבינו אשר כתב בשנות בחרותו ואף נתן לו את השם לספריו 'אמרי יושר' אשר שמו מרומז בו, פעם הדפיס את חידושי על סוגית דברים הבאים מחמת הסעודה, ונתן לחזו"א לעבור ע"ז והחזו"א עבר ע"ז תוך כדי הליכה, וכן עיין במחברת החידושי תורה שכתב על מסכת נדה.

השתתפות החזו"א בפדיון הבן לבן רבינו

בשנתו האחרונה הגיע החזו"א להשתתף בפדיון הבן לבנו בכורו של רבינו (הגאון ר' יונה שליט"א), וכבר התפרסם שבאותו מעמד התבטא החזו"א שאף אחד מן המסובין לא נטל ידיו לסעודה כדין מלבד רבינו.

פטירת החזו"א

בליל ש"ק פר' וירא תשי"ד התפלל רבינו במנין שבבית הכנסת בביתו של החזו"א, ולפני מעריב ביקש מהחזו"א שאולי יאמר לו ולעוד כמה מתלמידיו שנכחו במקום את השיעור שהכין למסור ביום היארצית של אמו שאמור להיות באותו השבוע (החזו"א היה נוהג למסור שיעור ברבים ביום היא"צ של אביו ושל אמו, ולפעמים היה אומר לתלמידיו הקרובים כמה ימים קודם לכן את השיעור שעתיד לומר ביום היא"צ), והשיב החזו"א בענותנותו שהגר"י ברטלד (שכבר הי' אז בבחרותו חריף טובא ואף שימש את החזו"א וישן אצלו) נמצא כאן ויכול להפריך את דבריו (ולא זכינו לשיעור זה, שהשיב את נשמתו הטהורה כמה שעות לאחר מכן).

הגר"י קרלינשטיין (חמיו של הגר"א איברהם זצ"ל) אמר לרבינו עוד קודם שנפטר החזו"א שהקריאת שמע של מרן ביום שיש האחרון היה באופן מיוחד ונורא יותר מהרגיל, והביט בו ביותר בעניו במראה ההוד, ואותו היום לא היה מסוגל ללכת לעבודתו ובליל שבת לא היה יכול לירדם והלך לביתו"כ שבביתו ללמוד ואח"כ נפטר.

בשעת פטירת החזו"א הלכו מיד לקרוא להוריו שהיו גרים באותה עת בדירה ברחוב אור החיים, ורבינו שהיה באותה שעה במקום מיהר ללכת יחד עם הוריו לבית החזו"א, אך אמר רבינו שיתכן שכשהם הגיעו זה כבר היה לאחר שיצאה נשמתו.

הספר רבינו במסע ההלוי

שבת משוש ליבנו נהפך לאבל מחולינו

תורה תורה חגרי שק והתפלשי באפרים, אבל יחיד עשי לך ומספד תמרורים, על תופשי משוטיך ופורשי מכמורים מלחך וחובליך במים אדירים, עורכי מערכך מישרי הדורים, מפענחי צפוניך ומגלי מסתורים מי יקצה בגבעות ומי יסתת בהרים מי יפרק הויות ומי יתרץ שברים כלי מלחמה אבדו ונפלו גבורים.

כי נח נפשיה דרבי יוחנן פתח עליה רבי יצחק בן אלעזר קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהרים

כד נח נפשי דרבינא פתח עלי' ההוא ספדנא תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר, נשים לילות כימים על משים לילות כימים

ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשועיה אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה.

אבי אבי רכב ישראל ופרשיו

אבדנו את איש האמת, אבדנו את התלמיד חכם האמיתי, אבדנו את האחד המיוחד בדורנו, אבדנו את הצדיק יסוד עולם, אבדנו את הדמות של יראת חטא הנוראה, אבדנו את הדמות של שקידה עצומה עשרים וארבע שעות ביום, אבדנו את עמל התורה מתוך יסורים גדולים, אבדנו את החסיד והעניו שבדורנו.

רבי יוחנן אמר כנתינתה כך נטילתה מה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא, ה"מ למאן דקרי ומתני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא.

כמה הרבצת תורה זכה להרביץ שנים על גבי שנים, העמל התורה במשך עשרות שנים בעמל ויגיעה עצומה בשקיעות של עשרים וארבע שעות ביום כל הזמן, ואמר על עצמו לא מזמן שהאריך ימים בזכות זה שלא הסיח דעתו מהלימוד עשרות שנים.

אינו נמנע ללכת לחתונות כיון שגם כשהוא רוקד ראשו בתורה.

אחרי האירוע שעבר לפני עשרות שנים אמר שעכשיו הוא מצליח שלא להרהר בדברי תורה קודם ברכות התורה, אבל הוא מצטער על כך שלוקח לו יותר זמן להתלבש והוא לא יכול ללמוד.

איפה אוחזים פה, איפה אוחזים פה, איפה אנחנו אוחזים.

כל התורה אצלו היה כמונח בקופסא עם כל עומק הסוגיות בבהירות, אברכים היו באים מכוללים לדבר בלימוד בסוגיות שהם לומדים והוא היה מבאר את כל הסוגיה כאילו שהוא עכשיו למד את הסוגיה.

עוד בבחרותו החזון איש בחן אותו על נשים נזיקין, הוא עשה מערכה גדולה על מקוואות באותו זמן שהיה בחור, השאיר אחריו כתבים בכל מקצועות התורה.

במשך עשרות שנים כשהיה מסובל ביסורים היה גם כן עמל בתורה ביגיעה עצומה והמשיך בכל הנהגותיו ודרש גם מכל הסובבים אותו שלא לותר על קוצו של י"ד וגם הוא עצמו לא ויתר על שום דבר עם כל הקשיים שהיו לו.

כמה שהוא עבד על קיצור הלכות.

וכל המעשים וההנהגות שלו היו כמו חייל שמתייצב לצבא הוא לא ויתר על הרבה דברים שאפשר לכתחילה לוותר עליהם, על הכל הוא היה נלחם כמו חייל כי הכל זה עבודת ה'.

רבי חנינא בן דוסא אמר כל שיראת חטא קודמת לחכמתו חכמתו מתקימת.

לכן נשאר לו כל התורה וידע בכל מקום לענות ולדבר, היראת חטא שלו ימים ולילות הפחד שלו על חטא אם לא נכשל באיזה ספק ספיקא קשה לתאר.

תמיד היה בשפלות להתאבק בעפר רגליהם של חכמים, בבחרותו היה אצל החזון איש ואח"כ המשיך אצל תלמידיו של החזון"א כולם, ללבן ולשאול כל שאלה, שנים רבות בתרומות ומעשרות בנדה בריבית.

תמיד היה בא אצל הגרא"י ברטלר ללמוד ריבית כל יום ושאר דברים, הכל מתוך יראת חטא שלא יכשל, וכל שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים.

כשהיה צריך לשבת עם אנשים רחוקים בענייני ריבית והיה צריך להתעקש על נוסחאות, איך לכתוב היתר עסקא וכל הדברים תמיד שמעו אותו כיון שכשיש יראת שמים דבריו נשמעים.

מה זה יראת חטא מה זה רק אמת.

גם המשפחה שלו הקרובים והרחוקים נמשכו אחרי דרכו והלכו אחרי מה שהוא אמר.

איזהו בן עולם הבא, יש שתי גמדות על זה יש גמ' בעא מינה ר"א לרב איזהו בן עוה"ב אמר ליה ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו, כל שדעת רבותיו נוחה הימנו זה סימן שהוא בן עוה"ב, אבל יש עוד גמ' שלחו מתם איזהו בן העולם הבא ענוותן ושפל ברוך שייף עייל שייף ונפיק וגריס באורייתא תדיירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

ושתי הגמדות זה ר"א כאן הוא שואל וכאן עונה, והפשט בזה הוא שגמ' אחת מדברת אחרי הפטירה של האדם ובה הסימן הוא מה שמדברים עליו אחרי מותו, אבל בחייו כשהוא בבית מדרש איך יודעים שם שהוא בן עוה"ב, זה ע"י ששייף עייל שייף ונפיק וגריס באורייתא תדיירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

והגמ' שם אומרת שהיה שם אחד שעליו הסכימו רבנן שהוא שייף עייל שייף נפיק וזה היה בר אבא, אף אנו נאמר על ר' יהודה איזהו בן עוה"ב שייף עייל שייף ונפיק וגריס באורייתא תדיירא עם כל הדקדוק הלכה, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, וכל החיים היה כך לא רק בסוף ימיו, כל החיים עם דקדוק הדין וכל הדברים, וכשהיה דקדוק קטן של תקנת עזרא שלא יכל לקיים היה בא אלי כדי לקיים את התקנה.

כל דבר עם מסירות נפש עד הסוף איך מגיעים לדרגה שלו, אינני ראוי להספידו אבל במתעצל בהספדו של חכם הגמ' מחמירה, וממילא הקלתי להגיד כמה דברים, ומסתמא זה מעט מזעיר מה שצריך לומר ועוד נשמע מהבן שלו הגאון והצדיק יותר בהרחבה.

שה' יתן ניחום לרבנית ולכל הילדים ניחום שלם, ושיהיה הלאה המשך מעשיו בתורה וביראת חטא לכל הנכדים ולכלם.

שיעור מרח הגאון רבי אשר ייים שליט"א

בענין זריזין מקדימין למצוות

"וישכם אברהם בבוקר ויחבש את חמורו" (בראשית כ"ב ג').

ב. בגדר הדין

מצאנו בדברי חז"ל ג' הגדרות נוספות, אשר בהשקפה ראשונה נראה שדומים הם לדין זריזין מקדימין למצוות, ואלו הם: "שהוי מצוה לא משהינן", "חביבה מצוה בשעתה", "אין מעבירין על המצוות". אך באמת אין נראה שחז"ל ישתמשו בלשונות שונים ללמדנו דין אחד, ואכן לאחר עיון היטב במקורות הסוגיות ובלשונות חז"ל ננוכח לדעת שבאמת אינם דומים זה לזה כלל כאשר נבאר.

א. זריזין מקדימין

בגדר הלכה זו נראה, דכל היא דמוטל על האדם לקיים מצוה שעצם עשייתה היא התכלית הנרצית בה ולא תוצאותיה, צריך להזדרז בקיומה להראות גודל חיבתו למצוה, וכלשון המאירי בהוריות (י"ב ע"ב ד"ה לעולם): "כשתבא דבר מצוה לידו שיהא מכלל זריזין מקדימין למצוות ולא יתאחר בעשיית המצוה שאין זה אלא דרך מי שאינו עושה המצוה דרך כונה מעולה אלא כמי שעושה אותה דרך פירוק עול ומצוה מלומדה".

ומבואר בדבריו זריזין במצוה ביסודו הוא חיוב המצוה.

ולכן בכל הני מצוות שבהם עצם המעשה הוא גדר המצוה כגון תפילה, מילה, תקיעת שופר וכדו' אף דכשרים כל היום כמבואר במגילה (כ"ע"ב) דכל היום כשר לקריאת המגילה והלל וכו', אפ"ה מדין זריזין מקדימין צריכים להזדרז בקיומם כמבואר ברש"י שם (ד"ה מתני' כל היום כשר).

ויש לעיין דהרי בכמה וכמה מצוות אשכחן דלא נהגו להזדרז בקיומן, כמו מצות קידושין דלא חזינן דרבנן קשישאי שיקדימו את החופה מבעוד יום משום דין זריזין, וכן במצות חליצה ושחיטה וכדומה, והרי זריזין מקדימין למצוות ומה בין מצוה למצוה.

ונראה כנ"ל, דבמצוות שעיקרן בתוצאה לא אמרינן זריזין מקדימין למצוות. ולכן בקידושין דאין בעצם מעשה הקידושין מצוה אלא בתוצאתה בלבד (עיין מנחת אשר דברים סימן ס"ד) אין נוהג דין זריזות, וכן לגבי מצות חליצה דליכא מצוה בעצם בחליצת הנעל דאין זה אלא מתיר ואם זקנה היא ולא תנשא לאחר אין צריך לחלוץ כמו שכתב בשו"ת התם סופר (אה"ע"ה ח"ב סי' פ"ה) [ואף דבזוהר איתא דהחליצה הוא תיקון לנפש המת, זה ע"פ הסוד, אבל מצד הדין אין מצות חליצה אלא כדי להתיר את היבמה לשוק], ועוד דאף אם מצוה לחלוץ אף כשאין האשה חפצה להינשא, מ"מ נראה דאינה דומה חליצה לכל הני מצוות שיש בהן עבודת ה' בעצם מהותן, וכל הני מעשים יש במהותן עבודה, משא"כ בקידושין וחליצה וכדו'. (ובגדר מצות חליצה עיין מנחת אשר דברים סימן ס"ח).

ואין לתמוה דדין זה למדו חז"ל מאברהם אבינו שהזדרז לחבש את חמורו, אף שלא היתה מצוה בעצם הכנת החמור, מ"מ היה זה מכשיר להגיע מהר יותר לעקידה שאין דומה לה בעבודת ה' במסירות נפש, ומשום"כ שפיר למדו זריזין מקדימין למצוות.

ב. שהוי מצוה לא משהינן

מקור הלכה זו הוא ביבמות (ל"ט ע"א) לגבי מצות חליצה ויבום, דתנן:

א. מקור הדין

הנה חמשה מקורות מצינו בפרשה זו להלכתא רבתא דא זריזין מקדימין, ונפרטם:

א. בפסחים (ד' ע"א) וביומא (כ"ה ע"ב) ילפינן מהפסוק בפרשתנו (כ"ב ג') "וישכם אברהם בבוקר ויחבש את חמורו" דזריזין מקדימין למצוות, דנזדרז אברהם אבינו לקיים מצות הבורא, ועל כן אף שכל היום כשר למילה זריזין מקדימין למצוה.

ומצינו בחז"ל עוד שתי מקורות למצוה זו בפרשתנו.

ב. בפסיקתא איתא מקור אחר לזריזות במצוות (וכן כתב הגהות הב"ח בימא שם בשם ס"א) דילפינן מקרא הנאמר במעשה סדום (בראשית י"ט כ"ז) "וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'", וכן איתא בילקוט שמעוני שם.

ודבריהם טעונים ביאור, דהתם הרי לא היה בהשכמה זו מצוה כלל ואיך נילף זריזות במצוות מיניה, וכבר כתבו התוס' (בפסחים שם ד"ה שנאמר) דבהשכמה של מעשה סדום לא היה מצוה.

ונראה ע"פ המבואר בברכות (כ"ז ע"ב) דאברהם תיקן תפלת שחרית שנאמר "וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם" ואין עמידה אלא תפילה, חזינן דהשכמה זו היתה לדבר מצוה דנזדרז לתפילה, ושפיר ילפינן הא דזריזין מקדימין במצוות מפסוק זה.

ג. עוד איתא בפסיקתא (זוטרתא פ"ה ס"ו) על הפסוק (בראשית י"ח ו') "מהרי שלש סאים" דחזינן דנזדרז אברהם במצות הכנסת אורחים, ויש חידוש בדרך זו דאף במצוות שבין אדם לחבירו אמרו דזריזין מקדימין, [ולא רק מחשש שמא ימות העני כדאיתא בתענית (כ"א ע"א) במעשה דנחום איש גם זו אלא אף ביסוד המצוה, ואע"ג דמצוות דבין אדם לחבירו אין עניינם בעצם המעשה אלא בתוצאה, מ"מ גם בהם נאמר דזריזין מקדימין למצוות וזה חידוש גדול].

ויש להעיר דמצינו בדברי הגמ' שני מקורות נוספים למצות הזריזות ואף הן מפרשת וירא.

ד. בקדושין (כ"ט ע"א) עה"פ "וימל אברהם את יצחק בנו בן שמת ימים כאשר צוה אותו אלקים" אמרו "אין צו אלא לשון זירוז", וברש"י שם "שיהא זריז ומהיר וכו'", ויש לתמוה לפי זה דלמה הוצרכו להביא ממרחק מקרא דוישכם אברהם דזריזין מקדימין במצות מילה. וראיתי בפני יהושע בקידושין שעמד על זה וכתב דאין זירוז זה ענין לקדימת הזמן אלא לכוין זריזות יתירה (וכמ"ס כהנים זריזין הו), אך רש"י כתב שם זריז ומהיר, וצ"ע.

ה. ועוד מצינו בנזיר (כ"ג ע"ב) ובב"ק (ל"ה ע"ב) "לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשביל לילה אחת שקדמתה בכירה לצעירה קדמתה ארבעה דורות לישראל", ומקורו בפרשתנו (י"ט ל"ג) "ותבא הבכירה ותשכב את אביה", ובתוס' (ב"ק שם ד"ה לעולם) כתבו שנתכונה למצוה, עי"ש וצ"ע.

לעילוי נשמת

ת.נ.צ.ב.ה.

מרת מלכה מוחלל בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח ר' משה בן משה'ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הונצח ע"י בנם ירדנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ו לוס אנג'לס

אך באופן שידוע ודאי שיעמדו בדיבורם עדיף לקיים מצוה בהידור ע"י שימתין עד יוה"כ.

ונראה דה"ה באופן דיש באפשרותו או לצאת לחפשי בשבת ויכול לקיים מצוה קידוש על הכוס דהוי מצוה דרבנן (כשקידש בתפלה) או לצאת ברה"ה ויכול לקיים תקיעת שופר דהוי מצוה דאורייתא נראה דלדעת הרדב"ז יקיים מצוה קידוש ולא תקיעת שופר, ונראה לפי המבואר דאין הספק משום זריזין מקדימין אלא משום דשהוי מצוה לא משהינן דבזה אין שייך כלל דין דזריזין מקדימין דדין זה שייך רק באותה מצוה אם יקדים או יאחר משא"כ בספק בין ב' מצוות ליכא דין דזריזות במצוה, ומ"מ שהוי מצוות לא משהינן. ועיין מנחת אשר (בראשית סימן ל"ה אות ה') במה שדנו לגבי מחלוקת זו בדין אין מעבירין.

וכעין זה דנו האחרונים לגבי אדם שאין ביכולתו לצום גם בצום גדליה וגם ביוה"כ, אם יאכל בצום גדליה דהוי תקנת נביאים ויצום ביוה"כ דהויבו מהתורה, או שמא יצום בצום גדליה הקדום (עיי' בשדי חמד מערכת יום הכיפורים סימן א' אות י' שהאריך בזה והביא מדברי האחרונים מה שכתבו בזה), ונראה דלכאורה אינו דומה לנידון הנ"ל של הרדב"ז, דהתם תלוי הדבר ביד אחרים ויש חשש שמא לא יתרוצו לשחררו ביוה"כ או ברה"ה, ובזה אמרין שהוי מצוה לא משהינן, משא"כ בנידון דידן אם יאכל בצום גדליה יהיה הדבר בידו לצום ביוה"כ, ואף דין דזריזין אין שייך כיון דהוי ב' מצוות כנ"ל.

ועוד יש להעיר במה שכתב בשלחן ערוך הרב (ס"ז צ"ד ס"ה) דהמהלך בדרך ויגיע למקום ישוב לפני סוף זמן תפלה לא יתפלל בדרך בשיבה אלא ימתין עד שיגיע ויתפלל בעמידה, וציין לדברי החכם צבי הנ"ל דעדיף מצוה מן המובחר מזריזות במצוה, ולכאורה זה דומה טפי להא דסי' תכ"ו לגבי קידוש לבנה במוצ"ש בהידור, ופלא שלא ציין לדברי תה"ד והרמ"א.

המורם מכל הנ"ל דדין דשהוי מצוה לא משהינן אינו גדר חיוב מצוה הנאמר בזריזות במצוה אלא גדר אחר יש בו דאין משהינן מצוה מלקיימה באופן דיש חשש שמא תתבטל, ולפיכך לא אמרו בו חז"ל לשון חיובית כגון "זריזין מקדימין" אלא לשון שלילית דאין להשהות את המצוה, ודו"ק.

ג. חביבה מצוה בשעתה

מקור הלכה זו במנחות (ע"ב ע"א) ובפסחים (ס"ה ע"ב) דאמר ר' שמעון, בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר חלבים ואיברים כשרים להקרבה כל הלילה ולא היה ממתין להקריב איברי תמידין ומוספין של שבת במוצ"ש אלא מקריבין בשבת, וילפינן מקרא ד"עולת שבת בשבתו" (במדבר כ"ח י') דמקריבין אף איברי ופדרי קרבן שבת בשבת עצמה אף דאפשר להמתין עד מוצ"ש משום דחביבה מצוה בשעתה. ובפסחים (ק"ה ע"ב) אמרו כן לגבי מי שיש לו רק כוס אחת של יין דיקדש בליל שבת משום דחביבה מצוה בשעתה ולא ימתין ליום אף דכבוד יום עדיף מכבוד לילה עי"ש, וצריך ביאור מה בין דין זה להא דזריזין מקדימין.

והא פשיטא שאין דין חביבה מצוה בשעתה מדין זריזין מקדימין, דבגמ' במנחות שם היה הו"א דהטעם שקצירת העומר דוחה שבת אף שאפשר לקצור מערב שבת משום חביבה מצוה בשעתה, אף שזה מאחר את עשיית המצוה. וע"כ שאין דין חביבה מצוה בשעתה מדין זריזין.

ונראה בביאור דין זה דחביבה מצוה בשעתה, דכל מצוה שיש בה עיקר זמן לעשות המצוה וזמן נוסף שיוצא ידי חובתו אך אין זה עיקר זמנו לכתחילה אלא הוי כעין תשלומין, ראוי לקיים המצוה בזמן העיקרי משום חביבה מצוה בשעתה, ומדויק בזה מה שאמרו בשעתה דהיינו בעיקר זמנה, משא"כ בזריזין מקדימין הוי זמן אחד ואינו מתחלק לב' זמנים, אלא דצריך להקדים המצוה בתחילת הזמן משום חיוב מצוה.

ובהקטר חלבים ואיברים עיקר הזמן הוא ביום ככל עבודות הקרבנות, והלילה הוא כזמן תשלומי המצוה וכמ"ש המאירי במגילה (כ"ע ע"ב) וכ"כ באבנ"ז (או"ח ס"י כ"ג), ולכן דוחה שבת ומקריבין בו ביום משום דחביבה מצוה בשעתה, וכן לגבי קידוש עיקר זמן קידוש הוא בכניסת היום ואף בזה אמרין דיקדש בעיקר זמנו דהיינו בלילה אף דכבוד יום עדיף, דאין

"מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחין וכו', תלה בקטן עד שיגדיל או בגדול עד שיבוא ממדינת הים וכו' אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלון או ייבם".

ובגמ' אמרין טעמא דאין ממתנין לגדול שיבא ממדינת הים או לקטן שיגדיל, דשהוי מצוה לא משהינן, ובדף מ"ז ע"ב מבואר עוד, דגר שבא להתגייר מוודיעין אותו עונשן ושכרן של מצוות ואם קיבל על עצמו מלין אותו מיד דשהוי מצוה לא משהינן.

וביאור דין זה נראה, דאינו משום חיוב מצוה האמור בדין זריזין מקדימין, אלא כל היכא דיש חשש שמא תטרף השעה ולא יוכל לקיים המצוה כלל אמרין שהוי מצוה לא משהינן, ולכן בחליצה אין ממתנין לקטן שיגדיל, או לגדול שיחזור ממדינת הים, שמא לא יחזור או תתחדש סיבה אחרת ולא יוכלו לקיים המצוה ותתבטל לגמרי, ובכגון דא אמרין שהוי מצוה לא משהינן. ודין זריזין מקדימין לא שייך בזה כלל, מן הטעם הנ"ל דאין בעצם מעשה החליצה עבודת אלוקים וגדר מצוה אלא הוי מתיר לאשה להנשא לאחר. ועוד דזריזין מקדימין שייך דוקא באותו אדם המקיים המצוה, והכא הא אמרין שגדול האחין שעליו לייבם או לחלון לא יעשה כן אלא אחיו הקטן כדי לא להשהות את המצוה, ולא מצינו כותיה בזריזין מקדימין, ומשום כך לא אמרו בזה טעמא דזריזין מקדימין אלא שהוי מצוה לא משהינן שמא תטרף השעה ולא יקיים המצוה.

ולפי"ז אם הגדול נמצא סמוך לעיר באותה מדינה ולא במדינה אחרת, נראה דממתנין לו שיבוא דבזה ליכא חשש שמא תתבטל המצוה כיון דקרוב הוא. וכן מדויק בדברי הרמב"ם (פ"ב מהלכות יבום וחליצה ה"ט) דכתב: "וכן אם היה הגדול במדינה אחרת אין אחיו הקטן יכול לומר על אחי הגדול היא המצוה וכו'", ומשמע דדוקא אם הוא במדינה אחרת אך בעיר אחרת ממתנין לו.

ויש לדייק כן גם מלשון המשנה "או בגדול עד שיבוא ממדינת הים", משמע דבאותה מדינה ממתנין. אך המרדכי ביבמות (ס"י כ"ז) הביא דברי הרמב"ם בשינוי לשון, וז"ל: "כתב המיימוני פ"ב דיבום וכן אם היה הגדול בעיר אחרת וכו'". ולדבריו אף אם הוא קרוב אין ממתנין לו דאף בזה חיישינן שמא לא יבוא או ימות ושהוי מצוה לא משהינן, אך אין הכרח בדקדוקי לשונות אלו כמובן למעיין, ויעויין בים של שלמה ביבמות (פ"ד ס"י ט"ז) דנקט בפשיטות דה"ה בעיר אחרת, והביא דבכל מקום שמזכיר הרמב"ם מדינה כונתו לעיר, עי"ש.

ובתרומות הדשן (סימן ל"ה) נשאל לגבי מצוה קידוש לבנה, אם עדיף להמתין ולקדש במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים דיש בזה הידור מצוה, או שמא יקדש בימות החול מיד כשיוכל ולא ימתין עד מוצ"ש דזריזין מקדימין למצוות. וכתב לחלק דבימות הקיץ דאין חשש לביטול המצוה מחמת ריבוי עננים ימתין לקדש עד מוצ"ש בהידור מצוה אף אם יהיה בסוף הזמן, אך בימות החורף אם חל מוצאי שבת לאחר י' בחודש לא ימתין שמא יתבטל לגמרי מקיום המצוה ושהוי מצוה לא משהינן, אף שאם יאחר יוכל לעשותה בהידור, והוכיח זאת מסוגיא דיבמות כנ"ל, ומבואר בדבריו דהידור מצוה עדיף מזריזות במצוה, ולכן בימות הקיץ ימתין עד מוצאי שבת כדי לקדש הלבנה כשהוא מבושם ובגדיו נאים, אבל בימות החורף באופן דיש חשש שמא תטרף השעה ולא יוכל לקיים המצוה מחמת ריבוי העננים יקדים, וכן פסק המחבר (או"ח ס"י תכ"ו ס"ב) דעדיף לקדש הלבנה במוצ"ש כשהוא מבושם ובגדיו נאים, וכתב הרמ"א שם דאם מוצ"ש חל לאחר י' בחודש לא ימתין ויקדש בחול.

ובבאר היטב (או"ח ס"י צ' ס"ק י"א) הביא פלוגתת הרדב"ז והחכם צבי לגבי מי שהיה חבוש בבית האסורים ונתן לו השר יום אחד שיוכל לצאת חופשי, שדעת הרדב"ז (ה"ד אלף פ"ז) דלא יחמין המצוה ויצא מיד כדי שיתפלל מיד בעשרה. אך החכם צבי (ס"ק ק"ז) כתב דימתין עד ראש השנה לזכות במצוה דאורייתא דתקיעת שופר. ומבואר בדברי הרדב"ז דכיון דאם ימתין יש חשש דיתבטל מתפילה בעשרה, אמרין שהוי מצוה לא משהינן ויתפלל מיד, ובחכם צבי שם בסוף דבריו כתב דהוא חוכך להחמיר בזה ועדיף שיתפלל מיד ולא ימתין עד יוה"כ משום דבבית סוהר של נכרים אפשר שלא יעמדו בדיבורם ויתבטל לגמרי מתפילה במנין,

לא המשיך להקיף דרך ימין למזרחית צפונית, ואמר ר"ע דמיקר דינא היה צריך להזות תחילה בקרן דרומית מערבית, אלא דגזה"כ דכתיב "ויצא אל המזבח", וכיון שיצא שוב אינו חוזר לקרן דרומית מערבית משום דבאותו קרן פגע תחילה ואין מעבירין על המצוות.

ג. בזמן המצות. באופן דיש ב' זמנים הראויים לקיים בהם המצות, אין לעבור על הזמן הראשון ולקיימה בזמן השני, וכמבואר במגילה (ו' ע"ב) דנחלקו ר' אלעזר ב"ר יוסי ורבן שמעון בן גמליאל לענין מקרא מגילה בשנה מעוברת אם קורין באדר א' או באדר ב', דר' אלעזר בר"י סבר דקורין באדר א' וטעמא משום דאין מעבירין על המצוות, דכיון דט"ו אדר א' ראוי לקריאת המגילה אין לעבור על זמן זה ולקרוא באדר ב'.

ובפסחים (ס"ד ע"ב) מבואר לגבי שחיטת קרבן הפסח, שהיו שורות של כהנים מעבירין הדם בבזיכין מהעזרה למזבח, והיה כל אחד מקבל בזך מלא דם ומחזיר הריק, ולא החזיר קודם הריק ואח"כ קיבל המלא משום דאין מעבירין על המצוות, כיון שבא לידו כלי מלא דם לא יעשה פעולה אחרת עד שיקבלו מיד הכהן, ולמדנו מזה דלא רק בב' מצוות אלא גם ברשות ומצוה אין להקדים רשות למצוה משום דאין מעבירין על המצוות. אך נראה דאין זה אלא משום דגם הבזך הריק קשור למצות הדם והיו כב' מקומות דמצוה, אבל ברשות דעלמא לא אמרו הא דאין מעבירין, ודו"ק.

ובבבבני נזר (א"ה ס' תנ"ט) כתב חידוש גדול, דבשנה שחל שבת בין יוה"כ לסוכות חייבים מדינא לבנות הסוכה לפני שבת, כיון דבשבת אי אפשר לבנות והיו הימים לפני שבת זמן אחד והימים דלאחר שבת זמן אחר, וכיון דהיו ב' זמנים צריך לבנות בזמן הראשון דאין מעבירין על המצוות, עיין מנחת אשר כללי המצוות (ס"א אות י"א) מה שתמהנו על דבריו, אך עכ"פ מבואר גם בדבריו דגדר "אין מעבירין על המצוות" נאמר בשני זמנים, דאין לעבור על זמן המצוה כדי לקיימה בזמן אחר.

ה. חילוק בין הדינים הנ"ל

המבואר מכל הנ"ל דארבעה דינים הללו חלוקים הם ביסודם ובדיניהם, דזריזין מקדימין למצוות גדרו הוא להזדרז בקיום המצוה משום חיוב מצוה, שהיו מצוות לא משהינן גדרו דאין מאחרין המצוה לזמן רב שמא תטרף השעה ויתבטל מלקיימה, חביבה מצוה בשעתה גדרה לקיים המצוה בעיקר זמנה ולא בזמן התשלומין, ואין מעבירין על המצוות יסודו הוא שלא לעבור על מצוה או מקומה או זמנה משום קיום מצוה אחרת, וביסודו נראה דהיו משום ביזוי המצוה.

אמנם מצאנו בכמה מקומות בדברי רבותינו הראשונים והפוסקים דברים שאינם עולים בקנה אחד עם מה שכתבנו, דהנה בשבת (כ"ה ע"א) מבואר דשריפת קדשים אין דוחה יו"ט, ומבואר שם בגמ' לחד מ"ד, דאין מצות עשה דבאש תשרופו האמור בקדשים דוחה עשה ולא תעשה דיו"ט. והקשו הרמב"ן והרשב"א, אמאי בעינן להא דיו"ט הוי עשה ול"ת ולכן אינו דוחה, הרי אפילו אילו היה ל"ת בלבד נמי אין עשה דשריפת קדשים דוחה ל"ת דיו"ט, דאפשר לקיים שניהם דהרי יכול לשרוף הקדשים לאחר יו"ט. ותיצו דהו"א דעשה דשריפת קדשים תדחה ל"ת דיו"ט אף דיכול לקיים שניהם דחביבה מצוה בשעתה, ולכן צ"ל דיו"ט הוי עשה ול"ת ואין שריפת קדשים דוחה כיון דהוי עשה לחוד.

ולכאורה לפי הנ"ל, לא הוי ליה למנקט גדר זה דחביבה מצוה בשעתה, כיון דליכא בשריפת קדשים עיקר זמן ובנוסף זמן תשלומין, והוי ליה לומר דזריזין מקדימין למצוות דשפיר שייך בזה חיוב מצוה להקדים עשה דשריפת קדשים.

עוד יש להעיר בדברי הרשב"ם בפסחים (ק"ה ע"ב ד"ה עילוי יזכא) שכתב במה שאמרו דחביבה מצוה בשעתה "דזריזין מקדימין למצוה" והרי להמבואר, אלו ב' דינים שונים ובודאי אין זריזין מקדימין פירוש של חביבה מצוה בשעתה, אך באמת אין בזה קושיא, דנתבאר דיסוד שני הדינים האלו משום חיוב מצוה היא ושני גדרים אלו קרובים זה לזה וממקום אחד הם נובעים.

ועוד אמרו בקידושין (ל"ג ע"א) על מביאי ביכורים, "כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלים בשלומם, ואומרים להם אחינו, אנשי מקום פלוני, בואכם לשלום. א"ר יוחנן מפניהם עומדים, מפני תלמידי חכמים אין עומדים. אמר רבי יוסי בר אבין, בוא וראה כמה

קידוש ביום אלא כעין תשלומין לחיוב הלילה וכמ"ש הטור (ס' רע"א זכ"ה) לשון השו"ע שם ס"ח ועיי"ש בב"ח שהרמב"ם חולק ע"ז).

והא דדוחה שבת הוא דוקא בדין זה דחביבה מצוה בשעתה, כיון דעיקר חיוב עשיתה הוא בשבת, משא"כ בדין זריזין מקדימין דאינו אלא חיוב מצוה בעלמא, פשוט דאין דוחה שבת כיון דהוי זמן אחד המתמשך אף לאחר השבת ויכול לקיימה מעיקרא דדינא אף בהיתר ללא חילול שבת.

אך בשבת (ק"ל ע"א) נחלקו ר' אליעזר ור' עקיבא אי מכשירי מילה דוחין את השבת, דדעת ר"א דמכשירי מילה דוחין שבת ולכן אם לא הביא סכין דמילה בע"ש יכול להביאו אף בשבת, ור"ע סבר דדוקא מילה דוחה שבת ולא מכשירי. והקשו התוס' (ד"ה ר"א) לר"א אמאי לא יביאו התינוק אצל הסכין ולא יעבור באיסור תורה דהחי נושא את עצמו, ותיצו כיון דקל להביא הסכין אצל התינוק מאשר התינוק אצל הסכין כדי למהר ולהזדרז במצוה שרי לעבור על איסור תורה ולחלל שבת במצות מילה משום זריזין מקדימין, ומבואר מדבריהם דאף מדין זריזין מקדימין דוחין שבת ולא רק משום חביבה מצוה בשעתה.

ואין לתמוה לפי"ד התוס' ממה שאמרו בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה וכו', ומשמע דרק משום דחביבה מצוה בשעתה דוחה שבת, דמ"מ ממה דמקטירין איברים בשבת אין ללמוד אלא הא דחביבה מצוה בשעתה, והתוס' היה להם מקור אחר דגם בשביל זריזין דוחין שבת כמו שהוכיחו שם מהגמ' ודו"ק.

אך באמת נראה דאין בזה קושיא כלל, דלא משום זריזין מקדימין דוחין שבת, אלא דמשום זריזין מקדימין נחשב הבאת הסכין מכשירי מילה וממילא דוחה שבת כמו שאר מכשירי מילה שדוחין שבת לר"א, ודו"ק.

[אמנם בלשון תוס' הרא"ש משמע ש"ל שחיוב מצוה דוחה שבת, דכתב (שם בע"ב) וז"ל: "וי"ל דמשום חיובי מצוה שרי ר' אליעזר להביאו דרך הקצר כדי למהר המצוה וחשיב ליה כאלו אי אפשר כיון דיותר בקל נעשה דרך הקצר ואיכא חיוב מצוה". ועיין במהר"ם שם שהוכיח מדברי הרשב"א בתוס' שם דס"ל שאין דין זריזין דוחה שבת].

והנה מצינו לשון זה דחביבה מצוה בשעתה גם בקידושין (ל"ג ע"א) בהא דביכורים (פ"ג מ"ג) דבעלי אומנות קמים למביאי ביכורים אף שאין קמים לתלמידי חכמים דחביבה מצוה בשעתה.

היוצא מזה, דחביבה מצוה בשעתה נאמר כל היכי דיש עיקר זמן המצוה וזמן נוסף לתשלומין, דחביבה המצוה אם נעשית בעיקר זמנה, דוחה אף שבת משום כך, ואינו דומה לדין דזריזין מקדימין או לשהוי מצוה לא משהינן דכל אחד הוי גדר אחר בפי עצמו.

ובגליון מהרש"א על השו"ע (יו"ד ס' ר"ט) הביא משו"ת יד אליהו (ס' מ"א) דמי שיש לו שתי תינוקות למול אחד בזמנו ואחד שלא בזמנו, זה שבזמנו קודם דחביבה מצוה בשעתה, והדברים נכונים לפי המבואר דמילה ביום השמיני הוי מצוה בשעתה ומילה שלא בזמנה ודאי אינה מצוה בשעתה, ולפיכך יש להקדימה בזמנה משום דחביבה מצוה בשעתה. (ועיין מנחת אשר בראשית סימן כ"ז).

ד. אין מעבירין על המצוות

מקור הלכה זו במכילתא (פרשת בא פרשה ט') דכתיב "ושמרתם את המצוות" אל תקרי מצות אלא מצוות (והובא ברש"י מגילה ה' ע"ב ד"ה אין יוזמא ל"ג ע"א), וילפינן מיניה דהפוגע במצוה לא יעבור עליה. ובביאור הלכה זו הארכתי במנחת אשר כללי המצוות (ס"א). ומצאנו ג' אופנים בדברי חז"ל בגדר דין זה דאין מעבירין על המצוות.

א. בב' מצוות. דאין לעבור על מצוה אחת כדי לקיים את חברתה, כמבואר ביזמא (ל"ג ע"א) דדישון מזבח הפנימי קודם להטבת ה' נרות, וטעמא משום דכשנכנס להיכל פוגע ראשונה במזבח ולאחר מכן במנורה, ואם ייטיב קודם המנורה נמצא שמעביר על מצות דישון המזבח ואין מעבירין על המצוות.

ב. במקום המצוה. באופן שיש שני מקומות לקיים אותה המצוה, אין לעבור על מקום שנזדמן לו בראשונה כדי לקיים המצוה במקום אחר, וכמבואר ביזמא (נ"ה ע"ב) דהזאת הדם על גבי מזבח הזהב מתחיל מקרן מזרחית דרומית ואח"כ חוזר לדרומית מערבית וכו', והקשו בגמ' אמאי

ולכאורה ב' הטעמים אינם מדויקים לפי כל הנ"ל, דשהוי מצוה אין שייך בזה דהרי התפילין בידו ואין חשש שיתבטל מן המצוה, וכן חביבה מצוה בשעתה אין שייך דהא אין כאן שני זמנים עיקר ותשלומין בהנחת תפילין, והוי ליה לכתוב הטעם דזריזין מקדימין שלא לאחר מצות תפילין אלא להזדרז בקיומה, [ואפשר דיש בזה גם משום אין מעבירין, דעכשיו אין לפניו אלא תפילין והוא נמנע מלהניחן עד שיבא טלית לידו ויניחנה, נמצא שעבר על מצות תפילין ומקיים מצוה אחרת], ועוד צ"ע במה שכתב מהילקוט דחביבה מצוה בשעתה דהלא סוגיא ערוכה היא בש"ס בכמה מקומות כנ"ל, ולמה זנח את דברי הש"ס ונקט את דברי הילקוט, וצע"ג.

אמנם על אף שלשונות אלה מתחלפות ומשמשות בערבוביא מ"מ נראה ברור בדקדוק לשונות הגמ', דאכן ד' גדרים חלוקים אמרו בזה וככל החזיון הנפלא הנ"ל.

חביבה מצוה בשעתה, שהרי מפניהם עומדים, מפני תלמידי חכמים אין עומדים". ופשוט דאין זה ענין לסוגיא דידן, אלא שמצינו לפעמים בדברי חז"ל דלשון אחד יוצא לכמה עניינים, וכל כוונתם במס' קידושין דאף בתלמוד תורה כנגד כולם ותלמוד גדול מן המצוה מ"מ חביבה מצוה בשעתה ואף מי שאינו קם לת"ח קם בפני מביאי ביכורים, וז"פ.

עוד מצאנו דכתב המחבר בהלכות תפילין (ריש סי' כ"ה) דמתעטפין קודם בטלית ואח"כ מניחין תפילין דמעלין בקודש, וכתב הרמ"א שם דאם התפילין מזומנים בידו ואין לו ציצית אין צריך להמתין לציצית אלא מניח תפילין וכשיביאו לו טלית יתעטף, וכתב המג"א (ס"ק ב') דהטעם דיניח קודם תפילין "דשהוי מצוה לא משהינן, ובילקוט ויקרא (סוף דף קכ"ט) כתב דחביבה מצוה בשעתה".

• דברי אגדה •

מדת סדום

והנראה בזה על פי מה שמצינו בהלכה דכופין על מדת סדום, דזה נהנה וזה לא חסר. דשני מידות במי שאינו נותן צדקה ואינו עוסק בגמילות חסדים.

יש מי שסובל ממדת הקמצנות והעצלנות, קשה לו ליתן משלו ותאב בצע הוא אף שהוא מבין את החשיבות של הצדקה וחומל הוא על דל ואביון. ואף בגמילות חסדים בגופו לא יעסוק כי עצלן הוא ועסוק בשלו, אף שהוא מצטער בצער זולתו.

אך לא כאלה היו אנשי סדום, בדעתם הנפסדת וברשעת לבבם, התנגדו למדת החמלה ובזו למצות הצדקה. כל מי שעשה חסד מבני עירם נענש קשות, המרחם על הבריות היה בזוי ומבוזה בעיניהם.

דומים היו בשיטתם והשקפתם לגדולי האכזרים הנאצים ימח שמם שדגלו ברצח ובזו לחמלה.

ומשום כך נגזר עליהם גזירת כליה, כי עולם חסד יבנה, ומדת החסד היא יסוד היסודות בחברה מתוקנת, והחסד בנין עולם הוא, ועולם שאינו בנוי ומושתת על חסד אין לו זכות קיום.

וכל העולם לא נברא אלא משום שהקדוש ברוך הוא חפץ להטיב עם בריותיו כמו שכתב מזהר"ח ויטאל בהקדמה לפרי עץ חיים.

ומדת הרחמים והחמלה היא הדרך היחידה לדבוק דביקות גמורה בהקדוש ברוך הוא, דהלא כך אמרו בשבת (קל"ג ע"ב):

"אבא שאול אומר ואנוהו - הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום - אף אתה היה חנון ורחום".

הלא מפורש במקורות רבים בחז"ל דהקדוש ברוך הוא מקיים את כל מצוות התורה, והוא מלמד תורה לעמו ישראל, אך הדרך להתדמות אליו אינה אלא במדת הרחמים והחמלה "מה הוא חנון ורחום - אף אתה היה חנון ורחום". כן מצינו עוד בסוטה (י"ד ע"א) "מאי דכתיב 'אחרי ה' אלהיכם תלכו', וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלא כבר נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, מה הוא מלביש ערומים... אף אתה הלבש ערומים, הקדוש ברוך הוא ביקר חולים... אף אתה בקר חולים".

הרי שאין דרך לדבוק דביקות עילאה אלא בהנהגת הרחמים והחמלה וכל ציבור ועדה המתכחש למדת הרחמנות והחמלה אין לה קיום ואין לה תוחלת ולפיכך נגזר על סדום גזירת כליה והיתה לתל עולם.

ובדרך זה מובן דהאומר שלי שלי ושליך שלך, אף אם לא גזל ולא חמס, כל עיקר השקפה זו שלי שלי! ואין לאחרים חלק ונחלה בשלי מדת סדום הוא ואחריתה מרה כלענה (משלי ה' ד').

"ארבע מדות באדם האומר שלי שלי ושליך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום, שלי שלך ושלי עם הארץ, שלי שלך ושליך שלך חסיד, שלי שלי ושליך רשע" (אבות פרק ה' משנה י').

ששה משניות יש בפרק זה הפותחים בארבע מדות, אך רק משנה זו פותחת בארבע מדות באדם, כי מדות אלה הן המגדירות את האדם ואת עיקר אישיותו. ועיקר הענין יחס האדם לשלו ולשל זולתו, החסיד מרגיש בלבו שלי שלך ושליך שלך, הוא יונק חיותו מן הנהיגה חי הוא בשביל לתת, להעניק, אין הוא חפץ שיתנו לו ואין הוא נהנה לקבל, אדרבה "שונא מתנות יחיה" (משלי ט"ו כ"ז), וסיסמת חייו שלי שלך, וכלשון המשנה (אבות פ"ג מ"ז) "תן לו משלו שאתה ושליך שלו".

הרשע לעומתו אוהב לקבל, תאב בצע ומתנות הוא, אינו מסוגל לתת אך מצפה הוא רק לקבל, ואין הוא מכבד את זכותו וזולתו בממונו, ולא זו בלבד שאינו חפץ להתחלק בשלו אלא אף של חבירו כשלו הוא. ויש מן הראשונים שפירשו בבא זו במי שפושט יד בממון חבירו ועובר בגניבה וגזילה ובדאי ראוי לכונותו רשע, שהרי אליבא דהלכתא רשע הוא ופסול לעדות כמבואר בחו"מ (סימן ל"ד).

כל זה ברור ופשוט, אלא שצריך להבין במי שאמרו "שלי שלי ושליך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום".

וכי איך אפשר שנחלקו במחלוקת כל כך קיצונית, דלפי שיטה אחת אינו אלא בינוני, לא צדיק ולא רשע, ולאידך מדת סדום היא זו, דהלא אנשי סדום רעים וחטאים, ודינם נחרץ לחורבן וכליה.

וכפי הנראה הרגיש הרע"ב בקושי זה, ופירש:

"קרוב הדבר לבוא לידי מדת סדום. שמתוך שהוא רגיל בכך, אפילו בדבר שחבירו נהנה והוא אינו חסר לא ירצה להנות את חבירו, וזו היתה מדת סדום שהיו מתכוונים לכלות הרגל מביניהם, ואף על פי שהיתה הארץ רחבת ידים לפנייהם ולא היו חסרים כלום".

וכדברי הרע"ב כתבו גם המאירי והרשב"ץ על משנה זו.

הרי שאין כוונתם דבעצם מדת סדום הוא, אלא שקרוב הוא להגיע למדת סדום.

אך אין פירוש מתיישב כל כך בלשון המשנה שהרי אמרו "ויש אומרים זו מדת סדום".

ומדברי רש"י והרשב"ם למדנו שפירשו את המשנה כפשוטה.

בעירובין (מ"ט ע"א) כתב רש"י "מדת סדום - שלי שלי".

ובבא בתרא (קס"ח ע"א) כתב הרשב"ם "לימא בכופין על מדת סדום קמיפלגי - מדת סדום כדתנן (אבות פ"ה מ"י) האומר שלי שלי שלך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום".

מערכי תורה

פר' וירא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

אכילת המלאכים אצל אברהם - יתרון האדם על המלאכים

במדרש רבה (יתרו כ"ח) איתא שבשעה שעלה משה רבנו למרום לקבל התורה בקשו מלאכי השרת לפגוע בו, עשה בו הקב"ה קלסטרין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישינן הימנו, לא זהו שירדתם ואכלתם בתוך ביתו. ומבואר דמפני שאכלו אצל אברהם היו צריכין ליתן למשה לקבל את התורה. ובפשטות היינו משום הכרת הטוב, שהיו צריכין להכיר טובה לאברהם אבינו על ההכנסת אורחים שהכניסן לתוך ביתו. ונראה לבאר הענין דבזה שהמלאכים נתארחו ואכלו אצל אברהם, בזה נעשה אברהם אבינו המשפיע על המלאכים, דזהו עצמו של הכנסת אורחים שבעל הבית משפיע מטובו על האורח, ואם כן בזה שנתארחו ואכלו אצל אברהם נעשה אברהם אבינו המשפיע על המלאכים, והם המקבלים ממנו, [והגם שהיו מלאכים, מ"מ באותה שעה שבאו אצל אברהם, היו צריכין למאכלו של אברהם אבינו], ולא רק שהם מקבלים מהמשפיע, אלא שהם גם תלויים באברהם, שצריכים וזקוקים הם לו שיתן להם ממאכלו.

והנה בנפש החיים שער א' פרק י' כתב שבדבר אחד יש יתרון גדול לאדם יותר מהמלאכים, והוא הכח להשפיע ולהאיר בכל העולמות, וגם המלאכים עצמם משיגים עליה ותוספת קדושה על קדושתם מכח מעשה האדם, ולכן אין המלאכים אומרים קדושה עד שישראל מקדישים קדושה למטה, מפני שאין בכוחם ויכלתם כלל מצד עצמם לפתוח פיהם להקדיש ליוצרים עד עלית קול קדושת ישראל אליהם מלמטה. וזהו גם ענין אמירת פרק שירה המבואר בחז"ל, שעל ידי אמירת האדם אותו, הוא נותן כח למלאכים והשרים של כל אלו הבריות שיאמרו אלו השירות, ועל ידי זה הם משפיעים שפע בכל התחתונים עכ"ד הנפש החיים, ומבואר דכח ההשפעה של המלאכים תלוי בישראל, ובענין זה גדולים ישראל מהמלאכים. וכוחם של ישראל הוא ע"י התורה, כמו שהאריך שם בשער ד' שהכח של ישראל להשפיע בכל העולמות הוא מכח התורה דקודשא בריך ואורייתא וישראל חד הוא. וא"כ נמצא דבקבלת התורה מקבלין ישראל את הכח להיות המשפיעים על המלאכים, והמלאכים נעשים זקוקים ותלויים בישראל, שישאל יביאו עליהם השפעה.

מעתה יש לבאר, דזהו שאמר להם הקב"ה אי אתם מתביישינן הימנו שאכלתם בתוך ביתו, דכיון שאכלתם בתוך ביתו ואתם המקבלים ממנו, והוא המשפיע אליכם, וכבר הוקבע הענין שאברהם הוא המשפיע, והמלאכים הם המקבלים ממנו, אם כן ראוי הוא גם עכשיו לקבל את התורה, וע"י קבלת התורה יהיה להם כח התורה להשפיע על המלאכים, ושיהיו המלאכים תלויים, ומכח המעשה שאכלו אצלו ונעשה הוא המשפיע והם המקבלים, ממילא אין להם הכח לעמוד כנגדו ולעכבו מלקבל את התורה ולהיות המשפיע אליהם.

והנה במדרש (מדר' ר' פמ"ח) הקשה דבתחילה כתוב 'שלשה אנשים נצבים עליו', ואח"כ כתוב 'והוא עומד עליהם', ומתרץ המדרש דקודם שאכלו אצלו, היו הם נצבים עליו, ואחר שאכלו אצלו הוא עומד עליהם ואימתו מוטלת עליהם. ולפי"ד יש לבאר דברי המדרש, שע"י שאכלו אצלו, נעשה אברהם עומד עליהם, היינו שהוא מעליהם והוא המשפיע להם, והם נעשו מקבלים ממנו, ובזה הוטלה עליהם אימת אברהם.

'יוקח נא מעט מים'

כשבאו המלאכים אל בית אברהם כתוב (י"ח, ד') 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם'. וברש"י כתב, כסבור שהם ערביים שמשתחווים לאבק רגליהם, והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו. ועדיין יש לדקדק, למה אמר אברהם שיקחו 'מעט מים', והרי כיון דהמים באו בשביל שירחצו רגליהם, ממילא יתנו להם כדי רחיצת רגליהם, ולמה הוסיף אברהם אבינו שיהיה זה 'מעט מים'.

ויש לומר בזה, דהנה הדין הוא דנכרי מבטל עבודה זרה שלו, וא"כ יש לומר דברחיצה מועטת כבר מבטל בזה את העבודה זרה, ולזה סגי במעט מים, שרחיצה מועטת זו, תהיה מעשה ביטול על העבודה זרה שעל רגליהם, ושוב אין צריך שירחצו את כל רגליהם, דהעבודה זרה כבר בטלה. מעתה יש לומר, דכיון שפירש רש"י דכל הרחיצה באה רק בשביל שהקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו, אמר אברהם 'יוקח נא מעט מים', דעל ידי מעט מים ורחיצה מועטת, כבר יבטל שם עבודה זרה מהאבק שעל רגליהם, ולכן אין צריך מים בשיעור של כדי רחיצת רגליהם, אלא סגי בשיעור מועט של תחילת רחיצה, דבזה כבר סגי לבטל העבודה זרה.

'לושי ועשי עגות'

כתוב שאברהם אמר לשרה (י"ח, ו') 'לושי ועשי עגות'. וצריך ביאור למה צריך לומר לה ללוש העיסה, והרי כן הוא לעולם דרך האפיה. ויש לבאר דהנה רש"י להלן פסוק י' הביא מסדר עולם דהיה זה בליל פסח, ובפירוש הרוקח כתב דלכן אמר לה מהרי, כדי שלא תחמיץ העיסה ופסח היה. ולפי זה יש לומר דלכן אמר לה ללוש, דההלכה היא ד'כל זמן שעוסק בבצק אינו מחמיץ', ולכן אמר לה כן, למנוע את חימוץ הבצק.

מצרים - בשר המורים בשרם

כתוב (כ"א, ט') 'ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק'. צריך ביאור למה לא קראו הכתוב בשמו 'ישמעאל', אלא סתם שמו וקראו בן הגר. עוד צריך ביאור למה הזכיר הכתוב שהגר היא מצרית, ומאי נפק"מ בזה שהיא מצרית. והנה שרה אמרה לאברהם שיגרש גם את הגר, וצריך ביאור הרי כל הטעם לגירושו של ישמעאל היה מפני שהיה מצחק, ואם כן הוא טעם לגרש את ישמעאל, ומה זה נוגע לאמו, ולמה אמרה לגרשה, ואם ישמעאל חטא אמו מה חטאה. ויש לבאר דמעשיו הרעים של ישמעאל שהיה מצחק באו לו מרוח אמו, והשורש לכל דרכו הרעה הוא מחמת היותו בן מצרית שהם שטופי זימה ועליהם הכתוב אומר 'בשר המורים בשרם וגו', ולא היה זה הנהגה שחידש מעצמו, אלא היה זה הליכה בדרכי מצרים, שבאו לו מכח אמו שהיתה מצרית, ולכן אמרה שרה שיגרש גם הגר, שהיא הייתה שורש דרכו הרעה. ולפי זה יש לבאר דלכן קראו הכתוב 'בן הגר המצרית', ולא הזכיר את שמו, שבא לומר שראתה שישמעאל בהנהגתו מתייחס אחר אמו, ולומר שהוא מושפע מאמו. וכן מבואר למה הזכיר הכתוב שהגר היא מצרית, דזהו עיקר ושורש כל ההנהגה הרעה, וראתה שרה שישמעאל נוהג במנהגי מצרים הבאים לו דרך אמו, ועל כן אמרה לגרש אותם, אע"פ שרק את ישמעאל ראתה מצחק.

עקידת יצחק

חכם אחד שליט"א שאל למה בכל מקום נקרא מעשה העקידה על שם העקידה, וגם הזכות נקראת על שם העקידה, ומבקשים שיזכור את זכות עקידת יצחק, וכמו שאומרים בתפלת מוסף של ראש השנה, 'ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק סנו על גבי המזבח', ולא נקרא על שם עיקר הדבר שזהו הקרבתו של יצחק, וזהו עיקר הזכות שמכוחו אנו מבקשים, והרי ככאורה העקידה לא הייתה אלא מכשירי קרבן גרידא, ולא זהו עיקר התכלית, וא"כ למה נקרא כל הענין על שם מעשה העקידה. ויש לבאר דאמנם עיקר התכלית היתה בהקרבת יצחק לעולה, אבל המסירה של יצחק שמסר עצמו להעלותו לקרבן, זה נשלם ונגמר בעת שנעקד, דמעת שנעקד הרי הוא כבר מסור ביד אחרים לעשות בו כרצונם, וניטלה ממנו ממנו הבחירה, ואם כן נמצא דעיקר המסירות נפש של יצחק היתה במה ובשעה שהסכים להעקד, ובזה להמסר ליד אברהם להעלותו לעולה, ואם כן זהו המעשה שמכוחו יש את זכות העקידה, ועל כן נקרא כל המעשה על שם מעשה העקידה, ומכח מעשה זה הוא עיקר הזכות.

והנה בכתוב מבואר שאברהם אבינו עקד את יצחק קודם שהעלהו על המזבח, וכמו שכתוב בפסוק 'ויעקד את יצחק בנו וישם אותו על המזבח', הרי דקודם עקדו, ורק אח"כ שמו על המזבח, ולכאורה צריך ביאור למה היה צריך לעקדו קודם שהעלהו על המזבח, ולמה לא היה סגי במה שיעקדו אחר שיהא על גבי המזבח.

ואא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל אמר בזה בשם המהרי"ל דיסקין זיע"א דכיון שאברהם נצטוו להעלותו על גבי המזבח, וכמו שכתוב 'והעלהו לעולה', ובגמ' בשבת דף צ"ד ע"א איתא, דחי נושא את עצמו, ובכפות אינו נושא את עצמו, ועל כן אם היה אברהם מעלהו קודם שעקדו, לא היה נחשב שאברהם העלהו, אלא שיצחק עלה מעצמו, ועל כן עקדו, ועל ידי זה כבר אינו נושא את עצמו, ובזה מתקיים ההעלאה על ידי אברהם אבינו. ולפי זה נמצא דבזה שמסר עצמו לעקידה, בזה מסר עצמו גם לקיום עצם הדין העלאה, והיינו כמו שנתבאר, דהמעשה שבו נמסר יצחק להיות נתון ומסור לאברהם אבינו היה במה שנעקד, שעל ידי שנעשה כפות שוב אינו ברשות עצמו, ועל כן מבואר היטב שעיקר הזכות הוא מה שיצחק נעקד, ועל ידי זה היה מסור ונתון ליעשות בו ההעלאה וההקרבה לעולה, ועל כן גם נקרא שם המעשה, על שם העקידה.

אכן טובה היתה תלויה על צוואר של אברהם אבינו כל הרואה אותה מיד מתרפא

בילדותו של רבנו הגר"ח זיע"א נחלה והגיע עד למצב של סכנת חיים והרופאים נואשו ואמרו כי אין בידם מה לעשות כדי להצילו. באותה תקופה שהה הבית הלוי בבית חותנו בוואלווין. באחד הימים הגיע לוואלווין רבי משה מקוברין זצ"ל, וכדרכו התארח בבית חותנו של הבית הלוי, ביקש חותנו של הבית הלוי מרבי משה שיברך את נכדו ברפואה שלמה, נענה רבי משה ואמר שיערכו שולחן לסעודה עבורו. במהלך הסעודה אמר רבי משה כי בקרוב הילד יבריא, וביאר דבריו, שהנה אצל אברהם אבינו בעת שקיים מצות הכנסת אורחים כתוב 'והוא עומד עליהם', ולכאורה צריך ביאור למה נכתב הדבר בלשון הווה, והיה צריך להיות כתוב והוא עומד עליהם בלשון עבר. וביאר כי נאמר בזה שבכל פעם שמקיימים הכנסת אורחים עדיין יש את אותה בחינה שאברהם אבינו עומד עליהם, ועמידה זו לא עברה, אלא היא הווה בכל הכנסת אורחים, והוסיף ואמר שבגמרא בבבא בתרא דף ט"ז ע"ב איתא אכן טובה היתה תלויה בצוואר של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותה מיד מתרפא, ואם כן - סיים דבריו - כיון שכעת אתם מקיימים מצות הכנסת אורחים הרי אברהם אבינו עומד עליהם, ובצווארו תלויה האבן הטובה שכל הרואה אותה מיד מתרפא. לימים הגיע ת"ח אחד לביתו של רבנו הגר"ח לקבל ממנו כתב המלצה, שאלו הגר"ח האם יש בידו איזה המלצות והסכמות מרבנים, הראה להגר"ח מכתבי ההמלצות שתחת ידו, כשראה הגר"ח מה שכתבו עליו הפטיר 'שוואך-חלש', מיד הגיב הלה כי הסיבה שלא הפליגו בשבחיו הוא מפני שהוא נמנה על עדת החסידים, והרבנים הם מן המתנגדים, אמר לו הגר"ח 'ומה אני', השיב הלה 'הרבי הוא חצי חסיד', אמר לו הגר"ח 'וזאת מנין לך', השיב הלה מהכתוב 'והוא עומד עליהם', הבין הגר"ח כי כונתו לאותו המעשה, וביקש ממנו לספר לנוכחים את סיפור הדברים, לכשסיים הפטיר הגר"ח ואמר גם אני שמעתי כן מאבא.

מגד ברכות שמים ומזל טוב יחולו לראש צורבא מרבנן שקוד בעמלה של תורה ברוב עוז, פאר המידות ונועם ההנהגה, חריף ובקי פרי עץ חיים

הרב הגאון רבי **שמואל יוז'וק** שליט"א

תלמיד ותיק לרבנו שליט"א אשר אוצר כתביו משיעורי רבנו שליט"א הם לנו לאבן שתיה

כותב ועורך ספרי 'תורת רבנו הגר"ח שליט"א' עה"ת וספרי 'מערכי המועדים'

לרגל שמחתו הגדולה עב"ג שתחי'

בברכה ששובע שמחות וברכות ה' ימלאו את ביתו לאורך ימים מתוך נחת והרחבה

פנינים מהזרוע הימנית והשמאלית
רבי רב הבית
קורק ניו יורק
קהל "קטורה" סבריה ה"ד

וירא

גליון 218 | תשפ"ה

וירא וירדן לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה (יח ב)

ויתור על דרגה עצומה ברוחניות למען הכנסת אורחים

בחז"ל למדו מפסוק זה (שבת קכ"ז ע"ב) "אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין, מהקבלת פני שכינה. דהיינו אברהם אבינו באמצע לדבר עם הקב"ה ועוזב כביכול את הקב"ה באמצע הדיבור בכדי לקבל את האורחים.

ואפשר להוסיף ביתר ביאור, מהו העומק של דברי חז"ל הללו "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה", על פי דברי המדרש (מדרש תנחומא) וזה לשונו: "בוא וראה כחה של מילה, שעד שלא נימול אברהם היה נופל (על פניו), ואח"כ אני מדבר עמו, שנאמר "ויפול אברהם על פניו", "עכשו שנמול הוא יושב ואני עומד, שנאמר והוא יושב פתח האהל וגו'.

ורואים אנו כאן יסוד עצום, שלמרות שכעת מתחדש אצל אברהם אבינו דרגה חדשה בקדושה, בהקבלת פני שכינה, ובדיבור עם השכינה, של דיבור פנים אל פנים, ולא בנפילה על פניו, כמו שהורגל עד היום, עם כל זאת, ברגע שמגיעים אורחים, עוזב אברהם אבינו את הדיבור עם השכינה שלראשונה זה עתה בדיבור פנים אל פנים, ואת המדרגה הרמה שלא זוכה לה שום נברא בעולם, והולך לעסוק בהכנסת אורחים.

האף אמנם אלד ואני זקנתי (יח ג)

ביאור עמוק מדוע שינתה שרה שאמרה זיקנה גם על

אברהם אבינו

וברש"י כ' וז"ל: "שינה הכתוב מפני השלום שהרי היא אמרה ואדוני זקן", ע"כ. ולכאורה צריך להבין מהו באמת הפגם בזה שאמרה 'ואדוני זקן', הלא לא שינתה בזה מהמציאות, ויש לומר בפשטות, שבזה שמדגישה שהוא 'זקן' הרי שבהכרח מכופפת אותו לסדרי הטבע, ובדקות מדרגתו של 'אברהם אבינו', זה פגם שהוא כביכול משועבד לדרכי הטבע, ולא מעל הטבע כשאר הצדיקים משה רבינו ואלהיה וכו', שבחיי חיותם הגיעו למצב של שהיית ארבעים יום ולילה, בלי צרכי הגוף כלל.

ואל הבקר רץ אברהם (יח ז)

ביאור המדרש התמוה שמדמה זאת לחרישה בשור וחמור יחידיו/החילוק המהותי בין מילת אברהם אבינו למילת שכם ובני עיר

במדרש מצינו דבר פלא (מדרש תנחומא וישלח פרק ז), וז"ל: דרשו הכתוב "ויאמר שכם אל חמור אביו, לאמר קח לי את הילדה, הלך לו אצל יעקב, אמר לו הרבו עלי מאד מהר ומתן, אני יודע שאברהם זקניה, נשיא היה, ואני נשיא הארץ, א"ל לא נשיא נקרא,

אלא שור, שנאמר (בראשית יח) "ואל הבקר רץ אברהם", "ורב תבואות בכח שור", ואתה חמור, ואי אפשר לחרוש בשור ובחמור, דכתיב (דברים כב) "לא תחרוש בשור ובחמור יחדו".

ולכאורה הדברים צריכים ביאור, הלא על פניו זה נראה 'מדרש פליאה', וכי מדברים כאן על חרישה, שזהו איסור כלליים, לחרוש בשור וחמור יחדיו, ועוד וכי בשביל שאברהם אבינו רץ אל הבקר נהפך בזה לקרותו שור, ובאמת יש להקדים, דצריך ביאור, מדוע באמת במושכל ראשון לא שייך לשדך בין יעקב לשכם, הלא זה היה תנאי קודם למעשה, ואכן שכם ובני עירו מלו עצמם כדת וכדין, כביכול בדיוק כמו שאברהם מל א"ע.

אלא הביאור הוא והיא הנותנת, דהפסוק "ואל הבקר רץ אברהם" מדבר ביום השלישי למילתו, וחרף חולשתו כשאברהם אבינו רואה שמגיעה מצווה חדשה של הכנסת אורחים, הרי הוא שוכח מכל הכאבים והייסורים של 'שלישי למילה', ורץ כמו נער לכבד את האורחים, כי הלא קיבל הוא ע"ע על מצוות ותורה, מילא גם ששרוי בחולשה מחמת המילה שוכח מהכל כשמגיעה מצווה חדשה בפתח, לעומת זאת שכם וכל בני עירו, כשהגיע היום השלישי למילה, שכבו בחוסר אונים, עד ששמעו ולוי לבדם יכלו להרגם בניקל, כיון דלא קבלו ע"ע שום עול רוחני, ממילא כל מעשה המילה היה זה אצלם מעשה טכני בלבד, שהביאם לכוז חולשה עד שנגרמה מיתתם ע"ז.

וזהו איפה הביאור בדברי המדרש אברהם אבינו "שור", שביום השלישי למילתו בשיא החולשה רץ לדבר מצווה, בכח שור, ואילו אתם ביום השלישי למילה, שוכבים בחולשה ללא יכולת לזוז, מכיון שלא קבלתם ע"ע עול מצוות, נשאתם חמורים, ומכיון שכך הרי כתיב "לא תחרוש בשור וחמור יחדיו".

קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך

הנמצאות (יט טו)

דוד משבח על היחס המיוחד

לבנותיו הצעירות של לוט מהמלאך

מכיון שעתיד לצאת מהם דוד המלך

מלשון הפסוק הזה אי' במדרש (בר"ר מא ד) עה"פ בתהילים (פט) "מצאתי דוד עבדי", "היכן מצאתיו, בסדום". דהיינו דוד המלך מודה לקב"ה שהציל את בנותיו של לוט שמהם יצאה 'רות', שנאמר בהם לשון 'הנמצאות'.

ולכאורה יש לדייק בזה הלא הקב"ה שלח להציל גם את שתי הבנות הגדולות של לוט רק שהם נשארו בגלל חתניהן, וא"כ מה הייחוס של ההצלה דווקא של שתי הקטנות, הלא אותה זכות שהגיעה לשתי הגדולות להינצל, מגיעה גם לקטנות, ולא דווקא בגלל שעתידי לצאת מהם דוד המלך.

אלא הביאור הוא שבאמת גם לגדולות היתה הרשות להימלט, אבל היחס המיוחד לו זכו שתי הבנות הקטנות כמבואר בלשון הפסוק

שיפה
לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

ברכת יין הבא כלפתן לאחר הסעודה

בליל ששי האחרון זכינו להשתתף בסעודת 'פדיון הבן', כשרבינו היה כהן הפודה, ורבינו לא נטל ידיו כלל לסעודה, ובירך על היין ברכת 'בורא פרי הגפן', ומחמת שרוב הקהל שם היה כאלו שמתחזקים ב'שמירת תורה ומצוות', האריך רבינו שעה ארוכה, בשירות ותשבחות לכבוד השמחה, וביאר כדרכו הרבה עניינים מופשטים באמונה, ולאחר מכן הביא משקה 'לפתן' ולאחר פנה אלינו רבינו ואמר שיש לו כעת ספק להלכה, האם ברכת 'בורא פרי הגפן' שבידך בתחילה, פוטרת את כל המשקין וגם משקים הבאים ללפתן, או נימא שדין זה הוי

המשך בעמוד הבא

ההסתר פנים הכי גדול, ולכן אברהם ויצחק ראו את מקום העקידה וישמעאל ואליעזר לא.

יִירָא וְהָנָה אֵיל אַחֵר נֶאֱחָז בְּסֶבֶךְ בְּקִרְנֵי וַיִּלָּךְ אֲבָרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ (כב יג)

מדוע מכונה האיל אילו של יצחק הלא אברהם אבינו הוא זה שהקריבו

המפרשים מסבירים (ראה רשב"ם ועוד), שאחרי שאברהם אבינו קיבל הוראה משמים, לא להקריב את יצחק, רוצה אברהם אבינו על כל פנים להקריב קרבן לה' תחת בנו, ובאמת לכאורה מעשה ההקרבה של האיל הוא שייך לאברהם ולא ליצחק, שהרי אברהם מקריבו תחת יצחק, אמנם למעשה המציאות אינה כך, ובכל מקום שמוזכר האיל הזה נקרא הוא בשם איתא 'אילו של יצחק', וצריך להביא הלא אברהם הקריבו ומדוע נקרא הוא 'אילו של יצחק'.

אלא נראה לומר כך, שהנה מבואר (במפרשים הנ"ל) שבהקרבת איל זה, היה ריצוי כאילו קרב יצחק ממש וכמ"ש חז"ל, שכל מה שעשה בו אברהם, אמר: כאלו נעשה בבני, וכל הריצוי הזה שייך רק אם גם יצחק מסכים לזה בלב שלם, ואז שניהם גם יצחק וגם האיל, ראויים להקרא בשם קרבן, שאז שייך לומר איל במקום יצחק, מכיון שאיל אין בו דעת ולא צריך שיכוון שלם קרבן אבל כשמקריבים את יצחק שיש בו דיעה אם היתה בו מחשבת פיגול היה נפסל הקרבן, ואם לא היה יצחק מתרצה בלב שלם, קשה היה לקרוא לו 'קרבן' דאית ליה דעה עצמית, ורק בכה"ג שהשים עצמו כבהמה, לגבי רצון ה' ודומה לאיל שאין לו דעה עצמית, או אז שייך להמיר את האיל תמורתו.

ואם כן מבואר, שדרגתו של יצחק להשחט בלב שלם, כאותם בני אדם שבעצם ערומים בדעת, אבל משימים עצמם כבהמה לגבי רצון ה', היא גרמה לריצוי זה של האיל, שכל סיבת הרצאתו היתה בתורת תחת בנו. ועל פי דברינו אלה נוכל לדייק את לשון הגמרא (זכחים צ"ז ע"ב) שלמדו שם בגמ' שעולה טעונה כלי, מדכתיב גבי אברהם "ויקח את המאכלת", והתם עולה הוי', מדכתיב "ויעלהו עולה תחת בנו", ולכאורה מדוע לא דייקו בגמ' שם לא מפסוק 'יותר מפורש', שהקב"ה מצווה "והעלהו שם לעולה", שיצחק היה בבחינת קרבן עולה, אלא לפי דברינו מדויק הפלא ופלא שרק ההכנעה של יצחק במחשבתו היא שהפכה אותו לקרבן עולה, ורק ע"י שהוקרב האיל לעולה תחת יצחק, מוכח שיצחק באמת היה קרבן 'עולה', כמו אותו איל שלא צריך דעת כך יצחק השווה עצמו לבהמה שליבו שלם להקרבה.

הכרת הטוב עד היכן

השבוע פנה אלינו אברך חשוב ויקר מעיה"ק טבריא ונפשו בשאלתו שנזכיר קמיה רבינו את אחיינו אשר נמצא בבית החולים 'תל השומר' והרופאים חוששים ל'דלקת קרום המוח' ר"ח, ותיכף שלחנו השאלה לאחד ששהה עם רבינו, וכששמע שמו של אותו אברך אמר הלא אביו שליט"א [אשר ידוע כמריץ תורה מופלג] הביא לי לפני כמה חודשים ספר יקר מאוד ושימח אותי בזה, וא"כ מחוייב אני לו הכרת הטוב, וא"כ אומר אני שגיד לרופאים שאין שום דבר והכל בסדר, ואכן לאחר כמה ימים הראה לנו אותו אברך את מכתב השחרור מבית החולים, ושערה מדברי רבינו לא נפלה ארצה.

סביביו נשערה מאוד ודברי הגרי"ז על פעמיים יום כיפור

בשבוע שעבר זכינו להכנס לרבינו על עניין ציבורי כלשהוא, והיה נדמה לרבינו שמאן דהו נפגע, והלך אנה ואנה, כשהוא תפוס במחשבתו, ולאחר מכן פנה אלינו ואמר, יש לי הכרת הטוב שהבאתם אותי לדרגת יום הכיפורים [דהיינו חשבון הנפש של עריו"כ], ודעו לכם שהגרי"ז מבריסק זיע"א בשנת הסתלקותו אמר תדעו שהשנה יהיה לכם פעמיים יום כיפור, והסובבים לא הבינו כוונתו ולמה ירמזון דבריו, אמנם לאחר שהסתלק ממש בערב יום כיפור הבינו למפרע את דבריו, וענינו לרבינו בדרך צחות גם אנחנו מבינים למפרע את דברי רבינו מה שסיפר לנו בנו חביבו של רבינו הר"ה רבי שמואל הכהן קוק שליט"א שבמוצאי יום כיפור היה זה כבר כשעה אחרי זמן רבינו תם ורבינו עדיין לא סיים תפילתו, ולאחר מכן ביקש מרבי שמואל שישאל, אם יש כאן בקהל אדם שמרגיש שהוא זכה ל'ירוח הקודש', ושאל כן רבי שמואל ברבים וכמוכן לא היה אף אחד שענה בחיוב, ואמר רבינו א"כ נתחיל בשנית 'כל נדרי' והתחיל לנגן מהתחלה 'כל נדרי', ורק לאחר שהפצירו בו ואמרו שזו גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה, התחיל תפילת ערבית, וא"כ אמרנו הרי שגם אנחנו מבינים מדוע רבינו רצה לערוך פעמיים יום כיפור,

דעת

הכמה ומוסד

שפה לנאמנים - המושד

הידועה, האם בעי גם ברכה אחרונה, (כגון בורא נפשות שאין ברהמ"ז פוטרות - ואכמ"ל), או שבזה אמרין שגם ברכת יין אינה פוטרת משקין הללו, וא"כ לפי"ז במשקה הבא כ'לפת', הוי כאן דרכו לבוא בסעודה, שקובעין בזה על היין ויצטרכו לחזור ולברך עליהם.

ואמר רבינו דלכאורה תלוי הדבר במחלוקת הראשונים, בסברת הדין דאין פת פוטר מאכלין הבאין לאחר הסעודה, לדעת בעלי התוס' דהוא משום 'נמלך' ואין לזה שום שייכות לעצם הסעודה וממילא במקרה זה הוא גם מקרי נמלך, אמנם לשאר הראשונים שאין זה נקרא 'טפל' לעיקר, וביני זה יותר פוטר מ'פת', וכמושג"ת מילא גם על זה לא צריך לברך.

"ויחזיקו המלאכים בידו וביד שתי בנותיו, לזה שהמלאך בעצמו יחזיק בידו ויסייע להם להימלט בע"כ זו רק זכותו של דוד, ולכן דוד משבח בפסוק מיוחד "מצאתי דוד עבדי". [א.ה. ופשוט הוא שגם לוט זכה ליחס המיוחד הזה מכיון שגלוי וידוע שבלי לוט לא היו יכולות שתי הבנות ללדת את עמון ומואב ודו"ק].

הניקה בנים שרה כי ילדתי בן לזקניו (כא ז)

שרה מנסה להמעיט בערך עצמה ולייחס את גודל הנס

לאברהם אבינו

רואים אנו חילוק בלשון הפסוק, שכשרה מדברת על עצמה ואומרת בלשון 'רבים', הניקה בנים שרה, ומאידך כשמדברת על הנס של לידת יצחק גופא נוקטת לשון 'יחיד' לזקוני, ואפשר לומר בפשטות עפ"י המדרש המובא ברש"י שבאותו היום נפקדו עקרות הרבה, וזהו הביאור "הניקה בנים שרה", בלשון רבים, כפי הידוע דרכם של צדיקים לייחס שינוי בבריאה ובדרך הטבע לזולת ולא שנעשה מחמתם, והנה ביחד עם לידת יצחק ילדו עקרות הרבה, והשינוי בדרך הטבע היה כללי, וממילא שוב אין ייחוס מיוחד בלידת שרה, כי הרבה עקרות נפקדו, וממילא בענוותה מסתירה את הנס הגדול שנעשה במיוחד עבורה, ומייחסת את השינוי בטבע לאברהם שנולד לו בן 'לזקוני', דהיינו מחמת שהוא באמת ראוי שישתנו בשבילו סדרי עולם.

שבו לכם פה עם החמור (כב ה)

ההבדל העצום בין עם ישראל לחסידי אומות העולם בזמן

הסתר פנים

על פסוק זה דרשו חז"ל (נדה יז א) שבו לכם פה עם החמור, "עם הדומה לחמור", ולכאורה צריך ביאור, מדוע דוקא כאן נרמזה דרשה זו, אלא הביאור הוא שדוקא ישמעאל ואליעזר, שהם המובחרים שבאומות כלפי ישראל הם חשובים כמו חמור.

וכל זה מכח העקידה שהוא מוכיח על שלמות הנפש, ששייכת רק בעם ישראל ולא בגויים, וזה השורש לגאולת משיח, שבו נאמר "עני ורוכב על חמור", דהיינו על הכנעתם של האומות, בפני משיח שלעת"ל ישמשו כעבדים לישראל כמו שאליעזר וישמעאל שמשו כעת את אברהם, וזה רק לכשרים שבהם אבל הרשעים יאבדו, לדיראון עולם. ויש לומר ביותר דיוק עפ"י דברי חז"ל (פרד"א פרק לא) שאברהם אבינו שאל את אליעזר וישמעאל, אם הם רואים את המקום ואמרו של, ומרומז בזה על כך שהאומות פנים שעת 'הסתר פנים' כמו ניסיון העקידה שעל פניו היה ההצטרף עצום שהקב"ה מצווה לאברהם לשחוט את בנו יחידו שנולד לו לעת זקנה, ואומות העולם אפילו החסידי או"ה שבהם לא מרגישים את הקדושה בזמן ההסתר פנים כמו שכאן אליעזר וישמעאל לא ראו מאומה, אפילו שהיו מחוברים לאברהם ויצחק, וזה הייחוד של כלל ישראל לראות את הקב"ה גם בזמן

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת כיבאס, הצדיק החכם רבי רפאל כיבאס זצ"ל

טוב אחרית דבר - מראשיתו!

מתחילים זמן חדש - מבט על העבר ומשם לבניין העתיד. המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל היה מדבר על כך שבשבוע הבא מתחיל תענית בה"ב. אחד הטעמים לתענית הוא שקיבלנו אוצרות כ"כ גדולים ולא ניצלנו אותם ועל זה מתענים ושיבים בתשובה. וזו נקודת מחשבה לכל החיים, מקבלים כ"כ הרבה מתנות מהקב"ה, חיים, בריאות, ועוד ועוד, [קודם כל לחשוב עוד פעם איך להגיד תודה רבה לקדוש ברוך הוא]. ואם אנחנו לא מנצלים את כל מה שהקב"ה נותן לנו, ומבזבזים את זה, עלינו לשוב בתשובה. ולכן נתקן זמן מיוחד של שני וחמישי ושני לשוב על זה בתשובה ולכפר, ולתכנן עתיד מבטיח יותר שלא נאבד את הרכוש היקר.

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה מדבר על דברי המדרש, "טוב אחרית דבר מראשיתו", שהסביר את זה אלישע - אחר, רבו של רבי מאיר, מתי טוב אחרית דבר? מראשיתו! כאשר הראשית טובה. תמיד אנו יודעים שעל יסודות מוצקים ואיתנים, בונים בניין גדול שמחזיק מעמד שנים רבות. אך כשהיסוד רעוע הבניין נופל. ואלישע בן אבויה - אחר, סיפר על עצמו שהיות והכניסה שלו לעולמה של תורה ע"י אביו הייתה לא לשם שמים אלא בשביל כבוד - לכן זה לא החזיק אצלו מעמד, וכל כמה שהחלטה כעת מוצקה וחזקה כך בונים עליה אח"כ בניין של זמן שלם.

צריך לדעת שלתחילת זמן יש כח מיוחד של הצלחה, רבינו תם שואל: בתחילת זמן כידוע - כולם באים עם הרבה חשק והרבה ברען והתמדה, כזה חשק... לדעת, ללמוד, להספיק! ולאט לאט זה דועך... בחז"ל כתוב בדיוק הפוך, כל ההתחלות קשות - מכאן ואילך יערב לכם. ומסביר רבינו תם, היות ובהתחלה קשה אז הקב"ה עוזר. וזה לא סתם... אלא הפשט הוא היות וכרגע זה מה שקובע את כל הזמן, אז יש סייעתא דשמיא מיוחדת להתחיל עם ברען, עם הרבה חשק... ואחרי זה לאט לאט בן אדם צריך גם להוכיח את עצמו. אבל לא צריכים להיבהל מזה... אחרי הקשיים של ההתחלה מתגברים על זה ומכאן ואילך יערב לכם. היסודות הם היום. לכן מאד מאד חשוב הכניסה לבית המדרש, איך נכנסים.

'ספר הישר'

ובואו נראה לאט לאט:

קיבלנו מתנה להתחיל את החורף עם בראשית. עיקר החורף הוא עם חומשים בראשית - שמות, ויקרא זה סוף החורף ותחילת הקיץ... ידוע שאצל המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין עיקר עבודת ה' שלו הייתה בנויה על ספר שמות, אמונה ויציאת מצרים, ומן הרב שך זצ"ל היה עובד יותר עם ספר בראשית, ספרן של ישרים. האבות נקראו ישרים.

סיפר לי גיסי הרה"ג ר' אברהם צבי טויב שליט"א שפעם הוא הגיע אל הרב שך בשמחת תורה, בישיבה עוד רקדו בהקפות, והרב שך כבר היה עם 'ספר בראשית', אז גיסי שאל, הראשיביע! עוד לא גמרו את וזאת הברכה למה הרה"ג כבר בבראשית? אמר הרב שך בחיך, אתה יודע מה זה בראשית... אתה יודע מה זה בראשית...

מה זה 'ישר'? מידות טובות. כל ספר בראשית מלא עם מידות טובות. מהרגע הראשון עד הרגע האחרון. מתחיל עם החסד של הקב"ה בבריאה, ועם אדם וחווה, ומסתיים ביוסף והאחים. ובאמצע יש המון... נח, אברהם, רבקה אמנו, רחל והסימנים, ויוסף... הכל מלא מלא עם מידות טובות. זה 'ספר הישר', מתחילים

עם בראשית ואח"כ עוברים לשמות - אמונה. זה שני דברים שמאד נחוצים להצלחה בעיקר בדור שלנו, ובפרט בימים אלו כאשר אויבינו בני ישמעאל קמים עלינו למלחמה וכמו שיתבאר בהמשך, גם מידות ובין אדם לחברו, וגם אמונה.

"אשר עשה האלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" (קהלת ז, כט), האלוקים עשה את כולנו ישרים, והאדם מקלקל את עצמו ע"י החשבונות הרבים, שזה המידות הלא טובות שבעוכרינו.

עולם חסד יבנה

כעת ניכנס קצת לעולם של התחלה...

כי מראש צורים אראנו - אלו האבות הקדושים. ראש צורים - אברהם אבינו, עם מה אברהם אבינו בנה את יסודות העבודה שלו? אברהם, חסד! תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, אברהם זה חסד. מה החסד הראשון שיש בספר בראשית?... אדם וחווה מרדו בקב"ה, לא שמעו בקולו, והקב"ה עוד תופר להם עלי תאנה שיתכסו ולא יתביישו. זה לא סתם לעשות חסד... נתאר לעצמינו אחד רוצה להרוג את השני והוציא חרב, ובטעות זה נפל על היד שלו, הוא לא החזיק אותה בצורה נכונה והוא נפצע, והשני, שהיה אמור להיות 'נרצח' הולך וחובש אותו... עם זה מתחילים!

תורה תחילתה חסד וסופה חסד, [סופה חסד זה 'ויקבור אותו בגיא' זה החסד שהקב"ה עשה עם משה רבינו בקבורתו]. כתוב וזאת הברכה אשר בך משה "איש האלוקים". בכל התורה כולה רק פעם אחת מוזכר התואר הזה של איש האלוקים על משה רבינו, ובשעת פטירתו ומה קרה בדיוק עכשיו, שהגיע למעלת איש האלוקים!...! אומר האור החיים הקדוש, זה היה לפני שמשה רבינו הלך למות. הוא התחנך לקב"ה כמניין ואתחנן שהוא רוצה להיכנס לארץ ישראל, והקב"ה אמר לו "רב לך, עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך", למה הקב"ה רצה שהוא יראה את הארץ, כדי שמשה יתן בה עין טובה משה רבינו ידע שהוא הולך למות ויש בו תשוקה כ"כ עזה להיכנס לארץ, והוא עושה חשבון, למה באמת אני לא נכנס לארץ? כי עם ישראל הכעיסו אותי, כמש"כ "ויקציפו למשה בעבורם", ואז משה הכה בסלע, אז בעצם הם אשמים בכך ומגיע להם כל הרוגו. אבל מה משה עושה? הוא מתעלם מכל הרגשות ומברך אותם. כאן מגיע התואר של איש האלוקים!

וזה לאורך כל הדרך. אברהם אבינו איפה הוא התעלה בחסד? כולם יגידו בהכנסת אורחים במסירות נפש, ביום השלישי למילה. אבל הרב'ה שלנו רבי מאיר חדש זצ"ל הביא שכתוב בחז"ל "אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלוקים אלקיך שמן ששון מחברך". אהבת צדק - אימתי? בסדום, ותשנא רשע - אימתי? בסדום, על כן משחך אלוקים אלקיך!

האויבים הרוחניים של אברהם אבינו זה סדום... אברהם אבינו כל הבנייה שלו מושתתת על חסד, ואילו בסדום חסד זה עוון פלילי שאתה דתו להמית. והנה הקב"ה רוצה להפוך את סדום, פלאי פלאים... מצוי! כעת אברהם יוכל להגביר את החסד בעולם ולהרבות גרים. אבל לא... אברהם בא להתחנך, הוא בא לבקש, ולא סתם לבקש - אל יחר אף אדוני, הוא סיכן בשביל זה את החיים שלו! על כן משחך אלוקים אלקיך. אין חשבונות אישיים. [המשגיח רבי מאיר חדש ביאר שודאי היה מונח בבקשתו גם שלא יישאר כזה רשע בעולם אלא יחזרו מדרכם הרעה ואכמ"ל].

כל המושגים האלה של חסד זה דווקא כשקשה, ובדווקא! אדם הראשון היה ברום המעלה, אדמה לעליון. המלאכים אמרו זה יחיד בעליונים וזה יחיד בתחתונים. חוה היא זו שפיתתה אותו, היא אשמה בכל. הקב"ה מקל את אדם הראשון עד כדי כך שאדם התחנן לקב"ה שלא יאמרו אני וחמורי נאכל באבוס אחד, והקב"ה קיבל את זה! אילו הקללה הייתה מסתיימת עד הסוף היינו אוכלים יחד עם החמור באותו מקום... וחווה גרמה את זה! מה היה צריך להיות כעת? לכווס עליה עד הסוף... אך מה כתוב אחרי שהם התקללו? ויקרא אדם שם אשתו חוה, כי היא הייתה אם כל חי. מה מבקשים מבן אדם... תעזוב את הכל ותהיה ישר, ישר, ישר! בלי חשבונות ובלי כעס ורוגז רק להיטיב עם השני גם אם חטאו לך, וכשאדם מתרגל בזה הוא חוסך מעצמו הרבה כעסים עצורים שמונעים ממנו שמחת חיים ותפקוד ראוי, והרבה פעמים גם לא יכול לאכול ולישון, 'הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם'.

וכאשר יש מידות רעות היה אומר מן הרב שך זצ"ל, כתוב בחז"ל שהבל התווכח עם קין. קין אומר להבל רגע רגע, האדמה היא שלי! למה אתה דורך לי על האדמה, תתורמם מעל האדמה! ואומר לו הבל לקין, אם כך - אתה לובש בגד שעשוי מצמר כבשי? החיות הם שלי! תוריד את הבגדים שלך. אמר הרב שך, תראה לאן בן אדם מגיע. יש לו כעת את הכל, כל הארץ! חסר לך עכשיו הארבע אמות שאחך דורך עליהם! אתה רואה בן אדם ברחוב, מה זה מפרע לך? הכל שלך! ומה הבל עונה לו? באותה מידה, תפשוט את הבגדים שלך... יש לך את כל הכבשים שבעולם... זה מידות. זה הטבע של בני אדם וזו העבודה שלנו. להתרומם ולהתגבר.

חומש בראשית מחנך אותנו שצריך להיות טובים, אנו תמיד מזכירים בשם הגרמ"ש שפירא ר"י באר יעקב את הגמ' במנחות (נג, ב) "יבא טוב ויתן טוב מטוב לטובים". יבוא טוב זה משה שניא "ותרא אותו כי טוב הוא" ויתן טוב זה תורה שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם", מטוב - זה הקב"ה שנאמר "טוב ה' לכל". לטובים - זה ישראל שנאמר "הטיבה ה' לטובים". היה אומר הג"ר משה שמואל תורה מסתובבת סביב הטבה.

פעם הרב לורץ היה אצל מן הרב שך שאמר לו - כל גדולי הדורות לאורך הדורות היו להם מידות טובות! לא היה גדול אחד שלא היו לו מידות טובות. אז הרב לורץ התחיל להעביר שמות במחשבה... הרב שך צחק, חבל על העבודה, לא תמצא. אין דבר כזה. העולם הוא עולם חסד יבנה.

התורה היא התרופה להכל

יש היום שני נושאים שעומדים על הפרק ונדבר בהם קצת. אנחנו היום בסכנה עם הערבים. יש להם שני דברים שהם מתעקשים על זה, "על חרבך תחיה", ו"כבוד". הם רוצים להראות שהם חזקים, ואנחנו זקוקים לניסים. וכל החשבונות של ניסים אצלנו בידיים, כי לקבל ניסים צריכים להיות ראויים. והאדישות היא שלא במקומה. גם לפני השואה אף אחד לא האמין שזה יקרה וזה קרה! צריך ניסים גלויים, הם מאיימים כעת איומים כבדים, והאדישות שלנו מפחידה, אנחנו צריכים להיות ראויים לניסים. יש כמה דברים שאנו צריכים להתחזק:

היה פעם ט"ב במלון פארק בנתניה בליל הסדר: הייתה זו טרגדיה איומה, ומרן רה"י זיע"א הביא את הרמב"ן "ותענה שרי ותברח מפניה": 'חטאה אמנו בענוי הזה, וגם אברהם בהניחו לעשות כן, ושמע ה' אל עניה ונתן לה בן שיהא פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני הענוי'. אמנם מן הרב אלישיב זצ"ל כתב שזה רמב"ן תמוה, אך ס"ס זה רמב"ן, והוא אומר שכל החטא היה בבין אדם לחברו, לכן, אמר הרה"ק שצריכים להתחזק בבין אדם לחברו. ועוד בספר דרכי מוסר של מו"ר הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל ראש ישיבת אור ישראל הקטנה מובא שהוא אמר בפתיחת זמן של שנת תשל"ד (אחרי מלחמת יום הכיפורים וגרורותיה) כתוב בפרשת נח "צוהר תעשה לתיבה". לצורך מה הוא נועד?... והסביר, בחוץ יש מבול, ונח מוגן בתיבה. אין לו בעיה. אומר לו הקב"ה תעשה חלון

ותראה מה קורה בחוץ... מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה... אי אפשר להתעלם מהצער שיש בחוץ. על נח כתוב שהייתה תביעה שלא בקש רחמים על דורו.

אי אפשר להתעלם מכל מה שקורה... כמה הרוגים, כולם הם בני אברהם יצחק ויעקב, דם נשפך כמים... כמה פצועים, כמה מחוסרי איברים... כבר יש למעלה מאלף יתומים, חלקם גם מאבא וגם מאמא. שיהיה אכפת לי... להתפלל, לבקש...! מה אנחנו יכולים לעשות, מה שיכול לעצור את המשחית זה רק תורה ותפילה, הרבה יש להאריך בזה.

האברבנאל - (ממגורשי ספרד, הוא היה שר האוצר ואח"כ גם הוא הלך בגירוש) אומר, 'חסורי מחסרה והכי קתני', כשהקב"ה עושה 'חסורי מחסרה', התרופה לזה היא 'והכי קתני', תשב ותלמד.

היה פעם שרבי שלמה לורץ רצה להעביר את 'חוק החזיר' במדינה, הבטיחו לו בהתחלה שיעזרו לו, ובסוף התברר אשר פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר. הוא מאד נשבר מזה, שברון לבב, אין עם מי לדבר. אמר לו הרב מבריסק, אני אלמד אתך כמו שאני מלמד את הבנים שלי חומש: בא נראה ביחד: (פרשת וילך לא, טז), "ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלוהי נכר הארץ", לא מדובר שהוא לא יתפלל שחרית בזמן... לא זו הבעיה... הוא יעבוד עבודה זרה! "ועובדי" לא שהוא לא יתפלל מנחה, ועובדי! עבודה זרה גמורה אפילו לא בשיתוף. "והפך את בריתו" לא שהוא לא התפלל גם ערבית, רק גם את ברית ומילה - האות בינינו יעזוב - נתק גמור.

ומה הפסוק אומר הלאה? "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם". התרופה היחידה לכל הדברים זה 'שב ותלמד'. כח של תורה יכול לעצור הכל הכל הכל.

וצריך לדעת היום כשבן אדם לא לומד זה לא רק עוון ביטול תורה רגיל. יש אור החיים בפרשת משפטים על הפסוק "כי תצא אש", כל התוצאות שיש מביטול תורה נזקפות על ראשו.

החילונים ל"ע דיברו, ואחד מהם אמר - רואים איך ההצלחות הגדולות של הערבים והכישלונות הגדולים של המדינה זה בעיקר בימים של בין הזמנים כשלא למדו. הם לבד עלו על זה... אז ממילא אנו צריכים לקחת על זה אחריות.

צריך לדעת וזה דבר מאד פשוט: בעבודה שלנו יש לנו שלשה חלקים: קודם כל - בין אדם לחברו וכמו שאמר הרה"ק שזה במיוחד החיזוק מול בני ישמעאל, דבר שני - דף גמרא, שזו התרופה הגדולה לכל הצרות. ויש דבר שלישי - תפילה, כעת אנו רוצים לדעת על תפילה:

הקב"ה אוהב אותנו!

היסוד הראשון של תפילה זה לחיות בורא עולם. אתמול שמעתי את הגאון רבי חיים פרץ ברמן שליט"א הוא אמר וורט יפה וסיפור מעניין... את הוורט הוא אמר בשם אחיו הגאון רבי חנוך ברמן שליט"א שיאריך ימים, כתוב בחז"ל שהיה את דור הפלגה. מה הם רצו? לבנות מגדל. רש"י כותב דבר אחר "ודברים אחדים" - 'אמרו אחת לאלף ותנ"ו שנים הרקיע מתמוטט כשם שעשה בימי המבול, בואו ונעשה לו סמוכות'. וזה מעורר תמיהה עצומה, הם כאלו מטורפים! מה מעניין אותם מה יהיה עוד אלף תרנ"ו שנים?... סיפר לי פעם הרב מילר רבה של 'בית ים' שהוא היה אצל יהודי מבוגר בן תשעים ושבע שהוא עשה עסקה של כמה מיליונים, והרווחים יהיו רק עוד עשרים שנה... על מה מדובר פה, זה מה שאכפת לך, מה יהיה עוד אלף חמש מאות שנה כשלא תחיה פה כבר?... אלא אמר רבי חנוך ברמן שליט"א, וזה אמת לאמיתה. דור הפלגה חטאו במינות. הם רצו לכפור בבורא עולם, אבל יש להם בעיה... היה מבול, וכל העולם נמחק אבל נח חי! להכחיש את המבול אי אפשר כי נח עוד חי, אז הם אמרו שזה דבר טבעי... פעם באלף ומשהו שנים הרקיע מתמוטט ואם זה טבעי אנחנו כבר עוזרים לזה, כך הם מפיצים את הכפירה, את הכוחי ועוצם ידי. (דרך אגב, סיפר הג"ר חיים פרץ ברמן שליט"א על סביו הסטיפלער הקדוש שבסוף ימיו הוא היה רדום, והיה נראה כאחד בלי הכרה.

המלך פסק! כשכל אחד דואג לשני - אז שניכם תקבלו אף אחד לא יפסיד... רק איך עושים דבר כזה?... תעשו שידוך ואז זה או הבן שלי מקבל או החתן שלי, או הבת שלי או הכלה שלי... כשדואגים לשני לא מפסידים! זה כלל בחיים.

לכאוב את הכאב של השני

ואמר רבי נתן צבי שם שתי עצות לתחילת זמן, קודם כל הוא מדבר על נח, מה הייתה התביעה עליו, ואין לנו כעת את הזמן להרחיב. אבל היסוד שלו - כתוב "כל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה", הגמרא בברכות אומרת - כל מי שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש - נקרא חוטא, ואם תלמיד חכם הוא (הזקוק לרחמים) צריך שיחלה עצמו עליו. איך אפשר להיות חולה, אני בריא... סתם לשכב במיטה?... אלא - אם הכאב של השני **כואב לי** זה לא בעיה להיות חולה. כשיש לבן אדם צער גדול - הוא נהיה חולה! כשבן אדם כואב את הכאב של השני... זה אכפת לו... אז זה משפיע עליו. ידוע שמרן רה"י זיע"א כמה פעמים באמצע קבלת קהל הוא היה משתהה ואח"כ ממשיך. כל כך הרבה צער, כל כך הרבה כאב. לחיות נושא בעול עם חברו.

יש שמשבירים - המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר, היינו שהוא צריך את הישועה של חברו, הוא צריך שלחברו יהיה טוב - - הוא נענה תחילה! הכאב של השני באמת כואב ואכפת לו.

והביא רבי נתן צבי בשם רבו הג"ר חיים קמיל זצ"ל, שצריך **להתפלל על השני**, אתה רוצה להצליח, לזכור את בבא מציעא תתפלל על השני. תרצה שלכל בחור יהיה טוב. [נקודת כל אם אתה רוצה לדאוג שכל הבחורים ילמדו בהתמדה אז תבוא אתה בזמן, תהיה אתה הדוגמא, זה מאד יעזור בישיבה אם באמת אכפת לך וכך ילמדו אחד מהשני. ולדאוג שגם לשני יהיה טוב, שיהיה אכפת לך שהשני יצליח, וכל שכן לא לקנאות בשני, לפרגן לשני].

וכך נהגו הסבא מסלבודקה ובנו הגרנצ"ף ראש ישיבת מיר הראשון כשבחור לא התנהג כראוי צמו והתפללו עליו, [ואולי לכן מיר כ"כ מצליחה וגדלה].

רבי יצחק הוטנר סיפר שהוא כבר היה על הסף לעזוב את הישיבה! ולמה, כי ההנהגה של הסבא מסלבודקה עמו הייתה מאד קשה וחזקה. עד שבאיזה שלב כבר היה קשה לו והוא החליט לעזוב. הוא בא להיפרד מהסבא מסלבודקה, והוא שומע את הרבנית אומרת לסבא, הבחור שאתה כל כך מרבה להתפלל עליו, ואתה צם עליו - הוא בא עכשיו. הוא רוצה להיכנס... רבי יצחק שמע את זה ונדהם... הסבא צם ומתפלל עליו! אני חשבתי שהוא רק מרחיק אותי... נמנה וגמר לחזור לישיבה והוא יצא ה'פחד יצחק'.

זה היה הסבא מסלבודקה... כשבחור לא היה לו טוב - הוא היה צם עליו ומתפלל עליו, חושב עליו... כואב לו!

לפני שבוע פגשתי רב מצפון ת"א והוא מספר לי שיש לו כעת בעל תשובה מתחיל, הוא היה חילוני גמור וכעת הוא משתדל ולומד. והוא מספר, שאצלם בבית ההורים התגרשו. האמא הייתה יותר דתית והאבא היה חילוני גמור והתגרשו והוא מספר - אני למדתי באור ישראל בתור בחור, וכשהוריי התגרשו הלכתי לאבא שלי והלכתי בדרכיו... הורדתי את הלבוש ונהייתי חילוני גמור, הכל... ה' ירחם. הרב שפירא הוא היה יהודי יר"ש גדול, המשגיח בישיבה. הוא בא אלי הביתה ראה אותי ככה... כמו שאני הייתי, הוא בא וחיבק אותי ונישק אותי ואמר לי, תדע לך, איך שאתה וכמו שאתה, אנחנו אוהבים אותך! אתה ילד שלנו! וכך דיבר אתו בדברי עידוד ונוחם. ונתן לו ספר וזכרון במתנה וכתב לו הקדשה! והלך.

מאז זה לא נותן לי מנוח כל הזמן... זה אוכל אותי... היום אני החלטתי לחזור. [אמנם עד שהוא נזכר אשתו היא גם נהייתה מאן דאמר... אבל הוא מתאמץ בכל זאת!]

זה התפקיד שלנו, שיכאב לנו הכאב של השני, לרצות שהשני יצליח. עצה שניה שהוא מביא ונקדים, כתוב בפסוק שהקב"ה אומר לאברהם "התהלך לפני והיה תמים" אומר רש"י, והיה תמים, 'אף זה ציווי אחר ציווי, היה שלם בכל נסיונותי'. מה פירוש 'והיה שלם'? או שאני עומד בנסיון או לא, רק אדם יכול להרגיש אני עומד

הרופא רצה לוודאות שהוא בלי הכרה אז הוא דקר אותו במחט, אבל הסטייפלער לא זו מחולשה. והרופא פסק שהוא בלי הכרה. אמר לו רבי חיים פרץ לא ככה בודקים את סבא... סבא גם עם ייסורים לא יזוז כי אין לו כח, בא ואראה לך איך בודקים... הוא לקח מהסטייפלער את הכיפה, ובין רגע הסטייפלער שם את היד לכסות...! ככה בודקים את הסטייפלער.

דרך אגב, היה בשעתו אפיקורס שהיה ראש ממשלה הוא אמר שגם ביציאת מצרים זה טבעי, כי מפעם לפעם הים מתייבש, טבעי... אבל גם לו התייבש השכל כמו שהים התייבש לו...

כל מה שרצו דור הפלגה זה להגיד שהכל טבע. היום היה שרשרת ניסים של הקב"ה, וברחוב חוגגים שזה כוחי ועוצם ידי. זו הרי שטות לחשוב על כוחי ועוצם ידי, כי בן אדם לא יכול לעשות שהטילים הארוכים והענקיים יפלו בדיוק במקומות שאינם של ישוב. ומדובר על **מאות טילים ענקיים!** וכבר סיפרנו שפעם ראינו הערבים ושאלו אותם את איך זה שאתם לא יכולים לדייק כמעט אפילו בטיל אחד! והם אמרו אנחנו חכמים לא פחות מהיהודים, אבל האלוקים אוהב אותם ולא אותנו. זו הבעיה שלנו. כך הם אמרו. גם גדול הצוררים נפל בידם בלי כוונה ובלי ידיעה רק בסי"ד.

האלוקים אוהב אותנו!

אנחנו צריכים נסים בלי סוף! אף אחד לא בטוח בניסים. הקב"ה מראה לנו אני אוהב אתכם. בואו תחזירו אהבה! הקב"ה מלמד אותנו לחיות אמונה. שום דבר לא בטוח. חוץ מזה שהיום אנחנו בסכנה גדולה, כי יש בחירות באמריקה, ויש צד אחד של שונאי ישראל שרוצים להשמיד להרוג ולאבד, ואם חלילה הצד ההוא יקבל זו סכנה ממש! היא אומרת מפורש שהיא בעד הערבים והיא שונאת יהודים. זה הלכה, בידוע שעשו שונא לעקב.

עכ"פ עלינו להתקרב לקב"ה ולהתחזק בתפילה. דבר מאד פשוט.

חשיבות החזרות

בספר השיחות של הג"ר נתן צבי פינקל זצ"ל יש שני דברים מאד מעניינים: אנחנו מתחילים בזמן הזה ללמוד ב"מ.

בפתיחה לבבא מציעא אמר רבי נתן צבי, שזו אחת המסכתות הכי למדניות. הלומדעם שיש בב"מ היא קלה ומתוקה! אני בתור משגיח אומר לכם הימים הכי יפים שלי זה בבא מציעא! למדנו את ב"מ אצל רבי יוסף רוזובסקי זצ"ל, איך שהוא לימד אותנו - לא רק את אלו מציאות, גם הזהב, אונאה, איזהו נשך, ריבית... הסוגיות הכי קשות - הם היו הימים הכי יפים!

עכ"פ בבא מציעא זה השפיץ של הלומדעם. הלומדעם הקל, הנעים! דרך אגב יש את תכנית 'הדרך עלך'. אם אני הייתי במיר... נדמה לי ששם בספר הגרנצ"ף כתב לחזור על כתובות, והוא אמר להם מי שיידע כתובות גמרא רש"י (בלי תוספות!) היטב ויעבור את המבחן אצל רה"י בהצלחה - יקבל עשרים אלף שקל!!! בזמנו זה היה סכום עצום [גם היום]... חבל שלא ידעתי את זה אז...

אם זה היה פה לא היה צריך לעשות תעמולה על הדרך... אבל גם בשביל להיות למדן צריכים לחזור! גיטין... ללמוד גיטין זה סגולה שלא יצטרכו להשתמש בזה. קידושין זה סגולה כן להשתמש עם זה. ויבמות - אמר הגר"ח זוננפלד זצ"ל שזה בגימטריא חת"ן, זה גם סגולה להתחתן... עכ"פ חזרה זה תמיד דבר מאד חשוב...

אגב, בתחילת ב"מ יש דבר מעניין, פעם דיבר על זה רבי שמשון פינקוס זצ"ל הוא הביא את החז"ל במדרש שאלכסנדר מוקדון הגיע פעם למלך קצאי בשעה שהוא פסק דין. באו שני אנשים זה אומר קניתי שדה ומצאתי בה אוצר, יהלום, שדה קניתי יהלום לא קניתי, אבל המוכר לא מוכן לקחת. והמוכר אומר מכרתי לו את השדה עם כל תכולתה, ממילא זה שלו! אמר מלך קצאי לאחד מהם יש לך בן? כן. ולשני הוא שאל - יש לך בת? כן, תתחתן ביניכם ותתנו להם את היהלום.

שאל רבי שמשון פינקוס, הם באו לדיין שיפסוק דין, ובמקום דיין הוא נהיה שדכן... שאלו אותך דין - תפסוק! אמר רבי שמשון אנחנו רגילים לדין של בבא מציעא זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, פה זה דין הפוך... זה אומר כולה שלך וזה אומר כולה שלך...

בנסיון, אין לי ברירה. אבל יש אחד שמרגיש אני רוצה את זה, אני מעוניין בזה, אני יודע שזה לטובתי, כי הקב"ה רוצה רק בטובתי ודואג לי. ואני שמח ורגוע לעשות כפי רצוני.

היום היינו לנחם אצל הגר"י אולמן שליט"א על אמו ע"ה. הוא סיפר שבזמן המלחמה בקום המדינה היו הפגזות. ובאו פעם לחזון אי"ש ואמרו לו שבשבת עומדים להפגז את בני ברק, והבית של החזון אי"ה היה הבית האחרון בבני ברק אז כדאי שהרב יכנס יותר לתוך העיר. הרב אולמן היה אז אצל מרן החזון אי"ה, והחזון אי"ש אמר לו - אני אומר לך לא יקרה שום דבר... אבל אני לא רוצה לזלזל בהם להדיא, באים במיוחד וטורחים בשבילי להזהיר אותי, זה לא יפה להראות שמזלזלים בהם, אבל ללכת לבית אחר אני לא אלך, כי זה יטיל פחד ומורא על שאר התושבים וזה לא הגון כי לא יקרה כלום. אבל אתה - תישן בחדר החיצון, לא יקרה כלום...

ולמים - סיפר הרב אולמן, לא הייתה שבת שהייתי כל כך רגוע כמו השבת אצל החזון אי"ש! כל הזמן הוא כן פחד שיקרה משהו, אבל פה החזון אי"ה הבטיח שלא יקרה כלום, אז הכל הרבה יותר רגוע...

"והיה תמים", תהיה שלם. היה אפשר לקבל את זה מחוסר ברירה, הקב"ה אומר לי לקבל את הנסיון, וכי יש לי ברירה?!... אבל אברהם אבינו הזדרז, רץ, לעשות רצון קונו!

מסופר על הגר צדק (בן הגרף פוטוצקי) אברהם בן אברהם, שכשלקחו אותו לשריפה הוא הלך לאט, והגר"א אמר לו מחלון ביתו - אברהם שנלער... תרוץ... ומסבירים שהיה לו ספק אם ללכת כמה שיותר מהר בשביל להזדרז למצוה, או הפוך, ללכת כמה שיותר לאט, לחיות עוד כמה זמן, והגר"א פשט לו להרבות כבוד שמים כמה שיותר מהר.

אברהם אבינו הולך לעקידה בזריזות, אין לי שום חשבוניות אחרים. זה לא רק לעמוד בנסיון, אין לי שום ספיקות והרהורים אחרי דברי הקדוש ברוך הוא.

הנסיך הסלבודקאי רבי אייזיק שר זצ"ל מסביר, כתוב שאברהם הלך לעקידה הוא בכה. וזה לא כ"כ מסתדר... למה הוא בכה?... אמר רבי אייזיק, הקב"ה לא אמר לאברהם להתעלם מהרגשות ולהקריב את הבן, אלא "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת", תחשוב כעת שזה בנך יחידך... אוהבך... אז כעת הוא נוטע בלבו כמה שיותר אהבה לבן, ו... בוכים. את זה אני נותן לקב"ה.

ואז הגר"ר נתן צבי אמר דבר נורא: שבאמונת חכמים יש פתח של הצלחה, אין ספיקות. הוא מביא מעשה נורא, קשה לי לחזור על זה, אבל רבי נתן צבי אמר את זה. כידוע, בחברון בשנת תרפ"ט נהרגו עשרות בחורים ועשרות יהודים. והוא כותב שגם בתחילת השנה היה איזה פוגרום קטן, והרה"י בא לסבא מסלבודקא, והסבא

מסלבודקא אמר לרה"י הגר"ר יחזקאל סרנא זצ"ל שיעזבו את חברון ליד הערבים ויפתחו את הישיבה בירושלים. ור' יחזקאל הסביר לסבא מסלבודקא למה הוא לא יכול לעבור, ונימק את דבריו בהסבר מלא. והסבא לא הגיב. אמר רבי נתן צבי הסבא מסלבודקא היה הרב שלך, על אף שהגר"י עצמו היה גברא רבא הוא אמר לך לעבור אז אתה צריך לעבור! אין 'סיבות מוצדקות'. אם היית עובר לא היה פוגרום. קשה לי לדבר ככה, זה הרבה שלי... הראש ישיבה שלי... אבל כך אמר ר' נתן צבי.

לגבי דידן יסודן של דברים הוא, כשרבי'ה אומר - זה דעת תורה. סברות שלך - זה שכל. שכל הוא לא מאן דאמר מול דעת תורה. אם הרבי'ה אומר זה מה שמחייב אותי.

מנהלנו היקר רבי יעקב ורז'בינסקי שליט"א (שגם מחר הוא אמור לטוס לאסיפת כספים, ומוטל עליו - ולטובתנו - להתפלל עליו) אמר, כאשר היו שואלים את מרן רה"י זע"א, מה שהוא אמר לך בפעם הראשונה אם אתה שומע לו אתה מצליח. אבל אם אתה מתחיל להתווכח ולהסביר פן נוסף - גם אם הרה"י הסכים ואמר נו... - אתה נופל.

גם מורינו הגר"ר שרגא שטיינמן שליט"א אמר לי שהסטיפלער אמר לו כמה פעמים מה שהרה"י אמר בפעם הראשונה, המושכל ראשון שלו זה הדעת תורה. אחרי זה זה שכל.

אומר רבי נתן צבי - תקשיב לרבאים. אם הרב דומה למלאך ה' צבקות - יבקשו תורה מפיהו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. תשמע מה שאומרים לך איך מצליחים בישיבות איך גדלים ואיך עולים, אל תנסה להתווכח ולהתמקח 'אני אהיה אחרת'... כל אחד הוא אחרת, הראשי ישיבות מבינים יותר טוב ממך, וזה הדעת תורה. אתם עובדים עם שכל, ושכל הוא לא מאן דאמר להתווכח עם דעת תורה.

לעולם ידור אדם במקום רבו, שואלת הגמ' הרי כתוב לעולם אל ידור אדם במקום רבו. אלא כאן דכייף ליה - ידור, ואם לא כייף ליה - הוא לא מתכופף לרבו - אל ידור.

אחד הדברים בשביל להצליח, וכך גם שמעתי מאחד שקיבל ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל זה לשמוע לרבנים בישיבה למה שאומרים לך, תעשה מה שאומרים לך, אומרים לך גדולי עולם, גדולי ראשי הישיבות! ואז בסייעתא דשמיא גם אפשר להצליח.

אלו הם כמה דברים ויסודות שעליהם נבנה את זמן חורף, השנה לצערנו אין שנה מעוברת והזמן יותר קצר, הפסדנו... אפשר לחטוף הכל, אונאה, ריבית. שתהיה סייעתא דשמיא, עם תפילות ונקרע את רוע הגזר דין ונזכה לסייעתא דשמיא. ואנו תפילה לקב"ה שיעזור לנו לכלל ולפרט ולראות בגאולה השלימה אמן.

כסא דברכתא

שפתינו תרננה שבח ותהילה לידידנו תלמידו המובהק וחביבו של מרן המשגיח שליט"א אשר מוסר לבו ונפשו לזיכוי הרבים במסירות לילות וימים

הרה"ג אהרן יעקובוביץ שליט"א

ורעייתו העומדת לימינו מנב"ת תליט"א

בהולדת בתם בשעטומ"מ

יזכו לראות רוב נחת ושמחות הולכת בדרכי אבות ממשיכה מורשת דורות בתורה יראה ומידות

מתוך אורך ימים ושנים בריאות עם ההורים החשובים והמשפחות הרוממות המפלסת דרכה ב'ארחות חיים'

מרן המשגיח שליט"א מערכת 'ארחות חיים'

ברכה לראש משביר

לידידנו עוז ספרא וסייפא ברוך כשרון

אשר בעמל של שנים זכה להוציא לאור את

'ארחות חיים להרא"ש' עם ביאורי הועדים ממרן המשגיח שליט"א

ה"ה הר"ה"ג יוסף דוד גורדון שליט"א

ברכת ה' תלווהו להמשיך ולהרבות פעלים לתורה

מתוך שמחה והרחבת הדעת וריבוי כבוד שמים

המוקירים גודל מעשהו ופועלו הרב

מרן המשגיח שליט"א בני הישיבה מערכת 'ארחות חיים'

טנא מלא ברכות

לידיד אמת מסור בלו"י להצלחת העלון

ופועל רבות לרווחתם של בני התורה

הרב רועי אציל שליט"א

לרגל נשואי בתו שתחי' בשעטומ"צ

יתן ה' השמחה במעונו ויזכו להקים בית של תורה

מלא ברכת ה' וממשיך דרך המשפחות הרוממות לתפארה

מברכים ומאחלים בכל לב ולב מתוך הכרת הטוב עמוקה

מרן המשגיח שליט"א מערכת 'ארחות חיים'

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש לכתוב ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיג לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הוראת הבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה. וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

"גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלושים מעלות והכהונה בעשרים וארבע, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים" (משנה ה').

התורה, הכהונה והמלכות מצריכים קנין, וקנין הכהונה תלוי במתנות:

לפי המבואר בדברי התנא, גם תורה, גם כהונה וגם מלכות כולם צריכים 'קנינים', אלא שמנין הקנינים חלוק בין זה לזה. המלכות נקנית בשלושים מעלות, הכהונה בכ"ד, ואילו התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים.

והיכן מצינו קנינים גבי כהונה ומלכות? לגבי מלכות מצינו בפרק שני דסנהדרין שלוש מעלות שצריכות להיות במלך, ואלו הם ה'קנינים' שמכוון אליהם התנא. גם לגבי כהונה, מצינו שהכהן מקבל מהישראל כ"ד מתנות כהונה, כמפורש בתורה סוף פרשת קרח, ומכאן ממשיך התנא ואומר שאף התורה נצרכת לקנינים, ומנינם ארבעים ושמונה.

אולם הדברים סתומים: מה בין מעלותיו של המלך לבין 'קנין', ומה בין מתנותיו של הכהן לבין 'קנין'. אמנם לא בוחרים סתם כך מלך, וצריכים שיהיו בו את המעלות שמנו חז"ל, אך האם במעלות אלו הוא 'קונה' את המלכות? המלכות נקנית לו לכאורה על ידי ההכתרה שמכתירים אותו העם, בעקבות המעלות שיש בו.

כמו כן לגבי כהונה, שם יקשה שבעת"ם: הלא הכהן הוא כהן, משום שבחר בו הקב"ה להיות לו לשמו. מה הקשר בין המתנות שהוא מקבל לבין קנין הכהונה? לכאורה המתנות אינן אלא מידי דממילא, פועל היוצא מעצם היותו כהן. וכי הן המקנות לו את הבעלות על הכהונה?

ובמסכת בבא קמא סוף פרק הגזול ע"פ (ק"י, ב'), וכן בחולין (קל"ג, ב') אומרת הגמרא: "עשרים וארבע מתנות כהונה ניתנו לאהרן ולבניו, וכולן ניתנו בכלל ופרט וכלל וברית מלח, כל המקיימן כאילו מקיים כלל ופרט וכלל וברית מלח, כל העובר עליהם כאילו עובר על כלל ופרט וכלל וברית מלח".

וכיוצא בזה אמרו בתוספתא בחלה (פ"ב ה'): "כל אלו ניתנו לאהרן ובניו בכלל ופרט וברית מלח, לחייב על הכלל ולחייב על הפרט, ליתן שכר לכלל וליתן שכר לפרט, העובר עליהן כעובר משם כלל והעובר עליהן כעובר משם פרט".

פירושה של דברים, שדיני מתנות הכהונה נתפרשו בתורה באופן של 'כלל ופרט וכלל'. בתחילת הפרשה (במדבר פרק י"ח) נאמר באופן כללי "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל וגו', וגם בסוף הפרשה נאמר: "כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לה' נתתי לך ולבניך ולבנותיך איתך לחק עולם, ברית מלח עולם הוא לפני ה' וגו', ואילו באמצע בתוך הפרשה מפרטת התורה בדרך פרט את כל כ"ד המתנות אחת לאחת.

מלבד זאת לשון הכתוב הוא כאמור, 'ברית מלח עולם הוא', ואם כן נמצא שהמתנות נאמרו באופן של 'כלל ופרט וכלל', וגם נאמרה בהם הלשון של 'ברית מלח', ועל זה אמרו חז"ל ש'כולן ניתנו בכלל ופרט וכלל וברית מלח'.

ובפירוש המילים 'ברית מלח' כתב רש"י בחולין שם: "כשם שברית מלח אינה שובתת, כך זו לא תשובת", כלומר, שכאן הובטח לאהרן ולבניו שהכהונה תשאר אצלם קיימת לדורות עולם ולא תסוף מזרעם.

ואף כאן יש לשאול, מדוע הבטחה זו של 'ברית מלח עולם' נאמרה דוקא כאן, לענין מתנות הכהונה. הלא לכאורה ההבטחה שייכת לעיקר קדושת הכהונה שניתנה לשבט הלוי - שיהיו מופרשים מלפני ה' ויזכו לעבוד את עבודת הקודש. אם כן כבר קודם לכן, בעוד שנאמרה בשורות הכהונה לאהרן, בפרשת צו או תצוה, היה להם לפסוקים לפרש את ההבטחה - 'ברית מלח עולם', שעצם דין הכהונה יהיה בתוכם לעולמי עד. מדוע התעכבה התורה ולא כתבה זאת עד דין המתנות, שהתווסף רק כפרשה לעצמה בסוף פרשת קרח?

ועוד קודם לכן יש לעמוד על עיקר דברי חז"ל, שכ"ד המתנות ניתנו בכלל ופרט וכלל, 'לחייב על הכלל ולחייב על הפרט, ליתן שכר לכלל וליתן שכר לפרט' וכו', הלא מצינו בתורה אין ספור פעמים שדורשים את הלימוד של כלל ופרט, ומעולם לא מצינו את אותה דרשה - 'ליתן שכר לכלל וליתן שכר לפרט' וכו'. האם למשל לגבי מעשר שני, שדורשים 'וצרת הכסף' כלל, 'בבקר ובצאן ובין ובשכר' פרט וכו', נדרוש ש'כל המקיימו כאילו קיים כלל ופרט וכלל'...? מה נשתנה דוקא כלל ופרט וכלל זה של כ"ד מתנות, שיצא ללמדנו את ההשוואה בין הכלל ובין הפרט.

אכן לגבי זה נראה שנתייחדה דרשה זו בשונה משאר המקומות, שבכל המקומות מרבים ב'כלל ופרט וכלל' יותר ממה שנתפרש בתורה, לרבות כל כעין הפרט וכדומה, מה שאין כן כאן אין לנו אלא מה שכתוב לפנינו, והכלל והפרט לא מרבים לנו מאומה. אם כן בעל כרחך שדרשה זו ללמד יצאת, 'ליתן שכר לכלל וליתן שכר לפרט' וכו'.

אולם זה עצמו צריך ביאור: מה פירוש הענין שעשרים וארבע המתנות 'ניתנו בכלל ופרט וכלל', ו'ניתנו בברית מלח'. וכי הם עצמם ניתנו בכלל ופרט וניתנו בברית מלח? הם ניתנו כמו שהם ניתנו, אלא שהתורה הציגה אותם באופן של כלל ופרט, והוסיפה בהם את ההבטחה האמורה של 'ברית מלח עולם'. מפני מה נחשב הדבר שעצם נתינתם של מתנות הכהונה היתה באופן של 'כלל ופרט וכלל וברית מלח'?

ואכן לכשנעניין בלשון הברייתא נראה שיש כאן שני שמות מחולקים, שם בפני עצמו של 'כלל' ושם בפני עצמו של 'פרט', עד שכל אחד מהם קובע שכר בפני עצמו ועונש בפני עצמו, כמו שאמרו חז"ל שם: "ליתן שכר לכלל וליתן שכר לפרט, העובר עליהן כעובר משם כלל והעובר עליהן כעובר משם פרט".

וכאן גוברת התמיהה האמורה להבין את המקרא על פי פשוטו: מה יש בכלל ומה יש בפרט שהם קובעים שם לעצמם. לכאורה יש כאן רק שתי צורות של כתיבה, כיצד לומר את דין המתנות, אך מהו אותו שם חדש שחל על גוף המתנות - כביכול יש כאן שני דינים נפרדים, דין מתנה של 'כלל' ודין מתנה של 'פרט', עד שהמונע את המתנות כאילו עובר משום שתיים, גם מצד הפרט וגם מצד הכלל...

ה'קנין' נוצר על ידי עצם ההחזקה בדבר הנקנה:

בכדי לפרש את הענין יש להקדים ולהבין מהו בכלל המושג 'קנין'. לגבי קניני ממונות מצינו כמה וכמה דרכי קנינים, כגון הוראת בעלות, הכנסה לרשות וכו', אך ברור שיסוד כל הקנינים הוא אחד, וכפי שכבר נתבאר במקומות אחרים: כשהאדם מתחיל להתנהג כדרך בעלים - זה עצמו הופך אותו לבעלים. אין כאן מעשה ותוצאה, אלא מציאות אחת של בעלות שחלה ובאה כאחד. 'מעשה הקנין' מתחיל להנהיג את האדם בדרך של בעלות, והנהגה זו עצמה מוחילה את בעלותו על החפץ ונותנת לו שם בעלים. הוא מתנהג כמו בעלים, משתמש כמו בעלים, וממילא הוא באמת בעלים.

כך גם כאשר אומרת לנו המשנה שיש 'קנינים' במלכות ו'קנינים' בכהונה, ברור שהכהונה שיש מעשים שיוצרים את המציאות של מלכות וכהונה. מלך לא מתחיל להיות מלך כל עוד שהוא לא מולך, וכהן לא מתחיל להיות כהן כל עוד שהוא לא מכהן. ובמה מתבטא מה שהמלך הוא מולך? בעצם השליטה שיש לו על העם. כשהוא מתחיל למלוך ולהתנהג כמלך, אזי באמת הוא נהיה למלך. אין פעולה מוקדמת שכבר מחילה עליו שם 'מלך', אלא המלכות בעצמה - היא אשר הופכת אותו למולך.

שלושים המעלות שצריכות להיות במלך, הם בעצם שלושים 'קנינים' שמבטאים את מציאותה של המלכות. כל עוד שחסר לו ולו אחד מהקנינים, חסרה לו את עיקר הנהגת המלכות, ואם כן במה הוא מלך? רק כאשר יש לו את כל הנתונים שבהם אפשר למלוך על העם, אז מושלם עליו שם ה'מלך' והוא 'קונה' את מעלת המלכות. כל מעלה היא עוד תוספת במלכות בפועל, שבאה ומשלימה את צורת המלוכה.

הוא הדין גם לגבי כהונה, אין ספק שכהן נקרא כהן משום שהוא מזרע אהרן, אך במה הוא נהיה 'כהן' בפועל? רק כאשר הוא מתנהג כמו כהן ועושה את מה שמוטל על הכהן. הנהגת הכהן היא המבטאת את הכהונה, וכל עוד שהכהן לא עומד ומשרת - במה הוא 'כהן'? הכהונה עצמה היא היוצרת את הכהונה.

על כך אומר התנא שהכהונה נקנית בכ"ד המתנות שנותנים ישראל לכהן. כיון שמציאותו של הכהן היא מה שהשפע על הבריאה עובר דרכו, והוא שלוחם של ישראל לשרת לפני ה'. כאשר ישראל נותנים לו את המתנות, הם מעניקים לו כעין הרשאה לבוא בשמם ולשמש בקודש, וכל מתנה ומתנה היא עוד השלמה למה שהכהן מכהן על גבי ישראל.

ברמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פרק ל"ב) כתב במפורש, שהטעם שהמתנות ניתנות לכהנים הוא משום שהכהנים עובדים עבור הישראלים, וממילא בתמורה מוטל על הישראלים לפרנסם - "שייוחד להם מתנות על כל פנים שיספיקו להם, מפני שהם עסוקים בבית ובקרבנותיו". נמצא אפוא שסמכותם של הכהנים לעמוד

במקום הישראלי, הוא מכח ההעמדה שמעמידים אותם הישראל - על ידי מתנות הכהונה.

אי לכך אמרו שם בתוספתא ש'העובר עליהן כעובר משם כלל והעובר עליהן כעובר משם פרט', משום שגם אם החסיר מישוה רק מתנה אחת - הוא אינו עובר רק על ה'פרט', של אותה מתנה בלחוד, אלא גם על ה'כלל' - של עצם השם 'כהן', שנוצר רק מה'כלל' של כל המתנות יחדיו. בכדי להיות 'כהן' שלם זקוק הכהן לכל עשרים וארבע המתנות שיבטאו את הנהגת הכהונה, ולפיכך יש 'שכר לכלל' על העמדת הכהונה ו'שכר לפרט' על המתנה לכשעצמה, אך בשעה שחסרה ולו מתנה אחת - נחסר כאן כל שמו של הכהן ממנו, ו'העובר עליהן כעובר משם כלל'.

התורה מחייבת קנין, משום שהיא מציאות רוחנית בפני עצמה:

עד כאן מתבאר מדוע ה'קנין' אינו רק הקדמה, אלא הוא הכלי שמבטא את המציאות מצד עצמה ומחבר אותה אל האדם. כשם שבקניני קרקע ועבדים, בהמה וכלים, עצם לקיחת החפץ על ידי האדם היא הקנין, כך גם בקנינים רוחניים - ההנהגה של כהונה ומלכות היא עצמה מקנה אותה לאדם, על ידי שהאדם מאמץ אליו את אותה הנהגה.

אך כאן ממשיך התנא ומחדש שגם התורה זקוקה לקנינים, והיא נקנית 'בארבעים ושמונה דברים' שהתורה נקנית בהם. והא כיצד? לכאורה היינו אומרים שבכדי ללמוד לא זקוקים לשום מעשה קנין. אם האדם לומד - אז הוא לומד והוא יודע, ואם לא - אז לא... מה יש בתורה שהיא זקוקה לקנינים, ומה בכלל שייכת בה מציאות של קנין? האם יש כאן מצב של הכנסה לרשות, שהאדם צריך לקחת את החפץ אליו?

והתשובה אומרת שאכן כן, ויסוד גדול שנו לנו כאן: התורה היא באמת מציאות בפני עצמה. התורה אינה ידע, לא מצבור של נתונים ולא אוסף של פרטים. היא מציאות רוחנית שעומדת, שרירה וקיימת, מציאות שגדולה יותר מכל מציאות גשמית אחרת.

במקומות אחרים כבר הרחבנו בלשונות מזהירים מדברי הרמב"ם (דרך עץ חיים), "שהתורה היא ממש אור אחד ניתן לישראל ליאור בו, כי לא כחכמות הנכריות וידיעות החול - שאינן אלא ידיעות דבר מה אשר ישיג השכל בטרחה, אך התורה הנה קודש ה', אשר לה מציאות גבוהה בגבהי מרומים... והוא דבר החכם (משלי ו', כ"ג) 'ותורה אור' - אור ממש, ולא חכמה לבד, ולא שמראה אור בדרך דמיון, אלא אור ממש, כי זו מציאותה למעלה..."

אם כן אדרבה: חידוש גדול הוא שאור זה של התורה, המציאות הגבוהה שבגנוי מרומים, יכול להכנס לתוך האדם. 'בתחילה נקראת תורת ה', אומרת הגמרא בעבודה זרה (י"ט, א'), ומניין שהיא יכולה להפוך ל'תורתו'? אין ספק שבכדי להשיג את התורה האדם מוכרח לעשות פעולה עליונה שתחבר אותה אליו. אחרת היא תשאר כמות שהיא, מציאות רוחנית בפני עצמה, בלי שיהיה שייכות בינה לבין התמותה.

גם בלי שנשיג את עומק הדברים ניתן לראות זאת בחוש, שלא כל מי שלומד תורה מצליח לקנות את ה'אור' של התורה... יכולים להיות יהודים שישבו ולמדו

כל ימיהם, אך מלבד ידיעות שטחיות הם לא זכו מעולם לטעום הבנה אמיתית בעומקה של סוגיא. וזאת על שום מה? כי אמנם הם ישבו ולמדו, אך לא עשו שום מעשה קנין. וכשהאדם לא קנה - החפץ יכול לעמוד לידו, להמצא אפילו בתוך חצרו, אך לא להיות קניו לו. הוא נמצא ברשות אחת והחפץ ברשות שניה, ואין מה שיקשר בין החפץ אליו.

אאמו"ר הגאון זצ"ל התבטא פעם, שאת הכל הצליחה הס"א לקחת, וניתן למצוא אפילו 'פוקלטות לתלמוד' שיושבים בהן עם תלמודים בבליים... רק דבר אחד לא הצליחה הס"א ליטול לעצמה: את התורה בטהרתה. ומהי 'תורה בטהרתה'? אמר אאמו"ר שלוש מילים: 'תוספות עם מהרש"א'...

וכמוכן שהכוונה לא היתה דוקא לתוספות ולאו דוקא למהרש"א, אלא לכל ידיעה אמיתית בהבנת התורה. כל ידיעה כזו הנה היא "קודש ה', אשר לה מציאות גבוהה בגבהי מרומים... אור ממש, ולא חכמה לבד"... ואת המציאות הזו - אין דבר בעולם שיוכל לקנות אליו, אלא אם כן הוא זוכה להתחבר לאותו אור עליון.

בספרי חסידים נכתב בכמה נוסחאות, שאפיקורס שהוציא עצמו מן הכלל לא יזכה לעולם להשיג אמיתות של תורה. ובאמת הדברים פשוטים ואין בהם משום חידוש. הדרך להשיג את התורה - היא רק על ידי ההתחברות אליה, וההתחברות אליה - לא שייכת בלי שהאדם יכשיר את עצמו להיות בר קנין.

על כן באים ארבעים ושמונה קניני התורה, ומסוגלים לזכות את האדם לקנות את התורה. המשותף המחבר בין כל מ"ח הקנינים הוא שכל קנין וקנין מבטא את עצם העובדה שהתורה היא 'אור ולא חכמה לבד', וכאשר האדם מתנהג במציאותה של התורה בתורת 'תורה' - אז הוא באמת מכניס את התורה אליו. כשם שבכל דבר הנקנה, עצם ההנהגה מקנה את הקנין לאדם - וכך נהיה החפץ לשלו, כך ההתנהגות עם התורה כמו תורת ה' הופכת את האדם לבעלים המחובר אל החכמה והיא נעשית 'תורתו'.

מבלי הקנינים - יכול האדם ללמוד וללמוד, אך התורה לא תקנה אליו. ועם הקנינים - הוא מגיע ומחבר את עצמו למציאות האלוהית של התורה, וכך התורה נהפכת אצלו באמת למציאות רוחנית, שהיא הנקראת 'תורה'. אמנם איננו נמצאים ברוב המדרגה להשיג בשלימות את כל מ"ח קניני התורה עד רום תכליתם, אך ודאי שגם אנחנו בשלנו שייכים במעט לכל קנין וקנין, ואין לך אחד שלא יכול לקנות בחינה מסויימת מכל קנין בפני עצמו.

ממילא הדבר מוכרח, שאין דרך לקנות את התורה אלמלי יעשה האדם את המעשים מצידו, לקנות את כל דרכי הקנינים. אין אפשרות אחרת ואין מציאות אחרת. מבלי כן תשאר התורה למעלה, מבחוץ, ומה יכניס אותה פנימה?

זוהי הלשון שכותב מרן החזון איש באגרותיו (ח"א אגרת ב'): "ועל כולם הקנינים, שאם לא עשה קנין לא קנה", כי היאך תהיה כניסה מבלי שהיתה הכנסה? רק על ידי הקנינים מתחילתם עד סופם, שמנהיגים את התורה אצל האדם כאור רוחני, יכולה התורה להכנס באופן שלם ולשכון בתוך האדם. "בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו".

כל אחד ותפקידו הוא

(שיחת של"ס)

"וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו" (י"ח, ב'), וברש"י; "אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות", ובטעם הענין שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות נראה פשוט, שכל מהותו של המלאך היא השליחות שאלה הוא עומד, ואין לו עוד מציאות אחרת מלבד המטרה שאלה נשלח, שכן הוא עצמו מהווה את קיום השליחות ותו לא מיד, ולפיכך ברגע שיש לו כבר שליחות אחת לעמוד בה לא יתכן שהוא יעמוד בשביל עוד שליחות אחרת.

ואת יסוד הדברים אנו מוצאים גבי מה שאמר המלאך למנוח 'למה זה תשאל לשמי והוא פלא' (שופטים י"ג, ח'), וברש"י; "מכוסה, תמיד הוא משתנה ואין ידוע למה משתנה היום", כי בהיות שהמלאך עומד רק עבור שליחותו, כאשר שליחותו משתנה למטרה אחרת הרי שעצם מציאותו מתחלפת, וכיון שכן לא ניתן לקרוא לו בשם הקודם וכל הזמן הוא מקבל שמות חדשים לפי מטרת השליחות.

אם כן רואים אנו שדרך עבודת ה' שאצל המלאכים היא התייחדות גמורה לביצוע השליחות בלי עמידה לאף דבר אחר, ואם כי אצל האדם הדרך היא שונה, ויש עליו ציונים רבים באופנים מאופנים שונים שביכולתו לקיים ולא רק שליחות אחת ותו לא, מכל מקום יכול הוא ללמוד מהמלאכים מהי הצורה של קיום המצוות.

לכל אחד יש את התפקיד שלו ואת השליחות המיוחדת שאלה הוא נשלח לזה העולם, ותפקידו הוא למלא אך ורק את החלק שלו בלי להביט אנה ואנה, אולם זאת יחד עם כל בעלי התפקידים האחרים. וכבר הבאנו את הסיפור על ר' נפתלי אמסטרדם שהתאונן לפני רבו ר' ישראל סלנטר מדוע אין לו את הראש של פלוני ואת הלב של אלמוני, ואמר לו ר' ישראל - נפתלי, אתה עם הראש שלך ואתה עם הלב שלך, כך הקב"ה רוצה שתעבוד אותו.

מרן הגר"א ווסרמן אמר בדברי הספד שנשא על מרן החפץ חיים, שתמיד התקשה בדעת הר"ן מדוע העוסק במצוה פטור מן המצוה גם באפשר לקיים שניהם, והלא סוף כל סוף הוא יכול לקיים את שני המצוות. אולם כשראה את מרן הח"ח בטלה קושייתו מעיקרא, כיון שכאשר היה עסוק בקיום מצוה כל כולו היה מונח אך ורק במצוה בעצמה בלי שום שיוך, וכזה 'גברא' שמונח בכל הווייתו במצוה - לא שייך לחייב בעוד מצוה אחרת. אין את מי לצוות...

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
166

שמירת התורה והמצוות – זכות קיומנו בארץ

פרשת וירא
תשפ"ה

המצביא והמנהיג שלנו, הרי זה דבר וזכות גדולה מאוד, שהקב"ה הוא לוחם בשבילנו ומנהל לנו את כל המלחמות והענינים שלנו]

ברית מילה - מצוה שמסרו נפשם עליה

והנה ידועה הגמרא במסכת שבת (ק"ל א') האומרת 'כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליהם למיתה בשעת גזרת המלכות כגון עבודת כוכבים ומילה עדיין היא מוחזקת בידם', והיה מקום להתספק האם ישראל בזמן חורבן בית ראשון וחורבן בית שני, אצל מלכי אחאב וירעבם כל הרשעים האלה, האם היו נימולים, או שביטלו גם מצות ברית מילה, ולכאורה לפי דברי הגמ' הללו, גם בזמנם של הרשעים האלו לא ביטלו מצות מילה, כיון שמסרו נפשם עליה עדיין היא מוחזקת בידם, ואע"פ שהיו כאלה שעבדו עבודה זרה, הרי חנה ושבעת בניה מסרו נפשם למיתה על קדושת השם, וכך היו רבים שקיימו בעצמם יהרג ואל יעבור, וא"כ גם ברית מילה עשו לבניהם.

וגם היום אפי' היהודים הרחוקים ביותר מקפידים לעשות ברית מילה לבניהם, ומעשה שהיה בצרפת ביהודיה שהתחתנה עם גוי ל"ע, ונולד להם בן, והבן הזה היא מסרה נפש עליו, הרופאים אמרו לה שיהי' לו מום, ובכל אופן היא לא רצתה לוותר עליו, ולבסוף נולד לה בן בריא ושלם, עכ"פ אע"פ שהיתה נשואה לגוי היא רצתה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, והנה המנהג באותו קהילה היה שבנישואי תערובת המוהל של הקהילה לא מל את הילד, מה עשתה אשה יהודיה זו, פנתה למוהל פרטי כדי שימול את בנה, היה זה ידיד ד"ר טמסטת, שידע גם לעשות בריתות, והוא פנה אלי עם מעשה זה, ושאל אותי האם מותר לו למול את הילד נגד המנהג של הקהילה שמה, אמרתי לו בטח שמותר לך למול אותו, ולא רק מותר, אתה חייב למול אותו, שהרי כתב הרבמ"ם בהלכות מילה שמצות המילה מוטלת על האבא, ואם לא רצה האב למולו ב"ד מצווים למולו, וא"כ במעשה זה שהאבא הוא גוי, והב"ד של הקהילה לא מוכן למול אותו, המצווה נופלת על כאו"א מישראל לדאוג למול את התינוק הזה!

וזכורני בצעירותי כשהייתי בעירנו מקנס, היתה משפחה אחת שנולדו להם תאומים, בן ובת, אחרי עשר שנים שלא נולד להם ילדים, והם רצו לעשות ברית מילה בפאר והדר, ולכן דחו את המילה לעשותה שלא בזמנה, שלא כדין, ולאחר זמן סיפרתי את זה לסבא רבי ברוך זצ"ל, והוא אמר לי מיד שאם הייתי מספר לו את זה בזמן, היה בא על המקום ומביא מוהל ועושה ברית מילה לתינוק הזה, מפני שבשעה שהאב לא מוכן למול את בנו בזמן, המצווה מוטלת על כאו"א למול את בנו! ועל אשה זו שמסרה נפש למול את בנה, אמר לי אותו ד"ר, שעליה אפשר לומר מה שנאמר בשיר השירים 'כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות', כך האשה הזו, למרות החוחים שהם הקוצים שפוגעים בה, בכל זאת היא נשארת שושנה, ולא מוותרת להכניס את בנה בבריתו שלא אברהם אבינו ע"ה!

כיצד יתכן שעם ישראל גלו מארצם?

ומעתה יש לי קושיא גדולה, אם אברהם אבינו זכה על ידי הברית מילה בארץ ישראל, כיצד עם ישראל גורשו מהארץ וגלו לארצות אחרות, הרי ודאי גם בזמן החורבן הקפידו על ברית מילה, וכפי שהבאנו מהגמרא שכל מצוה שמסרו ישראל נפשם עליה נתקיימה בידם, וא"כ כיצד יתכן שעם ישראל גלו מארצם, והרי הקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שבזכות ברית המילה יקבל את ארץ ישראל?

מדוע יש חיוב מהתורה לומר 'ברית ותורה' בברכת המזון?

והתשובה לשאלה זו, הוא מה שרגיל הייתי לדרוש בבריתות, להסביר את דברי התוספות במסכת ברכות דף כ' ב', על מה שנאמר במשנה שם שהנשים חייבות בברכת המזון, והגמרא נסתפקה האם חיובם הוא מהתורה או מדברנן, והסבירו התוס' שהסיבה לומר שאשה לא חייבת מהתורה בברהמ"ז, משום שאינם יכולות לומר 'ברית ותורה', שהרי

ברית מילה - אות בבשרינו כחותם האדון בעבדו

כתוב בפרשת לך לך (יז, יא) "זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו, המול לכם כל זכר, ונמלתם את בשר ערלתכם, והיה לאות ברית ביני וביניכם וגו' המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך, והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם", מה הפירוש 'אות ברית', אומר הספורנו כמו שעושים לעבדים שרוצים שידעו שאדם זה הוא עבד של פלוני עושים חותם בגופו של העבד לסימן שהוא עבדו של פלוני, וכמו שעשו הנאצים ימ"ש שהיו עושים כתובת קעקע על זרועות היהודים שיהיה להם סימן שהוא יהודי, ולהבדיל זה הברית מילה שאנו עושים, חותמים את עור הערלה וכך יש סימן בגוף שאנחנו יהודים, ואמנם היום גם הישמעאלים מהולים, וזכרוננו אצלנו במרוקו הגויים היו עובדים בבית מרחץ ורוחצים את היהודים, היהודים היו משלמים קצת כסף לגוי והוא היה רוחץ אותם, ואז היה אפשר לראות מי יהודי ומי גוי, היו רואים שהגוי הערלה שלו משוכה על כל הגיד, אבל יהודי רואים שהוא מהול, שעור הערלה חתוך ורואים את העטרה.

זה הפירוש אות ברית, הקב"ה כרת איתנו ברית, ומה שנדרש מאיתנו בשביל הברית, הדבר ראשון הוא לעשות ברית שלא יהיה ערלה, שזה סימן שאנו שייכים להקב"ה, אנו עבדיך ואתה אדונינו! ולכן צוותה התורה שמי שיש לו עבדים חייב למול גם אותם, כפי שנאמר 'המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך', מפני שאדם שקונה גוי ונעשה עבד שלו, עבד זה חייב במצוות כאשה, וכשנכנס לעבדות צריך הוא לטבול לשם עבדות, וכתב הרמב"ם שעבד ישראל מכלל גוי יצא ולכלל ישראל לא בא, וכיון הוא קצת יהודי לכן גם אותו צריך למול וגם לו יש אות ברית עם הקב"ה.

הקב"ה נלחם בשבילנו - בזכות המילה

הקב"ה כשציווה את אברהם אבינו בברית מילה, הבטיח לו שני דברים שיתן לו עבור זה, הדבר הראשון שהקב"ה יהיה לנו לאלוקים, כמו שנאמר (יז, ז) 'והקימותי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריו לדרותם לברית עולם להיות לך לאלוקים ולזרעך אחריו', ומה הפירוש שהקב"ה יהיה לנו לאלוקים, הכוונה שהקב"ה הוא ינהיג אותנו, הקב"ה הוא הרמטכ"ל של עם ישראל, וכמו שאמר דוד שהקב"ה נקרא 'אלוקי מערכות ישראל', מה זה מערכות? מערכה זה גדודים של חיילי הצבא, וכפי שהיה סדאם חוסן רגיל לומר בנאומיו 'מערכה', שכוונתו היתה לגדודי חייליו, והקב"ה הוא מנהל את כל מערכות הצבא של עם ישראל, וכמ"ש בפסוק 'אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בהשם מן עזרך ואשר חרב גאותך', וכל התורה מלאה בזה שהקב"ה הוא נמצא עם ישראל במלחמה והוא עושה את הנצחונות, כמו שכתוב 'כי השם אלוקיך בקרבך אל גדול ונורא', ובמקום אחר נאמר 'השם אלוקיך אש אוכלה הוא יכניעם והוא ישמידם לפניך', זה ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו על המילה 'והייתי לך לאלוקים', בכל הענינים הקב"ה הוא מנהיג את ישראל, במלחמות, וגם בכלכה, בכל הדברים.

בגלל הברית מילה זכינו בארץ ישראל

והדבר השני שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו, זה לתת לו את ארץ ישראל, כמו שנאמר (שם, ח) 'ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריוך את כל ארץ כנען לאחוזת עולם', ולכן אמר לו הקב"ה 'קום התהלך בארץ לאורכה ולרחבה כי לך אתננה', ובירושלמי במסכת חלה כתוב, שמיד כשאברהם אבינו נמול זכה בקנין בארץ ישראל, ומדייק זאת ממה שנאמר 'ונתתי לך ולזרעך אחריו וגו', 'נותן' לא נאמר, אלא 'ונתתי' לשון עבר, שמיד זכה אברהם בארץ. [ובעבר נסתפקתי איזה חלק יותר גדול, האם מה שהקב"ה הוא המנהיג שלנו ונלחם בשבילנו ולא ינום ולא ישן שומר ישראל, או שהמתנה שהביא לנו את ארץ ישראל היא מתנה יותר גדולה, ואני חושב שודאי המתנה הראשונה היא יותר גדולה וחשובה, שהקב"ה כרת עם אברהם אבינו ברית לדורות שהשם הוא

הנשים אינם בכלל ברית מילה ואינם מצוות על תלמוד תורה, ומוכח מדברי התוס' שמדאורייתא יש חיוב לומר בברמה"ז 'ברית ותורה', שאם היה זה רק דין דרבנן, מדוע לא יתחייבו הנשים בברהמ"ז מהתורה, שהרי מהתורה אי"צ לומר בכלל ברית ותורה, ובהכרח רואים בתוס' שמדאורייתא חייבים להזכיר בברהמ"ז ברית ותורה. ויש לתמוה, מנין לנו שיש חיוב מהתורה לומר ברית ותורה בברהמ"ז, הרי בתורה כתוב 'ואכלת ושבעת וברכת את השם אלוקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך', ודרשו חכמים בגמרא ששלוש ברכות הם מהתורה, וברכת את השם אלוקיך – זה ברכת הזן, שהקב"ה הוא האלוהים שלנו והמחיה אותנו, על הארץ – זה ברכת הארץ, הטובה – זה ברכת ירושלים, שנאמר הנה הטוב הזה והלבנון, ואין שום רמז מהפסוק שצריך לומר גם ברית ותורה?

הברית והתורה הם הסיבה שבגללה זכינו בארץ
ואמרתי שהפשט הוא כזה, שהרי לכאורה יש למה בכלל צריך להודות להשם על שנתן לנו את הארץ, והרי לא קיבלנו אותה בחינם, זה היה בגלל שעשינו ברית מילה, וכמו שאמר הקב"ה לאברהם אבינו שבזכות המילה יתן לו את הארץ, וא"כ לכאורה נתינת הארץ היא לא מתנה אלא תשלום ופרעון חוב, ומדוע צריכים אנו להודות על נתינתה? אלא שכיון שכל מה שקיבלנו את הארץ היה זה בזכות המילה, נמצא שחייבים אנחנו להודות להשם על הברית מילה שהיא היתה סיבה לתת את הארץ, ולכן ודאי יש חיוב מהתורה להזכיר מילה בברהמ"ז, כדי להודות על הסיבה שע"י קיבלנו את הארץ. ומה שיש חיוב להזכיר גם תורה, הוא על דרך זה ממש, נכון שארץ ישראל היא קנינו של עם ישראל, ומיד שמל אברהם את עצמו זכה בארץ וכפי שהבאנו

זכות הישיבה בא"י רק בתנאי ששומרים תורה ומצוות

ועתה לפי"ז מיושבת הקושיא שהקשנו למעלה, למה עם ישראל גלו מארץ ישראל, והרי שמרו על מצות ברית מילה, ולפי האמור לא קשיא מידי, נכון שמרו את המילה, בזכות זה זכו לקנין בארץ, אבל יש עוד תנאי והוא שמירת התורה והמצוות, אם תשמרו את התורה והמצוות תגורו בארץ ואם לא מקיים מצוות, אם עוזבים את הקב"ה, גם הוא מגרש אותנו, כמו שנאמר בפרשת נצבים 'וישליכם אל ארץ אחרת באף ובחימה ובקצף גדול'. אבל גם בשעה שעם ישראל לא נמצאים על אדמתם, הארץ שייכת להם, בזכות בריתו של אברהם אבינו, וכמו שכתב הרמב"ן בפרשת בחוקתי שגם בזמן הגלות שהיו מעט יהודים בארץ, וכולם נתפזרו בשאר הארצות, בכל זאת אף אומה לא כבשה את הארץ, ולמה, מה מנע מהם לכבוש את ארצנו, לפי שהארץ היא קנינו של עם ישראל, שזכו בה מכח הברית מילה, ומ"מ הזכות לגור בה היא רק בתנאי שנשמור את קיום התורה ומצוותיה.

<p>התחדשה הטיחה במוצאי שבת בבית מורינו הרב שליט"א בשעה 7:30 רחוב מתתיהו 25 בני ברק</p>	<p>הגיליון נתרם לזכות התינוק שמשון רפאל ב"ד דוד שיגדל לתורה לחופה ולמעשים טובים</p>
<p>גליון זה נכתב על פי הכנת הכותב בלבד, מתוך טיחה הנאמרת מדי מוצאי שבת בשעה 7:30 בבית מורינו הרב שליט"א רח' מתתיהו 25 ניתן להאזין לטיחה גם בשידור חי בקו 'עוטה אור' 0733-718-148 או במערכת 'קול יהודי מרוקו' 0747-962-335 שמעו ותהיו נפשות! בכל ענייני הגיליון יש לפנות לטל' 054-85-20-936 6747006@gmail.com במז"כ ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com או במייל חנ"ל ניתן לתרום דרך 'עדרים פלוס' בחיפוש 'עוטה אור' או בטל' 03-6730-585 שלוחה 6465 וזכות התורמים תעמוד להם לזכות בכל מיילי דמוטב!</p>	

ועמד בכולן

ההצלחה של אנשים גדולים, לא הגיעה בזיקוק הנדלק ונכבה. מאמצים חד פעמיים לא מסוגלים לשנות את הנפש ולהביא את האדם למקום גבוה יותר. רק עבודה עיקשת, תמידית וחסרת פשרות

עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום, כך העירו רבותינו (אבות ה, ג), וחתמו בכך שהוא 'עמד בכולן'.

בפשטות, מאז הניסיון הראשון שנמנה לפי חלק מהראשונים, בסוף פרשת נח – כבשן האש באור כשדים, ועד הניסיון האחרון (לשיטת רבינו יונה ודעימה), בעת שנפטרה שרה אמנו ולא איפשרו לו לקברה באדמה שהוא עצמו קיבל מבורא עולם, לא התרעם והתמרמר, אלא קיבל בשלווה את רצון ה'. הוי, 'ועמד בכולן'.

והאמת היא, כי מילתא דפשיטא היא. אם בניסיון הקשה מכולן, בעת שהתבקש לעקוד את בנו יחידו שנולד לו למאה שנה, עמד בגבורה עד שה' מעיד בו, 'כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה', ואף מסביר שזאת בגלל שלא חשך את בנו יחידו, כל שכן שיעמוד בניסיונות הקודמים, הקלים מהן!

ואם כנים אנחנו בשאלה הזו, נשאל על עצם הניסיון. אם זהו המדר, למה נבחן בתשע ניסיונות אחרים, ומה הצורך בכל הניסיונות הקודמים. כלומר, אם ראינו שעמד בניסיון העקידה, כלום יש צורך לבחון אותו גם בימי רעב בארץ?

אלא מאי, היינו צריכים את דבריו של התנא, להודיע ולהוודע שאברהם אבינו עמד בכולן, ללמד שעשה זאת בלב שלום. אף כי הצטווה לך לך אל הארץ אשר אראך, לא תאמר שעשה זאת בלב כבד ובעגמת נפש, אלא עמד בכולן בלב שמח שעושה רצונו של מקום, ללא התרעמות גם בדקויות של התחושות.

ועדיין אין לנו תשובה למה היה צריך את הניסיונות הראשונים בעצמן, אם עמד בגבורה בעקידת בנו, והלא בכלל מאתיים מנה.

שמע ה' קול יהודה

יהודה נענש לפי רום מדרגתו, ועצמותיו היו מגולגלות בארון כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר, עד שמושה ביקש עליו

רחמים. רבותינו מתארים את התפילה של משה רבינו כך (סוטה 11); 'וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה', נכנסו עצמותיו למקומן, ולא הכניסוהו למתיבתא דרקיעא. ביקש 'ואל עמו תביאנו', והכניסוהו. אלא שלא ידע לשאת ולתת במלחמתה של תורה עם חבריו, התפלל 'ידיו רב לו'. ראה שאין ההלכה עולה בדבריו, המשיך להתפלל 'ועזר מצריו תהיה'.

אין לנו עסק בכבשי דרחמנא, ומה אנו מבינים במאמר חז"ל הלזה, כי אם בקשת הבנה בסיסית, למה היה צריך משה להתפלל צעד אחר צעד, ולמה לא ביקש מראש את תפילתו שייכנס יהודה למתיבתא דרקיעא ותעלה הלכה כמותו, וממילא לא יצטרך לכל התפילות הקודמות?

בלה ענן וילך

והתשובה חשובה מאוד להבנת דרך העלייה.

בן ישיבה מסוגל לעשות פעולה נכבדה בתלמודו, חוץ למחיצתו וחוץ להרגליו. זה מצליח לו, וחש הרגשה מרוממת, הנה הצליח לכבוש עוד יעד. הלילה הזה נשאר לתלמוד לילה שלם ברציפות!

ההרגשה הזו היא מוטעית. כבישת יעד לא באה בהזקקים, כי אם במדרגה אחר מדרגה. עבודה איטית ועקבית, יום אחר יום, שעה אחר שעה. ייתכן שבאותו לילה למד היטב, את המחזיר ישלם בימים ובלילות שלאחר מכן, יצא שכרו בהפסדו.

מטבענו, אנחנו אוהבים את המיוחד, את היוצא מהשגרה, פעולות כגון אלו מרוממות את הנפש ומועניקות הרגשה של הישג ויכולת.

אבל ההרגשה הזו כובנית, יפה לשעתה ואינה יפה לליבת אישיות של אדם.

שלוש שורות בלשבת הגזית

ניתן דוגמא מהלכות סנהדרין.

שבעים ואחד חכמים יושבים בלשבת הגזית, בקיאים בכל חלקי התורה ובקיאים גם בחכמות העולם, במעשי כשפים ובשבועים לשון, בעלי קומה ובעלי מראה. סדר ישיבתם בלשבת הגזית, הוא בשלוש שורות, 'וכל שורה ושורה יושבין בה לפי מעלתן וחכמתן' (לשוננו של הרמב"ם פ"א מהל' סנהדרין ה"ז).

אם נחסר אחד מחכמי הסנהדרין, והוצרכו להוסיף חכם מבחוץ, מושיבין אותו במקום האחרון, מאחר שהוא הקטן בחכמה בסנהדרין. כל התקדמות בתוך שורות הסנהדרין, צריכה להיות בהתאמה לחכמתו ביחס לאחרים, וממילא הגדול מכולם יושב בראש.

לאמר, במקום הכי נכבד, בלשבת הגזית, סמוך לארון הברית בקודש הקודשים, אין קיצורי דרך. אי אפשר לרכוש בשוק השחור תעודת 'גאון מוכר'. אפילו אלה שביקשו לקנות כהונה גדולה בכסף מלא, לא החזיקו מעמד יותר משנה. כי מדרגה אמיתית באה בהדרגה!

פרח, ציץ ושקדים

אפשר כי זאת אשר רצתה התורה להודיענו, בעת שמטה אהרן פרח. הכתוב לא מתאר שמטה אהרן גמל שקדים גרידא, אלא 'ויוצא פרח, וציץ ציץ, ויגמול שקדים'. היה אפשר שהשקדים לצאת מיד ובלא פרח, ומסתבר כי זהו נס גדול יותר. אבל גם בתוך המערכת הניסית צריך להיות קרוב ביותר למבע, והמבע הוא שדברים מתרחשים בהדרגה, פרח – ציץ – שקדים.

אם אברהם היה עומד רק בניסיון האחרון, לא היה בו כדי ללמד על מבנה האישיות וכוחו הכביר של אבי האומה. היה

פתחון פה לומר, כי אותה עת התעוררה בלבו אש ווקדת באהבת ה', אותה שעה היה במוחין דגדלות. כלל לא בטוח שבזמן אחר, או בהרכב ניסיון אחר היה מצליח לעמוד.

ומגיע הניסיון הראשון, הנה הוא בתמימותו. והניסיון השני, עדיין מחזיק בתומתו, לא מתרעם ולא מתקצף. כך גם בניסיון השביעי והשמיני, בכל ספירות החיים, תמיד יחזק במעוזי. עמד בכולן!

כי העמידה בניסיון אינו תואר, אלא הניסיון עצמו. זה סיפור החיים של האדם.

ההולכים בחושך, ראו אור גדול!

חובתנו להפנים שהצלחה חד פעמית, נופלת באותה מהירות שגם הגיעה, וכבולעו כך פולטו. אין יכולת לכונן תהליכים בנפש, כי אם על פני טווח ארוך של זמן, הכולל תרגול ולמידה, עמידה בניסיונות קטנים ובמצבים שונים של החיים. כי עמידה בגבורה מול מאורע אחד, אין בו כדי ללמד על השינוי הפנימי.

נביט נא על אנשים גדולים, נראה שכוחם והצלחתם לא באו משברי ענן הממטירים גשם לזמן קצוב והולכים, כי אם מעבודה ממושכת וסיזיפית, בוקר אחר בוקר התקשו לקום ממיטתם, וקרעו עצמם בכוח. סדר אחר סדר התקשו להבין את דברי התוספות, והתאמצו בכל כוחם לברר וללכך, יום אחר יום קשה היה להם להאיר פנים, ובמאמץ הרגילו את עצמם להלבין שיניים.

כי הסדר והקצב, ההתמדה והעיקשות, הם הדרכים היחידות להצלחה!

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב

לעילוי נשמת
האשה הכבודה והצנועה
מרת תמרה בת אסיה מיכל'ס מסאנדילוב ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
יום די"א צ"ט ט"ו מרחשון
נפשה בטוב תלין וזרעה יירש ארץ

לעילוי נשמת
מקים עולה של תורה
הגאון המופלא רבי מכלוף פחימא זצ"ל
רב קהילות יוצאי המערב בני ברק
ת.נ.צ.ב.ה.
יום די"א צ"ט ט"ו מרחשון

מישכתי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"ב קמא:

עשיר שמסרב לתת לשדכן מה שהבטיח

שאלה

לעשיר מופלג מארה"ב, כאב המצב שישנם הרבה רווקים ורווקות מבוגרים בציבור החרדי, שלא זכו להקים בית נאמן בישראל. וכדי לעודד ולהמריץ אנשים שיהיו שדכנים למקרים אלו פירסם ברבים שכל מי שישדך בן או בת מעל גיל שלושים, הוא יתן לו מענק בסך עשרת אלפים דולר, מלבד דמי השידוך שישלמו הורי הצדדים לשדכן.

שדכן מסוים שראה את הפרסומת, הפגיש מספר פגישות בחור שהיה חודשיים לפני גיל שלושים עם בת שצעירה ממנו, ואכן חודש לפני שהבחור נהיה בן שלושים, הזוג הסכים לסגור את השידוך בשעה טובה. אולם מכיון שהשדכן לא רצה להפסיד את המענק מהעשיר, הוא משך את הצדדים חודש נוסף באמתלאות שונות שלא היו נכונות, עד שהגיע היום בו הבחור נעשה בן שלושים, ואז הודיע השדכן שכעת שני הצדדים מוכנים לעשיית השידוך, ואכן השידוך נסגר בו ביום בשעה טובה ומוצלחת.

כשפנה השדכן לעשיר לקבל את המענק שהבטיח, הוא בירר אצל הצדדים על מהלך השידוך. ומשהבין מה שעשה השדכן, טוען העשיר, שלא מגיע לו את המענק, מאחר והשידוך היה יכול להיסגר חודש לפני כן, ואז לא היה מקבל את המענק. וכיון שהשדכן הוא זה שמנע את סגירת השידוך - במקרה כזה לא התכוון לתת את המענק.

עוד טוען העשיר, מכיון שלא התחייבתי מראש לשלם לאדם מסוים, אלא פרסמתי באופן כללי שאשלם למי שישדך רווקים או רווקות, ממילא התחייבות כזאת לא חלה, ואני פטור מלשלם מעיקר הדין לכל השדכנים שישדכו בעקבות הפירסום הזה. מה הדין?

תשובה

א. כל המפרסם ברבים שישלם כסף או כל תמורה אחרת למי שיעשה פעולה או עבודה מסוימת או שיגלה לו מידע מסוים שחפץ בידיעתו - מחויב המפרסם לשלם למי שעשה מה שביקש - כפי שהתחייב. ¹

ב. בנידון השאלה - נלע"ד שחייב העשיר שפירסם ברבים את התחייבותו, לשלם לשדכן עשרת אלפים דולר כפי שהתחייב, למרות שהשדכן לא נהג ביושר. ²

מקורות

1. הגמ' ב"ב (קמא:) מביאה ברייתא, בה למדנו שאם אדם [שכנראה היה במקום מרוחק מביתו] פירסם ברבים, שכל מי שיבשר לו האם אשתו ילדה זכר או נקבה, יקבל ממנו שכר בשווי מנה - חייב לשלם מנה למי שיבשר לו מה ילדה אשתו. מבואר כאן, שחל חיוב ושעבוד הגוף למפרסם ברבים לשלם שכר למי שיעשה עבורו עבודה או שיספק לו מידע שהוא חפץ בידיעתו. וחייב זה קיים - אע"פ שנעשה ע"י פירסום ברבים באופן כללי, והמתחייב לא ידע מראש מי יהיה האדם שיעשה עבורו את העבודה.

וכעין זה כתב גם בשו"ת הרא"ש (כלל סה, ט) לגבי שטר שלוח נתן למלוה בעת ההלוואה, ובו כתב [כנראה בהסכמת המלוה] שהוא משעבד את עצמו לשלם לכל מי שיתבע ממנו את סכום הכסף שכתוב בשטר, ולא כתב שם את שם המלוה - שהתחייבות הזאת חלה, למרות שברור לנו שמי שבא לבסוף לתבוע ממנו את סכום הכסף שהיה נקוב בשטר - לא הלוח מעולם כסף ללווה, והלווה לא מכירו. וכדברי שו"ת הרא"ש - פסק השו"ע (חור"ם ס"א, ד) וע"ש.

והנה אחת מהראיות שהביא הרא"ש לדבריו היא, משאול המלך. שמבואר בשמואל א (י, כה) שהתחייב לתת כסף ועושר רב, ולהשיא את בתו, למי שיכח את גולית הפלשתי. ומחמת התחייבות זו, הוצרך אח"כ שאול המלך לתת לדוד שהרג את גולית את כל מה שהתחייב ברבים - למרות שבשעת התחייבותו לא התחייב לאדם מסוים, וגם לא ידע מי יעשה זאת. ורק לגבי הגדרת הכסף שעמו קידש דוד היה ויכוח האם נחשב הדבר כמקדש במלוה או לא, כמבואר בסנהדרין (יט:).

ומדימוי הרא"ש את המקרה עליו נשאל לנידון התחייבותו של שאול המלך מוכח, ששאול לא התחייב לדוד מדין מלך - אלא היה שם חיוב ממוני גמור שחל על כל אדם שמתחייב בדיבור או בשטר, שישלם כסף לכל התובעו עם שטר כזה. או שיתן סכום כסף מסויים, לכל מי שיעשה לו פעולה מסויימת או ימסור לו מידע. וזאת למרות שהמתחייב לא ידע מראש למי ישלם את הכסף. וביאר זאת הקצות שם (ס"א, ס"ק ג), שגדר ההתחייבות הזאת הינו - מדין שליחות. דהיינו, שהמתחייב נחשב - שעושה את כל אנשי העולם כשליחים שלו, ומי שיבצע זאת בפועל - הוא השליח שנשלח על ידו מראש לעשות שליחות זאת. והיות וביצירת שליחות - אין צורך לעשיית קנין, ומספיק דיבור בלבד של המשלח לשליח כדי שהוא יהיה שליחו ומה שיעשה - יחשב כידו הארוכה של משלחו, לכן מועיל ליצירת שליחות גם אמירה כללית ברבים. וכתב שם הקצות שאין בזה חסרון של "ברירה", כי לא צריך שיחול בירור לדעת למפרע מי יהיה השליח, ומועיל

הדבר גם אם נדע בשעה שחלה פעולת השליחות, מי הוא השליח שביצע בפועל את רצון המשלה.

לאור האמור מסקנת הדברים בנידון השאלה, שהתחייבות העשיר ברבים לשלם עשרת אלפים דולר - תקפה ומחייבת אותם, מאחר והשדכן נחשב כשליחו וכפועלו. וחוב התשלום קיים, אפילו אם המשלה או המעביד לא ידע בשעת ההתחייבות מי יהיה האדם שיעשה בפועל את שליחותו.

2. ראשית נקדים, שחוב התשלום שמגיע לכל שדכן עבור עבודתו חל - רק לאחר שנעשה השידוך בפועל ואינו תלוי כלל במספר הפגישות שמפגיש את הצדדים והוריהם, כי רק התוצאה הסופית מחייבת את התשלום. לפיכך בנידון השאלה, מאחר ובפועל השידוך נעשה כשהבחור היה בגיל שלושים - מגיע לשדכן את התשלום שהובטח לו.

כמו כן יתכן, שאם לא הותנה מראש אחרת, דרך בני אדם כשאומרים למשל בחור בגיל שלושים כוונתם - גם סמוך ונראה לשלושים. ולכן בנידון דנן יתכן, שגם אם השידוך היה נעשה חודש לפני שהגיע החתן לגיל שלושים, היה מגיע לשדכן את שכרו מהעשיר ועדיין צ"ע בזה. אולם עכ"פ בנידון השאלה, מכיון שהשידוך נגמר בפועל כשהחתן היה בן שלושים - צריך העשיר לשלם את עשרת אלפים דולר שהתחייב ברבים לשלם לשדכן שיעשה שידוך כזה.

הגדר של התחייבות העשיר

ונסיף עוד, שההתחייבות של העשיר אינה מדין נדרי צדקה וכדו', אלא חיוב מדין שכירות פועלים. כיון שהוא התחייב לשלם עשרת אלפים דולר לכל אדם שיעשה עבודת שידוך, וא"כ השדכן נחשב כפועל שלו. ולכן גם אם השדכן הוא עשיר שאסור לו לקבל צדקה, חייב העשיר לשלם לו את שכרו.

כמו כן מה שטוען העשיר, שלא התחייב לאופן בו שדכן יעשה בערמה וידחה את גמר השידוך בחודש כדי לקבל את השכר שהובטח לו - אין בטענתו ממש. ראשית, כי דבר זה לא הותנה מראש בעת התחייבותו. והרי בעבודת השדכן - לא היה חסרון במלאכת השידוך שנעשתה כראוי ובהצלחה, והביאה לשדך בין הצדדים. וכל החסרון היה רק בגדרי ההתנהגות האנושית של השדכן, וחסרון זה שקשור לאורחות חיי האדם - אינו מונע מלקבל שכר מלא עבור המלאכה שעשה בפועל.

כמו כן, מטרת העשיר היתה התוצאה הסופית שהיא - שיתרבו העוסקים בשידוכי המבוגרים - וזה אכן מה שנעשה בהצלחה מרובה.

החילוק בין עונשו של יהושע בן נון לנידון השאלה

ואין לדמות נידון זה למה שאמרו חז"ל לגבי יהושע בן נון, שהקב"ה אמר לו לכבוש את ארץ ישראל משבעת האומות שגרו בה, אבל הוא התעצל במלחמתו עמם, מאחר וחשב שלאחר שילחם עם כולם ויוציאם מהארץ, הוא ימות כמו שקרה למשה רבינו שמת לאחר שנלחם עם מדין, ולכן נענש יהושע ונפטר עשר שנים מוקדם

יותר. והיה מקום לטעון שגם בנידון דנן כיון שהשדכן השהה את גמר השידוך בחודש נוסף, לא מגיע לו את שכרו מהעשיר.

אמנם ודאי שאין הנידונים דומים. שלגבי יהושע, הקב"ה דיבר עמו וציווה אותו להלחם מיד לאחר כניסתו לארץ עם העמים היושבים בה, כדי לסלקם מהארץ שהובטחה לאבותינו, ולכן נענש יהושע כשהתעכב מלקיים מה שנצטווה לעשות ע"י הקב"ה. משא"כ בנידון דנן, השדכן לא התחייב לעשיר לשדך מבוגרים, וגם העשיר לא התנה עמו כיצד יעשה את השידוך, ובתוך כמה זמן וכו'. אלא העשיר אמר דבר אחד, שכל מי שיעשה שידוך שאחד מבני הזוג מעל גיל שלושים, יקבל ממנו עשרת אלפים דולר, ותנאי זה הרי התקיים עם גמר השידוך, לפיכך חייב העשיר לשלם לשדכן.

הריח טבק והזיק למזוזת חבירו

שאלה

ראובן ישב בביהכנ"ס, ותוך כדי לימודו הריח מקופסת הטבק שברשותו. שמעון שלא ראה שראובן הריח כעת טבק, פנה אליו בבקשה לעבור על המזוזה המהודרת שקנה, וראובן נאות לקחתה בידו ולעבור עליה. אלא שתוך כדי הסתכלותו במזוזה הוצרך לפתע להתעטש, ולפני שהספיק להזיז את ראשו או את המזוזה לצד, התעטש ראובן בחוזקה על המזוזה, וניתז מכיחו וניעו על המזוזה. כתוצאה מכך נמחקה אחת מאותיותיה שבשורה הראשונה, ומחמת הדין המיוחד של "כסדרם" שנאמר בהלכות תפילין ומזוזה - נפסלה המזוזה ולא ניתן כעת לתקנה.

כעת דנים ראובן ושמעון האם העיטוש נחשב כמעשה של אונס גמור ופטור ראובן מלשלם עבור הנזק או לא?

תשובה

א. בנידון השאלה - חייב ראובן שהתעטש לשלם לשמעון חבירו עבור המזוזה שהזיק, למרות שלא יכל לשלוט בעצמו ולמנוע את הנזק למזוזה.¹

ב. אם שמעון בעל המזוזה ראה שראובן הריח את הטבק, ולמרות זאת הוא נתן לראובן לראות את המזוזה שלו - פטור ראובן מלשלם. אמנם גם במקרה זה, אם יכל ראובן המזיק להסיט את ראשו או את המזוזה לצד ולא עשה כך - חייב לשלם על הנזק שגרם.²

ג. אם בעל המזוזה החזיק בידי את המזוזה ובאופן הזה הראה אותה לפתע בפני עיני חבירו, ומיד כשחברו הסתכל עליה הוא התעטש ונגרם הנזק - פטור המתעטש מלשלם עבור נזקו. פטור זה קיים - אפילו אם בעל המזוזה לא הבחין שהמתעטש הריח את הטבק לפני כן.³

מקורות

1. כתב הרמב"ם (פ"א מחובל ומזיק הל' י"א) וז"ל: אדם מועד לעולם, בין שוגג בין ער בין ישן בין שיכור. אם חבל בחבירו או הזיק ממון חבירו - משלם מן היפה שבנכסיו, ע"כ. נמצאנו למדים מהרמב"ם, שגם אם שיכור הזיק למרות שהוא אנוס בשעת ההזיק ואינו בר

דעת, בכל זאת הוא חייב לשלם על נזקו. ומזה שהרמב"ם לא חילק בין שיכור שיודע באופן מעורפל מה הוא עושה, לבין שיכור כלוט שאינו יודע מאומה ממה שעושה, וכפי שחילקה הגמ' בעירובין (ס"ה), והרמב"ם (פ"ד מאישות ה' יח) לגבי עשיית מקח או קידושי אשה וע"ש, משמע, שבהלכות נזקי ממון וחבלה בגוף חבירו - בכל האופנים חייב השיכור על נזקו, ואפילו אם היה שיכור כלוט בשעת הנזק. וכך גם פסק המהרש"ל מעצמו [בלי שציין לרמב"ם] בים של שלמה (פ' המניח ס"ג ג) וז"ל: והשיכור, אפילו הגיע יותר משיכרותו של לוט - מכל מקום מחוייב בתשלומים על כל ההיזקות וע"ש.

טעם חיוב המזיק בשכרותו או כשהריח טבק

והטעם לכך נראה, שהתורה חייבה כל אדם להזהר שלא יזיק לגופו או לממונו של הזולת, ובכלל חיוב זה כלול, שצריך האדם להזהר במעשיו שלא יגיע למצב שבו יוכל להזיק את חברו גם ללא כוונה. ורק אם למרות שהתנהג כראוי ונזהר במעשיו קרה שהזיק באונס גמור את ממון חבירו, פטור התוס' (ב"ק כז: ד"ה ושמואל אמר וכו') את המזיק מלשלם. [וכן פסק הרמ"א (בחומ"ס שעת, א). וע"ש בש"ך (ס"ק א'), שלדעת הרמב"ן, גם במקרה זה חייב לשלם.] אולם אם המזיק לא נזהר במעשיו, והכניס את עצמו כשהיה בר דעת למצב שלא יוכל למנוע מעצמו אחר"כ מלהזיק, כמו מי ששותה לשכרה, במקרה זה הוא חייב לשלם למרות שהיה שוטה ואנוס בשעת הנזק. כי הטענה כלפיו היא - למה הכנסת את עצמך לכתחילה למצב שבו תוכל להזיק, ולצורך המשל, זה כעין המושג - תחילתו בפשיעה וסופו באונס שחייב לשלם.

לאור האמור ידוע לכל, שקיימת אפשרות סבירה לכל אדם להתעטש בחוזקה לאחר הריחת טבק, ובפרט לאחר שמריחים מהטבק בנשימה עמוקה, ולכן במצב הזה - אסור היה לראובן לקחת את מזוזת חבירו לידו, כי ההתעטשות שעשויה לבוא וההשלכות המסתעפות מכך - הינן צפויות. ולכן אם שמעון בעל המזוזה לא ראה לפני כן שראובן הריח את הטבק - ראובן שלקחה לידו הוא האשם הבלעדי, וממילא כשהזיק חייב לשלם את הנזק.

2. אמנם אם בעל המזוזה ראה שחבירו הריח לפני כן את הטבק, ולמרות הסיכון שבדבר נתן מיוזמתו לחבירו לעבור על המזוזה המהודרת, במקרה זה נחשב שהניזק הזיק לעצמו, והסכים מראש לקחת את הסיכון שחבירו יכול להתעטש ולהזיק למזוזתו. וניתן לדמות את הנידון למבואר בב"ק (צג). לגבי האומר לחבירו קרע כסותי והפטר - שהמזיק שקרע פטור מלשלם. ומבואר שם בגמ', שרק אם המזיק קיבל תחילה את הכסות בתורת שמירה, אז צריך לומר לו מראש גם - "והפטר", כדי להפקיע מהמזיק את חובת השמירה שהיה לו על החפץ. משא"כ אם לא קיבלו תחילה בתורת שמירה - פטור המזיק גם אם לא יאמר לו והפטר. ולפי"ז למרות שבנידון דנן לא אמר לו הניזק בפירוש להזיק חלילה למזוזה, אולם מסירתו לחבירו את המזוזה לאחר שראה שהריח טבק - נחשבת כאילו נתן לו אותה מראש על דעת שיכול להזיק לה אם יתעטש לפתע. ולכן אם ראובן התעטש לפתע, ונגרם ע"י כך נזק למזוזה - פטור מלשלם.

אמנם נדגיש, שגם בנידון זה, אם יכל המתעטש למנוע את הנזק ע"י שיסיט את ראשו או את המזוזה לצד, ולא עשה כך - חייב המתעטש על הנזק שגרם, מאחר והיה יכול למנוע את הנזק, והמזוזה לא נמסרה לו לכתחילה על מנת שיוזקנה חלילה.

3. בנידון זה, המתעטש לא אשם כלל בנזקו. ודומה הדבר לחפץ שהושלך לכביש לפני מכונית נוסעת, וכתוצאה מכך המכונית בעל כורחה עלתה עליו ושברתו. שבמקרה זה, אפילו אם החפץ נפל לכביש מידי בעליו בשגגה, אין למעשהו של הנהג שם "מזיק" כי הוא התנהג כראוי. והוא הדין בנידון דנן, המתעטש התנהג כראוי, ומי שהביא את המזוזה לפתע לפניו דומה - למשלך החפץ לפני המכונית שנוסעת, שאפילו אם בשגגה נפל החפץ מידי, פטור נהג המכונית או המתעטש מהנזק שגרם.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

האם ראוי לעשות סעודת הודיה בפרסום?

"ויהי אחר הדברים האלה" (כב, א)

אופנים שבהם ניתן כח לשטן לקטרג

שאלו רבותינו במדרש - מחמת אלו דברים שקרו לפני כן, ניסה הקב"ה את אברהם? ותיצרו - כפי שהביא רש"י בתירוץ הראשון - לאחר קטרוגו של השטן. שאברהם אבינו עשה סעודת הודיה גדולה לדגל הולדת יצחק, וכפי שכתוב להלן (כא, ח) "ויגדל הילד ויגמל, ויעש אברהם - משתה גדול - ביום הגמל את יצחק". ועליה קיטרג השטן ואמר, שמכל הסעודה הגדולה שעשה אברהם, לא הקריב לפניך פר או איל אחד.

והנה מבואר שם רש"י, שבסעודה זו השתתפו גדולי הדור, וביניהם שם ועבר שהיו נביאי ה', ובוודאי שדיברו שם רק בדברי תורה, אמונה, והודיה לקב"ה על הנס הגדול שנעשה בהולדת יצחק. ולמרות זאת קטרג השטן. וכשנתבונן יותר - נבחין, שהסעודה נערכה כשיצחק היה בן שנתיים, ואילו עקידת יצחק הייתה כשהיה בגיל שלושים ושבע. יוצא, שאפילו לאחר שלושים וחמש שנים עדיין יכול היה השטן לקטרג על אותה הסעודה, למרות שכל מהותה הייתה דברי שבח והודיה לקב"ה, ובפרט שהרבה ניסים וקידושי ה' היו בה, כאשר ראו כל הנוכחים כיצד שרה אמנו מניקה את כל התינוקות שהובאו אליה, כמבואר ברש"י (כא, ט). ולכאן צריך להבין, איזה חסרון היה שם שמחתו יכול היה השטן לקטרג?

שאלה דומה יש לשאול על האמור בפרשת ויצא (כט, לה), שלא אמנו קראה לבנה הרביעי יהודה כדי להנציח ברבים את ההודיה שלה לקב"ה על לידת הבן הרביעי, שזה יותר ממה שהגיע לה לפי חשבונה. ומיד מסיים שם הפסוק - "ותעמוד מלדת". ומשמע שיש קשר בין ההודיה הזו לבין הפסקתה ללדת, למרות שלא הייתה עקרה. וצריך להבין, מדוע מגיע ללאה עונש על שהודתה לקב"ה, הרי אין מעשה טוב מזה?

כח נתינת עין הרע הינו חוק מחוקי הבריאה

והנה, התשובה לשאלות אלו, ולאירועים קשים אחרים כפי שיפורטו בס"ד להלן, נמצאת בדברי רבינו בחי' בפ' ויצא (ל. לה) ואלו דבריו: ישנו חוק בבריאה, שיש לבני אדם אפשרות להזיק לאחרים ע"י עין הרע, ולצורך כך מספיק שיתבוננו בפליאה, וכ"ש אם יאמרו בפיהם מתוך פליאה, למה זכה פלוני לברכה או לישועה הזו. או שמתפללים על חכמתו הגדולה או הצלחתו המיוחדת בענייני העולם הזה. המבט או הדיבור הזה גורם ברוב המקרים - לנזק מיידי למצליח. ומבואר בחז"ל שעין הרע חל - אפילו אם המתפללים הינם תלמידי חכמים וגדולי הדור, ולמרות שאוהבים את חברים ושומחים בהצלחתם. וכמבואר בגמרא בברכות (נח:) לגבי ר' חנינא בריה דרב איקא, ובגמ' ב"ב (יד.) לגבי רב אחא בר יעקב, שנפטרו מחמת עין הרע של חבריהם. [ועיין בדברי החזו"א על הגמ' ב"ב (יד.) שביאר כיצד פועל עין הרע בשמים. ואולם גם לדבריו כח ההזיק הזה הוא חוק קיים ואחד מיסודות וסודות הבריאה.]

הסיבה ששלטה עין הרע על לאה אמנו

והנה תופעת עין הרע שכיחה בדרך כלל באופנים שישנם אנשים נוספים שיודעים מהדבר הפלאי או המיוחד שנתברך בו פלוני, ומחמת זה הם יכולים לתת עין הרע במה שרואים או יודעים. ולכן מובן שמיד לאחר שפרסמה לאה את העובדה שקיבלה יותר מחלקה - מיד שלט בה עין הרע של בני אדם והיא עמדה מלדת. כלומר - אין כאן עונש, אלא זהו חוק הקבוע בבריאה, שבפרסום הצלחה מיוחדת - שולט עין הרע של בני אדם.

כח קטרוג השטן

אמנם ישנו כח מזיק נוסף בבריאה והוא - קטרוג השטן, שהוא מקטרג בכל מקום שרואה דבר טוב שנעשה בפרהסיה. ואפילו אם הדבר נעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, ולצורך קיום העולם, בכל זאת מחוקי הבריאה שנתן לו הקב"ה את האפשרות לקטרג, ולשם כך גם נתן לו אפשרות להכשיל את בני האדם הקשורים לעשיית הדברים בפרהסיה, ואפילו אם הם גדולי הדור.

הגורם הראשון לשבירת הלוחות הראשונות, של חורבן ביהמ"ק הראשון, ולעקידת יצחק

וכמו שאמרו חז"ל על הלוחות הראשונות שניתנו בהר סיני, שמכיוון שניתנו בפרהסיה - למרות שנתנת התורה ולימודה אצל בני ישראל הוא הדבר היחידי המקיים את העולם, כלשון הפסוק "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת", ולמרות שהקב"ה בכבודו נתן את התורה לבני ישראל ע"י משה רבינו - בכל זאת ניתן כח לשטן לעשות הכל כדי לבטל את הדבר. ואכן הוא הצליח בעזרתו להטעות את העם כשהראה להם מיטתו של משה

רבינו, ויצר להם ערפול ומשבר קשה, עד שהסיתם לעשות את העגל וכל המסתעף ממנו.

וכך היה גם כאשר חנן שלמה המלך את בית המקדש הראשון, מאחר ועשה זאת בפרהסיה ובנוכחות כל ישראל, למרות שלא ניתן היה לעשות זאת באופן אחר, בכל זאת כיוון שמחוקי הבריאה שבמציאות כזו יש כח בידי השטן לקטרג ולהטעות את השותפים במצווה - לכן גם כאן הצליח השטן להסית את שלמה שיתחנן עם בת פרעה באותו לילה, וכתוצאה מכך בנה המלאך גבריאל כרך גדול ברומי, שממנו צמח כח הטומאה שהחריב לבסוף את בית המקדש, כמבואר בחז"ל.

ולפי"ז מובן, שכאשר עשה אברהם אבינו סעודת הודיה לקב"ה על הנס הגדול שנעשה לו בהולדת יצחק, למרות שדיברו בסעודה זו רק דברי תורה והלל לקב"ה, בכל זאת, מכיוון שהיא נעשתה בפרהסיה - מחוקי הבריאה שיש כח לשטן לקטרג על מה שנעשה, ואפילו כשמדובר באברהם אבינו.

כיצד עלינו לנהוג כשנרצה להודות לקב"ה

ואם כך בדורות הראשונים, כ"ש בדורנו שיש לשטן כח לקטרג מיד, ולא יצטרך לחכות שלושים וחמש שנה כמו שהיה אצל אברהם. נמצאנו למדים הוראה מעשית [ושמעתי שכך היה מורה תמיד הגרא"ל שטיינמן זצ"ל], שוודאי שאנו מחויבים להודות ולהלל לקב"ה ללא הרף על כל הניסים והנפלאות הרבים שעושה עם כל אחד ואחד בכל יום, ובמיוחד מי שנעשו לו ניסים מיוחדים כמו: שהבריא הוא או אחד מבני משפחתו ממחלה קשה, או שניצל באופן פלאי מאסון, או שנושע בשידוכים או בזש"ק לאחר שנים רבות של ציפיה. וכן מי שהצליח באופן מיוחד בעסקיו או שבנה בית גדול לתורה ולתפילה וכיו"ב, אולם יש להיזהר מאוד מהפרהסיה. ויש לקיים את חובת ההודיה לקב"ה: באמירת פרקי הודאה מתהילים, ובהוספה בלימוד התורה ובנתינת צדקה ללומדי התורה ולנוקקים, סעודת עניים, וכיו"ב ולהרבות בדברי הודיה במילים שלו בינו לבין קונו. וגם דברים אלו ייעשו בצנעא ולא בפרהסיה. ואף אם ירצה לשמח אנשים נוספים בהודאתו, יתן למשל בבית הכנסת לאחר תפילת שחרית או במקום לימודו, שתיית לחיים עם מזונות כמקובל לעשות ביום היארציט, מבלי לפרט מחמת מה עושה כך, אלא יאמר מחמת שמחה משפחתית או כדומה. ולצערנו יודעים מקרים שלאחר סעודת ההודיה בפרהסיה - קרו מקרים לא טובים לעושי הסעודה, וזאת למרות שכוונתם היתה לטובה. לפיכך, מזקנים נתבונן, שכל הצנוע יותר - משובח ומצליח יותר, ורצון הקב"ה שיוודו לו באופנים שצוינו לעיל וכיוצא בהם.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

ניתן להזכות מנחת חינוך מאמר לפקס 053-2-5869690 וז'יוון 05 פקס 03/07 קבלת תשלום. וכן למייל rav5869690@gmail.com

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות

"מדרך היושבים בבית המלך שאין מגביהים קולם לפניו אלא קול בחשאי"

המקום היא שעומד הוא לפני המלך בביתו, ושכך אין דיבורו ועסקיו דומים במקום זה לשאר מקומות.

ובראשית חכמה הוסיף מדיליה הנהגה חשובה הראויה בבית הכנסת, שגם היא נלמדת מהנהגה הראויה לבית המלך, וז"ל (שער היראה פרק ט"ו, ד"ה עוד מענין כבוד ביהכ"נ): **עוד מענין כבוד בית הכנסת, שלא ירים קולו בתוכו לקרוא לשום אדם וכיוצא, שמדרך היושבים בבית המלך שאין מגביהים קולם לפניו אלא קול בחשאי, והנה צוואת הרמב"ן ע"ה לבנו שיתנהג בדרך הענוה ושלא יגביה לעולם קולו כי אם בתורה ותפילה מפני כי מלא כל הארץ כבודו, וזה ממנהג הענוה וראוי לקיימו לעולם, כ"ש בהיותו עומד בבית המלך מלכו של עולם ששם שכניו שראוי להתנהג בענוה זאת, וזוה מורה שיש לו מורא מהשכינה ומקיים מצות "ומקדשי תיראו". והטעם שיתחייב מורא למקדש ולמקומות הקדושים, מפני שכל מקום שיש בו קדושה צריך לירא כמו שביארנו לעיל, שע"ז אמר יעקב אבינו ע"ה "וירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים" ותרסם אונקלוס "לית דין אתר הדיוט" וכו', והיינו כי דרך היושבים לפני המלך שמוראו עליהם, ואע"פ שכבודו מלא עולם הוא יתברך מפני אהבתו לנו יצמצם שכניו בינינו כענין שהוא מצמצם שכניו בין בדי הארון ובית קדש הקדשים, וכן באוהל מועד מצינו שאחר שנגמר כתוב "ולא יכול משה לבא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן". וכן בית הכנסת מלא מאור כבוד ה' וכו', ואע"פ שאין אנו רואים דבר, צריך להאמין זה באמונה שלמה, וראוי שניקח ק"ו לכבוד ביהכ"נ מכבוד שאנו עושים לזקנים. ואם תאמר שאינה נראית, א"כ אתה מחוסר אמונה, והוא כעין זה אמר בפר' ואתחנן שהפותח עיניו בשעה שהוא מתפלל תפילת י"ח שהוא מזלזל בשכינתו שאין לו מורא מהשכינה, וזוה נלמד לשאר קדושות שבבית הכנסת. עכ"ל.**

כללו של דבר יעמדו לגד עינינו דברי הגר"ח קניבסקי (שליט"א) [צוק"ל] (ארחות יוסף הל' תפילה), **כי הבא לביהכ"נ הרי הוא בא לשמש את המלך, וע"כ חובה לידע היטב הלכות תפילה. ובהלכות תפילה בכללם ילמד האדם כיצד ישמש בבית המלך, ויתעורר מהלכות המסוימות המעוררות את האדם לדעת כי עומד הוא בבית המלך, ומשמש את מלכו של עולם. כאשר אנו הולכים אל ביהכ"נ עלינו להכיר הכרה זו, כי אנו באים אל בית המלך, ושכך עלינו לנהוג שם בהתאם להליכות בית המלך, וזהו ראשית דבר להתבונן בדבר ולדעת כי אנו נמצאים בבית המלך.**

בירורי הלכה

אך נראה דבכל זאת יעדיף את הזהב, כי חשיבות המצוה נמדדת לפי גדול התוצאות שהוציאו עבודה וראיה לכך מדברי הגמ' יומא לד' וחכמים אומרים בשחר היה לובש של י"ח מנה ובין הערבים של י"ב ומבואר בירושלמי דף יז: בפני משה שם שהתורה חסה על ממון ישראל ולא להוציא ממון כ"כ ואולי לכן גם להורדוס יעצו לבחור ביפה אבל כשמדובר על סכום שהעשיר רוצה להוציא אולי עדיף שיבחר בזהב.

ומה שחכמי ישראל יעצו להורדוס לבנות משל שיש כי לא רצו לזכות אותו בעשית מצוה מן היקר ולהגדיל הוצאותיו לחיוב מצוה ולכן הם חפשו את היפה ולכן בנאוהו משיש, אבל ישראל הבונה אם יוציא משל זהב מייקר הוא את המצוה ושכרו רב יותר.

בענין שטח הכניסה של בית הכנסת

יש לדון מה דינו של מבוי הכניסה להיכל ביהכ"נ האם מקום זה קדוש בקדושת בית הכנסת, וזהו נפק"מ לענין אכילה ושתיה ולדבר דברי חולין וליכנס בהם מפני החמה והגשמים ושאר הלכות ביהכ"נ.

תשובת שאלה זו מתחלקת לשנים: אם מבוא זה חלוק מגוף ביהכ"נ ע"י צורת הפתח, עומד מרובה, פי תקרה יורד וסותם וכדו', הרי זו רשות חלוקה וודאי שאין בה קדושה, ואף שהמקום פתוח לביהכ"נ אבל כיון שהוא פתוח גם לחוץ דינו כלשכה הבנויה בחול ופתוחה לקודש ולחול שתוכה חול, וכמש"כ המשנ"ב (סי' קנ"ד סק"ג) בשם המהר"ט. (ואכ"מ להאריך בזה). והיינו באופן שלא רגילים להתפלל שם, אבל אם רגילים להתפלל שם קדושת בית הכנסת נוהגת גם שם כמש"כ המשנ"ב שם.

ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק מאת הגאון רבי מנחם קליין זצ"ל, רב בית הכנסת 'בית אהרן' (כתב סופר) ב"ב. (הדברים נאמרו בתקופת הקוהנה כשבס"ד שבנו לבתי הכנסיות)

בית הכנסת - בית המלך ולפני המלך: מצינו שבית הכנסת נקרא "מקדש מעט" והוא מהגמרא במגילה (כט, א) "ואהי להם מקדש מעט" שזה נאמר על בתי כנסיות ובתי מדרשות. **אולם מצינו ביטוי נוסף בספרי הפוסקים על בית הכנסת, שהנמצא שם הינו בבית המלך ולפני המלך, וכפי שכותב המשנ"ב (סי' קנ"א סק"ב):** וכ"ש שיש לזהר בביהכ"נ וביהמ"ד מעון דבורים אסורים כגון לשח"ר ורכילות ומחלוקת וקטטות כי מלבד שהם עונות חמורים מאד עוד יגדל העון יותר במקום קדוש כי הוא מזלזל בכבוד השכינה ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלטין של מלך לפני המלך. הרי שהנמצא בבית הכנסת יש לו חומר מיוחד היות והוא נמצא בפלטין של מלך ולפני המלך.

וכן כתב החיי אדם בצוואתו (אות י"א): ואמנם בביהכ"נ אסור לדבר בו שום דבר של בטלה כי הוא בית המיוחד למקום ב"ה, וכי יעלה על דעת האדם כשיעמוד בית המלכות לפני המלך שידבר עם שום אדם או שיראה איזה שחוק בודאי מתחייב ראשו למלך וכ"ש לפני מלך מלכי המלכים שכל יום הוא מצפה לתפילתן של ישראל ואיד לא יבוש האדם מפני בוראו, ולכן בני חביבי הזהרו בזה ואל תהיו בקשר רשעים המדברים דברי בטלה בביהכ"נ כי אינו לנפשם ואסור לעמוד אצלם כמו שכתוב במושב לצים לא ישב. למדנו מדבריו חומר האיסור של דיבורים בטלים בביהכ"נ, היות והאדם שם נמצא בביתו של המלך ועומד לפני המלך, ודין המדבר בבית המלך ולפניו חמור שבעתיים ממקום אחר. זהו המבט שעלינו לדעת ולנהוג בהתאם לכך, כי הנמצא בבית הכנסת עומד הוא בביתו של המלך ולפני המלך, וכל הליכותיו של האדם במקום כזה ובמצב כזה שקולים ומדודים, בזהירות הראויה והמתאימה לעומד לפני המלך בביתו.

כפי האמור נמצא, שבהכרח ישנם הנהגות מיוחדות להליכות האדם בהיותו במקום קדוש זה, וכמו שכתב הרמב"ם והביאו הרמ"א בתחילת השו"ע: **כי אין ישיבת האדם ותנועותיו והוא לבדו בביתו כשישבו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבור ובמושב המלך.** ואמנם למד מזה הרמב"ם להנהגת האדם בכל מקום שהוא, היות ועל האדם להתבונן ולהכיר בכך שמלא כל הארץ כבודו, אולם בהיותו בבית הכנסת הרי שאף בלא התבוננות והרגשה זו, מציאות

בענין במה לעטר את אדון הקודש בחומר יקר או יפה. מאת הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

שאלה: יהודי עשיר בנה בית כנסת ורוצה לפות את ארון הקודש במיטב כספו. לפניו ג' הצעות: א. לעטרו בזהב. ב. לעטרו בשיש, היפה יותר מזהב. ג. בעיטורי עץ יפים להפליא אך לא כל כך חזקים כזהב וכשיש. במה יבחר?

תשובה: במסכת ב"ב ד' נאמר: "מי שלא ראה בנין הורדוס, לא ראה בנין נאה מימיו, סבר למחפיה בדהבא אמרו ליה רבנן שבקיה דהכי שפיר טפי דמיחוי כי אידותא דימא". ופרש"י: "גלי הים שהם נעים ונדים. והעין משחששעת בראייתן, עכ"ל. הרי דינאי חשוב יותר מזהב. ולכן גם בעניננו יש לבחור את היפה למרות ששיש יקר ממנו.

והנה נאמר בירושלמי יומא פ"ו ה"א: משובח בגופו משובח במראיו, מי קודם? (ופירש ה"קרבן העדה: קרבן משובח בגופו שהוא שמן ואין מראהו טוב, או איפכא, מראהו טוב ואינו שמן כל כך, איזהו מהן קודם?) ר' ירמיה סבר, מימר נשמענה מן הדא... משובח בגופו קודם למשובח במראיו. וא"כ למרות שהיופי מכריע את היקר - הזהב, בכל זאת המשובח מכריע את היפה. לפי זה יש לבחור בשיש, שהוא יפה יותר מהזהב וטוב יותר מהעץ. כי היופי מכריע את היקר כמבואר בב"ב, ומאיידך - המשובח מכריע את היפה.

ועיין במהרש"א בב"ב שם שכתב: "אפשר שכוונתו בזה כמ"ש פרק כיסוי הדם גבי תכלת דומה לים והים לרקיע ועיין בחדושונו שם". וגם ב"בן יהוידע" כתב שיש ענינים דוקא בצבעים אלו שרומזים על דברים גדולים. וז"ל של "בן יהוידע": "ז"ל כיוונו בזה שיהיה ההידור הזה במקדש מצד ראיית העיניים, לתקן מה שסימא את עינו של עולם" וכו'. ולפי זה אי אפשר להביא לכאורה ראייה מהורדוס דר"ק.

אולם באופן שאין המבוא חלוק כלל מגוף ביהכ"נ, אלא ש"מ אין מתפללים בשטחו, יש לעיין דאולי קדושת ביהכ"נ מתפשטת על כל שטחו וגם חלק זה מתקדש. ואכן יעויין בתשו' המהר"ט (ח"ב י"ד סי' ד') שכתב שאם יש מקום הפתוח לבית הכנסת ואין ביניהם צוה"פ וכדו', קדושת ביהכ"נ חלה גם עליו, ואפי' אם מיידיים אותו מעיקרא לתשמישי חולין אין זה מועיל ושום תנאי לא מועיל לזה.

ולכאור' יש להוכיח מתשו' הרמב"ם (סי' ס"ח במהדו' מכ"י) דלא ס"ל כן, שהוא כתב שם וז"ל: ומה שראינו בפוסטאט שאומרים קניות כל שבעת הימים לפני האבלים בביהכ"נ, דנו אותם בזה לכך זכות ואמרנו, שמא זה המקום אשר יקראוהו כותל האבלים לזה נבנה ואינו בית כנסת גמור אלא בניינו על תנאי, אבל אם נבנה להיות בית הכנסת גמור אסור לומר בו קינה על מת, אלא אם יהא הספד של רבים, ע"כ. הרי דשפיר יתכן לעשות תנאי לחלק מביהכ"נ.

אולם מהגרמ"מ לובין שליט"א שמעתי דאין זו ראייה מוכרחת, דאולי אותו כותל אבלים היה מסויים בפ"ע עם צוה"פ וכדו', והניח דין זה בצ"ע.

עוד יש להוסיף בזה דהנה האחרונים דנו בהבנת תשו' זו של הרמב"ם האם כוונתו שהתנו שאתו מקום לא יהיה כלל מכלל ביהכ"נ, או דהתנו שיהיה מותר לקונן שם כעין תנאי הנזכר בגמ' להתיר כמה דברים בעודו בקדושתו. (דעת ה'נר מצרים' בהל' ביהכ"נ, דכוונת הרמב"ם דהתנו שלא יהיה קדוש כלל, וכ"כ בס' קרית תנה דוד. אולם בתשו' 'זוהא ליהודה' יו"ד ל"א, נחלק דעתו שכוונת הרמב"ם לתנאי רגיל, ולעולם גם אותו מקום קדוש בקדושת ביהכ"נ. ושורש הפלוגתא הוא, האם מהני תנאי כה"ג להתיר זה בעודו בישובו, דאם מועיל כזה תנאי אין שום סיבה לומר שמתנים שלא יהיה קדוש כלל, ואם לא בהכרח דכוונתו שמתנים שלא יהיה קדוש כלל) ומעתה, להסבירים דכוונת הרמב"ם לתנאי רגיל יתכן שיש לחלק [בנדון הנ"ל] אם שייך לחלק מקום לשניים בלא צורת הפתח] בין תנאי רגיל שאינו מפקיע לגמרי דין ביהכ"נ לתנאי שלא יהיה המקום קדוש כלל, וזה תלוי בגדר דין תנאי ואכמ"ל.

והנה נחלקו הפוסקים בדין מקום האגף לעניין תפילה, שהב"י (סי' נ"ה) הביא מרבינו ירוחם שמקום האגף לענין תפילה כלחוץ וראייתו מדברי הרמב"ם שכתב כן לגבי איסור הוצאת הפסח מן הבית, והקשה הב"י דהא בפסחים פ"ה: מבואר דמקום האגף בשערי העזרה כלפנים ורק אגף דשער נקנור לא נתקדש מפני המצורעים שיוכלו לעמוד שם. ומ"מ בשו"ע קבע הלכה כמותו. אבל המג"א הביא מספר התניא שפסק דמקום האגף כלפנים וכדעת הב"י, ודעתו להלכה כמותו, והובא במ"ב. ובישוב דעת רבינו ירוחם כתב בחי' הגהות שם

קוראים כותבים

בשם מהר"ח ובביאור הגר"א וגליון החת"ס שם, דס"ל לרבינו ירוחם דהיא הנותנת, דאם מקום האגף מכלל שטח הפנימי לא היה שייך להתנות לחלקו ממנו שהוא לא יתקדש, ובהכרח דמקום האגף כלחוץ ורק שאת שאר שערים חוץ משער נקנור החליטו בכל זאת לקדש.

ומעתה נמצא דנחלקו הראשונים בשאלתנו אם מהני תנאי לחלוק את אותה הרשות, שלדעת התניא והב"י שפסק המג"א כמותם מהני כזה תנאי ולדעת הרמב"ם ורבינו ירוחם שפסק השו"ע כמותם לא מהני כזה תנאי.

ואם כנים הדברים הרי נמצאת לנו סתירה בשיטת הרמב"ם, שמתשובתו לגבי כותל האבלים הוכחנו לעיל דמהני תנאי לחלק מן הרשות, ומשיטתו בדין האגף מוכח דלא מהני תנאי לחלק מן הרשות. ובהכרח לומר כאחת הדחיות שכתבנו לעיל. ואולי יש לדחות דאפי' להשיטות שסוברים לגבי מקום האגף דביהמ"ק שלא מהני תנאי, אי"ז אלא לגבי ביהמ"ק דקידושו צריך מחיצות, וכשמוציאים את המקום הסמוך למחיצות מכלל הקידוש נמצא שאין היקף המחיצות שלם וא"א לקדש כלל, דגם הפתח הוא מכלל המחיצות. ויעוי' במקדש דוד קדשים סי' א' סק"ג שנסתפק אם בתחילת הקידוש צריך היקף שלם או דסגי ברוב מחיצות. וצ"ע בזה. ועכ"פ הא מיהת מוכח להתניא והמג"א דתנאי מהני לחלק מן הרשות.

שוב ראיתי בתשו' מנחת יצחק (ח"ז סי' ח') ובשבט הלוי (ח"ה סו"ס כ"א) שכתבו בנדון בניית עז"נ בחלל ביהכ"נ, אשר יש שפקפקו דיש בזה איסור הורדה מקדושה, דאף דמעיין הדין הדבר מותר אך ליתר שאת יוכלו ז' טובי העיר להפקיע קדושת חלק זה שבביהכ"נ (ועצה זו כתב גם המהרש"ג ח"א סי' נ"ח) ומבואר דפשיטא להו שאפשר לקבוע שיהא חלק מחלל ביהכ"נ קדוש וחלקו לא. וכן מבואר בתשו' דברי מלכאל ח"ה סי' י"ח. וצ"ע בכל זה.

והנה כל זה אמור לגבי עצם התנאי על חלקו של הביהכ"נ שלא תהיה בו קדושה, אולם הלא עוד זאת מבואר במהר"ט שם והביאו המשנ"ב (שם) דאפי' מקום החלוק מגוף ביהכ"נ, אם הוא במערב כנגד ארון הקודש ראוי להחמיר שלא לנהוג בו קלות ראש דאיכא בזה זילותא, וא"כ קלות ראש ממש ודאי שאסור לנהוג שם [כשאכן מכון מקום זה מול ארה"ק], וכל הנידון הוא לגבי שיחה בעלמא וכדו'.

עוד זאת לא נתבאר מכל הנ"ל לעניינו, באופן שלא נעשה תנאי מפורש על מקום זה אם חלה בו קדושה או לא, וצ"ע.

(מתוך ספר 'חנוכת הבית' על הלכות ביהכ"נ, הנמצא בשלבי עריכה)

הש"ץ כמה גדול הצורך בשימת לב איפה הוא נמצא ומה קורה סביבו, וכמבואר בזוה"ק שהשח בביהכ"נ ה"ז כופר באלקי ישראל, והוא כנ"ל וכ"ה במשנ"ב ריש סימן מ"ו וז"ל קודם בואו לביהכ"נ בעוד שהוא עדין בחצר ביהכ"נ יאמר 'בבית אלקים נהלך ברגש' וירתע עצמו בהכנסו לביהכ"נ מרוב פחדו וכו'. ע"ש. **הכלל העולה מכל' הוא גודל החיוב בשימת לב למה שהוא מתפלל ובמקום שהוא מתפלל.**

וראיתי בספר מצות הבטחון לגאון רבי שמואל הומינר בעמ"ס עבד המלך שכתב **שהיושב בביהכ"נ באימה וביראה ולא ישוח דברים בטלים מקיים שתי מצות עשה של 'ומקדשי תיראו' שנכפל בתורה פעמיים בפר' קדושים ובפר' בהר**, ועיין בפתיחה לח"ח עשין ז' ובבאמ"ח דדעתו כשיטת היראים דמצות עשה ד'מקדשי תיראו' קאי גם על מקדש מעט. וה' יזכנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות אמן. א.י.י. קולדצקי ב"ב

סיפור השבוע

טובה, החליטו כולם כאחד להתחזק לכה"פ 30 יום שלא לשוחח בעת התפילה וקריאת התורה וגם לא בין גברא לגברא ולהתחזק ככל האפשר בקדושת ביהכ"נ.

ההמשך פשוט לא יאמן! למחרת פקחה האשה את עיניה, כעבור עוד יום התחילה להניע מעט את איבריה, יד ימין מעט, רגל ימין מעט. אחר כך התחילה להפנות עיניים אל הדובר אליה.

כעבור שבוע קבע הרופא כי הנשימה תקינה ואפשר להסיר את מכונת ההנשמה. ככל שעברו הימים ראו חסדי ה' נגלים ורחמים גדולים.

הרופא באמת התפעל מהשינוי וההתקדמות, אבל הצד השמאלי של הגוף עדיין משותק לגמרי, היא אינה מזויה אפילו אצבע קטנה. הרופא אומר שאולי עם תרגילי פיזיותרפיה קשים ומפרכים תבוא ישועה, וגם זה לא בטוח.

אנו שכבר ראינו חסדי ה' עין בעין, ידענו כי לא ביד הרופא מונח רפואתה, והמשכנו לקוות לה' בידיעה שה' שיטה' הרפואות שלנו מועילה למעלה מדרך הטבע.

ביום ה' פרשת בא - 27 יום לאחר הקבלה הטובה, אנו מקבלים טלפון מהרופא שהיא התחילה להניע יד שמאל. כעבור 3 ימים - ביום ה-30 לקבלה, כבר קבלנו הודעה שהיא יכולה לעזוב את בית החולים...

מה אומר ומה אדבר! לולא ראיתי לא האמנתי!

רבותי, אני אומר לכם, אל תהיו שוטים, ישועות ורפואות נשפכים בזכות הזהירות בקדושת בית המדרש, קבלו על עצמכם לקדש שם-שמים את כבוד בית הכנסת והתפילה, ומעין הישועות יתחיל לפכות גם אצלכם, כי מכבדי אכבד. נ.ב.ש.

ביד רועדת אני לוקח את העט והדף, להעלות על הכתב את המופת הגלוי של כמעט תחיית המתים, אשר עיני ראו ולא זו.

היה זה בפרשת ויגש תשע"ט כשצלצל אצלי הטלפון, ועל הקו היה קרוב משפחתי שספר לי בבהלה כי אביו חזר מתפילת שחרית והתפלל לראות כי אימו עדיין במיטה בזמן שהיא כבר תמיד ערה. כמה פעמים ניסה להעיר אותה אבל אין קול ואין עונה, כמובן מיד הזעיקו את כוחות ההצלה שחיוו את דעתם שזעזע אותנו, כי לפי השערותם לקחה באמצע הלילה באירוע מוחי קשה.

הבלבול והפחד היה נורא נוראות, שהרי אם כבר עברו כמה שעות מאז עברה את האירוע, הנזק העצום למוח יכול להיות בלתי הפיך, והיה חשש רציני למוות מוחי ה". לא היה הרבה זמן למחשבות, במהירות הבהילו אותה לבית חולים ועברה סידרת בדיקות, והרופאים אישרו את השערת אנשי ההצלה, כי אכן מדובר באירוע מוחי קשה.

לאחר שעברה את הבדיקות על המוח, בישרו הרופאים כי הצליחו להוציא קריש דם מהמוח, אבל אינם יודעים אם אי פעם תתעורר מהתרדמת... העובדה שזה קרה באמצע הלילה ואף אחד לא שם לב, אכן יכול להשאיר את המוח במצב קשה. המצב הלך והידרדר, לאחר כמה שעות התחילו קשיי נשימה, והיה צריך לחבר מכונת הנשמה.

כמובן שמצב כזה של אשה השוכבת מונשמת בתרדמה, אינו מרגין. יום ועוד יום עובר, ילדיה אחיה ואחיותיה באים לבקר, מנסים לדבר אליה ואין שום תגובה. פחדים נוראים.

ביום ראשון פרשת ויחי התאסף מנין מבני המשפחה מדוכאים ומוטרדים במחשבה כיצד עוד ניתן לעזור לה. כשעלה הרעיון לקבל על עצמם קבלה

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

וירא תשפ"ה

להלן הדברים כפי שהובאו בסופו של דבר בספר: "בפירוש תוספות הרא"ש הביא פירוש נפלא: 'תחת העץ, י"א במקום העץ להגן עליהם לעשות להם צל, כי אברהם היה גדול בענקים'. הרי לנו מושג מה במידת הכבוד הגדול והמפלא שנהג אברהם אבינו בבני אדם ומידת הכנסת האורחים שלו. עומד לו אברהם אבינו, מלך העולם כדברי המדרש שהביא רש"י עה"פ [י"ד י"ז] 'עמק המלך', 'שהושושו שם כל האומות והמליכו את אברהם עליהם לנשיא אלקים ולקצין', והוא בעצמו טורח ומשתדל שיהיה להם נוח ונעים, ועומד עליהם לשמש להם כצל. האין זה פלאי פלאים"? (נסיך ממלכת התורה עמ' 331)

ואברהם שב למקומו

מספר רבי שלמה לורינץ (במחיצתם ח"ב עמ' 578): כאשר הוחלט בישיבת מועצת גדולי התורה - בניגוד לדעתם של הגר"מ שך ומרן - לגשת לבחירות לכנסת ברשימה משותפת עם פועלי אגודת ישראל, היה מרן הרב שך שבור ורצון.

באותו זמן ביקרתי אצל מרן הסטיפלר, והוא שאל אותי מה שלום הרב שך. אמרתי לו שהרב שך שבור מאוד ואינו מוצא את מקומו; אכזבתי היא כל כך גדולה, עד שהוא אומר שאין לו כח להמשיך.

מרן שמע בצער את דברי ואמר: "ברצוני שתלך בשליחותי לרב שך ותמסור לו בשמי את הדברים הבאים:

התורה מספרת לנו באריכות כיצד אברהם אבינו האריך להתפלל בניסיון להציל את סדום פרשה שלמה נאמרה על כך בתורה אברהם אבינו התחיל לטעון אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר! אחר כך ארבעים שלושים עשרים אבל לא נמצאו גם עשרה, ומאחר שלא נמצאו, ונגזרה הגזירה, כתוב שם בבראשית (יח, לג): 'ויילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם, ואברהם שב למקומו'. מה מלמדות אותנו המילים 'ואברהם שב למקומו'? מה כתוב כאן? הרי לכאורה אי! כאן שום לימוד!

"הפשט הוא", אמר מרן, "שהתורה באה ללמדנו" - כך תגיד לרב שך - "שכאשר עשו הכל כדי להציל ולא השיגו את המבוקש, צריך לקיים 'ואברהם שב למקומו', צריך לחזור ולהמשיך לפעול במה שחייבים, להמשיך כאילו לא קרה דבר. אי ההצלחה אינה מצדיקה, בשום אופן, שהאדם ישבר ולא יהיה מסוגל להמשיך בעבודתו הקדושה. כך תמסור מילה במילה בשליחותי".

"הוא עשה הכל ולא החסיר מאומה, ולכן צריך גם לקיים 'ואברהם שב למקומו', ולהמשיך להנהיג את כלל ישראל כמו מקודם".

מסרתי את דברי השליחות למרן הרב שך מילה במילה. הרב שך נשם לרווחה ואמר: "תלך, הפעם בשליחותי, ותגיד למרן הסטיפלר שיקבלתי את דבריו הנכונים, ואמשיך, בעזרת השם, בעבודתי למען כלל ישראל".

הסענה של אבימלך

[כ"א, כ"ו] "ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום".

הנה המתבונן בלשון הפסוק מתקשה מהו כל ה'יום' וההמשך שנאמר בפסוק, שהיה אמור להיות כתוב לכאן ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה ותו לא.

ושמעתי ממר"ח הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל שראה בספר עתיק ברוסיה שביאר כך, שעמדו אבימלך ופיכול שר צבאו אחד ע"י השני, ואמר אבימלך לא ידעתי וכו', ופנה לפיכול ואמר לו שגם אתה לא הגדת לי שקרה כזה דבר, וענה ואמר פיכול שגם אני לא שמעתי ע"י בלתי היום, ונפלא. (הרה"ג ר' אברהם קופרמן שליט"א בס' מחזה אברהם)

ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב (יח, ז)

שמעתי מהגאון מאור הגולה ר' יהושע ליב שי' האבד"ק שאמר שלמד זכות על מנהג הקהלות שהיה שם אב"ד שהיה השו"ב נוטל הלשון בשכרו ועלה הרבה מהכשירות יותר מהטריפות, ד"ל דהרבנים הקודמים שם זיכו אותם מיד הקצבים מדין מתנות כהונה בהסכם הכהנים שהיו אז שיאמרו קים לי כהפוסקים דנהגו בזמן הזה גם כן. ומה שלוקחים מטריפות אע"ג דהלכתא כר"ש, מ"מ הא בטריפות שוב לא איכפת לו במה שנוטל מהקצב. אך אף על פי כן בטלוה משום דלא היה קצבה כמה שיטול ועד כמה יתחוך הלשון, דמתנות כהונה הוא רק עד פיקה של גרגרת.

ובזה יישב מאמרם (בבא מציעא פו:) בפרשת וירא על פסוק בן בקר רך וכו' כדי להאכילן שלש לשונות בחדל, דלמה נקט לשונות ולא ריאה דגם מהם עושים מאכלים חשובים וכמאמרם (חולין מט.) ריאה שלה בד' אלא דכוונתו היה דלפי פירוש רוב הפוסקים לא החזיק אותם למלאכים ממש רק לאנשים חשובים וצדיקים ונתן להם חלק ממתנות כהונה אשר זיכה אותה ה' שיהיה כהן. והזין הוא באם הכהן הוא טבח חייב במתנות [ונתן לאנשים צדיקים כמו שאמרו במדרש דנדמו לו לאנשים גדולים ולאנשים מהוגנים], ולכן צוה לשחוט שלשה פרים, דבשלשה הוה כמו טבח לאחרים דודאי לא היה צריך כל כך עבורו שחייב במתנות, והראה להם דלאו מדידה קאכלו.

ובזה ישב גם כן דלמה צוה שלש סאים קמח על שלשה אנשים, מי שמע כזאת? משום דשיעור קמח שלש סאים הוא שבעים ושנים לוגין ונחתום נותן חלה אחד מארבעים ושמונה ועולה לשלש סאין לוג וחצי, וחצי לוג הוא שיעור אכילת אדם כמו שמפורש במשניות עירובין (ראה עירובין כט.), ולשלשה אנשים הוא לוג וחצי וזיכה להם במתנות כהונה - דהיינו חלה, לומר דלאו מדידה קאכלי והוא אינו נותן להם כלום. ועל כן כאשר נטמאה העיסה לא הביא לחם, כי העיקר היה עבור החלה, וחלה שנטמאת שוב לא חזי לאכילה.

[הגאון רבי יוסף אריה פרגר זלה"ה - ס' "מנחת יוסף" (וארשא תרמ"ט - קונט' אחרון, אות יח) - אהל יהושע]

מתפעל ממאמר חז"ל

מרן הגרש"ז ברוידא נודע כמי שעשוי לצאת מכליו מהתפעלות למקרא מאמר חז"ל כלשהו. והיה שכיח למצוא אותו מהרהר בקול שעות ארוכות, אודות מאמר חז"ל מסוים שצד את עיניו, ושבה את ליבו.

דוגמא לכך ניתן לראות בספר "שם דרך" [חלק א' עמ' צ"ז] על הפסוק "והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו" [בראשית י"ח ח'] להשלמת התמונה יש בנותן ענין להקדים במעשה שהיה: בעיצומה של מלאכת העריכה של הספר "שם דרך" על התורה חלק א', נמצא כתוב במחברתו של ראש הישיבה זצ"ל על הפסוק הנ"ל: "עון בפירוש תוספות הרא"ש: 'תחת העץ, י"א במקום העץ להגן עליהם לעשות להם צל, כי אברהם היה גדול בענקים', פלאי פלאים".

התלמיד שעסק בעריכת הכתבים לא ידע לשית עצה בנפשו כיצד להתייחס לקטע הזה, שבסך הכל מובאים בו דברי הרא"ש כלשונם, ללא תוספת חידוש כלשהו, ואין ניתן לשלב אותו - אם בכלל - בספר...

אך רבינו זצ"ל עמד על כך שהדבר יובא בהרחבה בספרו, תוך שהוא מציין כי הדבר הוא הפלא ופלא, ואף התבטא בתמיחה כלפי התלמיד, הכיצד אינו רואה ומבין את המופלאות שבדבריו של התוספות רא"ש.

בצילו של מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל

דין זריזין

וישכם אברהם בבקר. [וירא כב, ג]

וברש"י, וישכם נזדרז למצוה וכדאיתא בפסחים ד, א דמכאן דזריזין מקדימין למצוה.

ושמעתיה לבאר מזקיני מרן הגר"ד, דהנה מצאנו ב' דינים, א' זריזים מקדמים למצוה, וב' שהייה מצוה לא משהינן, וחילוקו דשהייה מצוה הוה במקום דהמצוה הוא בלא זמן קיום, וע"כ מיד שמתחילה זמן המצוה הרי [מסברא] אסור להשהות המצוה ובעי מיד לקיימה [ובהרשב"א ביצה ח, ב בענין עשה דוחה ל"ת מבואר שהוא חומר בעצם קיום העשה, דכתב דמש"כ לא חשיב אפשר לקיימם שניהם אף באופן שאפשר לעשות קיום העשה אח"כ, משום הדין דשהייה מצוה וכלשונו אין מעבירין על המצוה, דהוא חומר בדין העשה, וממילא בדין כח הדחי' דצריך שיעשה עתה המצוה ודוחה ל"ת]. [ואף אין זה כחומר של מצוה עוברת דהא עדיין יכול לקיים המצוה, הרי דאסור להשהות], וכגון לענין יבום דאיתא ביבמות (לט, א) דאין ממתינין לגדול האחים עד שיבוא ממדינת הים משום דשהייה מצוה לא משהינן, והיינו דקיום מצוה יבום אינו עם זמן מסוים, אלא דכל רגע ורגע אחר שנפלה ליבום בעי לקיים המצוה ואסור להשהות. וכן מצאנו לענין גירות דאיתא ביבמות (מז, ב) דבקיבל עליו מצות מלך אותו מיד, והוא משום דמצות המילה דמחויב מיד ואסור להשהות. משא"כ דינא דזריזין מקדימין למצוות הוה במצוה עם זמן קיום, וכגון במילה במנה וכדאיתא בפסחים (ד, א) שזמן קיום מצוותה הוא יום השמיני, הרי הכא לא שייך ענין דשהייה דהרי קיום המצוה תלוי בזמן של כל יום השמיני, ומ"מ איכא דין דזריזין מקדימין למצוות דהוא ענין להזדרז לעשיית המצוה.

אולם לפי"ז יל"ע דהכא בעקידה לא ה' עם זמן קיום אלא דנתחייב מיד במעשה העקידה בהשכמתו, וא"כ לכאורה שייכא לדין דשהייה מצוה ולא רק לענין דזריזין מקדימין וצ"ב. ואפשר דכיון דלילה לאו זמן הליכה הוא וכדמבאר דלכן לא הלך בלילה, א"כ ענין דמעשה השכמה תלוי רק עם ענין דין דזריזין מקדימין למצוות.

אך הנה יש לדון בענין דין תדיר ושאינו תדיר דתדיר קודם, דלכאורה במקום דהתדיר הזה הוה בלא זמן וחל עלה רק דין דזריזין מקדימין, והשאינו תדיר הוה בלא זמן וחל עלה דין דשהייה מצוה, דהדין נותן שהמצוה שאינו תדיר קודמת דאיכא עלי' חומר דין דלא משהינן, דמסתבר דחומר דשהייה מצוה עדיפא מקיום דין קדימה ותדיר. ונפק"מ בדבר זה השאלה שה' עם הגאון ר' שלמה היימן שהוזמן לפדיון הבן בלילה, וה' שם נידון דתפילת ערבית דתדיר קודמת לפדיון הבן שאינו תדיר. וטען הגר"ש דענין הפדיון שהוא חוב, הרי דלא שייך לאחר תשלום חוב מפני קיום מצוה אחרת, ומרן הגר"ח הסכים לטענתו. ולדברנו י"ל דפדיון הבן קודמת משום דחל עלה חומר דין דשהייה מצוה, ומשא"כ תפילה הוה עם זמן דעדיין הכלל זמנו הוא ואינו אלא להקדים משום דין זריזין, וא"כ חומר דשהייה הוא מדין קדימה דתדיר. אמנם י"ל דמדיון קדימה דתדיר מעמיד ע"כ זמן בעשית המצוה דתדיר קודם, וע"כ בהעשייה עכשיו של התדיר לא מחשבי מעשה שהייה של המצוה של האינו תדיר, כיון דאיכא עתה עלה דין בעשיה דהגברא דהתדיר קודם, [וחלוק ממצוה עוברת]. (הגר"ח"ש ליבוביץ זצ"ל בס' המאור שבתורה בראשית עמ' קצו)

עמד בנסיון

פעם אחת ביום טוב של ראש השנה זכיתי ללוות מו"ר הגאון רבי ברוך בער משיבה הביתה פתאום פתח ואמר אוי יש לנו להתבונן באברהם אבינו שלשה ימים רצופים השתדל השטן לבלבל את אברהם אבינו ובכל זאת עמד בנסיון. (מאמר מרדכי ח"א עמ' קלט)

הכנסת אורחים במשנתו

לכבוד אורח ב"שטיקל תורה" חדש

כל מושגיו היו רק סביב תורה, כאשר חפץ להעניק כבוד למישהו היה מכבדו בשטיקל תורה. כאשר הגיע אורח היה פשוט בעיניו שלבד מהכנסת אורחים גשמית הגונה, יש לכבדו ולומר בשיעור חידוש מיוחד עבורו. וסיפר רבי מרדכי וויליגר שבהתאם למנהגו זה אמר לו רבינו כאשר הגיע להתארך אצלו: "אומר בשיעור איזה דבר חידוש לכבודך".

ואכן כך היה אלא שבאמצע הדברים חזר בו ואמר: "כנראה מה שרציתי לומר אינו הפשט האמיתי. ולכבוד האורח אומר דבר ששמעתי מהגאון דבריסק הגר"ז". (ספורו של הגר"ד (ארם, ארטסקורל) עמ' 77).

פעם הגיע לישיבה מאמריקה אחד מהתורמים הגדולים של הבנין החדש בקמניץ. רבינו שמח לקראתו מאד וחפץ לכבדו והודיע שלכבודו הוא אומר שיעור. ואמר שיעור עמוק בדברי הר"ן (נדרים מ:) בסוגיא דרבו זוחלין על הנוטפים בשעה שהאורח עצמו לא היה בר הכי בהבנת הסוגיא.

(מפי רבי אברהם רובין בשם אביו רבי דוד יצחק רובין)

הגר"ר בנימין זאב יעקבזון אב"ד מחזיקי הדת בקופנהגן כותב בזכרונותיו שכאשר הגיע לקמניץ ביקש ממנו רבינו סליחה שלא יכול לקיים את מנהגו ולהרצות דברים "חדשים" לכבודו כי היה אז חלש ולא היה בכוחותיו. (זכרונות עמ' 113)

וכאשר גאו רגשותיו עת חזר משהותו הממושכת באמריקה לבניו אהוביו בני הישיבה, תיכף עם בואו לתחנת הרכבת בבריסק, עמד והשמיע בפניהם שיעור. משם פנה לביתו של הגר"ז לברך ולהתברך ב"שלוש עלים" וכאשר הגר"ז היה עסוק בקריאת שמע עמד ומסר שיעור נוסף. וכשהגיע לקמניץ תיכף כשנכנס להיכל הישיבה מסר שיעור נוסף. בזה נתן בטיי רגשותיו שגאו עם שובו להיכלו.

כשרבינו שהה באמריקה היה מתארח אצל המכניס אורחים המפורסם הרה"ג רבי יעקב יוסף הרמן. בתו הרבנית רוחמה שיינ מספרת: "כשבקרנו בקמניץ קידם רבינו את פנינו בחמימות רבה. כשבאנו לביתו חזר שוב ושוב: "עכשיו באמצעות ילדיו של רבי יעקב יוסף אוכל לגמול לרבי יעקב יוסף לפחות על חלק קטן מההכנסת אורחים שנהג כלפיו. ואכן בני ביתו הכינו לכבודנו סעודת מלכים. כאשר רבינו נוטל את בננו ישראל מאיר לידו ומקפיד שיגמור את ארוחתו. כמו כן רבינו דיבר זמן רב בלימוד עם בעלי רבי נח במשך הסעודה. (הכל לאדון הכל עמ' 234. – כ"ז מהספר הרב הדומה למלאך)

הכנסת אורחים של מרן הגר"ב מקמניץ זצ"ל

בראשית המלחמה העולמית הראשונה גלה מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ מקמניץ זצ"ל עם ישיבתו למינסק העיר מינסק היתה אז סמוכה לחזית ושרר שם מחסור גדול בדירות ובאין ברירה שכר רבי ברוך בער זצ"ל דירה סמוך למטה הצבאי פעם הלך רבי ברוך בער עם אחד מתלמידיו להתפלל מעריב אצל רבו מרן הגר"ח זצ"ל ששהה גם הוא במינסק צריכים היו לחצות את הכביש שמחמת המצב הצבאי ותנועת הצבא היה גדוש כלי רכב רבי ברוך בער פחד לעבור את הכביש הצפוף מכוניות וחיכה זמן רב עד שהכביש התפנה לחייל שעמד על המשמר ליד המטה היה נראה הדבר ששני אנשים עומדים ליד הכביש זמן רב ומחכים חשוד במקצת והוא דרש מהתלמיד בן לויתו של רבי ברוך בער בחור צעיר שיציג לפניו את הפספורט שלו ואת התעודה הצבאית לצעיר לא היה תעודה צבאית הובילו החייל למשטרה ושם נתנוהו במאסר על ידי מתן שוחד הצליחו לשחררו אבל הפספורט שלו נשאר במשטרה מאחר שלא היה לו פספורט החליט הבחור ללון בבית הכנסת כי מפאת המצב הצבאי

הימצאו של אדם חסר פספורט בבית מגורים כרוך בסכנה לבעל הדירה ברם רבי ברוך בער על אף הסכנה לקח את הבחור ללון בביתו ומפעם לפעם היה מרים ידו לשמים ומודה על שזכה במצוה רבה שכזו מעולם לא שמח שמחה רבה כפי ששמח אז הוא שידל את הבחור באומרו תרגיש עצמך כאן כמו בביתך ועל בני ביתו פקד לקרבו ולהחשיבו אף הוא כבן בית הבחור שהה בביתו של רבי ברוך בער כארבע החמשה שבועות כל עוד שלא נמצא מוצא למצבו.

לבסוף גזר מרן הגר"ח זצ"ל על חייט אחד שהיה תופר חליפות בשביל ראש המשטרה שיעשה את כל המאמצים כדי להוציא מהמשטרה את הפספורט הלך החייט והבטיח לראש המשטרה שיתפור לו חליפה יוצאת מן הכלל ושבתימורתה ימציא לו את הפספורט של הבחור נעתר לו ראש המשטרה והחזיר את הפספורט ואף רשם את הבחור במשטרה אז יכול היה כבר הבחור לעזוב את ביתו של רבי ברוך בער.

ובצאתו ליווהו רבי ברוך בער יחד עם בני ביתו ונפרדו ממנו בחביבות ולבביות יתירות (ר' ברוך בר עמו' צ"ה)

כניסת שבת ב"ב 4:18

ציאת שבת ב"ב 5:18

פרשת וירא

גיליון 125

שנה ג'

תשפ"ה

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת וירא

המעלה שאדם יעשה בעצמו את המצות ובפרט בהכנסת אורחים

"ויאמר מהרי שלש סאים קמח סולת לנשי ועשי עוגות" (יח, ו)
וצריך ביאור לשם מה היה צריך אברהם לפרט ולומר לשרה "לנשי" ועשי עוגות, וכי שרה צריכה שילמדוה כיצד אופים עוגה?
מבאר ה"אלשיך" שאברהם ביקש להדגיש לשרה שתעשה בעצמה את כל הפעולות של הכנת המאכל לאורחים, מהחל ועד כלה, ולא תמסור את המצוה להגר או שאר עבדים ושפחות. לכן הדגיש לנשי בעצמן ואפי בעצמן - עוגות, דמיונה בו יותר מבשלוחו.
[ה"שפתי חיים" (מידות עמ' שיז) כותב שבמצות הכנסת אורחים, הטיח את עצמו אינה רק מצד מעלת מצוה בו יותר מבשלוחו, אלא הוא חלק מהסבר פנים יפות, שמראה בזה כבוד לאורח].
עוד ביאר האלשיך ע"פ חז"ל שפסח היה (רש"י) לכן אמר לה ללש ומיד לאפות, כדי שהעיסה לא תחמיץ.

איננו יודעים כמה גזירות מתבטלות בזכות הצדיקים

"ויאמר לא אשחית בעבור העשרה" (יח, לב)
רואים מכאן את כוחם הגדול של הצדיקים, שבצדקתם מצילים את חיייהם של עושי רשעה שכבר נגזרה עליהם גזירת כליה.
ובגמרא בסנהדרין (צטא, א) אמרו ש"מגלי פנים בתורה" הם האומרים 'מאי אהנו לך רבנן לדידהו קרו לדידהו שנו'. ופרש"י שכופרים במה שכתוב בתורה גבי סדום 'ונשאתי לכל המקום בעבורם'.
אמר הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל: נתאר לעצמינו מה היה אילו אכן נמצא צדיקים בסדום. העיר לא היתה נהפכת, והחיים היו נמשכים במסלולם הרגיל. בודאי אף אחד מאנשי סדום לא היה מעלה בדעתו שהוא חייב את חייו לצדיקי המקום... [ואדרבה, היו ממשיכים לקרוא להם 'בטלנים' וכו']. וכאז כן עתה, איש אינו יודע כמה גזירות מתבטלות בזכות הצדיקים בכל דור ודור.
גם בעת ניצחון במלחמה - המשיך הגה"צ הנ"ל - עלינו לשנן לעצמינו כי הניצחון הושג משום 'ונשאתי לכל המקום בעבורם'. לזכור תמיד את גודל התרומה שתורמים הצדיקים ולומדי התורה.

האדם צריך להשתדל אך איננו 'קבלן' הצלחות

"וילך ה' כאשר כילה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו"
סיפר הרב שלמה לורנץ ז"ל (בספרו "מילואי שלמה"): בבואי באחת הפעמים למרן ה"קהילות יעקב", הוא שאל אותי לשלומי של מרן הגרא"מ שך, ועניתי לו כי הוא שבור מאוד וכלשונו: אינני מוצא את מקומי. היה זה אחרי שהוא השקיע כוחות בלי סוף במועצת"ת שלא ילכו ברשימה אחת עם פא"י, אחרי שנציגיה נכשלו והסכימו לשרות לאומי, אבל במועצת"ת לא קיבלו את עמדתו.
פנה אלי מרן בעל ה"קהילות יעקב" ואמר לי, ברצוני שתהיה שליח אליו וכה תאמר לו בשמי (נדמה לי שזה היה בשבוע של פרשת וירא): אברהם אבינו פועל בכל כוחותיו להציל את סדום, הוא מתחנן אל הקב"ה, אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר, אח"כ הוא מבקש 'אולי יחסרון חמשה', 'אולי ימצאון שם עשרים', 'אולי ימצאון שם עשרה', ואברהם אבינו לא מצליח, כי במציאות לא היו שם אפילו עשרה.
הפרשה מסתיימת בפסוק: "וילך ה' כאשר כילה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו". ויש לדייק מה רוצה התורה ללמד אותנו במילים "ואברהם שב למקומו"?
אלא - סיים בעל ה"קהילות יעקב" - יש כאן לימוד יסודי

עניני חינוך - 'אין למדין' (בעניני חינוך) מלפני מתן תורה

סיפר הגאון רבי אברהם פרבשטיין זצ"ל ראש ישיבת חברון: הגיע אלי מכתב מהחזון איש בו הוא מבקש שיקבלו לישיבת חברון בחור מסוים. והנה הגיע הבחור, חזונו לא היתה של בן ישיבה - סנדלים בלי גרביים וללא חליפה, ונתברר לי שקופה של שרצים מאחוריו. הרהרתי כיצד אקבלו לישיבה.

נסעתי לחזו"א ושאלתיו איך אוכל לקבלו, הרי מצינו בתורה "גרש את האמה הזאת ואת בנה" והוא כדי שיצחק לא יקבל השפעה רעה מישמעאל, ובמקרה שלנו אמנם הוא יושפע לטובה מהישיבה אבל גם אחרים יכולים לקבל ממנו השפעה לא טובה? והשיב לי החזון איש "אין למדין מלפני מתן תורה" (מעשה איש ח"א עמ' עד).

ושמא הכוונה שישמעאל בן השפחה לא היה ישראל ולכן לגבי יצחק יש לשלחו, אבל בישראל אין דוחין נפש מפני נפש, וסמך לדבר שיצחק ורבקה גידלו את עשיו בביתם והיינו משום דעשיו ישראל מומר היה. [כמובן שאין להסיק מכך הנהגה לכולם, וכל מקרה לגופו אך יש כאן הדרכה כללית לעשות כל שאפשר לגדל ולהשפיע בבית].

וגדול, שכאשר עושים את כל ההשתדלויות כפי שעשה אברהם אבינו ולא מצליחים - אין להישבר מכך, ויש להמשיך במשימה, כמו שנאמר "ואברהם שב למקומו", ממשיכים במה שצריכים לעשות, וזה שלא הצליח - אין זה ענינו, כי הוא יצא ידי חובתו.

לכן, תגיד להגרא"מ שך: הוא עשה מה שהוא היה חייב לעשות, חוסר ההצלחה אינו ענינו, עליו לשוב למקומו ולהנהיג הלאה את כלל ישראל. הלכתי ומסרתי את כל הנ"ל למרן הגרא"מ שך, וביקשני למסור למרן הקה"י שהוא קיבל את דבריו. ע"כ.

היכן ה'גרים' שאברהם ושרה גיירו

אומרים בשם הגאון רבי משה סולובייצק זצ"ל: בחז"ל נאמר שאברהם מגייר את האנשים ושרה את הנשים. ולא מצאנו היכן הם כל אותם גרים. אלא מוכח שהעשייה היא החשובה, לא התוצאות. האדם חייב למלא חובתו ואף לעמוד עליה גם אם אין תוצאות.

גם מעשים גרועים שהבן יעשה עדיין אביו יאהב אותו

"ויקח לחם וחמת מים... וישלחה" (כא, יד)

וכתב רש"י לפי שהיה אברהם שונא את ישמעאל על שיצא לתרבות רעה, לכן שלחו רק בלחם ומים.

והנה לאחר מכן מצווה הקב"ה "קח נא את בנך את יחידך" - "אשר אהבת" ועדיין לא היה ברור לאברהם לאיזה בן שהרי 'שניהם אני אוהב' ולכן פירט לו "את יצחק" (רש"י שם). מבואר שאוהב את יצחק וישמעאל בשווה. ותמוה, הרי קודם לכן נאמר שהוא שונא?

ונראה שאהבת אב לבנו כה עמוקה ושורשית, שגם מעשים גרועים שהבן יעשה והאב יכעס עליו וישנא את מעשיו והתנהגותו, אבל זה לא יערער את האהבה הטבעית שנטועה עמוק באב. וזה שאנו מבקשים מהקב"ה "כרחם אב על בנים..." אהבה שאינה תלויה במעשיו...

מצות חינוך

"וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה... כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט"
מצות חינוך א. בתלמוד תורה ב. בכל המצוות ג. בבתו ד. כשהקטן לא יכול לקיים בשלימות
ה. תענית שעות ו. ברהמ"ז ז. אבילות ח. צדקה ט. לאחר י"ג

מה המקור למצות חינוך בכל המצוות

מצות חינוך לבנים למצוות לא נזכר בתורה, רק עשה ד' ולמדתם אותם את בניכם" ללמדו תורה.

בגמ' בנזיר דף כ"ט, א' אמרו שהאב חייב לחנך בנו במצוות, וכתב הח"י אדם כלל א', א' שחיוב חינוך הוא מ"ע מדברי קבלה מדכתיב במשלי (כ"ב, ו') "חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה".
המשך חכמה כתב שמקור מצות חינוך במצוות עשה מאברהם אבינו שצוה בניו בקטנם על המצוות, והפסוק מדברי קבלה "חנוך לנער על פי דרכו" מחזק ומבאר את עיקר הלימוד מאברהם.

והנה תוספות בפסחים בסוגיא אם שה לבית אבות דאורייתא או דרבנן כתבו שאע"פ שאסור להאכיל פסח שלא למנויו ואסור לספות לקטן בידים, כהא גוונא דאיכא חינוך מצוה שרי [ועפ"י ד כתב המנ"ח מצוה קט"ו שקטן המביא קרבן אביו חייב לחנכו בסמיכה על הקרבן, אע"ג דלקטן אין מצות סמיכה (מנחות צג, א) מ"מ אביו חייב לחנכו אע"ג דהסומך במקום שפטור מסמיכה עובר איסור עבודה בקדשים].
ותמה המנ"ח במצוה ה' דמצות חינוך דרבנן היא, ואיך שרינן איסור דאורייתא כדי לקיים מצוה דרבנן? ולדברי המשך חכמה א"ש דשורש מצות חינוך מה"ת, וחכמים קבעו את גדרי החיוב.

אם יש חובת חינוך להנך את בתו

בחובת מצות חינוך בתו קטנה יש ראשונים הסוברים שנחלקו בזה רבי יוחנן וריש לקיש בנזיר כ"ט, א. ולדעת הרמב"ן במלחמות יומא פב, א והר"ן שם לכו"ע אין חיוב חינוך לבת, ואילו לדעת התו"ו והתוס' רא"ש שם חוץ מנזירות יש חיוב לחנך את בתו. להלכה נקט המג"א באו"ח סימן שמ"ג, א' ובמשנ"ב שם שאף את בתו חייב לחנך במצוות.
המשך חכמה כתב שלדבריו שילפינן חיוב זה מאברהם משמע שאף את בנותיו מצווה לחנכם, שהכתוב אמר גם "בניו" וגם "ביתו".

אם חיוב חינוך הוא רק כשהקטן יכול לעשות את כל המצוה

בגמ' בערכין (ב, ב) איתא שקטן היודע להתעטף חייב בציצית וכשיוודע לנענע חייב בלולב, א"כ מוכח שחיוב חינוך אינו אלא משעה שהקטן יכול לקיים את המצוה בשלמותה, ציצית כשיוודע להתעטף ולולב כשיוודע לנענע. ותמוה דמבואר ביומא פב, א שמחנכין הקטנים להתענות ביוהכ"פ לשעות אע"פ שלא מקיימים המצוה בשלמותה?
ה"רבינו מנוח" על הרמב"ם בהלכות שביית עשור (פ"ב ה"י) מיישב שבמצות חינוך נאמרו שני הלכות האחת היא חובה על האב להרגיל את בניו ללכת בדרך הישר כדי שיהא רגיל בו בזקנותו, כדכתיב "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו". חובה זו היא גם כאשר אינה מתקיימת המצוה בשלמות.

והשניה חז"ל חייבו את הקטנים לעשות ולקיים את המצוות כמו הגדולים, וחובה זו שמוטלת על הבנים חובה עליהם לעשותה כתיקונה בשלמות.

לפ"ז יש לדון בענין חינוך למצוות ברכת המזון בקטנים שאוכלים פת פחות מכזית או שאוכלים שיעור כזית אך אינם אוכלים כזית בכדי אכילת פרס אם מן הראוי שלא לחנכם לברך ברהמ"ז, משום שבאופן זה גם גדול אינו מחוייב.

הגר"ח קניבסקי זצוק"ל השיב שכל דבר שגדול אינו חייב בו ל"ש מצות חינוך. (ע"ע ב"שמירת שבת כהלכתה" פרק ל"ב ס"ק ס' לענין ברכת אכילת מצה לקטן שלא אוכל כזית בכדאכ"פ).

אם יש מצות חינוך לאחר י"ג

כתיב "ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימנהר לעשות אותו", ופרש"י "הנער" זה ישמעאל לחנכו במצוות. צ"ע וכי יש מצות חינוך גם לאחר שהקטן הגדיל ונעשה בן י"ג? [ובספר משחת שמן ח"ב סי'

ט"ז הוכיח מכך שיש חיוב חינוך בגדול וכ"כ האילת השחר]

הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בחיבורו על "מסכת תפילין" (סימן ד' עמ' לא) כתב שאע"פ שמצות חינוך על האב אינה נוהגת בבן גדול כמבואר בנזיר כ"ט, מ"מ בדברים שאין הבן יכול לעשות בעצמו כגון לקנות טלית ותפילין שאין בידו לקנותם ביום שהגדיל מיד, בזה גם בגדול יש מצות חינוך על אביו.

וכן מצינו בקידושין כ"ט, א שהאב חייב להשיא אשה לבנו, מוכח ששייך מצוות הבן על האב בגדלותו.

בספר "צינים לתורה" להגר"י עגיל כלל י"ב כתב בנידון קטן שהגדיל בימי הספירה שממשיך לספור בברכה, דבכה"ג נמשך חיוב חינוך גם בגדלות (לצד שלא יכול להכנס ולהתחייב כגדול).

חינוך למצות צדקה

כתבו הפוסקים שאין חובת חינוך לצדקה. ה"חכם צבי" (נדפס בתחילת שו"ת היעב"ץ) כתב ב' טעמים לזה, א' לא תיקנו חינוך בדבר שלא מצוי שהקטן יקיים, ומאחר שלא מצוי שיש לקטן כסף אין בזה חינוך. ב' חינוך שייך במצוה שאם לא יקיימנה עכשיו לא יוכל לקיימה לכשיגדל, אבל צדקה שיכול ליתן את אותו כסף גופא כשיגדל, א"כ אדרבה עדיף שיקיימה כמי שמצווה.

חינוך לאבילות

הט"ז ביו"ד (ש"מ ס"ק טו) כתב בשם הדרישה שקטן שהגיע לחינוך צריך לנהוג כל דיני אבילות. **והש"ן** (נקוה"כ) חולק וסובר שדוקא בקריעה חייב מפני עגמת נפש, והוכיח כן ממה שנחלקו הראשונים בנעשה גדול באמצע ז' ימי אבילות.
ה"כתב סופר" (יו"ד קע"ב) ביאר את דעת הש"ך שאין חיוב חינוך בדבר שאינו ודאי שיהיה בגדלותו.

חינוך למסירות והקרבה

במדרש תנחומא נאמר שאברהם אבינו קודם הליכתו לעקידה אמר מה אעשה. אם אגלה לשרה, נשים דעתן קלה עליהן בדבר קטן כ"ש בדבר גדול כזה כעקידת בנה. ואם לא אגלה לה, בעת שלא תראה את יצחק תהרוג את עצמה.

עשה סעודה ובתוך המאכל והמשתה אמר לה: את יודעת כשאני הייתי בן ג' שנים הכרתי את בוראי, והנער הזה גדול ולא נחנך. יש מקום אחד רחוק מעט שמחנכין את הנערים אקחנו ואחנכנו שם. אמרה לו לך לשלום, מיד "וישכם אברהם בבוקר" בהשכמה קודם שתקום שרה שלא תחזור בה מדיבורה ע"כ המדרש.

וצריך ביאור, וכי יצחק בן ל"ז שנה עדיין לא התחנך, שיש לומר עליו 'שעדיין לא נחנך' ועוד, וכי בביתו של אברהם אבינו עמוד החסד שקיים את כה"ת כולה לא יכל להתחנך?

ובדרך דרוש י"ל שכוונת אברהם אבינו היה לומר לה אני הכרתי את בוראי בגיל שלש במסירות נפש נגד אבי תרח וכל העולם מסביב שעבדו עבודה זרה. ובני יצחק עדיין לא נחנך למסירות נפש לעבודת ה'.
גם אנו יכולים לחנך את בנינו למסירות והקרבה לחיים של תורה - בעיקר על ידי דוגמא אישית.

מעלת האדם - חינוך בניו

מרון הרב שך זצ"ל עמד בשיחותיו על כך שהקב"ה לא שיבח את אברהם אבינו על עמידתו האיתנה בנסיונות הגדולים בהם עמד, אלא בכך שיצוה את בניו וביתו ללכת בדרך ה' ולעשות צדקה ומשפט, דמעלת האדם היא בחינוך שמנחיל לבניו אחריו.

הדרך לזכות לכך היא כמש"כ בפרשת "נצבים" "ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך", **שעד כמה שהבחייה של האב בחיים תהיה בשמחה ועונג רוחני, באותה מידה היא תשפיע על זרעו אחריו.**

פלפולא דאורייתא

שיעורו של הגאון רבי רפאל סויד שליט"א

ראש כולל שערי רעה

פרשת וירא תשפ"ה

גיליון מס' 51

האם ניתן לכפות ביצוע תוכנית פינני בינוי [ב]

ד'. טענה נוספת שכתבו המתירים, היא מחמת דינא דמלכותא דינא. אולם בנידון דידן ישנם את כל החסרונות שנאמרו בדין זה, דמיירי בארץ ישראל, שלדעת הר"ן בנדרים [כח,א] לא אמרי' דינא דמלכותא דינא, מכיון שארץ ישראל שייכת לכל יהודי, בשונה מכל מדינות העולם, שהארץ היא בבעלות המלך. ועוד שבשלטון של פורקי עול, לא שייך דינא דמלכותא דינא. ועוד שהוא דבר שאינו נוגע למלכות אלא הסדר חברתי בלבד, בין שכנים שאינו מסתדרים זה עם זה, ובהא לא שייך לומר דינא דמלכותא דינא, אלא שהגר"ש זעפרני שליט"א טען שמקרה זה עדיפא, מכיוון שחוק זה הוא לטובת התושבים, ולא בא להגבילם, ובהא אמרי' דינא דמלכותא דינא, והביא כן מהחת"ס [ח"מ סי' מ"ד], וכך פסקו הגרי"ש אלישיב זצ"ל [פסקי דין רבניים ח"א עמ' רפה], ובשו"ת יחיה דעת [ח"ה סי' סג].

ו'. ובגיליון מס' 9 כתבנו לתמוה על פסק הגרי"ש אלישיב זצ"ל שיש לומר אדעתא דהכי נשתתפו אף בדברים שלא היו בעולם בזמן תחילת השותפות, אבל כרגע הם הפכו למנהג מדינה, דהלא מנהג מדינה אינו מחייב מצד עצמו, שהלא אף קודם המנהג היה אפשר לסכם כמו המנהג, ואף לאחר המנהג אפשר לסכם דלא כהמנהג, ולא גרע ממנהג על מה שכתוב בתורה שבדבר שבממון תנאו קיים, וא"כ המנהג רק בא לייצר דין במצב של סתמא, שאז הטענה היא מדוע לא אמרת שאתה שונה מהמנהג, אולם בדבר שהתחדש לאחר שנים רבות, איך אפשר לבוא בטענה מדוע לא אמר שאינו מוכן שיעשו פינני בינוי, והלא הוא אינו נביא ולא בן נביא, ואיך יעלה על דעתו מה יהיו החוקים בעתיד. והיו שרצו לומר שמכיוון וישנו חוק בתים משותפים, א"כ השותפות היא על דעת החוק, אולם צ"ב איך אפשר לומר כך, שהלא במציאות הרבה סעיפים מחוק בתים משותפים אינם מיושמים במגור החרדי, וכגון שלפי החוק דמי ועד הבית אמורים להיות משולמים לפי גודל הדירה, ובמחזורתו לא נהוג כך, וכן במקרים נוספים, וא"כ החוק אינו מחייב מצד עצמו, אלא מצד מה שהפך למנהג, וא"כ כל כמה שלא ידע בתחילת השותפות אין לבוא אליו בטענה, ועוד שבמציאות דבר זה למרות שהוא צובר תאוצה רבה, עדיין לא הפך למנהג, וניתן לראות בניינים רבים בני למעלה מחמישים שנה, [שהם הבניינים המורשים להשתתף בתוכנית], כך שאי אפשר לומר שזה דבר המוכן מאליו בכל מקרה שכזה.

ז'. הגרמ"מ שפרן שליט"א הביא ראיה לדבריו שניתן לכפות על המיעוט את התוכנית, מדברי הרמ"א [ח"מ סי' קעו סעיף י'] שאם יש שותפים שקבעו לאכול יחד, ויש שותף שאוכל יותר מידי, ניתן לסלק מהשותפות, וחז"ל שבכוח הרוב לסלק מהשותפות מי שמפריע להם בדרכם. אולם הדברים לכאורה אינם דומים כלל, דהתם אותו שותף

בגיליון מס' 9 ביארנו את מחלוקת גדולי דיני זמננו שליט"א האם בכוח הרוב לכפות את המיעוט לבצע תוכנית פינני בינוי, וכעת נתמקד בטעמי המתירים לכפות, ונדון בהם לאחר המחילה, כדרכה של תורה. א'. ראשית נציין את שמות הדיינים החולקים, הדיינים המתירים לכפות על המיעוט הם הגרמ"מ שפרן, הגר"ש זעפרני, והגר"א וייס שליט"א, מאידך גיסא, דעת הגר"ש רוזנברג, הגר"י סילמן, הגר"י מרמרוש, הגר"ג נוסבוים, הגר"צ ברוורמן שליט"א שאין בכוח הרוב לכפות את המיעוט.

ב'. ישנה טענה שמכיוון שאר"י נמצאת על קו השבר הסורי - אפריקאי, מה שאומר שחלילה במקרה של רעידת אדמה, תהיה סכנה גדולה רח"ל, על כן מחויבים כולם להתגונן מפני סכנה זו, אולם ראשית בוודאי שלא זו כוונת המחוקק, שהלא קו השבר הנז' עובר בעיקר בצפון, ורוב הפינני בינוי מתרחש במרכז, מחמת הכדאיות הכלכלית, וא"כ מוכח מתוכו שטענה זו היא כסות עיניים למטרה האמיתית, שהיא לעשות רווח לקבלנים והיוזמים, ועוד שכידוע אין חוששים לפקוח נפש שאינו לפנינו [עי' שו"ת נודע ביהודה תניינא יו"ד סי' ר"י, ובחז"א אהלות סי' כ"ב], ואם הדבר היה מוגדר כפקיח נפש ממש, א"כ היה חובה על כולם לעשות כן אף במקום שאין אפשרות להרוויח מזה כסף, ועובדה היא שהמדינה לא עושה כן אפילו במבנים ציבוריים, ועוד שמחמת ההפסד הכלכלי אם תקרה רעידת אדמה ח"ו, הלא אין בכך הפסד כלכלי, כי הקרקע רק מתייקרת, ואדרכה אפשר שבעתיד יציעו הטבות גדולות יותר¹.

ג'. אחת מטענות הגרמ"מ שפרן שליט"א להתיר לכפות את המיעוט, היא משום מנהג מדינה ב"גברא" כלומר שאדם שמתנהג בצורה שאינה סבירה, בכוח הרוב לכפותו, לנהוג בשכל הישר, אולם לענ"ד הדברים צ"ע, שהלא בד"כ המתנגדים הם אנשים מבוגרים או מוגבלים גופנית, שהמעבר קשה להם מאוד, או אנשים שהרחיבו את הדירה בצורה לא חוקית, ולא יקבלו על ההרחבה הבלתי חוקית פיצוי, ועל כן הם פועלים בהיגיון רב מאוד, נוכח מקומות מסוימים זו פעולה מאוד הגיונית לבנות בצורה בלתי חוקית, כידוע, ואף השכנים שהם הרוב, לו הם היו במצבם, היו נוהגים כמותם.

ד'. טענה שיש לה משקל מבחינה ציבורית, אבל לענ"ד אין לה משקל בדיני חו"מ, שמחמת מצוקת הדיוור החריפה בציבור החרדי, על כן חייבים שיהיו יותר דירות זמינות לבנייה, וא"כ זו ג"כ טובת הכלל, ובירושלים ישנו שיקול נוסף, שבמידה ורק הציבור החילוני יבצע תהליכים של התחדשות עירונית, ואילו הציבור החרדי לא יהיה בתמונה, בתוך מספר שנים, יהיה רוב חילוני מובהק בירושלים.

¹ יותר נמוכים, וממילא התוכנית תוכל לרוץ ביותר בניינים, ואז הדיירים ירדפו אחרי היוזמים ולא להיפך כפי שקורה היום, ואז יקבלו פחות הטבות.

¹ יש הטוענים להיפך, שבעתיד הדיירים יקבלו פחות הטבות, מכיוון שהחוק משתנה בעניין, ובעבר היה דרוש שמונים אחוזים התומכים בתוכנית, ולפני כשנתיים ירדו לשישים ושישה אחוזים, וא"כ אפשר שבעתיד ירדו למספרים

פועל שלא כהוגן, ועל כן מותר להם לסלק מי שלוקח יותר מחלקו, משא"כ הכא, דזכותו המלאה לשמור על בעלותו בנכס הפרטי שלו, ובדרך כלל אין המדובר על הפסד לשכנים אלא מניעת רווח, ואינו מחויב לדאוג לרווחים של שאר השכנים.

ד'. והנה אף בחוקי הערכאות אין אפשרות משפטית להוציא אדם מביתו בעל כורחו, אלא שפוסקים עליו פיצויי נזיקין על כך שגורם נזק לכל השכנים, ובדרך כלל השכנים חותמים לזם ייפוי כוח כדי שיתבע את הדיירים הסרבנים בבית המשפט, וא"כ עוברים באיסור ערכאות בעצמם, ולא רק בלפנ"ע, מכיוון שמבחינה משפטית הדבר נחשב שהשכנים הם התובעים ולא הזים, וחשוב לציין שהדבר אינו דומה למה שמקובל כשפותחים חשבון בנק שחותמים על סעיף שבכל דין ודברים עם הבנק, הדיון יהיה בבית משפט ולא בבית דין, דהתם האדם יכול לומר שבמידה והוא יתבע, הוא ירצה ללכת לבי"ד, אלא שהבנק יסרב, ובמידה והבנק יתבע אותו, ג"כ הוא ירצה ללכת לבי"ד אלא שהבנק יסרב, אולם הכא כל השכנים שומרי תומ"צ המעוניינים לדון בבי"ד, אלא שהזים הוא זה שלוקח את הדין לבית משפט, ואין לכך היתר.

ה'. והנה יש הטוענים לחשוב שהרוב המענייני בתוכנית יכול להתקדם בתהליך, ובמידה והשכן בסרבן יתבע אותם, מדין הלך אחר הנתבע הם ילכו לבי"ד שידוע שפוסק שבכוח הרוב לכפות את המיעוט, וכך יצליחו להוביל תכנית זו, אולם מבחינה הלכתית הפרוצדורה היא להיפך, שאי אפשר להתקדם בתוכנית לולא שבי"ד יכפה על המיעוט להתפנות, וא"כ אדרבה, הדייר הסרבן הוא הנתבע שפועל לכא"ר שלא עפ"י דין, וכך אמר הגרמ"מ שפרן שליט"א.

ו'. וחשוב להבהיר, שאף לדעת הגרמ"מ שפרן שהשכנים נחשבים כשותפים כשגרים בבניין משותף, ולא כשכנים בלשון חז"ל, אולם אין הכוונה אלא ברכוש המשותף כמו חדר מדרגות וחצר, אולם בדירה הפרטית שלו זו בעלותו הפרטית לכו"ע, אלא שלדעת הגרמ"מ הדירה משועבדת לשאר השותפים, כדי לקיים את השותפות, וכמו שאם צריך לתקן דבר מסוים בבניין, ואין אפשרות לתקן דבר זה מבלי להיכנס לדירת אחד השכנים, שבוודאי אינו יכול להתנגד, כיוון שהוא מחויב להמשיך קיום השותפות בבניין. אולם כמשנ"ת הדברים אינם דומים, והוא משועבד רק להמשך קיום הבניין, ולא להשבתו.

ז". ואין לומר שיבואו רוב השכנים ויאמרו לדייר הסרבן אנו לא נפנה אותך מביתך, אבל נפרק את החדר מדרגות, ותישאר בביתך ללא יכולת לצאת. משום שכל כמה שלא יכולים לפרק את ביתו, הרי שלא יכולים לעשות פינוי בינוי, ושוב לא יכולים לפרק את חדר המדרגות, וד"פ.

ח". וישנו נידון נוסף, לפי השיטות שבכוח הרוב לכפות את המיעוט, האם ניתן להתנגד בטענת שהתוכנית תפגע בגודל סוכתו כפי שהייתה בבניין הישן, וחשוב להבהיר שנושא זה הוא מהווה מצוקה גדולה כיום בציבור שומרי המצוות, מכיוון שהבנייה הולכת ונהיית צפופה, וכן בונים יותר קומות, ובסוכה צריך שיהיה חלל עד כיפת השמים, וככל שיש יותר קומות הדבר הולך ונעשה מורכב, וראשית נדון האם בהרחבת בנייה רגילה, יכול שכן שהיה עושה את סוכתו מיד שנה בחצר במקום של ההרחבה, למנוע מכל השכנים את ההרחבה בטענת חזקת תשמישין, ונראה פשוט שאינו יכול, משום שחזקת תשמישין אינה גזירת הכתוב, אלא דין מחילה, ועל כן בוודאי שהשכנים לא ימחלו על זכות הרחבת דירתם - דבר ששווה הון עתק - כדי שלשכן יהיה סוכה, נאמנם כל זה בשכן שכנה מעצמו בחצרו, ולא בשכן שקנה דירה מהקבלן עם סוכה, שאז זה חלק מדידתו, וכן אין טענת חזקת תשמישין, כל כמה שדבר זה לא היה אמור להפריע להם בינתיים, ועל כן לא מחו בו, ומעתה לעניין פינוי בינוי, לפי השיטות שבכוח הרוב לכפות את המיעוט, יש לדיין לשקול את מכלול השיקולים של טובת הדיירים, ואם בסך הכל מדובר בדבר הוגן, אפשר שטענת סוכה לבדה אין בה כדי למנוע את התוכנית, וכך שמעתי מהגר"א וייס שליט"א.

ט". סיבה נוספת למנוע את התוכנית היא, שמלבד פינוי בינוי יש תכנית התחדשות עירונית שנקראת תמ"א 38 שבה לא הורסים את הבניין, אלא רק מחזקים את היסודות, ובונים עוד כמה קומות, ותוכנית זו היא יותר מהירה, וממילא יכולים המיעוט לומר לרוב, אם

דאגתכם מפני רעידת אדמה, ישנו פתרון פשוט יותר, אלא שאתם והיזמים תרוויחו פחות.

י". ויש שהביאו ראיה כנגד הדעה שניתן לכפות את המיעוט, מדברי הגמ' בב"ב [ז,א] על שני אחים שירשו בית ועליה, והבית החל לשקוע, וכתוב שאם הבית התחתון הוא בגובה למעלה מ' טפחים, אין העליון מחויב לתת לתחתון לשפץ את הדירה, למרות שישלם לו שכירות, מכיוון שזו טרחה מבחינתו לעבור דירה, וחז"י שאפילו במקרה קיצוני שכזה, שהוא חמור בהרבה מהמצב כיום בענין רעידת אדמה, אי אפשר לכפות. אולם יש לדון ולחלק, שהגמ' מדברת על מקרה שזה טובה לאדם אחד, ואילו במקרה דידן זו טובה לכולם, אלא שיש לדון ולומר שגם במקרה של הגמ' מסתבר שאף דירתו של העליון יכולה להינזק בעתיד הנראה לעין. עוד יש לדון לדחות את הראיה מגמ', דהתם ליכא רוב, אלא רק שני שותפין, ואפשר שאם היה מדובר בג' שותפין, והרוב היו מעוניינים, היו יכולים לכפות על המיעוט.

יא". הרוצה לעיין בנושא זה בהרחבה, יראה בקובץ אוצר המשפט [חלק א עמ' תה - תלה], במאמריהם של הגר"י סילמן הגר"י פרבשטיין, והגר"א דרבמרדכי שליט"א, ובספר מפנס בית הדין מהגר"צ ברוורמן ראב"ד ביתר עילית חלק ב' העוסק כולו בהתחדשות עירונית, ובספר פינוי בינוי בהלכה, מאת ידידי הרה"ג עובדיה זכאי שליט"א שהקיף את הנושא בצורה נפלאה, עם כלל השיטות והצדדים.

תמונת מצב בענין פיקוח נפש עומדת על אפיקי אלא

בציאות הריאות לעין

הרה"ג רבי בן ציון וולמרק שליט"א

"בררתי עם מדען פיזיקה ואמר שאדם יכול לראות לאופק ישר כחמשה קילומטר

ולראות פסגת הר מספיק גבוה, למרחק 160 קילומטר.

אז כיוון שרועה בדרך כלל בהרים, והצאן הוא בגודל מסוים, ואין הטענה על חיידקים. הרב צריך לדעת שכל היצורים יש גם בגודל הולך וקטן עד מאוד.

לכן יש בהרבה פירות תולעים קטנות מאוד וכן בדגים, ויש כנימות בירקות, ויש זכוכונים מעופפים חלקם שיגדלו וחלקם שגודלן ישאר קטנטן.

וכל אלו יש שאפשר לראות בהתרחקות קלה, וגודלן כנגיעת עיפרון בדרך.

ויש קטנים יותר שאין עין רגילה רואה, אבל צורתם וברירתם כשאר שרצי הארץ והעוף.

ולמשל כרדית האבק. יצור כנימתי בגודל חצי מילימטר, עף ברוח עם האבק, גדל בלחות חמה, כלומר המיוזון מפרץ במאות אלפים מהם. אין מצב לא לנשום אותם בלי מסכה רפואית (לא רק במיטה)".

הרה"ג רבי יואל שילה שליט"א

"יש חילוק בין שני נושאים שערכבת ביניהם:

ישנם דברים התלויים במציאות, וישנם דברים התלויים ביחס האדם אליהם, אם זה דם או צבע, האם הסכין חותכת מחמת החוד או בגזירה - זו מציאות, שניתן לברר באמצעי בירור מדויקים.

אם אותיות סת"ם נוגעות או שבורות, אם רחישת הרחש ניכרת, אם רואים את הבהמות כאחת, אם האתרוג הדור - תלוי במה שהאדם מסוגל לראות, כל אחד לפי ראייתו".

הבהרה

מטרת עלון זה היא לעורר את לב המעיין, ולא לפסוק הלכה, כמו"כ כמובן שאין במסגרת מצומצמת זו כדי להקיף את כל הנושא שעליו נכתב העלון, והדברים בבחינת תן לחכם ויחכם עוד, ובמקום שאמרו לקצר א"א להאריך.

לע"כ כתוז מלרה בת סלחה ע"ה

לתגובות והערות ולהצטרפות לקבלת העלון במייל

zx0527103930@gmail.com או בטלפון 0556770051

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון או בטל' 0733718752

וכן ניתן להוריד את העלונים בעמודות קול הלשון

השיעור מתקיים מדי ליל שבת בשעה 22:00 עד 22:30 בבית

דבנסת חניכי הישיבות רח' בירנבוים 12 בני ברק

עמק השבוע

גליון לו

פרשת וירא תשפ"ה ודומים שאהריה

עיונים וביאורים במהות הימים בשבוע הבא
מאת הר"ג ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גינת ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעינת ראובן

י"ז מרחשון יום מיוחד לירידת גשמים

הבריאה. (דתחילת הבריאה היתה בכ"ה אלול, דאדם הראשון נברא בא' תשרי, ויום כ"ו הוא בכ"א תשרי דהיינו הו"ה, וראיתי הדגשה זו בראשונים, דעי' ברבנו בחיי על במדבר פי"ד פ"ט דאיתא וז"ל והרמב"ן ז"ל פירש סר צלם מעליהם, שהוסר הצל מעל ראשם, ממה שידוע כי בליל החותם הגדול של הושענא רבה, הוא יום עשרים ושש לבריאת העולם, לא ימצא צל לראש מי שעתידי למות באותה שנה, וזה כאילו אמר כבר נגזרה עליהם. עכ"ל. ועי' ברבנו בחיי בספר כד הקמח ערך ערבה דאיתא וז"ל ויום שביעי של ערבה זה הוא יום כ"א לתשרי כמספר שם י"ז שבו נחתם העולם לשש קצוות והוא יום כ"ו לבריאת עולם שנברא בכ"ה באלול ונקרא היום הזה יום החותם הגדול כנגד השם הגדול שבו נברא העולם ולכן נקרא הושענא רבה. עכ"ל.) וי"ז מרחשון הוא יום כ"ו אחרי הו"ה (דמכ"ב תשרי עד ל' תשרי יש ט' ימים ועוד י"ז ימים מחשון הוא כ"ו ימים), וא"כ י"ל דמאיזה סיבה דהביאה ראשונה היא כ"ו ימים מתחילת הבריאה (מסתמא זה שייך להא דכ"ו הוא כמנין הו"ה וכדמבאר בדברי רבנו בחיי הנ"ל) הוא הדין דהביאה שניה הוא בי"ז מרחשון, אחרי עוד כ"ו ימים. וא"ש למאד.

עיין במתני' במס' תענית פ"א מ"ד דאיתא הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתענין שלש תעניות. ועי' במאירי למסכת נדרים דף סב ע"ב דאיתא וז"ל ולענין פסק כתבנו במסכת תענית כרבי מאיר וכמו שאמרו שם שאם הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים מתחילין יחידים להתענות ויש פוסקים כרבי יוסי ולענין נדר מיהא רוב פוסקים כתבוהו כן אלא

הסוגיא חכמי ישראל סוברים דהמבול התחיל בי"ז מרחשון, ולכאורה י"ל דזה מראה די"ז מרחשון הוא יום מיוחד לירידת גשמים, וזה מתאים עם הנתבאר דיום י"ז מרחשון לחוד הוא יום רביעה לפי כל התנאים.

(הנה בסוגיא בתענית הנ"ל נחלקו התנאים איזה "רביעה" היא בי"ז מרחשון, דלר' מאיר הוא רביעה שלישית, ולר' יהודה הוא רביעה שניה, ולר' יוסי הוא רביעה ראשונה. ולהנתבאר נמצא שנחלקו אי המבול התחיל ביום רביעה ראשונה, שניה או שלישית. וצ"ע מהו ביאור מחלוקתם בזה. וצ"ע.)

ועיין בליקוטי הש"ס במסכת תענית דאיתא וז"ל ענין רביעה ראשונה שהוא י"ז במרחשון כי ארז"ל אין האשה מתעברת מביאה ראשונה והנה ביאה ראשונה שהי' לישראל עם רחל וכו' מבריאת העולם הי' ביום שמיני עצרת בסוד משיב הרוח ומוריד הגשם וזה הי' ע"י חבטת ההושענא בהושענא רבה כי ערבה גי' זרע ואינה מתעברת מביאה ראשונה עד שבעה עשר במרחשון שהיא הביאה שנייה ואז יבא המטר בביאה הב' ואח"כ בט"ו בשבט יורדת הרביעה הג' ועולה אש התהום ומחניט האילנות וע"כ הוא ר"ה לאילנות. עכ"ל. הרי שוב משמע די"ז מרחשון הוא יום מיוחד לענין גשמים.

והנה י"ע למה הוי התאריך די"ז מרחשון מיוחד לירידת גשמים, דאה"נ חזינו מהתנאים ומהמבול ומהליקוטי הש"ס דיום י"ז מרחשון הוא יום מיוחד לירידת גשמים, אבל הא גופא צ"ב, למה הוי יום י"ז מרחשון מיוחד לירידת גשמים.

ולפי הנתבאר בליקוטי הש"ס יש להסביר, דהנה הו"ה הוא יום כ"ו מתחילת

עיין במס' תענית דף ו ע"א דאיתא דתניא איזו היא רביעה ראשונה הבכירה בשלשה במרחשון בינונית בשבעה בו אפילה בשבעה עשר בו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בשבעה ובשבעה עשר ובעשרים ושלשה רבי יוסי אומר בשבעה עשר ובעשרים ושלשה ובראש חדש כסליו. הרי דהיום היחיד שהוא "רביעה" לפי כל התנאים הוא יום י"ז במרחשון.

ועיין בפ' נח דכתיב "בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו". ועי' במס' ר"ה דף יא ע"ב דאיתא דתניא בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש רבי יהושע אומר אותו היום שבעה עשר באייר היה יום שמזל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהן שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם רבי אליעזר אומר אותו היום שבעה עשר במרחשון היה יום שמזל כימה עולה ביום ומעינות מתגברים ומתוך ששינו מעשיהם שינה הקדוש ברוך הוא עליהם מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים והביא מבול לעולם בשלמא לרבי יהושע היינו דכתיב שני אלא לרבי אליעזר מאי שני שני לדין בשלמא לרבי יהושע היינו דשינה אלא לרבי אליעזר מאי שינה כדבר חסדא דאמר רב חסדא ברותחין קלקלו וברותחין נידונו ברותחין קלקלו בעבירה וברותחין נידונו כתיב הכא וישכו המים וכתיב התם וחמת המלך שככה תנו רבנן חכמי ישראל מוזין למבול כרבי אליעזר ולתקופה כרבי יהושע חכמי אומות העולם מוזין אף למבול כרבי יהושע. הרי למסקנת

שלענין תענית יחידים פסקו כלם להיות יחידים מתענים משבעה עשר במרחשון ואילך ואיני יודע מה הביאם לכך ומתוך כך נראה לי לפסוק כרבי מאיר אף לענין נדרים כסתם משנה שבתעניות. עכ"ל. ולהנ"ל אפשר דמה שהביאם לכך היינו משום שקיבלו שי"ז חשון הוא יום מיוחד לירידת גשמים. וצע"ע בזה.

[עיי' בספר השל"ה הק' ספר שמות פרשת שקלים (ג) דאיתא וז"ל איתא במדרש (תנחומא נח י"א) מזמן המבול ואילך כשהגיע י"ז חשון ירד גשם מ' יום, וכשתנה תורה שעמד משה מ' יום בהר נתבטלו אלה, על כן נקרא ירח בול, נשאר מן מבול בהסתלק "מ". עכ"ל. אולם עיי' בספר פרי צדיק פרשת

בראשית אות ט"ו דאיתא וז"ל איתא (תנחומא נח) אתה מוצא מן אותה שעה עד שבנה שלמה בית המקדש מ' יום היו עושין גשמים בכל שנה לשום המבול וכשבנה שלמה בית המקדש ביקש רחמים עליהם ופסקו מן העולם כו', שנאמר בירח בול כו'. עכ"ל. וצע"ע בזה.]

האם י"ז מרחשון הוא "יום הגשמים"

הנה עע"ש במס' תענית דף ו' דמבואר לפי גירסא דילן דקיי"ל כר' יוסי דהג' רביעות הן בי"ז חשון ובכ"ג בו ובראש חדש כסליו, ולפ"ז י"ז חשון אינו רק מיוחד לגשמים בעלמא, אלא הוא מיוחד לתחילת הגשמים. (ועי' בירושלמי במס' קדושין דאיתא ובקידוש השם כתיב מתחלת הקציר עד נתך מים עליהם, מלמד שהיו תלוין משישה עשר בניסן עד שבעה עשר במרחשון והיו העוברים והשבים אומרים מה חטאו אלו שנשתנית עליהן מידת הדין, והיו אומרים על שפשטו ידיהן בגרים גרורים.)

חשון ייחוד אחר, שהוא הזמן דרביעה שניה בשנה בכירה. (הנה בסוגיא הנ"ל בתענית איתא דהלכה כרבן גמליאל דמתחילים לשאול ותן טל ומטר לברכה בז' חשון, ואיתא שם דהנפק"מ מרביעה ראשונה היא לשאול, וא"כ בע"כ דרביעה ראשונה היא בז' חשון, אבל איתא שם דפסקין כר' יוסי ולר' יוסי הרביעה ראשונה היא בי"ז חשון ולא בז' חשון, עיי"ש ברש"י ובש"ך ביו"ד סי' ר"כ ס"ק ל"א, והעירו דלהרמב"ם זה לא קשה, דלהרמב"ם הא דר' יוסי הקדים להזכיר י"ז חשון אינו משום דסובר דהרביעה ראשונה היא בי"ז חשון, אלא משום דסובר דבשנה בכירה הרביעה שני' היא בי"ז חשון אבל לעולם י"ל דהרביעה ראשונה היא בז' חשון ולכך מתחילים לשאול בז' חשון.) הנה לפי שיטת הרמב"ם דהג' זמנים שהוזכרו בסוגיא הם ג' זמנים לרביעה שני', לכאז' צ"ב קצת דלמה באמת רק הוזכרו הזמנים להרביעה שני' ולא הוזכר הזמן לרביעה ראשונה. והנה עיי"ש בפהמ"ש החדשים דאיתא וז"ל והמטר אשר ירד לפני שבעה עשר במרחשון אינו אלא ממאורעות זמן האסיף לא משל תחילת החורף. עכ"ל. הרי דהרמב"ם סובר דיש חילוק יסודי בין הרביעה ראשונה להרביעה שני', דדוקא הרביעה השני' נחשב לגשמים מתחילת החורף, ואפשר דלכך לא הוזכר הזמן דרביעה ראשונה, דדוקא הוזכרו הזמנים להגשמים של השנה הבאה. (ואפשר דזהו הביאור בהא דחז"י במשנה שם בפאה ובמס' שביעית פ"ט מ"ו ומ"ז שיש הרבה דברים שתלויים דוקא ברביעה שני' ולא ברביעה ראשונה. עיי'.) הנה לפ"ז נמצא דבין לאידך שיטות ובין להרמב"ם י"ז חשון הוא מיוחד לתחילת הגשמים, דלפי

אידך שיטות הוא מיוחד לתחילת הגשמים משום שהוא זמן רביעה ראשונה, ולהרמב"ם הוא מיוחד לתחילת הגשמים משום דרביעה שנייה הוא תחילת גשמי החורף הבא.]

הנה לפ"ז יש גם עוד ייחוד לי"ז מרחשון, שהוא היום דמתחילים הבני אדם לקבל עיקר ה"תוצאות" מה"דין" שהיה בר"ה ויוהכ"פ והו"ר ושמיני"ע, דבאותם ימים היה איזה גזר דין (ועיקר הגמור דין הוא הגמור דין על המים כדמבואר בדיני הו"ר), ועתה יורד גשם מחמת אותו דין או לא יורד גשם מחמת אותו דין, (ובימי נח מבול בא מחמת הדין כדאיתא בסוגיא במס' ר"ה הנ"ל).

ועיי' במס' תענית דף ז ע"א דאיתא אמר רבי אבהו גדול יום הגשמים מתחיית המתים דאילו תחיית המתים לצדיקים ואילו גשמים בין לצדיקים בין לרשעים ופליגא דרב יוסף דאמר רב יוסף מתוך שהיא שקולה כתחיית המתים קבעוה בתחיית המתים אמר רב יהודה גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה שנאמר יערף כמטר לקחי ואין לקח אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו רבא אמר יותר מיום שניתנה בו תורה שנאמר יערף כמטר לקחי מי נתלה במי הוי אומר קטן נתלה בגדול, ועיי"ש בדף ז ע"ב דאיתא אמר רבי חמא ברבי חנינא גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ שנאמר הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו צדק תפתח ארץ ויפרו ישע וצדקה תצמיח יחד אני ה' בראתיו בראתים לא נאמר אלא בראתיו אמר רב אושעיא גדול יום הגשמים שאפילו ישועה פרה ורבה בו שנאמר תפתח ארץ ויפרו ישע, ועיי"ש בדף ח ע"ב דאיתא ואמר רבי

[עיי' ברמב"ם בהל' מתנ"ע פ"א ה"א דאיתא וז"ל מאימתי מותרין כל אדם בשכחה של זיתים בארץ ישראל אם שכח אותה בראש הזית הרי זה מותר בה מראש חדש כסליו שהוא זמן רביעה שנייה בשנה אפילה. עכ"ל. הרי מבואר דר"ח כסלו הוא זמן רביעה שנייה בשנה אפילה. ועי' במפרשים שביארו שהרמב"ם פירש דאין הג' זמנים הנ"ל הזמנים של הג' רביעות, אלא הם ג' זמנים לרביעה שני' (ובע"כ שלא גרס "איזו היא רביעה ראשונה" בסוגיא שם, אלא מסתמא גרס כגירסת הר"ח שם "מאימתי זמן רביעה"), וכ"ה בפהמ"ש בפרק ח' דמס' פאה וז"ל וזמן רביעה שנייה בארץ הצבי בשנה המבכרת הוא בי"ז במרחשון ובשנה הבינונית בכ"ג במרחשון ובשנה המאוחרת בראש חדש כסליו. עכ"ל. וא"כ גם ראש חודש כסלו נכלל ברביעה שני', וא"ש שהרמב"ם סובר כנ"ל דאין היתר הזיתים עד ר"ח כסלו. (אלא דעדיין צ"ב דלמה אזלינן בתר שנה אפילה ולא שנה בינונית לענין היתר הזיתים. עי' בכס"מ ובעוד מפרשים.) נמצא דלהרמב"ם יש לי"ז

יצחק גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו שנאמר לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך וכו' אמר רבי יוחנן גדול יום הגשמים כיום קבוץ גליות שנאמר שובה ה' את שביתנו כאפיקים בנגב ואין אפיקים אלא מטר שנאמר ויראו אפקי ים ואמר רבי יוחנן גדול יום הגשמים שאפילו גייסות פוסקות בו שנאמר תלמיה רוח נחת גדודיה.

הרי מבואר בגמ' שיש ז' מעלות ל"יום הגשמים", שהוא גדול מתחיית המתים, שהוא גדול מיום שניתנה בו תורה, שהוא כיום שנבראו שמים וארץ, שאפילו ישועה פרה ורבה בו, שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו, שהוא כיום קבוץ גליות, שאפילו גייסות פוסקות בו. [ועי' בספר הליקוטנים בפרשת ויצא פרק ל"ו דאיתא וז"ל ולהיות כל טובתנו תלויה בזה הבירור, כי כשיושלם כל הבירור יבא משיחנו בע"ה, והבירור תלוי במטר, לכן לא נזכר עונש גדול בתורה כמו מניעת המטר, והשכר היותר גדול ונתתי מטר ארצכם, משום שבמטר תלויה ביאת המשיח, וז"ש ז"ל גדול יום הגשמים כיום קבוץ גליות, כי מה שייכות לזה עם זה, אלא קבוץ הגליות עצמן, הוא קבוץ כל הניצוצות הללו שהם שבויים בגלות, ולכן גדול יום הגשמים, כי הוא קבוץ גליות עצמן, וז"ש בגמ' שובה ה' את שביתנו כאפיקים בנגב, שהוא המטר. עכ"ל.]

ולפי הנתבאר נמצא דהני ז' מעלות נאמרו בעיקר על יום י"ז מרחשון, שהוא יום מיוחד לגשמים, ויום זה יותר משאר ימים נקרא יום הגשמים.

(אבל עי' בספר אמרי אמת ימים אחרונים של סוכות דאיתא וז"ל איתא בגמרא גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה וכו' רבא אמר יותר מיום שניתנה בו תורה שנאמר יערף כמטר לקחי מי נתלה במי הוי אומר קטן נתלה בגדול, ואיתא בעבודת ישראל מהמגיד מקאזניץ ז"ל דיום הגשמים הכוונה לשמיני עצרת שמתחילים לומר בו משיב הרוח ומוריד הגשם. עכ"ל. ועע"ש דאיתא וז"ל איתא בגמרא גדול יום הגשמים וכו' יותר מיום שניתנה בו תורה ואיתא דיום הגשמים היינו היום שמתפללים בו על

הגשמים, שמיני עצרת גדול יותר משבועות כדאיתא גדולה שמושה של תורה יותר מלמדה וכו' אשר יצק מים וכו'. עכ"ל. הרי מבואר דשמיני עצרת הוא "יום הגשמים". וצע"ע.)

אבל יש להעיר, דאפשר דלהלכה אין הרביעה ראשונה ב"ז מרחשון. דראינו דבסוגיא במס' תענית הנ"ל שיש ג' שיטות מתי הן הרביעות, ואף שראינו דמבואר מפשטות הסוגיא דקיי"ל כר' יוסי הסובר דרביעה ראשונה הוא ב"ז מרחשון, אבל אפשר דאין זה ההלכה. דעיי"ש דאיתא דהלכה כר"ג הסובר דשואלים בז' מרחשון, ואיתא שם שהנפק"מ דרביעה ראשונה היא לשאול, וא"כ מבואר דקיי"ל דרביעה ראשונה היא בז' מרחשון, וזהו כר' יהודה ודלא כר' יוסי. ועיי"ש ברש"י שבאמת גרס הלכה כר' יהודה. וכיון דקיי"ל להלכה דשואלין בז' מרחשון אפשר דמבואר דקיי"ל כגירסת רש"י ודלא כגירסת דילן.

ועיין בטור ביו"ד סי' ר"כ דאיתא וז"ל האוסר עצמו מדבר עד הגשם אסור עד זמן הגשם וכשיגיע זמן הגשם שהוא בא"ז ז' במרחשון ובגולה ס' יום לתקופה מותר אפי' לא ירדו גשמים ואם אומר עד שירדו גשמים או עד הגשמים אסור עד שתדיר רביעה שנייה שהיא בא"ז י"ז במרחשון ובגולה ע' יום לתקופה. עכ"ל, ועי' בטור בחו"מ סי' רע"ד דאיתא וז"ל לאחר שנקצרה התבואה הולכים בשביל שעל פני השדות עד שבעה עשר במרחשון שהוא זמן רביעה שנייה ומשם ואילך אינו רשאי ליכנס בשדות שדריסת הרגל קשה להן. עכ"ל. הרי דהטור פסק כר' יהודה.

ואף דהשו"ע ביו"ד שם רק הביא דעת הרמב"ם דפסק כר' יוסי, ולא הביא דעת הטור, אבל נראה דהא מיהא דבני אשכנז פוסקים כהטור, דעיי"ש ברמ"א דאיתא וז"ל ובגולה, זמן הגשמים ששים יום אחר התקופה שמתחילין אז השאלה, וזמן רביעה שנייה שבעים יום אחר התקופה. עכ"ל. ודוקא לר' יהודה הוי הרביעה שניה י' ימים אחרי הרביעה הראשונה, ולא לר' יוסי, וא"כ לכאורה חזינן דהרמ"א נקט דקיי"ל כהטור. ואף אם תאמר דזהו סתום ברמ"א כיון שלא כתב להדיא דקיי"ל כר' יהודה, אפ"ה

נראה שלמעשה קיי"ל כר' יהודה, דעיי"ש בש"ך בס"ק ל"א דאיתא וז"ל והמחבר והרב השמיטו דעתם משום שתמה בב"י היאך פסקו כר' יודא לגבי ר' יוסי אבל באמת תמהני על תמיהתו שהרי מבואר בש"ס בנדרים (דף ס"ג ע"א) למאי נ"מ לשאלה ולנדרים ולתענית ובשאלה קי"ל שהוא בשבעה במרחשון וכמ"ש הט"ז בא"ח ריש סי' קי"ז והוא מוסכם מכל הפוסקים וכ"כ רש"י רפ"ק דתענית נראה לר' דה"ג אמר רב חסדא הלכה כרבי יודא דאמר ראשונה בז' במרחשון ואז מתחילין לשאול כדלקמן, וכן מוכח שם בש"ס דאמר רב חסדא הלכה כר"ג דשואלין בז' במרחשון והכי קא פסיק הלכתא בש"ס (שם דף י') ואדרבה על הרמב"ם יש לתמוה שבפ"ב מהל' תפלה פסק דשואלין בז' במרחשון והיינו כר' יודא וכאן פסק דרביעה ראשונה היא ב"ז במרחשון וכן על המחבר אלא שיש ליישב בדוחק וצ"ע, ונ"ל שמטעם זה נהגו לברך בה"ב בשבת ראשון שאחר ר"ח מרחשון שאע"פ שכתב מהר"י בדינין והלכות סי' י"ב שאין להתחיל להתענות בה"ב עד י"ז במרחשון דהוי רביעה ראשונה והכי איתא בספר אבי"ה וכן ראיתי ממנהר"ל ז"ל, והביאו בהגה' מנהגים מ"מ כיון דקיי"ל דרביעה ראשונה היא ז' במרחשון וכמ"ש אם כן יש לברך ברביעה ראשונה ואם כן לעולם אין פוסקין תענית בה"ב קודם ז' במרחשון. עכ"ל.

אולם יש להעיר, דעיי"ש בתענית דף ו' דמבואר דלפי ר' יהודה הרביעה השלישית היא בכ"ג מרחשון, ומבואר שם דהנפק"מ מהרביעה השלישית היא "להתענות". וא"כ לכאורה מבואר דלהטור דמתחילים להתענות בשביל גשמים מכ"ג מרחשון ואילך.

אבל למעשה לכאז"ל זה אינו, דעי' בטור או"ח סי' תקע"ה דאיתא וז"ל סדר תעניות שמתענין בא"י על הגשמים כך היא הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו הגשמים היחידים מתענין וכו' אבל לא שאר העם הגיע ר"ח כסליו ולא ירדו הגשמים ב"ד גזרין שלש תעניות על הציבור ב' וה' וב'. עכ"ל. הרי מאיזה טעם הטור פסק דהתעניות תלויות ב"ז מרחשון ור"ח כסליו ולא בכ"ג מרחשון, וא"כ אפשר דחזינן דלא קיי"ל כר' יהודה. וצע"ע בזה.

החילוק בין י"ז מרחשון לט"ו בשבט לגבי תחנון ותעניות

עושים יום שמחה לכל הציבור כשהשמחה הוא רק על פי הסוד, דהא גם ההסבר הנ"ל ועוד הרבה הסברים להשמחה דט"ו בשבט הם על פי הסוד, ואפ"ה כל הציבור שמוחים בט"ו בשבט וכנ"ל.

הנה אולי י"ל, דאח"כ ביום י"ז מרחשון יבוא המטר, אבל לא דוקא שיבוא מהאי מטר שום גידול (והרי בהדי ימות הגשמים בא עונה שהאילנות נחרבות ונעשים כמתים), אלא בעינן שבט"ו בשבט שהקב"ה יביא איזה כח נוסף (שיעלה אש התהום) שע"ז יבוא חנטת הפירות. ויש לומר דלכן השמחה הוא בט"ו בשבט, ולא ב"ז במרחשון, שרק בט"ו בשבט חזינן שהגשמים שירדו ב"ז במרחשון יביאו לפירות ולא רק לחורבן ומבול (לאפוקי שנת המבול דהגשמים ד"ז מרחשון רק הביאו לחורבן). וצע"ע בזה.

והנה לפי הנתבאר בדברי הליקוטי הש"ס לכאורה יש לנו ביאור בהשמחה דט"ו בשבט, דט"ו בשבט הוא "זמן ביאה" וחיבור בין הקב"ה לארץ, דומיא לשמיני עצרת, ולא הוי שמחה כל כך כשמיני עצרת, דשמיני עצרת הוי כמו שמחת חתונה, השמחה של הביאה ראשונה, אבל הא מיהא הוי שמחה משום דהוי זמן ביאה.

אבל לכאורה קשה, דהא גם י"ז במרחשון הוי זמן ביאה, ולא מצינו שום שמחה ב"ז במרחשון.

(ואין לומר דה"ביאה" ד"ז מרחשון רק שייך בארץ ישראל, ולא בגלות, דהא בפשוטו גם הייחוד דט"ו בשבט רק שייך בארץ ישראל, ולא בגלות, ואפ"ה שמחים בט"ו בשבט גם בגלות. ואין לומר דהשמחה ד"ז במרחשון הוא רק על פי הסוד, ולא

הנה ראינו המבואר בליקוטי הש"ס ד"ז מרחשון וט"ו בשבט נכללו בסדר אחד דגשמים. והנה ט"ו בשבט הוזכר בשו"ע באו"ח בב' מקומות. בס"קל"א ס"ו מבואר דנהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו בשבט, ובס' תקע"ב ס"ג מבואר שיש איזה איסור תענית בט"ו בשבט. והנה בדרך כלל לא אומרים תחנון ויש איסור תענית בימים שהם "ימי שמחה", וא"כ משמע בשו"ע דט"ו בשבט הוא יום שמחה. והמפרשים העירו דצ"ב, למה הוי ט"ו בשבט יום שמחה, הרי בפשוטו הא דאיתא במושנה בריש ראש השנה דט"ו בשבט ראש השנה לאילן הוי דין מדיני תרומות ומעשרות דאין תורמין ומעשרין מפירות שחנטו לפני ט"ו בשבט על פירות שחנטו אחרי ט"ו בשבט, ואין תורמין ומעשרין מפירות שחנטו אחרי ט"ו בשבט על פירות שחנטו לפני ט"ו בשבט, ולמה הוי זה סיבה ליום שמחה.

תענית שני בתרא למי שלא התענה בשני קמא וחמישי

"שני וחמישי", וא"כ מבואר דגם מי שאינו מתענה "שני וחמישי שני" עדיין יכול להתענות מקצת מהתעניות, ושפיר יש להו שם תעניות בה"ב המיוחדות.

ואם כן גם מי שלא התענה או התפלל תפילות מיוחדות בהאי חודש בשני קמא או בחמישי עדיין יש לו לעזור חילו ולהתפלל התפילות המיוחדות בשני בתרא מעומקא דליבא, והקב"ה ישמע שעותינו.

ולהתפלל תפילות מיוחדות בשני בתרא. הנה יש לי רא' ברורה לכאורה דאין התעניות תלויות אהדדי, שהרי כשפסח שני חל בשני בתרא דחודש אייר (כמו שיהא בהמשך השנה הבעל"ט בעז"ה) אז הרבה סוברים שאין מתענים ואין מתפללים תפילות מיוחדות כלל בשני בתרא, ואפילו הכי מתענים ומתפללים בשני קמא ובחמישי (ובמי שבירך לבה"ב רק אומרים

הנה בחודש זה תענית שני בתרא חל ביום י"ז מרחשון. ויל"ע לגבי מי שלא התענה תעניות בה"ב ולא התפלל תפילות בה"ב בשבוע שעבר בשני קמא ובחמישי, האם עדיין יש ענין לו להתענות ולהתפלל תפילות מיוחדות בשני בתרא, או האם תעניות "בה"ב" הן חטיבה אחת, ואם לא התענה והתפלל תפילות מיוחדות בשני וחמישי, תו לית לו ענין מיוחד להתענות

לע"נ שלמה חי דוד יצחק בן אברהם חלואה זצ"ל
ראש ישיבת ישיבה ומתיבתא רבינו חיים ברלין בנו יורק

אותלמופת
עמוד שופר טקסט ליצירה
otl/10-11@gmail.com | 05276-74041

הפצה פרסום ושיווק ספרים
י. בלוי
עד הבית

החלוקה הגדולה של ספרי המנחם
בתי כנסת, בתי מדרש, כוללים וישיבות, ואוצר הספרים
זכאים לקבל ספרים בחינם, וללא עלות משלוח
המלאי מוגבל! הזריז נשכר!

לפרטים ניתן לפנות למוקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33 • bloyseforim@gmail.com
כמו"כ ניתן לרכוש את הספרים בתשלום סמלי

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל
ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)-
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל

רבי אהרן דרייזין שליט"א ממונטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

פרשת וירא

ואקחה פת לחם וסעדו לכם אחר תעברו (יח, ה)¹

פירש"י: אחר תעברו. אחר כך תלכו.

והנה צ"ע בשביל מה צריך לפרט שלאחר אכילתם ילכו. ועוד הרי זה אינו מדרך ארץ לומר לאדם אכול ולך, וודאי אברהם עמוד החסד לא יאמר לאורח כך.²

ונראה לבאר עפ"י מה שכתב הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות אבל (הלכה ו) הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל ולא על גבי מקום גבוה ולא למעלה ממראשותיו אלא מתעטף ויושב למטה ממראשותיו ומבקש עליו רחמים ויוצא.³

וצריך להבין, לשם מה כתב הרמב"ם ויוצא, וכי ישאר שם לנצח, אלא על כרחך שפעמים היציאה מהחולה גם היא מהמצוה. והרמב"ם מגלה שהמבקר, עליו לשים לב ולהרגיש במצבו של החולה, שלפעמים אם מאריך בביקור מקשה עליו, ולכן יקצר בביקור ויתפלל עליו לרפואה שלימה, ויצא.⁴ וזהו שפרש"י אחר כך תלכו, כדי לא להכביד על החולה.

והנה מקור דברי הרמב"ם הוא מהגמרא שבת (יב:) תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב לפניו מפני ששכינה למעלה מראשותיו של חולה שנאמר (תהלים מא, ד) ה' יסעדנו על ערש דוי. אך זה שכתב הרמב"ם ויוצא, לא מובא בגמרא. וצ"ע מקורו.

ועוד יש להעיר דהא הרמב"ם כבר כתב (הלכה ד) ומבקרין הרבה פעמים ביום וכל המוסיף משובח ובלבד שלא יטריחו, ובהלכה ה' כתב ואין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש מפני שהביקור קשה להן, וא"כ צ"ע מהו זה שהוסיף הרמב"ם (הלכה ו) ויוצא.⁵

שוב הראו לי הא דכתב הגאון הרב יעקב חיים סופר בספר זרע חיים על הל' ביקור חולים (סימן ב) שהביא מקור נוסף לדברי הרמב"ם מבריייתא דרבי אליעזר הגדול [שמיוחסת לתנא ר' אליעזר בן הורקניוס] הנקראת בשם אורחות חיים (סימן כא), שכך אמור שם, בני הוי זהיר לבקר את החולה כי המבקר מיקל חוליו וכו', והתפלל עליו וצא ואל תכביד עליו ושיבתך, כי די לו מכוונת חוליו. ולכך כתב הרמב"ם בהלכה ו' שוב ויוצא משום שרצה לכתוב כלשון הבריייתא.

ן הסעודה הזאת היא חשובה יותר כי היא כנגד עשה טוב שהוא בחינת אהבה.

ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו. (יח, ז)

פירש"י: בן בקר רך וטוב. ג' פרים היו כדי להאכילן ג' לשונות בחדל (כ"מ פו:).

החידושי הרי"ם היה מפליג לשבח נדיבותו של אברהם אבינו ע"ה, שכדי שיוכל ליתן לאורחים ג' לשונות בחדל, שחט ג' פרים.⁶ והנה במדרש תנחומא פרשת וירא (סימן ד) ישנה דעה ששחט ד' פרים, להכין ד' לשונות לאורחים. אמר הגה"ח ר' גד'ל אייזנר בשם האמרי אמת, דלכאורה קשה למי הכין את הרביעי, הרי היו רק ג' אורחים. ואמר שהרביעי היה בעבור אברהם אבינו בעצמו, שכאשר בעל הבית אוכל עם האורחים, הם חשים יותר בנוח.

ובזה יש להפליג בזהירותו של אברהם אבינו במצוה זו של הכנסת אורחים שעד כדי כך טרח לשחוט פר רביעי כדי שאורחיו ירגישו בנוח ויאכלו על הצד היותר טוב.

והוסיף ר' גד'ל, שיש לזה רמז במסכת פסחים (סד.) הואיל ואי מיקלעי ליה אורחים חזי ליה, השתא נמי חזי ליה. ולכאורה היו צריכים לומר חזי להו, אלא כאשר נותן בעה"ב לאורחים לאכול, יאכל אף הוא עמהם, ולכן נקט 'חזי ליה'.

וזה פירוש הפסוק במשלי (יג, כה) צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר. הצדיק אוכל אף כשהוא שבע, כדי שהאורח יאכל בנוח, ובטן רשעים תחסר, הרשע כשהוא רעב ימנע מלאכול כדי שהאורח לא יאכל (מסילות גד עמ' קיח).

1. * נערך מחדש עם הוספות.

2. שוב מצאתי שכ"כ להקשות האלשיך הק' בספרו תורת משה ותיירץ שלפעמים אין האורח רוצה לבא משום שהוא נחפז ללכת לדרכו, לכך אמר להם אברהם אבינו שהוא לא יעכב אותם ואחרי הסעודה הם יכולים ללכת לדרכם.

3. הרה"ג ר' מרדכי אליהו סלושץ כתב לי שבספר חוט המשולש החדש (עמוד רמח) הביא שפעם בא הברון רוטשילד מו"ה ר' שמעון וואלף, לבקר את הכתב סופר, והכיר בו שהוא מעונה ביסורים, ולא רצה הברון להתעכב אצל הכת"ס זמן רב, ושאלו הכת"ס מדוע הוא משנה את טעמו לבעט בביקור. והשיב הברון דהנה במסכת בבא מציעא (ל:) ילפינן מצות ביקור חולים מהפסוק (שמות יח, כ) והודעת להם הדרך ילכו בה, ילכו זהו ביקור חולים, והיינו בקר את החולה וצא.

4. ואולי אפ"ל שאין כונת הרמב"ם שיצא אלא כונתו עפ"י מה דאיתא בשלה"ק מסכת פסחים (גר מצוה בעמוד החסד אות נו) ובאהבת חסד בחלק ג (פרק ג) בביאור מצות ביקור חולים דשלימות מצות ביקור חולים מתקיימת בג' דברים א. לראות צרכי החולה ב. לסעדו ולדבר על לבו ג. להתפלל עליו. וכונת הרמב"ם היא שאחר שהתפלל אז הוא יצא יד"ח מצות ביקור חולים, וא"כ כונתו היא שאז הוא יכול לצאת (ידידי הרה"ג ר' אליעזר משה צין).

5. נמסר ע"י הרה"ג ר' אברהם דוד מנדלבוים. ועי' ברמב"ן פסוק ז, שהגם שהיו בביתו שמונה עשר ושלש מאות איש והוא היה זקן מאד וחלש במילתו, לא עשה כל זה על ידי אחד ממשרתיו העומדים לפניו. עוד ראה רמב"ן פסוק ו' (בד"ה קמה סלת) בא"ד וז"ל, בבראשית רבה (מח, יב) פירשו שהיו שלש סאים לכל אחד. ולא ידענו למה הרבה בלחם כל כך לשלשה אנשים וכו', או שסעדו גדולי ביתו עמהם לכבודם, עכ"ל.

פירש"י: ויקח חמאה. ולחם לא הביא לפי שפירסה שרה נדה שחזר לה אורח כנשים אותו

היום ונטמאת העיסה.

כתיב בתהלים (סח, יט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות ואיתא במדרש פליאה היינו בשכר דם נדה, והדברים סתומים. שמעתי ממור הגאון ר' פנחס הירשפרונג, לפרש דברי המדרש דכשבא הקב"ה ליתן התורה לבני ישראל טענו מלאכי השרת תנה הודך על השמים וע"ז ענה להם הקב"ה שאינם ראויים לקבל את התורה שאכלתם בשר בחלב אצל אברהם כדכתיב ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה. וצ"ע הלא המלאכים אכלו חלב ואח"כ בשר וזה מותר ע"פ הדין, ועל כרחך צריך לומר דטענת הקב"ה היתה שאכלו בלא קינוח והדחה בין אכילת חלב לבשר. והקינוח הוא שיאכל פת כמבואר בשו"ע יו"ד (פס, ס"ב) ולחם לא היה במה לקנח, דאברהם לא הביא לחם כמ"ש רש"י לפי שפירסה שרה נדה, וא"כ שפיר מבוארים דברי המדרש שקבלנו התורה בשכר דם נדה.⁶

ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם. וה' אמר המכסה אני וגו' (יה, טז-יז)

אברהם אבינו נעשה שותף בשליחות המלאכים

והעיר ידידי הרב שמואל שמעלקא קליין מדוע כתיב וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה הול"ל ויאמר ה' המכסה וכו'. וביאר דהפשט הוא כמ"ש רש"י בכמה מקומות⁷ שה' כבר אמר.

ובכדי לבאר הענין יש להקדים במה דיש להקשות אהא דפרש"י (יה, ב) בד"ה והנה שלשה אנשים, אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את אברהם. וקשה טובא לאיזה צורך הגיע אל אברהם המלאך שהפך את סדום. ובזה י"ל שהקב"ה רצה שילוח אברהם את המלאך שנשלח להפוך את סדום שבה נעשה אברהם לבעל דבר בהשליחות⁸ ויפה כוחו להתפלל עבורם וכו"ל. ובזה מיושב הא דכתיב וה' אמר המכסה אני מאברהם פי' שה' כבר אמר והראה רצונו ית' כששלח את המלאך לבקר את אברהם.

וזהו ביאור הא דכ' רש"י לקמן (יט, א) בד"ה בערב וכי כ"כ שהו המלאכים מחברון לסדום אלא מלאכי רחמים היו וממתינים שמה יוכל אברהם ללמד עליהם סגוריא. ולכאורה ק' מדוע נקראים מלאכי רחמים אם באו להשחית את סדום, אלא הביאור הוא כמ"ש דכל תכלית ביקורם אצל אברהם היתה להיות מלאכי רחמים כדי שילמד עליהם סגוריא. והאופן הכי מעולה בכדי שאברהם ישפיע על שליחותם היה ללוותם בכדי שיהיה בעל דבר בהשליחות וזכותו וכוונתו ילכו עמם וכו"ל. וכן מבואר בכל הפרשה שהקב"ה רצה את תפלת אברהם והצלת סדום וכדמצינו במדרש⁹ וה' המטיר וגו' גפרית ואש, בתחילה מטר [ורק אח"כ] נעשה גפרית ואש. ולפי"ז יש כאן גדר חדש של לווין שאין זה לווין לצורך המתלואה אלא זהו לווין כדי שיהיה למלוה כח השפעה על המתלואה כדי שיוכל להשפיע על שליחותו.¹⁰

ועיין ריש הפרשה (יה, א) והוא יושב פתח האוהל כחום היום. ופרש"י ישב כתיב וכו' ואתה סימן הוא לבניך שעתיד אני להתייצב בעדת הדיינים והן יושבין שנאמר (תהלים פב, א) אלקים נצב בעדת אל. וצריך ביאור מה ענין זה לכאן, ולהנ"ל אתי שפיר דתחילת הדין של סדום היה כשנשלח המלאך אל אברהם וכדביארנו. ודין זה נמשך עד שגמר אברהם תפלתו, וכדכתיב (יה, לג) וילך ה' כאשר כילה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו. ופרש"י כיון שנשתתק הסניגור הלך לו הדיין וכו', נסתלק הדיין נסתלק הסניגור והקטיגור מקטרג ולפיכך יבאו שני המלאכים סדומה להשחית.

וע"פ הנ"ל מבואר היטב עירוב הפרשיות בין ביקור המלאכים אצל אברהם אבינו, ותפלת אברהם על סדום דמשמעות הפסוקים (ע' יח, טו-כג) דהוי חד ענין אך הדברים סתומים מאוד. ולדברינו שפיר מבואר הא דהוי ביקור המלאכים אצל אברהם ותפלתו בחד פרשה.

ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה (כב, יב)

פירש"י: אל תשלח. לשחוט, אמר לו אם כן לחנם באתי לכאן, אעשה בו חבלה ואוציא

ממנו מעט דם. אמר לו, אל תעש לו מאומה, אל תעש בו מום.

ואמר מור הגאון ר' יחיאל מיכל פיינשטיין הביאור בזה, דהנה הוקשה לאברהם דבתחילה אמר לו הקב"ה כי ביצחק יקרא לך זרע, ואחר כך אמר לו והעלהו שם לעולה, ועכשיו אומר לו אל תשלח ידך אל הנער. והיה סבור שאפשר לקיים שלשתן בזה שיוציא ממנו מעט דם מחיים ויזרקנו על גבי המזבח, ונמצא דקיים הציווי דהעלהו שם לעולה, וגם הציווי דאל תשלח ידך אל הנער שהכוונה שלא ישחטנו, ושפיר יתקיים גם מה שאמר לו כי ביצחק יקרא לך זרע, שהרי אינו שוחטו אלא מוציא ממנו מעט דם מחיים.

ואמר לו הקדוש ברוך הוא, אל תעש לו מאומה, רצה לומר אל תוציא ממנו דם מחיים, ואף על פי כן אין סתירה בדבריו של הקב"ה וכמבואר ברש"י (יב) שאמר הקב"ה לאברהם לא אמרתי לך שחטתו אלא העלהו אסקתה, העלהו על גבי המזבח, ואחתיה, ואח"כ הורי דהו. וא"כ מקיימים כל הפסוקים גם בלא שיוציא דם מיצחק.

6. ובפסוק יח כתיב רכב אלקים רבתי אלפי שנאן ה' במ סיני בקדש ופירש"י אף כשנגלה רכב אלקים רבתי של אלפי מלאכים וה' היה ביניהם בסיני בקדש אף שם, עלית אתה משה למרום ולקחת מתנות (התורה) מן העליונים לתת לבני אדם.

7. (פסיקתא רבתי פרשה כ"ה ס"פ עשר תעשר וכ"כ במדרש שוחר טוב ס"ח מובא בשטמ"ק בכורות אות ג') וז"ל הפסיקתא, כשבקש הקב"ה לכתוב אותם להם שנית לא היו המלאכים מניחים אותו אומר להם הקב"ה אתם הם שמקיימים את התורה, תינוק הגמול בישראל מקיימה יותר מכם, יוצא מביה"ס אם היו לו לאכול בשר וחלב אפשר לו לאכול בשר עד שירחוץ ידו מן החלב (הוא גרסת הזרע אברהם).

8. ולפי"ז צ"ל דדעת המדרש פליאה דטענת הקב"ה לא היתה דוקא כדברי הפסיקתא רבתי והשטמ"ק שלא הדיחו ידיהם בין החלב לבשר אלא שלא קינחו את פיהם דלא היה להם במה לקנח.

9. בראשית (ד, א) והאדם ידע את חוה אשתו ופרש"י והאדם ידע כבר קודם הענין של מעלה קודם שחטא ונטרד מן גן עדן (עיי"ש בהכתב והקבלה שמאריך בהענין). וה' פקד את שרה (שם כא, א) ופרש"י שפקדה כבר קודם שריפא את אבימלך.

10. ולפי"ז מדויק מש"כ ואברהם הלך עמם לשלחם, דלכאורה הול"ל ללוותם, שהרי הם לא הלכו בשליחות אברהם לסדום. אלא כיון שאברהם נעשה לבעל דבר בשליחות א"כ שפיר דאמר לשלחם (הרב יצחק גרשון לב).

11. הו"ד ברש"י (יט, כד).

12. ולפי"ז אפשר ליישב מה שהביא בספר עמק ברכה בענין גמילת חסדים שבגופו בשם החזון איש, דאפשר דחיוב לוויה אינו אלא למי שהולך יחידי, ולפי"ז צ"ע מהו הלווי שעשה אברהם למלאכים הרי הם היו רבים. ולדברינו אתי שפיר דכאן היה ענין מיוחד כדי שאברהם יוכל להשפיע על שליחותם וא"כ זה שייך אפילו ברבים ההולכים.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 424
חשון תשפ"ה

היו גדולים ברמה צורמת, ולכן הסתפקנו אם זה ממש שימאי, או שזה דומה למש"כ הפמ"ג שהוא בשעה"צ סי' שס"ג ס"ק י"ט שחיפופין בכותל עץ נחשבים פתחי שימאי. ולכן אמרנו לו שיש מקום להתייר.

האחראי שמח עם ההלכה שנדמנה לידו, ומיד דאג לתקן את העירוב בדרך אחרת, מצא חתיכת גדר איסורית וסתם לגמרי את הפירצה, שיהיה לה דין מחיצה ממש. ושלח לנו להראות לציבור, ללמד לכולם את ההלכה.

האם הבן יכול להביא לאביו הפץ מעיר אחרת ביו"ט שני ביום שישי שלאחר חג הסוכות התקשר אחד מהרבנים שליט"א עם שאלה מענינת שהגיעה לפניו. אברך שגר בבני ברק, וההורים שלו באו מחו"ל ומתארחים במדינת ישראל ביום שישי בשנה זו היה להם יו"ט שני, ובעצם היה לבני חו"ל שלושה ימים רצופים של יו"ט ושבת, שלוש פעמים בחודש אחד. [לבני ארץ ישראל היה רק אחד מהם, שהוא בראש השנה שהיו שני יו"ט ואחריהם שבת, אבל לבני חו"ל היה אותו דבר גם ביו"ט ראשון של סוכות, וביו"ט אחרון]. האברך שגר בבני ברק נסע ביום שישי לבקר את הוריו, ורצה להביא עימו דבר שקנה עבורם לפני החג לפתע שם לב שאולי אסור לו לקחת את החפץ הזה, כיון שקנה אותו עבור אביו, ולאביו יש היום דין תחום, וממילא גם לחפצים שלו יש דין תחום, שאסור גם לאחרים להוציא אותם מחוץ לתחום שלהם. וכמו שכתב השו"ע (סי' שצ"ז סי"ז) שמי ששבת בעיר אחרת, לא יביאו לו מפירותיו [אפילו שהמביא עשה עירוב תחומין ומותר לו ללכת, וביו"ט מותר גם לטלטל], אבל את הפירות אסור לו לקחת, כי בעל הפירות שובת בעיר אחרת [כגון בדוגמה זו במדינת ישראל], והפירות מחוץ לתחום שלהם [בבני ברק], ועל כן דינם שלא יזיזם ממקומם.

אמנם בתוך הבית ובתוך השטח המוקף בגדר או בעירוב, מותר לו לטלטל, כמו מי שיצא מחוץ לתחום ונתנוהו בתוך דיר וסוהר, שמוותר לו ללכת בכל השטח המוקף, שכולו כד' אמותיו. וכמו שכתב המש"ב שם (סי' ת"ה סק"ג).

הפץ שנקנה עבור האב מה דין התחום שלו

אבל שאל השואל, האם החפץ קונה שביתה כרגלי האב, הרי הבן קנה אותו מכספו, ועדיין לא הגיע החפץ לאב, א"כ צריך להיות שדיני השביתה שלו יהיו כרגלי הבן, ולכן אין היום איסור תחום. והנה בענין זה יש לדון בשני חלקים, א' בדיני חושן משפט, למי שייך החפץ כאשר האב אומר לבנו תקנה לי חפץ פלוני, והבן משלם מכספו, ואחר כך האבא ישלם לבן כשיבא לו את החפץ, למי שייך החפץ כעת לפני שהביא אותו ולפני שקיבל את דמיו. הרי זה בבעלות האב, ולא בבעלות הבן, ואם נפסד אין הבן נושא באחריות אלא כדיני שומר. לכן זה לבד סיבה שדיני השביתה יהיו כרגלי האב. ועוד יש לציין שדיני השביתה אינם כפופים לבעלות, אלא לפי מי שעומד להשתמש בו, כמבואר בכמה הלכות, כגון במי שמשאל חפץ, ואפילו לא השאילו מערב יו"ט אלא רק דרכו להשאיל לחבירו, תחום החפץ כרגלי השואל, כי נחשב שהעמיד אותו לשימוש של השואל (סי' שצ"ז סי"א). וכן טבח ששוחרט ביו"ט ונותן לאנשים [על דעת שישלמו לאחר יו"ט, בלי להזכיר מקח], דין התחום

ספר חדש ומיוחד מאת מנחם מנחם מנחם

עכשיו הזמן להצטרף לבקיאים בהלכה למעשה בעירובין

התרגשות רבה בציבור לקראת פתיחת מחזורי השיעורים החדשים בהלכות עירובין, השיעורים המיוחדים שמתאימים לכל אדם, גם למי שלא למד עירובין כלל, יכול להבין היטב את ההלכות ולרכוש ידע עצום, עד כדי ידיעה למעשה, ויחד עם זה השיעורים מועילים ומועילים מאוד גם למי שלמד עירובין במבחי הלכה, או בלימוד עיוני בכולל, מגלה בשיעורים אלו עולם חדש הממחיש את הלימוד ומשייך אותו למציאות עשרות אברכים שלמדו בכולל עירובין ואחר כך הגיעו לשיעורים, מצטערים על כך שלא באו בתחילת לימודם, כי אז כל החדשים שלמדו עירובין היו נראים אחרת.

כעת אנו נמצאים לפני התחלת המחזור, וזה הזמן להצטרף למסגרת השיעורים של מוקד העירוב. כיום לאחר למעלה מאלף אברכים שהשתתפו במחזורים הקודמים, החשיבות של השיעורים כבר ידועה בין האברכים, ונשאר רק לתפוס מקום בהרשמה, ולעשות את הצעד הזה להשקיע בדיעת הלכות עירובין הלכה למעשה.

האם חור שנוצר בקיר של העירוב יחשב צורת הפתח

מתוך מגוון השאלות שהגיעו למוקד הטלפוני של מוקד העירוב, היתה שאלה בהלכה של "פתחי שימאי" שהגיעה מהאחראי על העירוב בשוב חזון יחזקאל (אלומה). באחת הגדרות המשמשות את העירוב שהיתה בנויה מקיר אבנים נפער חור גדול, מהקרקע עד גובה מטר, ונשארה קורת הבטון שבראש הקיר, שהיא יושבת על שתי הקירות הממשיכים משני צידי החור. הרב האחראי שליט"א הבחין לבד שיש בעיה להתייר את הפירצה ע"י עומד מרובה, כיון שהפירצה היתה בקטע שבו הקיר מסתובב, ומבואר בחזו"א (סי' קי"א) שבסיבוב כל פירצה נחשבת "פירצה בקרן זווית", כיון שלומדים מזה שכל עומד מרובה יש תנאי שהקיר ימשיך בקו ישר ויפגוש מחיצה כנגדו, ובמסתובב אם נדון את הקיר כאילו ממשיך, הוא לא יהיה כנגד הקיר שממשיך אחריו ולא יפגוש בו, ואין בזה היתר של עומד מרובה.

לכן השאלה שלו היתה האם יש אפשרות להתייר את הפירצה מדין "צורת הפתח", שהקורה היא המשקוף, והקירות הם העמודים. ואע"פ שזה נעשה מאליו, ולא לכוונה למחיצה ולפתח, והסתפקו האחרונים האם זה כשר לצוה"פ. מ"מ קי"ל כהכרעת החזו"א (סי' קי"א סק"ה) שמעיל לכוון עליו כעת לשם פתח, ויהיה לו דין צורת הפתח, [וע"ש שלדעת החזו"א יתחייב במזוזה]. וגם לדעת הפמ"ג המובא בביאור הלכה (סי' שס"ג סי"ד ד"ה אבל) שהסתפק אם צוה"פ צריכה כוונה, מ"מ אם יכוון עליה מערב שבת תהיה כשרת לפי"ז החור שבקיר יכול להיות צורת הפתח להתייר את הפירצה.

הצורה המקורית של פתחי שימאי

אלא שיש לדון האם הקיר כשר להיות העמוד של צורת הפתח, כיון שהקיר נשבר ולא נחתך ישר, וידוע שאם הקיר הלחי עם בליטות ושקעים נחשב פתחי שימאי. אמרנו לו תמיד זה רק ספק פתחי שימאי, והדוגמא שיש לך כעת זה הדוגמא המקורית של פתחי שימאי: ברש"י (עירובין דף יא.) כותב מהו פתחי שימאי, פתחים מקולקלים שמחוסרים תיקון, כגון מזוזות שנחלצו אבניהם מכאן ומכאן, אבן נכנסת ואבן יוצאת והנה הקיר הזה הוא לא רק מראה שבו, אלא הוא באמת שבו, והחור שנפער הוא מחמת שנשבר, א"כ זה לא ראוי להיקרא פתח, ואינו יכול להתייר את הפירצה בעירוב [אמנם הבליטות והשקעים לא

צריך לשקוף על החלל הזה, ואם אינו שוקף על החלל, אלא הוא נמצא באוויר יותר למעלה, אינו כשר לצורת הפתח. [בשיעורים אנו מוסיפים להביא את השאלה על דבריו מדין צורת הפתח ככיפה, שלדעת הריטב"א המשקוף הוא הקו הישר שבתוך גובה הכותל. וי"ל ששם כל הכותל הוא יחידה אחת, ונחשב שהמשקוף הישר יחד עם המעוגל שוקף על הפתח].

צורת הפתח למזוזה בתריסים למרפסת בבית

עוד חידוש שנקט לשיטתו, כאשר יש בבית תריסים שבין החדר למרפסת, והם מחויבים במזוזה כי הם משמשים כדלת ויש להם שתי מזוזות ומשקוף, [ואין לומר שהמשקוף אינו מגיע עד מעל הצדדים העומדים, כי גם במקרים אלו עכ"פ החלק הבולט שבעמודים

סורג מעל חלל הפתח, והמשקוף מעליו

המבדיל בין תריס לתריס, נמצא מתחת המשקוף]. אבל סבר הגר"י זצ"ל שצריך לשים את המזוזה על הפס הבולט שבמסגרת של התריס, ולא במקום השוקע בפנים, כי הפתח מסתיים במקום החלל הפתוח, והחלק השוקע אינו מקום הפתח. ואע"פ שמבואר בהלכה שאפשר להכניס את המזוזה בתוך חקיקה בעומק בעמוד עד טפח, היינו דוקא כשהחקיקה בעמוד, אבל לא בצידי העמוד, ובתריסים החלק הבולט בלבד הוא העמוד, ואילו המקום השוקע שבו התריס נכנס הוא צידי העמוד.

יש לציין שבשיעורים אנו מביאים שיש חולקים ע"ז, ולהלכה מתירים להוסיף משקוף מעל העמודים אע"פ שיש באמצע כעין משקוף שמחובר מהצד. וכן ראה בתמונה המצורפת שעשו באחד העירובים השכונתיים בירושלים ע"פ כמה רבנים, בפתח שיש למעלה סורג שמסיים את החלל בצורה פסולה, והוסיפו משקוף מלמעלה בראש העמודים מעל הסורג, וכן שמעתי מהגר"ש רוזנבלט שליט"א בציור דומה שנוקטים שחייב במזוזה.

של הבשר הוא כרגלי מי שקנה, כל אחד לפי תחומו (שם ס"ז). לכן במקרה זה פשוט שהתחום של החפץ כרגלי האב. [ויש לעיין בדין הממלא מים עבור חבירו, שלדעת השו"ע (סי' שצ"ז סט"ז) הם כרגלי הממלא, וע"ש בבה"ל]. לפ"ז נראה שאסור לבן לקחת את החפץ מחוץ לבני ברק, כי מוליק אותו מחוץ לתחום של החפץ של בעליו, ובעליו מצווה היום על איסור התחום.

בן ארץ ישראלי שמוציא מהתחום הפך של בן חו"ל

אבל לאחר העיון שאין איסור לבן לקחת את החפץ, ואע"פ שכל הדברים הנ"ל נכונים, שיש לחפץ דין שביתת האב, וכשלוקח את החפץ מוציאו מתחומו, מ"מ לבן אין איסור לעשות מלאכה של הוצאה מהתחום, כי אצלו אין יו"ט שני. וא"כ באמת החפץ יוצא מהתחום המותר לו [בתוך הדיר והסתר]. אבל למי שעושה את המעשה אין איסור.

אמנם לגבי שהאב יבקש מהבן שיביא לו את החפץ מעיר אחרת, יש אוסרים אמירה מדין שבות כמו אמירה לנכרי, עי' בהגהות רע"א (סי' תצ"ז על המג"א סק"ז) ובברכי יוסף שם, ובשו"ת מנחת שלמה להגר"ש זצ"ל (ח"א סי' י"ט). [ואפשר שגם כשאומר לפני יו"ט יש איסור. ויש לדון אם האדם מצווה על תחום כליו כשעושים לדעתו, ואכ"מ], ורק אם הבן עושה זאת מעצמו, אין לאב איסור. ומ"מ יש פוסקים שאוסרים לבן ארץ ישראל לעשות מלאכה עבור בן חו"ל ביו"ט שני שלו, ולפ"ז אסור לעשות לבן להביא עבור אביו בלבד, אלא אם הבן שהוא מא"י עושה גם לצורך עצמו ונר לאחד נר למאה וצ"ע.

דין קרפף ברחבת הכותל מהגאון רבי יהודה בויאר זצוק"ל

בשבע האחרון נסתלק מעימנו הגאון רבי יהודה בויאר זצוק"ל, שהיה גם מתלמידי מנחם חנניה זצוק"ל, והנחיל תורה ויראת שמים לאלפים ורבבות. במסע הלוייה אחד המספידים הדגיש את ההסתכלות שלו על כל דבר בעולם מה התורה אומרת עליו, איזה הלכה יש בו. ואחת מהדוגמאות שנקט, כאשר הגר"י זצ"ל הגיע לכותל המערבי, אמר מיד יש כאן יותר משבעים אמה ושייריים, יותר משיעור בית סאתיים, א"כ זה קרפף, ואסור לטלטל את הסידור יותר מד' אמות.

הנה רואים מזה שמחשבתו היתה על ההלכה, גם באמצע השבוע שם לב מה יהיה דינו בשבת, אבל לגופו של ענין, צריך עיון מה הבעיה בכך שיש יותר מבית סאתיים, הרי המקום שהוקף לדירה כשר גם ביותר מבית סאתיים. ואע"פ שמבואר בהלכות עירובי חצרות שבית הכנסת אינו מקום דירה כי אסור לאכול שם (משנ"ב סי' שס"ז ס"ק כ"ט), היינו רק שאינו נקרא בית, אבל יכול להחשב חצר שמוקפת לשימוש לדירה. אמנם מקום שהוא חצר יש דין שצריך שיהא פתוח לדירה, כדון "פתח ולבסוף הוקף", ואולי לכך הוא חשש, שהרחבה אינה פתוחה לדירה. אבל כיון שההיקף של הרחבה מגיע עד המדרגות לשיבת פורת יוסף, [בפרט שבעבר לא היה עירוב נפרד לרחבת הגברים, ובהכרח ההיקף היה לכל הרחבה יחד], א"כ הרי זה פתוח לדירה. וכן מבואר בפמ"ג (סי' שס"ז א"א סק"י) שאם בהכנס"ס נמצא בתוך היקף העיר, נחשב מוקף לדירה, ורק אם הוא מחוץ להיקף הסתפק שאינו מוקף לדירה. והחזו"א (סי' צ' ס"ק כ"ז, וסי' ק"י ס"ק כ' ד"ה והנה) כתב שאפילו בלי פתח לדירה אלא בהכנס"ס בפני עצמו נחשב מוקף לדירה, כיון שנמצאים בו הרבה שעות ביום, ע"ש בדבריו ואכמ"ל. וא"כ באמת צ"ע מדוע שייך חשש איסור קרפף ברחבת הכותל המערבי?

כשהמשקוף התחתון מן הצד, ומעליו משקוף

מעל העמודים

דבר נוסף שאנו מביאים בשמו במסגרת שיעורי העירובין, שהוא דבר מצוי בעירובים בזמננו, כאשר יש צורה של פתח שהמשקוף מחובר היטב, אב הוא לא מעל העמודים, אלא מהצד שלהם, וזה פסול מדיני צורת הפתח כמבואר בשו"ע (סי' שס"ב ס"א). וגם באופן שהחלקים מולחמים היטב זה לזה, אינו מועיל כיון שצורתו ניכרת שהמשקוף מהצד ולא מעל גביו, וכפי שהורה מנחם הגר"י קרליץ זצ"ל, וכמבואר מדברי החזו"א (סי' ע"א סק"י). והפתרון הוא להוסיף עוד משקוף מעל ראשי העמודים, ואז הוא מתיר בלי להתחשב במשקוף התחתון שהוא מהצד.

אבל הגר"י בויאר זצ"ל סבר שאינו מועיל, וטעמו משום שהפתח מסתיים בחלל הפתוח בלבד, והמשקוף

איך אני יוכל לדעת הלכות עירובין בלי שיש לי מושגים?

מוקד העירוב
מנחם חנניה
054-84-83320

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
מנחם חנניה
054-84-83320

כשר או פסול? מהודר או בדיעבד?

את זה תוכל לדעת ולהוריות, בהצטרפות ללימוד "עירובין למעשה" שעי"י "מוקד העירוב"

כך נראה הדגם בנכנסים לשיכון מ, ת. כשר או פסול?	זה מה שהצדקה הראה לנו, וזכר העירוב בתמונתו	כך נראה העירוב בשיכון ר, ואם עמוד עומד כשר, כשע"פ חידושי	כך נראה העירוב בסניף לשיכון ת. מה הדין להלכה במצב כזה?
עירוב ליד ישוב חסד חיים - כשר או פסול?	האם העירוב כשר?	מה הדין בפתח חצר, האם יש אפשרות להוריות?	עמוד שוקף בפתח חצר, מה הדין להלכה במצב כזה?
האם ניתן להחזיר חצר זו? כי יעמוד מרחק?	מה צריך לדעת למידת בדיקת חצר?	האם יש חידוש למסלול תחת העמוד?	אילו העירוב פסול? את הדין להלכה במצב כזה?

אתה מוזמן להצטרף אלינו, להבין, לדעת, וגם להתמחות

בימים הקרובים מתחילים מחזור חדש - לימוד הלכות עירובין למעשה 12 שיעורים! לימוד מקיף, הלכה, פרקטיקה, סיכומים, מבחן, סיור בשטח, תעודות

בנוסף נפתח מסלול חדש ומיוחד

הכשרת "מורה הוראה בעירובין"

לימוד עיוני ומקיף, מראי מקומות שיעורים בטלפון, ומבחן כל חודש, פרטים אצל הנציגים

לפרטים ולהרשמה - טל' 055-678-3323

אם אין מענה, נא להתקשר מאוחר יותר, או למוקד המרכזי 054-84-83320

פלא ישועות

עלון מס' 5 - פרשת וירא

זמני כניסת ויציאת השבת

יציאת השבת	כניסת השבת
ירושלים 17:21	ירושלים 16:04
חיפה 17:21	חיפה 16:11
תל אביב 17:23	תל אביב 16:20
באר שבע 17:24	באר שבע 16:23
בית שמש 17:22	בית שמש 16:10

דבר המערכת:

ברוך השם זכינו להביא שוב מטוב דברי תורתו של רבינו ה'פלא יועץ', השבוע התמקדנו במידתו של אברהם אבינו ע"ה מידת הכנסת אורחים, ובעקבות האירועים מהתקופה האחרונה גם התמקדנו בדברי רבינו על חשיבות לימוד התורה וחומר ביטולה, בהזדמנו זו אודה שוב לכל המגיבים ונשמח לעוד הארות והערות, יתן ה' וזכותו של רבינו יעמוד לי ולזרעי, ויגן על כל כלל ישראל.

נבלאות הפרשה

האורח שבשבילו פניו רעים. וידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב ט, ב), שהנותן צדקה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו מתברך באחת עשרה ברכות. ולעולם אל יזוז ממחשבתו גדל המצוה וגדל שכרה, למען לא יכבד עליו ויעשה בחבה יתרה. ובפרק הנסיעה הענק יעניקנו צידה לדרך כברכת ה' אשר נתן לו, וילוהו וילך לו, ובזה יברך ה' חילו:

ומתנאי האורח

שלא יכביד על בעל הבית. ומי שאפשר לו לישב במלון לעצמו, לא יבקש לישב בבית בעל הבית, ואף אם יזמינו לו לא יאבה עד אשר יפצירו בו, כדי שידע בברור שבלב שלם מזמינים אותו ולא מחמת כסופא, **כי ידוע שכל המקבל הנאה מחברו שלא בלב שלם אלא משום כסופא יש בו סרך גזל** (ספר חסידים ס' שטז). וגם כשהוא מוכרח לישב בבית בעל הבית לא ירבה ישיבתו אצלו זמן וזמנים, כי כל המרבה יכבד. ואם הכרח לישב זמן הרבה בעיר, לא יכנס בבית בעל הבית לישב אצלו בתדירות אם יש מלון בעיר, ואם סבור שיהא לזמן מועט ונתארח הדבר, יבקש עילה לצאת לו למלון או לבית אחר בחכמה ודעת באפן שלא יהא פוגם ונפגם. ואף בזמן היותו בבית בעל הבית **לא ישב תדיר בבית כל היום**, אלא יפנה מעט הנה ומעט הנה באפן שלא יכבד על שום אדם. ולא ישאל שאלות ומענות מבעל הבית, ולא ישאל לו על עסקיו או על כליו. ואם ידו משגת ואינו חסרון כבוד לבעל הבית גם הוא יפתח את ידו להוציא הוצאות ולקנות צרכי סעדה, **ויהא מרבה בכבוד בעל הבית וכבוד כל בני הבית, ויראה געגועים וחבה יתרה לילדים, וימלא פיו תהלתו ויברך אותו בברכתו. ובעת לכתו יתן חנות לבעל הבית ולאשתו. ואחר נסיעתו גם כן יפקד אותם באגרות, ובזה יהא נאה בשיבתו:**

חיוב על גבאי צדקה לפקח עינים על האורחים

ולפי מה שהוא אדם **יתן לו מדור לפי כבודו** מבני העיר חוזר חלילה. ולמי שאין נותנים לו בעל הבית ונותנים בית מלון מן הקהל, כמנהג בהרבה מקומות, יכינו הבית שיהא טוב בית מושב לימות החרף, ויכינו שם כרים וכסתות, ואפלו מלאים תבן, וכלי בית הנצרכים, ואפלו כלי חרס. ויתנו להם מזונותיהם די ספוקם דבר יום ביומו בסבר פנים יפות. ומה טוב לתן להם בעל הבית לפחות משבת לשבת. **ובעת נסעם יתן להם צידה לדרך לפי מה שהוא אדם ולפי יכלת הקהל ולא יקמץ הרבה, שהרי זה חוטא ולא לו.** לכן יכלכל דבריו במשפט ויפייס בדברים טובים לכבוד ה' כי יעמד לימין אביו. ודיין להם צרתם שהם נודדים ללחם והם אמללים ונדכאים, וכל העושה טובה עמהם עם האלקים הוא עושה, וכל המרחם על הבריות, מרחמים עליו מן השמים (שבת קנא ב). אמנם גם האורח צריך שלא יכבד מאד על הקהל, ולא ישאל בחזקה, אלא תחנונים ידבר רש (משלי יח כג) ולבסוף יתרחצ במה שנותנים לו, אם מעט ואם הרבה יקח, ויברך את הקהל, ולא יעשה מריבה, ולא ימסר דין, חס ושלום, **רק יבקש ממי שהעשר והנכסים שלו, הוא יתן בלבם נדיבות לב לתן לו, או ממקום אחר ישלח שלומיו, כי הרבה שלוחים למקום ומידו הכל, חן וכבוד יתן ה', לא ימנע טוב להולכים בתמים:**

חז"ל במס' שבת דף קכז. למדו מאברהם אבינו את גודל וחשיבות הכנסת אורחים, וכך אד-ני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר' וגו'. לפי מהלך זה בגמרא דברי אברהם אלו מוסבים על הקב"ה שבא לבקרו ומבקש אברהם מהקב"ה שימתין עד לאחר קבלת האורחים, ומסדר עדיפות זה מוכח כי גדולה הכנסת האורחים יתר מקבלת פני שכינה, אשר על כן שומה עלינו להתבונן בגודל זכות הכנסת אורחים ובפרטים הנלווים, רבינו ה'פלא יועץ' כדרכו אף בזאת מאריך ומבאר גדר החיוב וכך דברו:

מצות הכנסת אורחים היא מצוה רבה, שמנו אותה בכלל דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא (פאה פ"א, מ"א), אשרי איש שיוכל לעשותה בהיות לו רחב בית מושב, חסד גדול הוא עושה, שהחסד יגדל ערכו לפי צרך המקבל ודחקו וצערו. והנה אם בא אורח לעיר, איש עני שאין ידו משגת לקח לו מלון לעצמו, או שאינו לפי כבודו לישב במלון, או שאין מלון נמצא בעיר מה יעשה אותו האיש אם אין איש שמאסף אותו הביתה והוא גר בארץ נכריה, אנה יפנה לעזרה, וכי ימצא איש שמאסף אותו חיה יחיה ממש, ולכן למצוה רבה יחשב. **ולפי גדל המצווה ככה יעשה נחת רוח ליוצרו ובא בשכרו.** ולכן עול האורח יקל בעיניו ועול יסבל ולא יכול. אשרי איש אוהב את ה', **לפי רב האהבה אין טרחא ואין כסף נחשב בעיניו נגד עשות נחת רוח ליוצרו.**

ממה יש להיזהר בהכנסת אורח לביתו

אבל כבר אמרו (חובות הלבבות בהקדמה) מכלל הזהירות שלא תהא זהיר הרבה, וכתוב (קהלת ז טז) "אל תהי צדיק הרבה". ולכן יזהר במה שכתב בספר בן סירה (יבמות סג, ב) לא הכל תביא ביתך. שאם יודע בו שאינו איש טוב לא יביאהו אל ביתו, ובפרט אם אין לו אלא בית אחד עם אשתו ובני ביתו, אם יקבל אורח בביתו שיששן עמו בביתו עברה היא בידו. וגם כשיקבל אורח בביתו ישמר נכסיו ממנו כדי שלא יבוא לחשדו אם יחסר לו שום דבר, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (דרך ארץ רבה פרק ה) כל אדם הוא חושדן כלסטים ומכבדן כרבן גמליאל.

מתנאי מצוות הכנסת אורחים

שיהא מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות, ויותר חשוב ומקבל ומרצה בעיני אלקים ואדם פת חרבה עם יפה עינים וטוב ראי ממאכילו פטומות בפנים זועפות. **ואם קשה בעיניו להוציא הוצאה מרבה מקצר יד או מקצר רוח, אל ירבה בהוצאה.** ואל ישיאנו יצרו לומר, שכדי להזמין אורח צריך הכנה הרבה, שכל אשר בבית ימעט מכבוד האורח, ואי אפשר לכבד אחרים בקלון עצמו, ומתוך כך ממנעי ולא מייתו אורחים. אבל זו עצת יצר הרע הוא למנוע טוב מבעליו מצוה רבה כזו. **לכן אם קשה עליו ההוצאה, אל יחוש להוציא יותר על מה שהוא רגיל כדי שלא יכבד עליו האורח, ואין זה קלון אלא כבוד, ונחיא לה לאורח שלא ירבה בהוצאה כדי שלא יהא כבד....** וברוח שפיתו ישיביענו בדברים טובים ויפיק לרעב נפשו באפן שיאכל בשמחה לחמו וישתה בלב טוב מימיו: והן בכלל שאפלו אם יש כעס וצער בלבו מחמת איזו סבה, יסיר כעס מלבו ואל יראה בפני האורח אלא פנים שוחקות, לבל יחשב

אשיחה בגדולתך

'וכל חשקו וחפצו ומאווייו ורצונו לא היה אלא מתי יבוא לידו לעשות נחת רוח ליוצרינו בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו בכל עת ובכל זמן מידות טובות והנהגות ישרות בדביקה וחשיקה וחפיצה, וכל יסורי עולם הכל כאין לנגד עיניו כנגד עשית רצון הבורא, והפליא לענות בצום נפשו ומלקיות בכל לילה ולילה שאומרים בהן תחנונים שק ואפר וחרולים, וטבילות אפילו פעמים בכל יום תבר גזיזא דברדא ונחת וטבל וטבילות שלגים, וכזאת וכזאת כל אשר מצאה ידו לא הניח דבר קטן וגדול מדרכי החסידות וקדושה והפרישות אשר לא מילא את נפשו מהן, והאריכות בזה אך למחסור' (עדות בנו הגדול רבי יהודה בן פל"א בהקדמה לספר 'חסד לאלפים' של רבינו הפלא יועץ)

אשיחה בנפלאותך

הבטחתי לחזור ולהודות- כך פותח יוסי את המודעה התלויה במקום צינוו הק' של רבינו- וממשיך- לפני כשנה (ניסן תשפ"ג) הגעתי להתפלל כאן בקבר הפלא יועץ על זיווג טוב, ואחד המתפללים יעץ לי להתפלל בלב נשבר ולהבטיח שאם איושע עד ל"ג בעומר הקרוב אחזור להודות. טבלתי במקווה שבמתחם הקבר התפללתי לישועה, וכמה ימים לפני ל"ג בעומר (לאחר כחודש-חודש וחצי!!!) התארסתי ברוך ה'. אני רואה לנכון לפרסם את סיפור הישועה שלי, וכעת אני בא להודות לבורא עולם על קברו של הפלא יועץ, ולהודות לפלא יועץ שפעל בשבילי וראיתי את הישועה. -ומסיים- בקרוב אצל כל מי שזקוק לישועה.

נפלאות הזמן

דמים (ירושלמי חגיגה ב"א, ה"ז). ועוד, שמרבים שחוק ולצנות ודברים אסורים, וברב דברים לא יחדל פשע. ועושה אלה חושב אשר לא יחשב ה' לו עוון, כי לא נתן להיות מחובשי בית המדרש אלא לתלמיד חכם, אבל שאר כל אדם חושב, מה יעשה כל היום בבית המדרש, הרי הוא לו כאלו חבש בבית האסורין, ואם ילך פעם ביוכל וישב בבית המדרש שעה או שתיים, יכול ויקוץ ובורח משם כתינוק הבורח מן בית הספר. על זה אמרו (אבות ו ב) אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, שאינם מחשיבים התורה כרוח ממון וכישיבת חניות וקרנות. אוי לנו מיום הדין ומיום התוכחה, שלפי האמת הגמור והברור אין זה דבר חסידות, אלא דין גמור מפרש במשניות וגמרא ופוסקים, שלא נתן רשות להיות יושב ובטל אפלו שעה אחת ואפלו רגע, אף אם למד כל היום, אין פוטר אותו מיום הדין על היותו יושב בטל:

לכן עם ה' חזק ונתחזק בעד כבוד אלקינו ונחוס על נפש רוח נשמה, ולא נאבד הזמן יקר הערך. ואם יש בעיר תלמידי חכמים היושבים בישיבה, ילך אל חכמים בכל עת שהוא יושב בטל, ויחכם ויקנה ידיעה בתורה ובדינים את אשר לא ידע, ואם אין תלמיד חכם בעיר, ישב בדד וידם, כי נטל עליו, וילמד את אשר ידע, כגון תנ"ך, משניות, זהר וכדומה, חוזר חזר יסבל ולא יכול, עד אשר ירגיל בכך ויערב לו ויבוסם לו. והרי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנא דבי אליהו זוטא ב) שאם לא ידע ללמד, וחוזר כל היום פסוק (פסוק לו כג) ואחות לוטן תמנע. נותנין לו שכר כעוסק בנגעים ואהלות. ודא עקא, שכבר כלי עלמא ידעי דא, וכזאת וכזאת דברי רבותינו הקדושים, אבל מי יתן והיה לבבם ליראה ולאהבה את ה' הנכבד והנורא ולשמע דברי חכמים בחבה, ויניחו מנהגם הרע מכאן ולהבא, ויזכו ויחיו וירשו טובה וברכה לחיי העולם הבא: (ערך ישיבה)

נמצאים אנו בתקופה אשר חכמת הסופרים תסרח, ורבים הם האומרים מאי אהנו ליה רבנן, ומזלזלים באלו היושבים בד' אמות של הלכה ודבקים בתורה, ואף כי לפעמים נובע הדבר מכאב ומצוקה של הטוענים עדיין אנו צריכים להפנים לעצמינו את גודל זכות לימוד התורה וכדברי חז"ל (ברכות לב): ארבעה צריכים חיזוק וביניהם התורה, וכך מביא רבינו:

תנן (אבות ב, ז) מרבה ישיבה מרבה חכמה. ונקרא הבית המדרש בשם ישיבה, להורות שצריך לישב ולעכב שם, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ערובין נד א) על פסוק (משלי א ט) וענקים לגרגרתיך. למה נמשלה תורה לענק, לומר לך, אם תלמיד חכם דומה לענק, שנראה ואינו נראה, כך הוא אינו נראה הרבה החוצה אל העין תלמודו מתקים בידו, ואם לאו אין תלמודו מתקים בידו. ולא מבעיא כשאנו צריך לצאת, שאם יוצא עברה היא בידו שעושה בטול תורה וענוש יענש, אלא אפלו אם צריך לצאת לפקח על עסקיו מבעי לה למינס נפשה למעט ביציאה. וכשיוצא יהיה מהיר במלאכתו ויתרצה בכל הבא לידו כדי לחזר למלאכתו, מלאכת שמים, כי טוב סחרה מסחר כסף. ואפלו מי שאינו תלמיד חכם, אם חננו ה', שמלאכתו נעשית על ידי אחרים ואינו יושב בחנות או שהוא איש עני שאין לו חנות, ישב לו כל היום בבית המדרש אצל חכמי העיר ויקנה חכמה ומוסר ויראת ה':

עוון ביטול תורה

וחבל על דמשתכחין כמה (בוערים בעם) שאין להם חנות, וכשאין להם שום עסק, הולכים כל היום מחנות לחנות וגם חלקם מיושבי קרנות, וכמה רעות עושים, אחת שמבטלים תלמוד תורה. וידוע חמר אסור בטול תורה, שהוא שקול כמו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות

יש בשמים קטרוג גדול - בגלל שמדברים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות!!!

וי דלית ליה הימנותא'

עלון חיזוק מיוחד על קדושת בתי כנסיות

גליון לשם שמים

לעשות רצון אבינו שבשמים

הצילו! הצילו!!! כל הצרות והקטרוגים נגרמים מדיבורים בבית הכנסת ובית המדרש!

המדרש ר' חנינא אשכח' לאלוהו בכמה אלפי גמלים טעונים אף וקומה לשלם לאלו וע"ש עוד במ"ב דברים נוראים וע"ע בזה"ח רות דף ל"ג דברים נוראים לאלו וכבר הבאתי כ"ז באחרות יושר תפילה, ולכן ודאי צריך להתחזק בזה מאד ואי' בברכות ל"ב אלו דברים צריכים חיזוק בכל יום וכו' - תפילה, והמתחזק ומחזק אחרים בזה ודאי זכות הרבים תלויה בו ויזהר עבור זה לרפ"ש ואריכות ימים ושנים טובות בעזה"ל.

בסופו של דבר היה שרבי יוסף פלמן זצ"ל נפטר בתוך זמן קצר. [ואולי תפקידו בעולם היה לחזק את נושא אי' - הדיבור בשעת התפילה, וכיון שישים את תפקידו בעולם, נסתלק לבית עולמו. ויחיו החיזוקים מדרבים אלו לעילוי נשמתו הטוהרת]. אבקש מכל מי שקורא את הדברים להבין שהדברים קשורים אליו - ולהתחזק בנושא ולחזק אחרים - כי בנפשנו הדבר!!!

מעשה נורא בעניין קדושת בתי הכנסת מספר מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א (ומקורו מפנקס קהילת אוסטראה)... פעם פרצה מגיפה רח"ל. המרא דאתרא, רבי נפתלי כ"ץ ובית דינו, גזרו יום תענית ותפילה, והכריזו שכל מי שידוע אודות איזה דבר חשוד בעיר, מחויב לבוא ולהודיע לבית דין, כדי לדיע על מה יצא חרון אף ה', מה עלינו לעשות כדי לעצור את המגיפה.

והנה, הגיעו שניים מתושבי העיר, וסיפרו למרא דאתרא על דבר מחזר שהבחינו אצל אחד מחכמי העיר - רבי שלמה זלמן איזנבראך (סבו של רבי חיים איזנבראך) הם סיפרו שבכל לילה, בהגיע שעת חצות יוצא רבי שלמה זלמן מביתו, עם מנורה קטנה, ופונה אל היער שמחוץ לעיר. הם החליטו לעקוב אחריו באופן שלא ירגיש בהם, אך לאחר שנכנס ליער, הוא נעלם מעיניהם, וחזרו האנשים העירה.

אמר להם רבי נפתלי: "אני אצטרף עמכם הלילה כדי לבדוק זאת. וכך עשה. בלילה, הרב הלך ביחד עם האנשים, ועקבו אחריו שלמה זלמן ביער, עד שראו שעמד במקום מסוים. הוא כיבה את המנורה, ישב לו לארץ, והתחיל לומר תיקון חצות בקול בכו ובדמעות שליש. עד שנמש לבסם מגודל הבכי והנעימות... אולם, היה דבר שעורר את תימהונם. הרב ומלוויו שמעו קול נוסף, בלתי ידוע, שאומר יחד עם רבי שלמה זלמן את התיקון, אך לא ראו שום אחד שישב ביחד עמו.

כשנמר לומר תיקון חצות, פנה אליו רבי נפתלי ואמר לו: "עתה ראינו בעינינו כי איש קדוש אתה. אני מבקש לדעת, של מי הקול השני שאמר עמך ביחד את התיקון חצות?". בתחילה ניסה רבי שלמה זלמן להתחמק מלענות על השאלה. אמר לו הרב: "אני המרא דאתרא, וגורני עליך שתניד לי את האמת!" כשמעו את גזירת הרב ענה: "מנהגי כבר מאז, להתאבל על חורבן בית המקדש. והנה נתנו לי מתנה מן השמים, שבכל לילה ירמיהו הנביא בא אלי ליער, לומר עמי יחד תיקון חצות."

שאלו הרב: "מכיוון שיש לך זכיה גדולה כזו, לערוך תיקון חצות יחד עם ירמיהו הנביא, אם כן למה אינך שואל על מה ולמה באה גזירת המגיפה הנוראה בעירנו?". השיב רבי שלמה זלמן: "למחר אני אשאל את ירמיהו הנביא".

במחרת בא ואמר לרב. וירמיהו הנביא אמר לו, שארבעים שנה קודם שנחריב בית המקדש, הוא כבר היה צריך להיחזק, אבל כיון שלא היו מדברים אז דברים בטלים בבית הכנסת - בית המקדש נשאר על תילו עוד ארבעים שנה ולא נחרב, אף על פי שהיו רשעים באותו דור. אבל כשהתחילו לדבר בבית הכנסת, נחרב בית המקדש, והכל הצרות שאירעו ליהודים, הם משום שמדברים דברים בטלים בבית הכנסת.

רב העיר הכריז שכל בני העיר יתאספו בבית הכנסת הגדול, והרב עלה ודרש על עניין מורא וכבוד בית הכנסת, וסיפר להם את כל המעשה הנ"ל, ומה שאמר לו רבי שלמה זלמן, שזוהי סיבת המגיפה רח"ל. געו כל העם בבכייה, והיתה התעוררות גדולה, ובאותו ממנו קיבלו על עצמם ועשו תקנה, שאף אחד לא ידבר בבית הכנסת שום דיבור חול. תיכף אחר קבלה זו, נעצרה המגיפה, וליהודים היתה רווחה...

ולאחר תקופה חשבת אי אף אולי גם כאן מתרחש סיפור דומה, אבל דרכו של עולם לא התייחסתי לחלומות, ואמרתי: "חלומות שווא דיברו".

לאחר כחודש וחצי (בתחילת חנוכה) חלמתי שוב את אותו החלום, אלא שאז אני רואה את אבי מורי הגאון הצדיק רבי בן ציון פלמן זצ"ל עומד כמו בהקיץ לגנדי עיני, ואומר לי: "יוסי דבר זה נוגע אליך - תדאג שהציבור יפסיקו לדבר בבית הכנסת בעת התפילה". הפעם קמתי מבוהל, אך נרגעתי לאחר מכן ואמרתי לעצמי שזה כלום. הרי החלום חזר ונשנה. כנראה חשבתי על כך ביום והרי 'אין מראין לאדם בחלום אלא מהרהורי ליב'...

מאז התחלתי להרגיש לא טוב, וכשבועיים לאחר מכן גילו אצלי את המחלה הנוראה. אני סמוך ובטוח שנענשתי ע"ז שלא התייחסתי למה שעוררו אותי פעמיים משמיא, ועוד פעם אחת כשאבי מורי טרח וביקש בתחנונים לחזק דבר זה, ולא נענית.

ואצטט כאן דברים שאמר מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל (הובא בספר 'ברומיו של עולם' עמוד שמ"ח, וד"ל: התפשטות המחלה הנוראה המפילה חללים רבים, התגברת מושם שאנשים מצוללים בקדושת ביהמ"ס ומדברים דברים בטלים בשעת התפילה. וזוהי הסיבה שהתפילות אינם מתקבלות לפני כסא הכבוד - מאחר שמדברים באמצע התפילה. והוסף, שאם המתפללים יפסיקו לדבר בשעת התפילה המחלה תיעצר.

סיים ר' יוסף: ועל כן באתי כעת לכל מי שקורא דברים אלו, אולי בזכות ההתעוררות שתבוא עתה מקריאת דברים אלו, ירחם המרחם וישלח לי רפואה מן השמים בתושב"ל. המצפה לישועות ה', חזקיהו יוסף בן שרה פייגא. ע"כ.

המתכבד התפרסם בעיתונות החרדית ומשם נפוץ לכל העולם היהודי, נתלה במאות בתי כנסיות והיה לשיחת היום בקרב הציבור החרדי. (המתכבד התפרסם לראשונה בטיוח חזקו של הגר"ש שליט"א ב'יתד נאמן', וסיפר לי הגר"ש' גנוט שיש, שהגר"י זילברשטיין שליט"א ביקש מיד מבני ביתו לצלם מכספו המרטי את הדברים כמאות עותקים ודאג בעצמו לחלק את המאמר לכל מאן דבעי וביקש שיתולחו בבתי הכנסיות). ואכן, כמדומני שלא היה בית כנסת שלא נתלה בו מכתב זה...

עד כדי כך הגיעו הדברים שמרן שר התורה הגר"ח קניינסקי זצוק"ל דאג שיפרסמו בעיתונות את מכתב הרב פלמן, ועל זה הוסיף מרן שליט"א דברים מרטיטים, וזה לשון מכתב קדושו:

בס"ד שבט תש"פ. הדין פשוט בשו"ע או"ח סי' קכ"ז שמשעשה שנפתח הס"ת לקרות בו איסור גמור לדבר אפי' מילה אחת ואפי' בין גברא לגברא ואין שום היתר בעולם כלל והוא מדינא דגמ' בסוטה, וכן בזמן חזרת הש"ץ הוא איסור גמור לדבר וגדול עונו מנשוא כדא' בשו"ע סי' קכ"ז, וכן באמצע קדיש צריך לזהר מאד מאד שלא להשיח כמש"כ המ"ב סי' נ"ו סק"א, וכן צריך לזהר מאד באמירת אשיר ובא לציון שעלמא קאי עלי' כדא' בסוף סוטה והובא בשו"ע סי' קל"ב, וכן באמירת עליו צריך לזהר לאומרו כבונה באימה וביארה וכדא' במ"ב סי' קל"ב דברים נוראים ע"ז, ועל כל זה יש עונשים ומאורים למחזרי בן והמחלל כדא' במ"ב ריש סי' נ"ז בשם

דברי קדשו של רבינו ה'דרך אמונה' זצוק"ל

כתב רבינו הגר"ח קניינסקי זצוק"ל (לאחרות יושר - ערך תפילה): "ולדבר דברים בטלים בבית הכנסת [אם איש צרכי מצות] הוא איסור גמור, ומבואר בשלחן ערוך (ס"ס ק"א סי' א') ועיין שם במשנה ברורה שהחמיר מאד בזה.¹ ובפרט בשעת התפילה וחזרת הש"ץ [שאינא בשו"ע 'גדול עונו מנשוא'] וקריאת התורה וקדיש, ומקומות שמבואר בשלחן ערוך שאסור בדיבור, שאין שום היתר בזה, וחלילה לזלזל בזה משום שהרבה אנשים מזלזלים בזה, כי אף הם עתידים לתן את הדין... וכבר הפוסקים דבשעת חזרת הש"ץ אין לעיין אפילו בספר, ואפילו יש עשרה בלעדי וכל שכן אם אין עשרה, וכל שכן בשעת קדיש שאפילו הרהר בדברי תורה אסור. וצריך על פי דין לענות אמן בקולו של ש"ץ, לא גבוה ממנו, כדיליף בגמרא מקרא ומבואר בשלחן ערוך. וגם יש להזהר לדיע על מה עונים, וכמה החמירו חז"ל באמן יתומה וקטופה וחטופה כידוע, וכל שכן שאין עונים כלל רחמנא ליצול, וכבר הביאו (בספר ויו העמודים מנן השל"ה סי' א'), ועוד אחרונים] בשם הלבוש מעשה נורא מחסיד אחד שנגזר עליו להיחזק איברים איברים רחמנא ליצול על שלא ענה אמן על ברכת תינוק אחד.

בשלהי השנה שעברה, - פר' ניצבים וילך תשפ"ד - נתגלה בחלום זקני הגאון הצדיק שהיה מסובל ביסורים - ר' שמחה בונים סטל זצוק"ל [נלב"ע י"ט תמוז תשפ"ד] - לידידו ורעו [להב"ח] מגדולי צדיקי הדור שרבים משחרים לפתחו - ונודע עליהם ואוהבם של ישראל [הם היו שכנים והתפללו יחדיו שנים ארוכות בבית הכנסת צא"י של מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל, ואף הגה"צ הספידו תמורידם בהלוויה], וכה היו דבריו:

יש בשמים קטרוג גדול מאד על הדיבורים בבית הכנסת - וזה גורם את כל הצרות שיש בתקופה האחרונה!!!

(הרב לא זכר האם הדברים נאמרו בדווקא על זמן התפילה, או שעל כל היום כולו, שגם בשאר היום עניין הדיבורים בבתי הכנסת חמור ביותר, ובקושי הקילו קצת לת"ח, אבל ודאי שראוי להמנע ככל יכולתו)

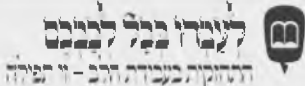
מאומת לגמרי, יש בידי המשפחה הקלטה של הרב מספר את הדברים, אך הרב הנ"ל ביקש שלא יכתבו את שמו - כדי שלא יטרידו אותו בעניין.

לפנינו מעשה שכולנו זוכרים - על חומת העניין של דיבור בבית הכנסת - והמיתר של ח"ו מלעורר את הציבור... בחורף שנת תש"פ רעש העולם היהודי כולו ממכתבו של הרב"ג רבי יוסף פלמן זצ"ל, בנו של הגר"צ פלמן זצ"ל, וגרם חיזוק עצום בנושא הדיבור בתפילה, (וכנראה שלא מספיק, ומיד אח"כ פרצה מגיפת הקורונה וגורשו מביית הכנסת, שנעצלו במשך חודשים ארוכים וכאובים).

וכך כתב הרב פלמן במכתבו המרטיט: לכבוד ידידי שליט"א. לאחרונה אנו עדים לחרון אף ה', אשר רבים חלו ונפלו חללים, צרות שונות ומשונות ברבינו כזה שאינו זכור, לכאורה, עשרות בשנים, אין יום שאין קללתו מרובה וכו', ואף אני בעונותי פגע בי יד ה'. והריני בתפילה ובתחנונים לפני בעל הרחמים שיוחם עלי וישלח לי מרפא ומזור לגופי ונפשי. בעודי במיתת חולי הרגני פונה אליהם בבקשה ובתחנונים. חסו עלי ועל שאר חולי עמך ישראל, וקבלו על עצמכם דבר קטן כדי להסיר חרון אפך, "שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה", ולקבל זאת לפחות לארבעים יום עבור רפואתי השלמה, חזקיהו יוסף בן שרה פייגא.

ברצוני לשתף אתכם במה שעבר עלי. לפני כחודשיים (באמצע חודש סיון) שמעתי בחלום הלילה קול, ללא דמות או מישורו שאני מכיר או זוכר, האומר לי כך: יוסי! תחזק את הנושא שלא לדבר בתפילה וקריאת התורה, לכל אחד יש תפקיד בעולם, ועליך לחזק נושא זה. קמתי בבוקר, ולא התייחסתי לחלום, ואמרתי "חלומות שווא ידברו". שבע לאחר מכן הופתעתי עד מאד לקרוא בעלון 'איש לרעהו' סיפור על אדם שגם חלם חלום דומה להפליא, בו מבקשים ממנו לדאוג שיפסיקו לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ולאחר תקופה חלה אותו אדם במחלה הנוראה, אותו אדם חשב שיש קשר בין הדברים והחתים 700 אנשים שלא ידברו בשעת התפילה וקריאת התורה

כתב רבינו הגר"ח קניינסקי זצוק"ל (לאחרות יושר - ערך תפילה): "ולדבר דברים בטלים בבית הכנסת [אם איש צרכי מצות] הוא איסור גמור, ומבואר בשלחן ערוך (ס"ס ק"א סי' א') ועיין שם במשנה ברורה שהחמיר מאד בזה.¹ ובפרט בשעת התפילה וחזרת הש"ץ [שאינא בשו"ע 'גדול עונו מנשוא'] וקריאת התורה וקדיש, ומקומות שמבואר בשלחן ערוך שאסור בדיבור, שאין שום היתר בזה, וחלילה לזלזל בזה משום שהרבה אנשים מזלזלים בזה, כי אף הם עתידים לתן את הדין... וכבר הפוסקים דבשעת חזרת הש"ץ אין לעיין אפילו בספר, ואפילו יש עשרה בלעדי וכל שכן אם אין עשרה, וכל שכן בשעת קדיש שאפילו הרהר בדברי תורה אסור. וצריך על פי דין לענות אמן בקולו של ש"ץ, לא גבוה ממנו, כדיליף בגמרא מקרא ומבואר בשלחן ערוך. וגם יש להזהר לדיע על מה עונים, וכמה החמירו חז"ל באמן יתומה וקטופה וחטופה כידוע, וכל שכן שאין עונים כלל רחמנא ליצול, וכבר הביאו (בספר ויו העמודים מנן השל"ה סי' א'), ועוד אחרונים] בשם הלבוש מעשה נורא מחסיד אחד שנגזר עליו להיחזק איברים איברים רחמנא ליצול על שלא ענה אמן על ברכת תינוק אחד.

נוראות איתא בספר 'דרך משה' (שחיברו אחד מהקדמונים) לבאר את דברי הגמ' (ב"ק ס:): "דבר בעיר אל יכנס אדם לבית הכנסת שמלאך המוות מפקיד שם כליו", וז"ל: "פירוש, דעל ידי שמדברים שיחת חולין באמצע התפלה גורמים שיוכל המלאך המוות להפקיד שם כליו ולגרום מוות לעולם רח"ל. ודבר הוא מלשון דיבור, כלומר שהדבר בא לעולם מחמת הדיבורים בטלים שבבית הכנסת. ולכן כתיב גביה 'גדול עונונו מנשוא' (ב'שערי תשובה' לרבינו יונה, הביאו השולחן ערוך סי' קכד) מה שלא הובא כן בשו"ע לגבי שאר העבירות שבתורה, כי זה המדבר באמצע התפלה גורם למגיפה שימותו נפשות מבני ישראל ובה הוא דומה לקין, שבו נאמר 'גדול עונונו מנשוא' על שם שהרג נפש, אף זה המדבר בשעת התפלה נחשב רוצח ולכן כתיב ביה 'גדול עונונו מנשוא'.

וכה דרש הצ"ח [בימי תנוכה] בקול חוצב להבות אש קודש (נדפס בדרשותיו, דרוש לג), וז"ל, וא"כ בימים הללו ראוי ליתן לב לתקן כל הדברים הגורמים לשכינה שתסתלק מישראל, שזה היה כוונת היוונים, והנה בעוה"ר בעת הגלות אפס מקום להשראת השכינה כי חרב בית מקדשנו, אלא שהקב"ה ברחמי השאיר לנו שארית, כדכתיב (יחזקאל יא טז) 'ואהיה להם למקדש מעט' - אלו בתי כנסיות (מגילה כט), ושם השכינה שורה, ומבאר (סו) בחומר איסור הדיבור בביהכ"ס בעת התפילה עד שאין לך מורד במלכו של עולם בהיכלו ולפניו גדול מזה, והוא מטמא אור הקודש דוגמת היונים שטימאו המזבח, כי בזה הוא כמעמיד צלם בהיכל.

סיפר הגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א (ליל ש"ק פר' וירא, ביהכ"נ 'שוענות דוד' 'ברכפלד'): שמענו לא למעשה נורא שאירע לאחרונה, וכפי שסיפר מרא דעובדא ה"ה הבחור המופלג כמר דניאל כהן מעיה"ק צפת ת"י, מחשובי הלומדים בישיבת 'אורח יוסף'. באור ליום כ"ו אלול תשפ"ב נערכה 'עצרת חזיון' בבית הכנסת 'בני הישיבות' בעי"ת מודיעין עילית, כהכנה דרבה לקראת ראש השנה, ולזכות שניים מילדי השכונה הזקוקים לרחמי שמים לרפואה שלימה, באותה עצרת ביקשו מכל הקהל הקדוש לקבל על עצמם שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ולתוספת חזיון הכינו גליונות נייר אשר בראש הדף נכתב הנני מקבל על עצמי בל"ג שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת למשך... ימים... מיום... ועוד יום... לרפואת וכו' (וכל אחד יכתוב כמה ימים מקבל על עצמו, וממתי תחול הקבלה ועד לאיזה יום).

בסוף דרשת החזיון דיבר ה'דרשן' שליט"א, (א"ה: נראה לי שזה היה הגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א בעצמו, ובענותנותו ניסה להצניע את הדבר), אודות ענין נשגב זה, והאריך שזה הדבר הנו ממש הכנה ראוי לקראת יום הדין, כי אנו מבקשים 'זכרנו לחיים', והרי 'מוות וחיים ביד הלשון', וביקש מכל המשתתפים שקיבלו על עצמם שלא לדבר בשעת התפילה לכל הפחות למשך ארבעים יום. אכן 'בעל המעשה' הרגיש שאינו יכול להתחייב על זמן מרובה כ"כ... על כן כתב שמקבל על עצמו בל"ג שלא לדבר למשך חמישה עשר יום, והיינו, מ"כ" אלול תשפ"ב ועד י"ב תשרי תשפ"ג, כשתקוותו שיוכל להוסיף עוד ימים באותה קבלה טובה.

והנה בליל שב"ק פר' האזינו, [י"ג תשרי תשפ"ג], בבית הבחור הנ"ל הגישו בגמר ה'סעודה' בליל שבת 'גלידה' ובטעות גדולה היה זה 'גלידה של חלב' (חלבית), הבחור שסובל מ'אלרגיה' חריפה לכל מוצרי החלב ג"כ אכל מה'גלידה' מאחר שלא העלה על דעתו שיעמידו על השולחן מאכל חלב אחר אכילת הבשר, ומכיוון שכן החל מיד לחוש ברע (כי אפילו 'מעט דמעט' של 'חלב' מביא אותו עד כדי סכנת נפשות רח"ל), מיד נתנו לו כמה 'זריקות' המיועדות למצבים כאלו, [אפ"ן] אך לדאבון לב הללו לא השפיעו עליו מאומה.

מיד הגיע ניידת 'טיפול נמרץ' והחישוהו בבהילות ל'בית החולים' שם החמיר מצבו מרגע לרגע, הרופאים ניסו לייצב את המצב על ידי נתינת תרופות שונות ולסייע לו לנשום עם 'חמצן', אך לא עלתה בידם, ונעשתה שם בהלה גדולה... בעודו שוכב על המיטה 'כאבן שן' לא הופסקו מבלי יכולת לזוז, שמע באזניו את דברי הרופאים החוששים לגרוע מכל, מחשבותיו שוטטו בין שמים לארץ - באותה שעה נזכר הבחור מאותה הקבלה ומדברי ה'דרשן' שהזהירות ב'מורא מקדש' בכוחה לזכות ב'זכרנו לחיים', מיד קיבל על עצמו להמשיך את הקבלה הטובה עד ארבעים יום, ואף לפרסם את הנס ברבים, לאחמ"כ איבד את הכרתו, ובמשך כל השבת היה מורדם ומונשם, אך בחסד השי"ת במוצאי שב"ק חזר להכרתו ואף החל לנשום בכוחות עצמו מבלי שום סיוע, וכבר ביום ראשון בבוקר עמד על רגליו...

הרופאים רצו להשאירו בבית חולים עוד כמה ימים לצורך מנוחה והתאוששות, ואף הפחידו אותו שהוא מסכן את חייו... אך בטח ליבו בכוחה של הקבלה, והיה ברור לו שיצא מכלל סכנה, ועוד באותו היום (ערב חג הסוכות) שב לביתו לחיים ולשלום. בדק הלה ומצא כי הוא קיבל על עצמו לשמור פיו ולשונו עד ליום י"ב תשרי, ואילו אותו ליל שב"ק בו הגיע לכלל סכנה חל ב"ג תשרי... וכיון ש 'האריך' את הקבלה זכה לראות בחוש כיצד 'זכור לחיים' על ידי הזהירות במורא מקדש, וכיצד 'מוות וחיים ביד הלשון' כפשוטו ממש.

אגב אורחא, גם 'שוענות' היו מנת חלקם של ה'מקבלים' את הקבלה טובה בעצרת, דוגמת בחור אחר שקיבל על עצמו אותה קבלה טובה שלא לשוח באמצע התפילה למשך ארבעים יום, וראה זה פלא - ביום הארבעים זכה למצוא זיווג במזל טוב...

לכזה נס... אנחנו מכירים אותו כבר עשר שנים, כל פעם שהוא נכנס לבית הכנסת הוא מנתק את הפלאפון הנייד שלו, וכששואלים אותו מדוע אתה מנתק את הפלאפון, אולי מישוהו יצא אותך, הוא אומר להם, 'כשאני חולך לדבר עם ה' אני שם את כולם ב'ממתנה' ומדבר איתו'. אני לא שם את אלוקים ב'ממתנה' כדי לדבר עם בני אדם, אפילו כשיש לי סיבה לא לנתק, אני מנתק! כי כשאני בא לבית של ה' - אני מנותק מכולם ונמצא רק עם ה'.

אמר להם החבר, 'הקב"ה ראה שבמקום שיש קליטה (בבית הכנסת) הוא מנתק את הפלאפון, אז הקב"ה התנהג איתו מדה כנגד מדה, אז גם אני אתן לך קליטה במקום שאין קליטה, אפילו בואדי בעומק של שלושים מטר שאין קליטה - שם יהיה לך קליטה, ותינצל. כשאדם נותן לקב"ה את הכבוד הראוי, הקב"ה מכבדו בחזרה "כי מכבדי אכבד" מי שמכבד אותי אני מכבד אותו. (תאמתני ואמרת).

ואין הדברים דווקא בדיבור בפלאפון שצריך לכבותו, ואין לך זלזול במלך כאתם המגיעים בקביעות לתפילה עם פלאפון דולק!!!, אלא, שמדברים עם ה' שמים את כולם, את כל בני האדם, בשר ודם - כחלום יער, ב'ממתנה'...

יעזור ה', שנזכה לעבוד אותו את עבודה שבלב - זו תפילה, באמת, ויקבל תפילותינו לרחמים ולרצון, שנה טובה ומתוקה.

גדול הזהירות שלא לדבר בעת התפילה - מאת הספה"ק "בית דרכך"

כאשר נכנסים לבית הכנסת בעת התפלה, צריך זהירות גדולה מאוד מאוד, שלא לדבר ח"ו שום דיבור, בעת התפלות הקדושות - שחרית מנחה ומעריב, מתחילת התפלה ועד סוף התפלה, אחר 'עלינו'.

ואם חייב לדבר, אזי יצא מבית המדרש וידבר. ולא ידחה את השכינה הק' בידי ח"ו. כי אם מדבר בשעת התפילה הוא מורה בזה, שהוא אינו מאמין שהשי"ת נמצא כאן ומקשיב לתפילות. רח"ל.

ואין יכול יהודי, לדבר בתפילה רח"ל, ובפרט באמצע קדיש וחזרת הש"ץ וקריאת התורה. הרי גדול עונו מנשוא, ופוגם ח"ו בכבוד השכינה הק'.

ומדה טובה מרובה - שמי שזוכה לשמור פיו בעת התפילה, ולהתנהג במורא מקדש, וזכה להשגת אלוקות, ולתקן התפלות בשלמות, ואז זוכה גם לאכול בקדושה, והשכינה הק' עימו בכל מעשיו.

מצאנו שמאוד החמירו הפוסקים, על המדבר בעת התפילה, וזה המקום היחיד, שנפסק בשו"ע 'שגוערים בו'. וכן הזהו"ק מרעיש בזה מאוד. ויש אנשים שחוששים בליבם למה הרעש הגדול דווקא בזה?

אבל הענין הוא, שנקודת ענין השכינה, היא להרגיש איך השי"ת נמצא כאן עימנו. דהיינו, לא די לאהוב את השי"ת ולהדבק בו מלמטה למעלה, אלא להרגיש את השכינה שנמצאת כאן עימנו באהבה.

ואם ח"ו אדם מדבר בתפילה, הוא מכריז בזה שהוא לא מרגיש שהשכינה נמצאת עימו, כי הלא אם היה מרגיש, היה מתבייש ומפחד לדבר.

ואם כן, וי' ליה דלית ליה מהימנותא' כלשון הזהו"ק, אין לו אמונה שהשי"ת בא עימנו, ושהוא שוכן בתחתונים. והאדם הזה אינו חש את מציאות השי"ת בתוך הבריאה, ושדבר אינו חוצץ בעדו.

ואפילו אם הוא סיים כבר את תפילתו - אסור לו לדבר בבית הכנסת, הלא הציבור עדיין מתפללים' ועדיין השכינה עומדת כאן, ואין ניתן לדבר?

ויצייר לעצמו - שבא לפני המלך עם 'משלחת', והנה הוא סיים את דברו אל המלך, אבל חבריו עדיין עוסקים עם המלך בתוך היכלו.

הלא פשוט וברור הוא, שהוא יעמוד בשקט ובדרך ארץ, עד אשר יפטרו כולם מאת פני המלך. ולא יתכן, שבתוך המעמד לפני המלך, יפנה לדבר עם חברו.

ואם מדבר, זה בגלל שחש בהרגשה של 'עומד לפני המלך', ובהכרח שבאמת השי"ת שוכן כאן. ולכן אמר עליו הזהוה הק' - וי' דלית ליה מהימנותא'.

מי שמנתק את ה'קליטה' בזמן דיבור עם ה', יש לו 'קליטה' אצל ה'...

מספר הרב אליהו עמר שליט"א, לפני ראש השנה שנת תש"ע ביישוב 'מעלה אפרים' בשומרון, באמצע הלילה התנהג רכב בעיקולים בדרך ליישוב, ישב בו הרב משה מורנו ורעייתו, אחריהם נסע רכב שנצמד אליהם ואותה, ר' משה חשב שהוא רוצה לעקוף, וזו הצידה מעט לשולי הכביש לאפשר לו לעקוף. וזו היתה טעות, ברכב הזה היו מחבלים שעקפו אותו וחסמו את הכביש והוא נעצר. מהרכב יצאו שלושה מחבלים עם תת מקלע והתקדבו אליהם וירו לכיוונם מטווח אפס, הכל התנפץ, הזכוכית, הצמיגים, אבל היה להם נס, בורא עולם שמר עליהם שלא נפגעו, רק הרב משה קיבל קליע ברגל. כשנגמרה למחבלים המחסנית של הכדורים חזרו לרכבם כדי להביא עוד מחסנית.

ברגעים אלו הסתכל הרב על אשתו ואמר לה לצאת מהאוטו, על שפת הכביש היה ואדי בעומק של שלושים מטר. הם הפילו עצמם לתוך האדי, התגלגלו וקבלו שריטות, חבלות, מכות יבשות, וכשהמחבלים חזרו וראו שהם ברחו למטה יזו בהם את המחסנית לתוך האדי החשוך ולא פגעו בהם, אח"כ נכנסו המחבלים לרכבם וברחו.

כשהגיעו ר' משה ורעייתו לתחתית הוואדי חבולים ופצועים אבל ב"ה חיים וקיימים, היתה להם בעיה איך יוצאים מפה, איך מזעיקים עזרה? בחסדי ה' האשה שמה לב שהפלאפון נמצא עליה, היא חיגה מהר לכוחות הבטחון ותוך כמה דקות הגיעו לזירת הפיגוע, כיתרו את האזור ומצאו גם את המחבלים. מאוחר יותר התברר שהיה להם נס יותר גדול, המחבלים הכינו מקום להעלים את הגופות... כוחות הבטחון חילצו את ר' משה ואשתו מעומק הוואדי והם עברו בסיעתא דשמיא שיקום ויחזרו לבריאותם.

אחרי מספר חודשים הם עשו מסיבת הודיה, הרבה חברים ישבו שם באמצע הסעודה קם אחד מהחברים של ר' משה וסיפר את כל הנס הזה ואמר שהצבא חקר את האירוע ולא הבינו איך יצאה שיחת טלפון בה ברורה מהיניד כאשר הם היו בוואדי בעומק שלושים מטר, הרי גם על הכביש למעלה לא היתה קליטה ולא היה שום הסבר הגיוני איך יצאה שיחה במקום כזה שאין קליטה.

והחבר המשיך עוד ואמר 'אני רוצה להסביר מדוע זכר ר' משה

מצווה גדולה להפיץ ולצלם עלון זה

ניתן להדפיס לקבלת העלון במייל
a0548496676@gmail.com
בכל ענייני העלון ניתן לפנות ל- 0548496676

הדרש תדומות להדפסת העלון
ניתן להדפיס כי"מדידת פולס בקופ"ת 'עלי באר'
הנצחה שבועית - 190 ש"ח

מצווה רבה וחיובי ודברים להדפיס מהמייל ולחלק בבתי כנסת.

[רוב] העלון תורם על ידי כמה יהודים שאכפת להם מענייני הדיבורים בבתי כנסת - יעזור השי"ת שכולם יזכו לשנה טובה ומתוקה
חלק תורם לע"נ משה בן חנוס ורחל בת נובר תורתי

משנתו ברורה

גליון מס' 18, פרשת וירא התשפ"ה

המשך פרק ו – דין בשם אומרו (ג)

במליונות הקודמים נתבאר, דיש אומרים שכשמביא המשנה ברורה דין בשם אומרו ולא בסתמא לא בריא ליה, ושרוב האחרונים חולקים על זה הכלל. ועתה יתבאר בס"ד הראיות לכאן ולכאן

קצת ראית דלא בריא

הנה אף דיש להביא קצת ראיות דכשמביא המשנה ברורה דין בשם אומרו לא בריא ליה הך דנא, ממה דבכמה מקומות כתב דין בשם אומרו ויש שהולקים על דין זה^א, ופעמים אף גילה דעתו להדיא במקום אחר דמה שכתב במקום הראשון אינו כלולי עלמא^ב, מכל מקום בכמה מאות מקומות יש להוכיח דגם כשהביא דין בשם אומרו הכי סבירא ליה לדנא גם כן.

מאות ראיות דכן פסק

דנחנ בהרבה מקומות הביא דין בשם אומרו, ובהמשך הסימן פסק בסתמא כאותו הדין ממש וכתב על זה וכו'^ל, ומזה מוכח שגם מתחילה פסק כן לדנא^א. גם יש שבסימן אחר פסק כאותו הדין וביאר שהוא כמו שכתב בסימן זה, אף דבסימן הראשון כתב את שם הפוסק בפנים ולא הביא להדין בסתמא^ב. ובהרבה מקומות אחר שהביא להדין בשם אחר מן הפוסקים, כתב על זה באותו הסעיף בביאור הלכה או בשער הציון, שהעתיק במשנה ברורה את דבריו לדנא^א, או שביאר שם אמאי לא העתיק לדברי החולקים על זה הדין^ב, ומבאר שכן פסק לענין הלכה.

עוד ראיות לזה

גם במקומות רבים אחר שהביא להדין בשם אומרו הוסיף וכתב ולפי זה כו', ומבאר שכן פסק לדנא גם כן^א. ובעוד הרבה מקומות שכתב את שם הפוסק בפנים, אי אפשר לומר דלא בריא ליה, כיון שאותו הפוסק הוא המקור לכל דין זה שבשולחן ערוך^ב.

ישוב סתירות

ולענין יישוב סתירות על פי כלל זה, הנה לקמן בכללי הסתירות שבדבריו יתבאר בס"ד^א, שאין להביא ראיות להכללים מן יישובי הסתירות, דבהרבה מן הכללים יש להוכיח מן הסתירות לשני הצדדים, ועוד דשמא יש ליישב את הסתירות בענין אחר. ומכלל דידן דדין בשם אומרו יש להביא ראיה לזה, דמצינו מקומות שיש ליישבן אי נימא דבדין בשם אומרו לא בריא ליה, והיינו היכא שבמקום אחד הביא דין בשם אומרו ובמקום אחר כתב להדיא דלא בריא ליה הך דנא^א, ומצינו גם כן מקומות אחרים שבהם יש ליישב אי נימא דבדין בשם אומרו כן פסק לדנא^א, והיינו שבמקום אחד הביא דין בשם אומרו ובמקום אחר פסק כן בסתמא^ב, ועל כרחך דצריך ליישב הסתירות הנ"ל בדרכים אחרות, וכמו שיתבאר שם בס"ד.

בגליון הבא נכתוב בס"ד את פרק ז – לשון דעת פלוני

~ מקורות והוספות ~

לכל מקום שכותנת המשנה ברורה ג"כ לפקפק בכל דין שכתבו בשם אומרו, דאכתי אפשר שגם יש כוונתו לפסוק כדועה שהביאה בפנים ודלא כהחולקים.

במקום אחר הביא להחולקים

^א **ציון** סימן של"ד במשנה ברורה (סק"ג) שכתב, אבל אם היו כתובים התנ"ך בלשון הקודש לא הותר לקרות בהן כו' [מגן אברהם בסעיף י"ג (סק"ה)], ע"כ. ובסעיף י"ג שם במשנה ברורה (סק"ט) הביא להמגן אברהם בשמו, ובשער

דין בשם אומרו ויש חולקים

^א **וכגון** בסימן שט"ז בחלכות אוהל בשבת, דכתב השו"ע שם (סי' ב) בדר ששוטמין על פי החבית לכסות לא ישתחו על פני כולו משום אוהל, ובמשנה ברורה שם (סי' ב) ביאר דין זה וכתב, ואע"ג דשרי להחזיר הקדינה על גבי כירה כו', יש לומר הואיל והכובא רחבה יותר מדי נעשה כאוהל [מגן אברהם (סק"א) בשם תוספות (כיצד לה' ור"ן (שבת דף 61) עכ"ל, ודמ"ז שם (סק"א) פליג על זה ולא הביאו המשנה ברורה, וכן בעוד מקומות. אך מזה אי אפשר להוכיח

הציון שם (אות לה) הביא להאליה רבה (ספיקה) דפליג עליה, ולהדעות דבדין בשם אומריו לא ביראה ליה יד לומר דמח"ת תב להדין כבי המקומות בשם המג"א ולא בסתמא, משום הדאליה רבה פליג עליה.

בהמשך הסימן כתב וכו'ל

י' דוגמא לדבר בסימן ג"ח לענין זמן קריאת שמע, דכתב שם השו"ע (סיא) ונמשך זמנה עד סוף שלוש שעות שהוא רביע היום, וכתב שם המשנה ברורה (ספיקה), ולכתחילה אסור להתאחר עד אותו הזמן (שעות אליהו (ברכות פ"א ס"ב) בשם הירושלמי (ברכות פ"א ה"ב), ע"כ, ובסמך לזה (ספיקה) כתב, ולענין לכתחילה אין נפק"מ בה, דבלאו הכי אסור לאחר, ובג"ל בסעיף קטן ג', ע"כ, ומבואר דגם במה שהביא מתחילה בסעיף קטן ג' כן כוונתו היתה לפסוק, אף שכתב בפנים שהמקור הוא מהשנות אליהו, וכן הוא בעוד הרבה מקומות ואפשר לפורשם כי רביה הם, וכן בהצטרף דלקמה לא הכאנו אלא מעט מדעיה, ועוד חזון למודע אי"ת.

בסימן אחר ציון לזה

י"ג גם מציון בהרבה מקומות בדבריו, ובגון בסימן ג"ב בדין מי שנתאחר לבוא לבית הכנסת, דכתב המשנה ברורה שם (ספיקה) בשם חז"י אדם (כלל י"ט ס"ו), דבשבת מחויב לומר נישת בו' ומוטב שירגל מזמוריו, ואם אין לו שעות כלל יאמר ברוך שאמר ותחלה לרוד וישמח וישתבח, ובסימן ג"ב במשנה ברורה (ספיקה) כתב, כן חזון בשבת שהתאחר בו', יראה עכ"פ לומר מתחילה לעצמו ברוך שאמר ואשר וישמח, ובג"ל בסימן ג"ב במשנה ברורה ספיקה, עכ"ל, ומבואר שכן פסק בסימן ג"ב, אף שכתב שם בפנים שהמקור הוא מהחיי אדם. וכן בסימן רפ"א בביתארה הלכה ר"ח וכו'ל חזר והעיד על עצמו שכן היתה כוונתו בסימן ג"ב לפסוק, עי"ש.

העיד בביתארה הלכה שהעתיק לדניא

"ובגון בסימן ל"ח במשנה ברורה (ספיקה) שכתב, והוא אומר שאר כל המצוות בו' [לבוש], ובביתארה הלכה שם (ר"ח ירמיהו) כתב, ויש משנה ברורה ספיקה' שהעתיק מלבוש לדניא בו', ע"כ, והעיד דבמה שהביא את הלבוש בגוף המשנה ברורה, כוונתו היתה לפסוק כן לדניא.

~ מדור מכתבים למערכת ~

ת. הנה במה שהביא כתי"ר מתשובת הגרמ"ק זצ"ל לענין היכא שמביא בשער הציון דעת החולקת על מה שפסק במשנה ברורה, לעני"ד נראה שאין כוונתו שיש רק לצרף את הדעת החולקת לסניף, אלא הדויה פלוגתא ממש ולא הכרעה בין הדעות, דלקמן בכללי השער הציון יתבאר אי"ה, דבמה עשרות מקומות מציון שהביא השער הציון דעת החולקת אמה שפסק במשנה ברורה, ובכל המקומות הביא משונה הלכות לשתי הדעות בלא הכרעה.

ידוגמא בעלמא בהלכות בורר שבת בדין קליפות התפוחים, דהמשנה ברורה בסימן כ"א (ספיקה) פסק דיש בהן משום בורר, ובשער הציון שם (אות זו) הראה המקור מהמג"א דשם (ספ"ל), והביא מהמג"א (א"י שם) שבי' דצ"ע בזה, ובשונה הלכות (סי' ש"ט דין יא) הביא גם להמג"א וגם להפ"מ, דכתב אסור לקלוף שומים ובצלים וכן תפוחים וכו' (א"ה וכו'ל כדעת המגן אברהם), ואפשר דבתפוחים כיון שרוב העולם אוכלים בקליפות מותר אף להניח [וכדעת הפרי מגדים], ע"כ, וכן הוא בעוד הרבה מקומות [ונאז' דברו (ח"ט סי' י) כתב, דמה שהרכיב השונה הלכות להמשיג' בידד עם השערי ציון אינו נראה בעיני, עי"ש, אך באמת דכן היא דעתו בכמה עשרות מקומות דהמשני"ב לא הכרע בזה, וכמו שיתבאר שם בסי' י. גם יתבאר שם, דיש שחולקם בזה וס"ל שהעיקר כהדעת שהובאו בפנים המשנה ברורה, ואח"כ].

ולעני"ד כלאל דידן, שכונת המשנה ברורה 'כתב בספר פלוני', לדעת הרבה הפוסקים שחלקו על כללו של הגר"י סמינצקי זצ"ל וכו'ל דכן פסק לענין דניא, נראה דלא מקפד בזה כלל אפילו לענין ציון, דלא ראיתי לאחד מהם שיכתוב דדעת המשנה ברורה שיש לצרף את דעת החולקים.

ולעני"ד גם מסתימת השונה הלכות בכל המקומות ש להביא ראה לזה, ומש"כ כתי"ר לדחות מחמת דבריו שבכללי השער הציון, בעניתי אכתי היא ראה, דבאמת בכללי השער הציון לא השיט השונה הלכות לדחות שהובאו בשער הציון, אלא הביא גם לדעת בלא הכרעה ובג"ל, ושי"ש על דבריו היקרים.

לחכות הולמים שחי", ניתן לקבל מיד שבוע בס"ד את הגליון במייל, בתוספת מילואים שהושמטו מקוצר היריעה,

וכן את כל הגליונות הקודמים עם מילואים, בשליחת בקשה לכתובת: R84550@GMAIL.COM

שנה שמחה

במעונו

פנינים עובדות והליכות בעניני השמחות הנמצאים בפרשה

גליון מס' 3

פרשת וירא

לברית

לימוד בעודו עובד

ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק. [וירא כא, ח]
מִן הַגֵּרָא"ל שְׁטִינְמַן זצ"ל בס' אילת השחר (נח, ג, כ) "אברהם אבינו כתוב במד"ר ס"א א' דזימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה וגם יתכן מציאות דלא משכיחים מאדם התורה שלימדו המלאך במעי אמו". ודבר אמת היו בפיו דכיון לחד מקמאי דמצאתי בס' חצי מנשה (לבעלי התוס' לונדון תרס"א) עה"פ כאן וז"ל "שמעתי את לרבות תורה שלמד במעי אמו שיצא עם כולה ולא הוצרך ללמוד עם שום רב ולמה לא הכהו המלאך בצאתו על פיו כמו לשאר בני אדם לפי שהיה עתיד להיות עולה תמימה". ואולי אפשר ליתן טעם באופ"א דהנה בפסקי' התוס' נדרים (א"ו ס"ב) כ' "יצר טוב ניתן במעי אמו שיועד כל התורה ובשעת לידה נכנס בו יצה"ר ואז מגרש את יצר הטוב עד שמתפקח ונכנס בו יצר טוב". ומבואר דהשכחה של התורה נעשית ע"י היצה"ר, והנה בגמ' ב"ב, איתא דבאבות לא שלטה יצה"ר, וא"כ שוב לא נשכח מהם התורה שלמדו.

והנה יל"ד האם המלמד גם את הבנות תורה במעי אמו, ובאילת השחר (תולדות כה, כב) דפשוט לו שלומד עמהם את הדינים שלהם, [ואמרו"ר הגאון שליט"א רגיל להוכיח ע"ד צחות, דבאחד הפעמים אמי תחי' התארך זמן הירונה, וביקש ברכה מהקה"י, ואמר לו מה אכפת לך שהוא ילמד עוד קצת, ובסוף זה היה בת, וע"כ דברוח קדשו של הקה"י דגם בנות למדות תורה, אכן א"כ צ"ע אמאי לא עושים שלום זכר גם לבנות, דהנה בט"ז ס' רס"ה הביא דהא דעשים שלום זכר הוא לנחם את התינוק ששכח תלמודו, וא"כ אמאי את הבנות לא מנחמים ששכחו תלמודם, וי"ל].

סעודת ברית

ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק. [וירא כא, ח]
בתוס' בשבת (קל ד"ה שש) איתא דהיינו ביום המילה, הגמל הג' בגימט' ח' מל, דעשה משתה ביום מילתת יצחק, בפרקי דר"א למדו מכן לדין סעודה ביום המילה, והובא כן בהל' בשו"ע יו"ד (סרס"ה). ובגור"א ציין לפרקי דר"א הנ"ל. ובב"י יו"ד סרס"ה הביא מקור אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח זבח ר"ת זב ח, דבעת דזובחים בח' צריך לעשות סעודה. ולכא"פ צ"ע א"כ אמאי אברהם לא עשה סעודה כשמל את עצמו.

והיה אפ"ל עפ"ד הדברי מלכיאל (ח"ד ספ"ו), דבמילה שלא בזמנה ליכא דין סעודה. וכן הביא בשערי תשובה מס' אור הנעלם דאסור לאכול בשר בתשעת הימים במילה שלא בזמנה, [וכנ' מדרשת הב"י דהחזק ח' ח' היינו ביום ח], ומעתה נראה דכיון דאצל אברהם היה מילה שלא בזמנה לא היה בזה דין סעודה, אמנם כבר הוכחנו במק"א (לעיל פר' לך לך) מכמה אחרונים דמילת אברהם היתה מילה בזמנה.

ונראה דהנה בחת"ס ביאר ביסוד חיוב סעודה, דהוא מדין יו"ט דהא מצינו דאב דעושה ברית לבנו הרי הוא כמו מקריב קרבן, וביום שמקריבים קרבן הוא כמו יו"ט, וכמבואר בירושלמי פסחים (פ"ד), ובה ביאר דנפסק בשו"ע ס' תצ"ט ס"ב דאבי הבן יכול להסתפר בימי הספירה, והיינו דכיון דהוי כיו"ט אצלו יכול להסתפר, וברש"י שבת קל. דמילה מקרי מצוה שעושים בשמחה דעושים משתה, [ועי' ברבינו בחי' ביאר דהו מצד אכילת הקרבן].

ומעתה נראה לדון דכ"ז הוי רק באב המל את בנו אבל אדם דמל את עצמו, ליכא בזה דין סעודה, והיינו דכיון דאיכא לו צער מחמת מילה א"י יום שמחה בשבילו, ולכן אינו חייב בסעודה, ובה מדוקדק דברי הפרקי דר"א דהמל את בנו חייב סעודה ולא המל את עצמו, וביותר נראה דהנה הביאו את המקור לסעודת ברית מזה דאמרין בגמ' בגדה לא. דמילה לח' לא יהו כל העם שמחים ואביו ואמו עציבים, ובה מבואר דאיכא להם דין שמחה באותו היום, ומעתה אם הבן עצמו עצוב ליכא דין סעודה, ולכן ביום מילת אברהם שהיה עצב לא עשה סעודה.

אמנם דלכא"פ מצינו מקור לסעודת מילה אף באדם עצמו, דמצינו אצל יתרו דישהב לאכול עם זיקני ישראל, וברמב"ן שם כתב דהוי סעודה על מה שנכנס לברית, ומבואר דאף באדם עצמו שנימול חייב בסעודה, ויל"ד התם היה רק פריעה, וכמ"ש המהרש"א בסנהדרין צד' דהא כבר מל מדין בני קטורה, וא"כ לא היה לו צער כ"כ. אמנם נראה ביותר דהנה יש לתמוה דמצינו דבר פלא בסעודת ברית מילה, דאם מל בתשעה באב, יכול לעשות את הסעודה בלילה, ויכול לאכול בשר בסעודה והיינו דחשיב כסעודת מצוה.

וצ"ע מאי שייך לעשות סעודה בלילה הא כבר כלה המצוה, ואולי י"ל ע"פ מאי דכ' המהר"ח או"י דמצות מילה היא מצוה הנמשכת, ולכן הוי מצוה כל הזמן ולכן אפשר גם בלילה, וכמו דמצינו בסעודת ר"ח דאם חל בשבת דוחין אותו ליום א' [לכמה שיטות], והביאור דכיון דהוי סעודה על חידוש החודש שפיר אפשר לעשות אותו גם אחרי כן והבן, ובה יתבאר נמי דבפשוט דקרא נראה דאברהם עשה את הסעודה ליצחק ביום הגמל, ולכא"פ הא א"י יום המילה ומאי שייך לעשות סעודה שלא ביום המילה וצ"ל כ"ל.

ונראה בזה דבר חדש דכיון דהוי מדין יו"ט דקרבן א"כ הוי לילה אחר היום, וכמו בקרבן ובלילה הוי ג"כ זמן יו"ט ולכן אפשר לעשות סעודה בלילה, דהו זמן שמחה של המילה, ונראה דא"כ הוי דוקא בלילה אבל אם יהיה אחרי כן לא יכול לקיים סעודה, דא"י סעודת יו"ט.

ומעתה ניחא אמאי אברהם לא עשה סעודת מילה דהנה בחז"ל דהיה ביום הכיפורים וא"כ א"א לעשות סעודה ביום הכיפורים, וא"א לעשות בלילה, דכיון דהיה לילה אחר היום קודם מת"ת, נמצא דבלילה היה דין יום הכיפורים ולא היה יכול לעשות סעודה. או י"ל לאידך גיסא דכיון דהוי מוצאי יו"כ, ואיכא דין סעודה במוצאי יו"כ וכמבואר בשיטמ"ק שלהי פ"ז דנדרים ועוד, וא"כ לא היה בזה סעודה מיוחדת למילה ולכן לא הוזכר דעשה סעודה.

והנה בב"י (אור"ח ס' תר"מ) כ' דסעודת ברית צריך לאכול בסוכה, והק' המג"א סק"י"ג מ"ש מסעודת חתן דא"י"צ, ובגור"א כ' דא"י"צ אמנם בגר"פ עשין עמ' קמז כ' דגם חתן דרבנן ומעתה צ"ע.

ונראה למשנ"ב דאצל חתן הם טרודים לשמחו בסעודה דהו דין מצוות הסעודה, משא"כ במילה דאין דין לשמח אותם אלא לשמוח עמהם ושפיר יכולים לישב בסוכה ואינם טרודים בעשית המצוה.

איברא דקצ"ע א"כ דברי הדברי מלכיאל והאור נעלם דאחר זמנה ליכא מצוה וצ"ע אמאי, ויתכן דס"ל דחיוב האב למול את הבן הוי רק ביום ח' וכמו דכ' בקרי"ס ועוד, וא"כ דין שמחה דעל אב איכא רק ביום ח'. ושפיר ליכא חיוב לשמוח אח"כ ומעתה נדחה מאי דרצינו לתרץ בזה אמאי אברהם לא עשה סעודה במילתו והא אצלו ודאי היה מצוה למול את עצמו.

ויתכן לבאר דבריהם באופ"א דבמילה שלא בזמנה לא נתפס דין מילה ביום אלא בשעת המילה עצמה, ולכן לא מקרי יו"ט דאין זה יום דמחויב במילה, ולכן ליכא דין סעודה וא"כ ניחא אמאי אברהם לא עשה סעודה והבן.

לפדיון הבן

טעם שנכתב שעוץ היה בכור

את עוץ בכרו ואת בוז אחיו ואת קמואל אבי ארם. [וירא כג, כא]

צ"ע אמאי כתיב את עוץ בכרו, דמאי אכפ"ל בזה דהוא בכור, וביותר הא ודאי דאם הוא הוזכר ראשון הוא הבכור, [ובהא דכתיב את בוז אחיו ע"י תוס' השלם (כאן) דכתבו דלבו לא היה מדינה בפנ"ע, וע"ע בטעמא דקרא מש"כ].

והנראה, דהנה איתא במדרש (ג, ד) "ד"א נתיירא [- אברהם] מן היסורין א"ל הקב"ה אין אתה צריך כבר נולד מי שיקבלם, את עוץ בכורו ואת בוז אחיו, איוב אימתי היה, ריש לקיש בשם בר קפרא אמר בימי אברהם היה שנאמר את עוץ בכורו, וכתוב (איוב א) איש היה בארץ עוץ".

והנה בחיד"א (בחומוט אנך כאן) כתב מאי שייך איוב לאברהם, וביאר דאברהם נתנסה ב' נסיונות כדי למרק את עונות תרה, וא"כ חשש אברהם שעדיין ימשיך להתייסר בשביל עונות תרה, וע"ז נתבשר שנולד איוב שהוא נכד של תרה ועכשיו הוא ימרק את עונות תרה [וע"ז בס' חנוכת התורה החדש שכ' כעין הנ"ל]. ומעתה נראה דלכך כתיב את עוץ בכורו, דלכך איכא את כל המעלות של אבותיו וממילא כל עונות תרה נופלים על עוץ, [ובאופ"א עד"ז דהנה בס' תקנת השבין (דף טו, ב) מבואר דבכור איכא את כל הכחות של אחיו הנולדים אחריו ולכן הם צריכים לכבד אותו, וא"כ שפיר הוא צריך לקבל את כל החטא]. שבזה באה התורה להסביר את הטעם הדחל נפל על האיוב, והיינו דכיון דהיה הבכור ממילא הוא ממשיך את אבותיו וכל חטאתם עליו.

עוד יתכן, דהנה בהמשך הפסוק כתיב ואת קמואל אבי ארם, ובמהרי"ל דיסקין (בהוספות בסוה"ס) עמד בזה אמאי נכתב אבי ארם, ור"ל דהכונה דאולי היה עוד קמואל. ויתכן דהנה מבואר דהו"ב כנגד י"ב שבטים, וברבינו בחיי הוסיף דהנה מבואר דהו"ח מנשים רגילות וד' מפלגשים והוא כמו השבטים. ונראה דהיסוד בזה הוא דהטומאה הוא כנגד הקדושה, וע"כ יש לה בדיוק אותו כח, ומעתה נראה דקמואל הוא כנגד לוי, וע"כ נכתב דהוא אבי ארם, דבארם יש כח שנלחמו הרבה עם ישראל, ולכן הארמי, וכן בלעם שנאמר בו מארם ינחני בלק, וכן בשאר הדורות, וע"ז בא התורה לומר לנו דיסוד כחו הוא כנגד לוי. ומעתה מבואר נמי דנכתב עוץ בכור, דיסודו כחו הוא, דהוא כנגד ראובן הבכור.

ללידת בת

וה' פקד את שרה כאשר אמר וכו' כא, א

כותב רבי שלמה קלוגר: הנה כפל הלשון בזה נראה לפרש... לפי מה שכתבת בפירוש לך (יז, טז) עה"פ וברכתיה דהקב"ה הבטיח לשרה שיהיה בידה מצות פרו ורבו ואף שלא היה לה בת מ"מ מה שאמר שתהיה לגוים נחשב זה לה כקיום פרו ורבו כמ"ש בשם הגאון מפפד"א. וכעת נסביר הדבר יותר דלכך הו' ברכת לגוים עבור בת, דהנה עיקר מעלת הבת הו' עבור דרביה בא לעולם ועיקרו הו' מעלת הריבוי כמ"ש חז"ל בפרק קמא דבבא בתרא טזב דרביה בא לעולם לכך ברכת לגוי גדול או והיתה לגוים דהו' ענין ריבוי זה הו' במקום בת. ולפ"ז הנה אמרו חז"ל ב"ב קמא, א בת תחלה סימן יפה לבנים ולכן ברכת והיתה לגוים דהו' במקום הולדת בת נמי טוב שיהיה תחלה כדי שיהיה סימן יפה לבנים וזהו שאמר כאן וה' פקד את שרה שפקד אותה בברכת והיתה לגוים כאשר אמר וברכתי וגו' והיתה לגוים ואח"כ ויעש ה' לשרה כאשר דיבר ותלד שרה לאברהם בן וכו' (חכמת שלמה להגר"ש קלוגר זצ"ל)

לבר מצוה

בר מצוה של אברהם ליצחק

ויגדל הילד ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק. (וירא כא, ח) ובמדרש רבה (ג, י) איתא ויגדל הילד ויגמל, ר' הושעיה רבה אמר נגמל מיצר הרע. ובמהרז"ו כ' "ומ"ש ויגמל שנגמל מיצה"ר בן י"ג שאז נקרא גדול וכמ"ש לקמן פ' ס"ג סימן י' ויגדלו הנערים שהיו בני י"ג שנה ע"ש ושי"ג". וכן מפורש כאן במדרש אגדה ויגמל. שנגמל משרה אמו שהיה בן כ"ד חדש: ויש אומרים שנגמל מיצר רע ליצר טוב, ובן י"ג שנה היה.

והמקור לזה שמגיל י"ג נגמל מיצר הרע מצינו במד"ר קהלת (ד' י"ג) עה"פ: טוב ילד מסכן וחכם - זה יצר טוב, ולמה נקרא שמו ילד שאין מזדווג לאדם אלא מבן י"ג שנה. ובאבות דר"ג (פס"ט): ואחרי י"ג שנה נולד יצר טוב, וכן בזהר: מתליסר שנין ואילך יצר טוב הוא עמיה דבר נש (זהר בראשית קע"ט).

ולכא' מבואר כאן טעם חדש לסעודת בר מצוה, דהרי ביש"ש מבואר שהטעם לסעודת בר מצוה הוא לפי שכעת נתחייב במצוות וכדו', ואילו אצל יצחק הרי תמיד נשאר כאינו מצוה ועושה ואפ"ה עשה אברהם סעודת בר מצוה, וע"כ דיש שמחה בעצם זה שנכנס היצר טוב לאדם. ובלי קשר לחיוב קבלת עול מצוות.

ואולי זה כונת הזהו"ק ביום שמחת רשב"י ביום הבר מצוה של בנו ר' אליעזר שאמר שנכנס נשמה חדשה לבנו, דיתכן דהכונה בנשמה חדשה למה שהגיע לו היצר טוב.

ואולי זהו הלשון שצריך לשמוח כיום חופתו כיון שזה הזמן שהוא מתחבר ליצר הטוב וזה בחינה של נשואין כלשון המדרש בקהלת שאין מזדווג לאדם עד גיל י"ג. ונפק"מ לאדם של"ע בנו שוטה וכדו' שאינו מתחייב במצוות בגיל י"ג דיתכן דאכתי יצטרך לעשות סעודת בר מצוה דהרי נכנס בו היצר הטוב.

וכן יש בזה ענין לעשות דוקא בליל שנכנס לגיל י"ג ולא לעכב דאז הוא מקבל את היצר הטוב שלו, וראוי אז לשמוח עמו.

ובפסקי תוס' (נדרים סוף ג' א' ס"ב) איתא ח"ל יצר טוב ניתן במעי אימו שיודע כל התורה ובשעת לידה נכנס בו יצר הרע ואז מגרש את יצר הטוב עד שמתפכח ונכנס בו יצר טוב עכ"ל.

ומבואר א"כ שהכניסה של היצר הטוב הוא בגלל שנסתלק היצר הרע, והיינו דאינם יכולים לדור ביחד, וכל עוד שהיצה"ר שולט אין בכח היצר טוב לשלוט, וממילא בגיל י"ג שמקבל דעת אז ממילא פוקע היצר הרע, דהרי אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות. ואז נכנס בו היצר טוב.

והנה ברמח"ל בדרך עץ חיים כ' "ובתחילה, כשהערלה בגוף, מעבירים אותה אחר שמונה ימים. אך הערלה הפנימית, שהיא ערלת הלב, אינה סרה אלא לאחר שלוש עשרה שנים ויום אחד, ולכן כל אותו הזמן הוא פטור מן המצוות. ועם כל זה באותו הזמן צריך לייסרו, כמו שאמרתי, שזה גורם לו שתפרד הערלה ממנו היטב, ואז היא פורשת ממנו לגמרי בזמן המוכן כנאמר למעלה".

ונמצא לפ"ד דענין סילוק היצר הרע הוא כהמשך לברית מילה, וכמה נאים לפ"ז דמאותו פסוק יש שלומדים שעשה אברהם סעודת ברית מילה ויש שלומדים סעודת בר מצוה דבאמת הכל ענין א' הוא גמר הערלה.

ומדויק הלשון של היש"ש (פ"ז דבבא קמא) וסעודת בר מצוה שעושים האשכנזים, לכאורה אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, ושמה יוכיח עליה. ועושים שמחה, ונותנים למקום שבח והודיה, שזכה הנער להיות בר מצוה, וגדול המצוה ועושה, והאב זכה שגדלו עד עתה, להכניסו בברית התורה בכללה.

ובחת"ס כותב שמברכים את אביו הבר מצוה שכשם שהכניסו לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים, והיינו דזה המשך של הברית וע"כ מברכים אותו ברכה.

לנשואין

לחבבה על בעלה

ז'. י"ח, ט' "ויאמרו לו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל".

וכתב רש"י תוך ד"ה "ויאמרו אליה" וז"ל, "בבבא מצינא [פ"ז]. אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן הייתה, אלא להודיע שצנועה הייתה כדי לחבבה על בעלה".

שח הרה"ג ר"א קופרמן שליט"א שמעתי מאבי מורי זצ"ל ששמע ממרן הגאון ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל שאמר שהנה ישנם החושבים שלחבבה על בעלה הוא דבר שצריך רק בתחילת החיים, ופה רואים שיש זוג שהבעל בן מאה והאשה בת תשעים ומ"מ גם זוג כזה יש אתה עניין של לחבבה על בעלה.

והנה זכורני שלפני שנים רבות באתי לבקר קרובי משפחה שלי שהוא ואשתו היו חולים סיעודיים, ואמר לי כשדמעות בעיניו דע לך ששנה כה טובה בינו לא הייתה לנו מעולם, ואפשר ללמוד מזה כמה אפשר להתקדם ולבנות את הקשר בין בני הזוג במשך כל החיים.

להודיע שהיא צנועה משאר חברותיה

ויאמרו אליה איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל בראשית יח ט

איתא בבבא מצינא (פ"ז א) יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן הייתה אלא להודיע שצנועה הייתה כדי לחבבה על בעלה ופירש"י שם להודיע שהיא צנועה משאר חברותיה וכו'. ויש בדברי רש"י הדגשה מיוחדת דלא זו בלבד שהייתה צנועה אלא שהיא צנועה יותר משאר חברותיה וצ"ב למה דוקא בזה יש חיוב יותר על בעלה. ויש לבאר ע"פ מה ששמענו מדודנו רה"י הגר"ח שמואלביץ זצ"ל במה שאמרו בגמרא יבמות (סב, ב) מכבדה יותר מגופו דהמכוון שצריך למצוא אצל האשה את המעלה שבזה היא חד בדרא וממילא בזה יוכל לכבדה יותר מגופו מכיון שבזה אין שני לה וזהו יתבאר כוונת המלאכים להודיע לאברהם ששרה היא חד בדרא בצניעות, ועומק הענין בזה שאם תמצא זאת המעלה באחרת גם כן שוב אינו מוכח על קנין אמת במעלה זו וכידוע מבעלי המוסר שהתביעה על הכל הייתה במה שהביא גם הוא דהיינו נאך גימאכט. והוא מפורש בספרונו (לעיל ה' א) שהכל לא היה צדיק כמו שת מפני שלא הקריב עד שקדמו קין אבל במה שהיא גדולה משאר חברותיה הרי ניכר שמעלה זו מושרשת בה בעצמותה. (משולחן רבי אליהו ברוך פינקל)

מסורת ה"חזון איש"

בקובץ הכרם שע"י בוגרי ישיבת בית שמעיה פורסם ראיון עם הגר"י בויאר שליט"ל הראיון נערך ופורסם בשנת תש"ע ולרגל הסתלקותו ויום היארצייט של מרן החזו"א זי"ע נביא את הדברים כפי שפורסמו

זכו תלמידי הישיבה ובכותל המזרח מאירה דמותו של מורינו הגאון ר' יהודה בויאר שליט"א הגר"י מהווה לנו דוגמא חיה של עמל תורה בכל מצב ושל דקדוק הלכה, בהיותו מקורב למרן החזו"א זי"ע ומתלמידיו הרי הוא מיחידי סגולה המעביר בדורנו את "מורשת החזו"א". אזרנו עוז וביקשנו ממורנו הגר"י שליט"א שיואיל להעביר לנו את עקרונות "מסורת החזו"א" ושייכותם לדורינו בכלל ולתלמידי הישיבה בפרט,

באחד ממוצש"ק עלינו לבית מורינו הגר"י שליט"א, על השולחן דולקים שני נרות לכבוד יציאת השבת. מולנו יושב הגר"י ב כשעל פניו ארשת התרגשות מהולה ברצינות מגודל המטלה והתפקיד לנסות ולתמצת במילים את "החזו"א" או יותר נכון את מסורת החזו"א.

קודם שנשאל על החזו"א עצמו ראשית נרצה להבין איך זכה מורנו הגר"י להתקרב לחזו"א ומתי התחיל קשר זה? וכאן פותח הגר"י ב. ומשתף אותנו בסיפור הדברים: נתחיל עם השידוך, השווער שלי נפטר בגיל צעיר כך שאישתי כבחורה עברה לת"א וגדלה בבית דודה שגידל אותה, ולמדה בסמינר בית יעקב שם.

כשהיתה בגיל 18 הדוד שהיה מקורב להחזו"א להציע לו שידוך לאחייניתו. החזו"א ביקש מהגאון ר' שלמה ברמן זצ"ל הצעה טובה, וכך הוצעת. באלול היה התנאים שלי והחזו"א לא חש בטוב, בקשו ממנו בני ביתו לבל ילך עקב מצבו, אמר החזו"א כיון שטרחתי בשידוך זה אני רוצה קצת נחת, ובחשוון שלאחר מכן, נפטר החזו"א זי"ע. קודם לכן הייתי מדבר בלימוד עם החזו"א מידי פעם כשהיה לי ויכוח עם הגאון ר' דב לנדא בלימוד נכנסתי להציע בפני החזו"א את הדברים. מטבע הדברים לאחר השידוך הרגשתי יותר קרוב.

ביא' חשוון ביום היארצייט של אימו של החזו"א שמעתי ממנו שיעור. גם זכיתי ולמדתי איתו חברותא, בסוגיית רצפה מקדשת בזבחים כד'.

■ מה הרב קיבל מהחזו"א בלימוד, בהנהגה או כל דבר אחר?

החזו"א היה כולו תורה, עמל כל היום בתורה כל הזמן, עד כלות הכוחות וזה מה שקיבלנו ממנו, תורה ורק תורה.

ראיתי את החזו"א פעם בשבת קודם מוצ"ש בתוך הסוכה מסתובב (מהרהר) כולו שקוע בסוגיא. פניו היו ממש אדומים מאד, מעוצם שקיעותו בלימוד. וכולו היה נראה כנתון בעולמות אחרים. לאחר תפילת מעריב, הקדיש מזמנו לקהל. פעם לאחר מעריב, כשהיה החזו"א חלש הכניסו אותו מיד לחדרו ולא קיבל קהל, והגיע אשה אחת, וצעקה בחדר, שבעלה, אברך צעיר, קיבל התקף לב, מה לעשות? לשמע הזעקות שאל החזו"א לפישרם. ואחד מאחייניו, סיפר לו את מצוקתה של האשה, החזו"א הגיב בשני מילים "יהיה טוב", אך לאשה הצעירה מילים אלו לא הספיקו ואמרה - רבה, אולי שינוי השם? והשיב, אני אמרתי שיהיה טוב מה שואלים אותי עוד פעם?

■ מה הכוונה "תלמידי החזו"א", הרי לא היתה לו ישיבה מסודרת עם התלמידים?

תלמיד הוא מי שדיבר איתו בלימוד ברציפות, ונהג למעשה כפי הוראותיו.

■ הדעה הרווחת, שהחזו"א הנו "מחמיר", לעומת פוסקים אחרים. מה ההנהגה הראויה לבני תורה?

יש בנושא זה להבהיר כמה נקודות:

א. להכיר במקצת את החזון איש, בדורנו יש רק אחת. לימוד סימנים רבים בספר "חזון איש" אשר חיבר על כל חלקי התורה, ממש! ההלכות הנוהגות למעשה יום יום בעניני אורח חיים, יחד עם כרכים שלמים בקדשים וטהרות. הסוגיות הקשות של פסולי קהל ועגונות באהע"ז, יחד עם פרטי ההלכות תערובת,

בב"ח ונידה.

ב. בכל ענין שהחזו"א ניגש, למד אותו מיסודו בש"ס, עם הפוסקים וסלל נתיב בהלכה. בדרכו זו, יצא לו שלא כדברי אחרונים. וזאת הן לקולא הן לחומרא. בשום אופן, אי אפשר לקבוע שברוב הפעמים, הוא מחמיר. הכרעותיו לא נבעו, מרשימות פוסקים! אך ורק- מתוך יגיעה עצומה, בהבנת דברי הגמרא והפוסקים, וכאשר בעמלו הבין לנטות מדברי האחרונים, הרי זה היה, הן לקולא הן לחומרא. והדברים ידועים ומפורסמים, ללומדים בספר "חזון איש".

ג. אחת מיסודות החינוך של החזון איש הוא "דקדוק ההלכה", וכאשר האריך בספרו המיוחד אמונה וביטחון.

היצר מורה לאדם, שלא להתיחס בכובד הראש הראוי לדבר ד' זו הלכה. הדבר מתבטא, בהתיחסות שטחית לפרטי ההלכה, בהסתמכות על דעות מקילות, כאשר בן אדם מחליט על פלוני שהוא רב שלו, ובשרירות לבו הוא בחר לו לילך אחר פסקיו, ועוד דרכים שונות ליצר. נגד זה הטיף החזון איש, בספרו ובע"פ- וע"כ יקרא שמו בישראל "מחמיר".

בן תורה כנה ורציני יודע לבחור את הדרך הנכונה, שבה הוא מקיים את חובתו בעולמו, ובכל ספק הוא שואל את עצמו באמת, מה רצון ד'!

■ מה חידש החזו"א בשיטת הלימוד?

התשובה על כך, מצויה בספריו על כל הש"ס כולל קדשים וטהרות, כמו שדיברנו. הנקודה המיוחדת, לחתור עד הסיכום והמסקנה ההלכתית, בכל לימוד סוגיא. ואין הכוונה רק שבסיום כל סוגיא יראה את הש"ך והט"ז. גם בסוגיות קדשים וטהרות, צריך בהירות וברירות וסיכום עד להלכה למעשה, שידע הכהן לעבוד בבית המקדש, ושידע לטמא ולטהר את הנגע. בעומק כזה, יש לו ללמוד את כל הסוגיא. למרות שאין שם ספרי הפוסקים. הכל מתוך עמל ועיון בסוגיא. וגם במקומות שיש פוסקים- הלימוד בסוגיא (!) הוא שמביא למסקנה להלכה למעשה.

גם בנקודה זו, הציבור השטחי, תופס את הנושא, בצורה משובשת.

■ מה היה אומר החזו"א, לבחור או לאברך ששאל אותו מה ללמוד?

לבחור, המסכת של הישיבה.

לאברך בשנותיו הראשונות, המסכתות הנוגעות להלכה, שבת, עירובין, נדה וכו'.

■ האם הרב שמע הדרכה מהחזו"א, שאמר לבחורים קודם נישואיהם?

להתיעץ בכל תנועה בחיים עם ד' חלקי השו"ע.

החזו"א. הדגיש שלושה דברים א. בראש ובראשונה, עמל תורה, כמו שאמרנו. ב. דקדוק הדין. ג. הסתפקות במועט.

■ כיצד מחנכים ילדים להסתפקות במועט- כאשר הילד לומד ופוגש חברים ברמת חיים גבוהה?

ראשית, צריך להחדיר בו מה ששנינו בפרקי אבות ששולחן גדול משולחנם, היינו: בית שכולו תורה ויר"ש זה השולחן הכי גדול וחשוב בעוה"ז, כמו שאנו אומרים בתפילה, אין ערוך לך ד' אי בעולם הזה. ועיקר העיקרים לדאוג לשמחה ולאווירה חמה בבית. כאשר יש לילד שני דברים אלה- יש לו את הכח להתמודד.

■ החזון איש לא למד בצעירותו בישיבה. מה היתה הסיבה לכך?

סיבה, איני יודע. אבל מסופר שבצעירותו בא לוולוז'יין, וכיון שלא הקפידו על איסור "חדש", והוא הקפיד, ע"כ נאלץ לעזוב ולחזור לבית אביו, שהיה רב העיריה וגאון עצום, ואיתו הוא למד.

■ מדוע הורה החזו"א למרן הרב שך זצ"ל שלא ללמד ב"ישוב החדש"?

לפי הידוע- החזו"א אמר שאין המקום מתאים לת"ח כמוהו. נראה לי א. בגלל שלמדו שם לימודי חול. ב. העומד בראש המוסד היה שייך לחוגי ה"מזרחי".

■ אבל עדיין, לא היתה שם תעודת בגרות?

מ"מ למדו לימודי חול, והיה שונה בזה מישיבה קדושה.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 104 | פרשת וירא תשפ"ה | י"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

לתת או לא לתת

להיגמר באחת עשרה לכל היאוחר, כי 'אבא צריך לקום מוקדם', השמענו דברי תורה, עשינו תוכנית נחמדה, וכאשר התקרב הערב לסיומו, הוציא אבי מכיסו חבילת שטרות קטנה אומר: "נו, הגיע הרגע גם לשמח אתכם אחרי ששימחתם אותי כל כך".

ואז, להתדהמתנו הרבה, קמה רעייתו על רגליה ממקומה שבשולחן הנשים ואמרה: "לא, לא! דיברנו שהשנה לא נתן להם את זה!"

אבי היה מבובל לחלוטין, ואנחנו היינו נדהמים. אומנם הייתה לנו תמיד תחושה כי אבינו רוצה לתת לנו יותר משהו נותן באמת, אך לא יכולנו לדמיין מציאות כזו בו תעצור אותנו אשתו לעיני כולנו ותסרב לאפשר לו להעניק לנו מתנה!

דממה השתררה בסלון, אבל ידעתי שעוד רגע יחזרו המילים לפיות כולנו, ושלמשפטים שנשמיע תהיה חשיבות גורלית. והבנתי גם שלפעמים 'לדון לכף זכות' זו פעולה שיש לבצע תוך שכרידי שניה, ושהאדם שמצליח לעשות זאת ולהגיב באופן חיובי גם למשפטים מעוררי תרעומת – יכול להציל משפחה שלמה ממריבות ותסכול.

אבל איזו פרשנות חיובית אפשר לתת לדברים בוטים וחרifiים כאלה?

לו, ולא תצפו כל הזמן שרק הוא ייתן לכם! אתם צריכים ללמוד להתקשר אליו כשאתם שמחים, כשילד קיבל ציון טוב במבחן, לא רק כשאתם זקוקים לעזרה!"

איני רוצה להאריך, אבל נראה לי כי משתי הדוגמאות הללו ניתן להבין למה ומדוע היו יחסינו איתה מורכבים, ידענו כי היא אישה טובה, הבנו כי היא רוצה גם בטובתו של אבינו היקר, אבל יחד עם זאת האופי הנוקשה שלה לצד העובדה שלא התכוונה ולא רצתה לשמש לנו כאם חילופית הרחיקו אותנו ממנה וגמרו לנו לחוש כלפיה גם טינה מסויימת.

ואז הגיע יום הולדתו של אבי, יום שבו גם ניצל מתאונת דרכים קשה בהיותו בחור צעיר, והתאריך הכפול הזה שימש תמיד כסיבה להתאסף כולנו, להודות לבורא ולשמוח יחד. כאשר אבי, בטוב ליבו, מחלק לכולנו גם תשורה כספית קטנה.

המנהג הזה המשיך גם אחרי נישואיו, אך בשנה השלישית אירע משהו - - - התאספנו כרגיל כולנו בביתו, כשאנו מביאים עימנו את האוכל כולו, ולא שוכחים להבטיח שנסדר ונגקה את הבית לפני שנלך עד שאיש לא יוכל להכיר כי ביקרנו כאן, ו'הודוה' כך כיננו את אשתו מזהירה שעל המסיבה

שלוש שנים לאחר פטירתה של אמי, החליט אבי כי הגיע הזמן להקים את ביתו בשנית. כולנו השתדלנו לשמוח בשמחתו, ולעזור ככל יכולתנו כדי שהבית החדש שמוקם – יוקם בקלות ומתוך שמחה.

אולם מהר מאוד התברר לנו כי הדברים אינם עתידים להיות פשוטים כל כך... לרעייתו החדשה של אבי הייתה מנטליות שונה מאוד מן המנטליות של משפחתנו. היא הייתה קפדנית מאוד בענייני סדר וניקיון, דבר שאמי ע"ה לא הקפידה עליו כל כך, וגם שמרה מאוד על כריאותה וכוחותיה, היא לא אהבה להזמין אותנו להתארח, וכעסה – בפועל ממש – אם העזנו להתקשר בשעות המנוחה או לאחר השעה עשר וחצי בערב. כך שהתקשורת שלנו – האבכים הצעירים הפנויים רק בשעות הללו – עם אבינו נעשתה קשה.

היא גם התקשרה אלינו כדי לספר לנו שאבינו 'לוקה ללב' סיפורים פשוטים שסיפרנו לו, למשל על ילד שסובל מקושי למידה או על פיטוריה של אחת מאחיותי מן העבודה, ודרשה שנתקשר כדי 'לעשות נחת' ולא כדי 'לשפוך את הלב'.

"אבא שלכם אוהב אתכם מאוד", היא אמרה, "אבל הגיע הזמן שגם אתם תתנו

האם יש לכם, הקוראים, רעיון?

יש לכם סיפור על כף זכות? שלחו לנו! | אימייל: k.gilyonot@gmail.com

וכוונתי לתוספות בדף לב, ובתוך הדברים אומר לי: אבל התוספות זה להיפך. ואני מסביר את עצמי. והוא אומר לי אם כן זה לא התוספות כאן. ואני אומר שזה כן התוספות כאן. [בדרגה שזה כבר היה קצת 'לא נעים'].

עד ששמתי לב שהתוספות בדף ל"א עמוד ב' הדיבור המתחיל שלו הוא 'כאן' והוא התכוון לדיבור המתחיל, ואילו אני עניתי לו על הדף שבו אחזנו באותה עת...

למדתי עם הרב שלי בחברותא סוגיית: 'חזקה שליה עושה שליחותו', שהיא בעירובין דף לא עמוד ב, ודף לב עמוד א. כשהיינו בדף לב עמוד א היינו מפלפלים בדברי התוספות שכשזה חיוב על השליח ודאי אומרים שליה עושה שליחותו, ודנו גם לפי התוספות בדף לא עמוד ב שמדבר על דבר ש'רמי עליה'.

בתוך דבריי אני אומר לו: שלפי התוס' אפשר לפרש כך וכך, ושואל אותי: התוספות כאן? ואני אומר שכן,

הבן יקיר לי – פתרון החידה משבוע שעבר

והתיישב לידי. כיוון שזיהיתי בו את בנו של ר' יצחק שרחמי התעוררו אליו בתפילת שחרית חייכתי אליו בחיכוך, והוא החזיר לי חיוך גלחב, ומאותו רגע ואילך, לאורך כל התפילה (מלבד רגעים קצרים בתפילת שמונה עשרה) הפריע לי ללא הרף, הוא נגע בשרוולי פעם אחרי פעם כדי למשוך את תשומת ליבי, כדי לשאול אותי האם יש לי טישו להביא לו, כדי לברר מה קוראים בתורה עכשיו והאם זה ארוך, כדי לבקש ממני לזוז קצת כדי שיוכל לעבור, לבקש שוב כדי שיכול לחזור, שאראה לו היכן אוזן החזן עכשיו ושאראה לו עוד פעם, כי הוא לא מוצא את המקום, ואולי אפשר להסתכל בסידור שלי?

מה אומר? כולנו יודעים מהו אורכה של תפילת מנחה של שבת, אך עוד לפני שהיא הסתיימה כבר הייתי עייף ומוותש כמו לאחר יום שלם בפארק עם ילדי.

וכאשר יצאתי מסוחרר מבית הכנסת הבנתי הבן היטב, שהילדון הזה אינו יכול להיות בנו של ר' יצחק, המתקרב לגיל שישים, ושהצדיק הזה – הצליח במשך יותר משעתיים להיזוטר רגוע וסבלני אל מול הצקותיו החוזרות ונשנות של הילד, ולא קם ועבר למקום אחר כדי להימלט ממנו, כדי לא לפגוע ברגשותיו, ולהיפך ניסה לעזור לו בצורה איכפתית עד כדי כך שהיה ברור לי כי הוא אביו של הילד המדובר!

האמת המביכה היא שעל אף שנוכחתי שמחובתי לדון את ר' יצחק לכף זכות, לא מצאתי דרך לעשות זאת, וככל שחשבתי על העניין יותר – נעשיתי נרגז יותר, עד שלבסוף החלטתי שפשוט אסיח את דעתי מכל העניין, ולא אהרהר בזה מ טוב ועד רע, מתוך הכנה שלא הכל אני מכין.

אבל אפילו המחשבה הזו הגדילה את עצבנותי – מה יש כאן לא להבין? שאל אותי קול פנימי נרגז, זה פשוט וברור כל כך! הילד אומלל, ר' יצחק לא מכין לליבו, והן הילד והן המתפללים סובלים כתוצאה מכך!

היום, ממרחק של זמן, אני מבין שתגובתי הייתה מוגזמת, והייתה קשורה, כנראה, לחוויות קשות שעברתי כאשר הייתי ילד קטן ובעיית הקשב והריכוז שלי טרם אובחנה. חוויות שכנראה הציפו את התת מודע שלי כאשר הגעתי לבקר בשכונת ילדותי. אבל גם בעובדה ההיא לא הבחנתי באותו זמן, כך שנראה היה לי כי תגובתי הגיונית וטבעית, וקשורה אך ורק למצוקתו הברורה של הילד, ולרעש שהפריע לתפילתי.

על אף שלצערי לא הצלחתי לדון את ר' יצחק לכף זכות, הסחת הדעת הועילה לי, והצלחתי לשכוח מן הסיפור כולו עד... תפילת מנחה.

שכן לאחר שהגעתי לבית הכנסת והתיישבתי במקומי, נכנס ילדון מתנשף ומשתעל אל בית הכנסת

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת וירא

הדרך אל אהבת ה'

תוכן

א' - בכל לבבך - 1 | ב' - לב מלא יראה - 3 | ג' - לב מלא אהבה - 6

בער באהבה עזה ליצחק, וכמו שאומר הפסוק: "את
בְּנֵךְ אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֶּתָּ אֶת יִצְחָק" (כב, ב).

מה תתן לי?

אבל היה כאן הרבה מעבר לכך. האמת היא, שאין
לנו מושג עד כמה גדולה היתה אהבתו של אברהם
אבינו ליצחק בנו, כי יצחק היה לא רק בן - הוא היה
אומה, חלום.

אסביר את דברי. היה נושא אחד בלבד שעניין את
אברהם אבינו. בכל מקום שאליו הלך - "וַיִּקְרָא בְשֵׁם
ה'" (יב, ח). הוא השקיע את כל כולו בערך הגדול הזה
- לפרסם בעולם את ידיעת הבורא.

אבל הוא הבין שזה לא מספיק, כי אחרי הכל הוא
רק בן אדם אחד, ויום יבוא והוא יפטר מן העולם;
ומחשבה זו הסבה לאברהם צער רב. גם כאשר הקב"ה
הבטיח לו "שְׂכָרְךָ הֲרֵבָה מְאֹד", אברהם הגיב: "ה'
אֱלֹקִים מֶה תִּתֵּן לִי" (טו, ב).

מה זאת אומרת "מה תתן לי"? ה' הרי יכול לתת
הרבה מאוד. הרבה מאוד מאוד! ולא רק בעולם הזה;
הרי אין סוף לאושר שה' יכול לתת לאברהם בעולם
הבא. מדוע אפוא שואל אברהם אבינו "מה תתן לי"?
לכאורה זה נשמע ככפיות טובה.

אך התשובה נמצאת בהמשך הפסוק: "וַאֲנִי הֹלֵךְ
עָרִירִי". "ריבונו של עולם, מה אתה כבר יכול לתת לי,
אם אני אפטר מן העולם ללא זרע של קיימא?"

בן? לשם מה אברהם אבינו זקוק לבן? הוא חי חיי
הצלחה גם קודם שהיו לו ילדים. הוא השיג הכל! וכי

א' - בכל לבבך

השחיטה הגדולה

האירוע הגדול ביותר בהיסטוריה - מלבד מתן תורה
- התרחש במקום מרוחק, בפסגתו של הר מבודד,
ונכחו בו שני אנשים בלבד. למעשה, לא רק שהיה זה
האירוע השני בחשיבותו בהיסטוריה כולה לאחר מתן
תורה, אלא שהיתה זו ההקדמה וכן הסיבה למתן תורה.
עם ישראל זכה להיות העם הנבחר ולקבל את התורה,
בזכות מה שהתרחש במעמד ההוא.

על איזה מעמד אנחנו מדברים? היה זה כאשר
אברהם אבינו שלח את ידו, שאחזה בסכין חדה, על
מנת לשחוט את גרונו יצחק, של בנו אהובו. העובדה
שברגע האחרון הקב"ה אמר לו: "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל
הַבְּנֵךְ" (בראשית כב, יב) אינה מגרעת מגדלות כוונתו
של אברהם. אברהם הרי לא ידע את מה שכתוב
בחומש, שברגע האחרון הקב"ה יורה לו להימנע
משחיטת יצחק; מבחינתו הוא עמד לשוב הביתה בלי
יצחק בנו. הוא התכוון לקיים את מה שציווה עליו ה'
ולשחוט את יצחק שחיטה כשרה, שחיטה של קנה
וושט, ולהעלותו על אש המזבח, כעולה תמימה לה'.

מה ביטא אברהם אבינו באותה שעה? אהבה עזה
לה'. הוא הרי ציפה ליצחק במשך כל כך הרבה שנים -
במשך מאה שנה! וכשיצחק נולד סוף סוף, הוא היה
ילד יפה תואר, חכם, ובעל אישיות נפלאה; והיה זה בנו,
דמו ובשרו! אברהם שחרר אפוא כלפי יצחק בנו את
כל מעיינות האהבה שאב מסוגל לחוש כלפי בנו; ליבו

זאת, היתה כמעט אינסופית. וכעת הוא עמד לוותר על אהבה זו; הוא עמד להקריב את כל אהבתו העצומה על מזבח אהבת ה'.

בכל לבבך

לזאת תיקרא 'אהבת ה'! זהו סימן לאהבה אמיתית לקב"ה, כאשר אהבתו יתברך דוחקת מליבו ומשכלו של האדם כל אהבה אחרת. כך כותב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"י ה"ו), בעסקו בענין מצות אהבת ה' "בְּכָל לִבְּךָ", ואומר שיש תנאי הכרחי אחד: "אין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבו של אדם עד.... שיעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה".

"בְּכָל לִבְּךָ" פירושו שאהבת ה' אינה חולקת את ליבך עם אהבה אחרת מכל סוג שהוא. הקב"ה רוצה את כל הלב שלך, ולכן צריך האדם להוציא משכלו כל תחום אחר של התעניינות מלבד אהבת ה'. אל תתעסק באהבתו של שום ענין אחר.

אל תהיה אדם שאוהב הרפתקאות, ספרות, אומנות, מוזיקה או טיולים; אל תהפוך לאוהב של שום דבר בעולם מלבדו יתברך.

אם אתה 'חובב טבע', אז אתה יכול לשכוח מאהבת ה'. אתה אוהב לצאת לשדות וליערות? אתה אוהב לינה בחיק הטבע? אתה מהרהר ושוקל איזה ציוד לקנות? אין אפשרות להיות אוהב ה' במקביל.

'חובבי טבע' על פי התורה

אכן, בוודאי שהטבע הוא כלי חשוב ביותר כדי להגיע לאהבת ה'. בוודאי ובוודאי! מי שמסתכל על הטבע במטרה להבחין דרכו בבורא יתברך - בוודאי. "הָאֶרֶץ הָדָם רַגְלִי" (ישעיה סו, א).

בוודאי! אני נושא בכיסי גרעין של תפוח, ואני מוציא אותו מדי פעם ומתפעל ממנו. בוודאי שהטבע הוא כלי להגיע לאמונה ואהבת ה'. מה השאלה בכלל?! אך כשאנשים מתאהבים בטבע בגלל שהם אוהבים את ה'טבע', אזי הם שוכחים את השי"ת.

אתה אוהב 'מוזיקה'? אתה יכול לומר שלום לאהבת ה'. שמעתם? אני יודע שזה נשמע קשוח מדי עבור אלו שגדלו עם ערכים אמריקאיים, אבל במוזיקה אין שום דבר אצילי. במהותה, המוזיקה היא כלום שבכלום. כמובן שניתן לנצל אותה לטוב. בוודאי ובוודאי! בכוחה של המוזיקה לסייע לאדם להגיע לאהבת ה' גדולה

הוא חיפש ילד קטן שעמו הוא יכול להשתעשע ולהסתובב עמו ברחוב?

חלום שהתנפץ

לא. אברהם אבינו השתוקק לבן שילך בדרכו וימשיך את עבודתו הגדולה.

שכן לאברהם אבינו היתה מטרה אחת בחיים: להאדיר את שמו של הקב"ה! ומטרה זו תוכל להתקיים אך ורק אם יהיו לו ילדים שילכו בדרכו. כל מה שקיבל עד אז יהיה חסר משמעות אם לא יהיו לו צאצאים שימשיכו את דרכו.

זו היתה משאלתו האחת והיחידה, משאת חייו: שיהיו לו כמה שיותר צאצאים, שיסייעו לו לפרסם בכל בעולם את המסר שלו. כך כותב הרמב"ם (מורה נבוכים ג, נא), ששאיפתו העליונה של אברהם היתה: "להמציא אומה שתדע ה' ותעבדהו".

ובגלל שהשי"ת ידע שזוהי תשוקתו הגדולה ביותר של אברהם, לכן הוא הבטיח לו שוב ושוב שעתידה לצאת ממנו אומה גדולה ועצומה, שיהיו לו המון צאצאים, צאצאים שילכו בדרכו. נמצא שיצחק לא היה רק בן אהוב, אלא הוא היה התגשמות חלום חייו של אברהם. אברהם ראה בו את תקוותו, את עתידו, את הכל!

עקידת האומה

כאשר אברהם שלח את ידו לשחוט את בנו, הוא לא רק ויתר על אהבתו ליצחק; בכלל זה היו גם יעקב ובניו, שבטי י-ה. בכלל זה היו הששים ריבוא שיצאו ממצרים וקיבלו את התורה בהר סיני. בכלל זה היו משה רבינו, אהרן הכהן ומרים הנביאה. בכלל זה היו כל הנביאים, התנאים, האמוראים, הראשונים והאחרונים.

כשאברהם הביט בבנו בעודו מניח אותו על גבי המזבח, הוא הביט ברבי עקיבא איגר. בפניו של יצחק הוא ראה דמותם של הרמב"ם ושל רש"י. הוא ראה את כל גדולי האומה, עד סוף כל הדורות.

ובגלל שאברהם היה אבא שאהב לא רק עם ליבו אלא גם עם שכלו, הוא אהב את יצחק לא רק כבן יקיר ומיוחד במינו, אלא כמי שכולל בתוכו גם את כל יוצאי חלציו. לא כמו הורים של היום שאוהבים את ילדיהם יותר מכל, ורק אחר כך מגיעה אהבתם לנכדים, ואת הנינים הם אוהבים פחות מכך, ואת הדור הבא - ספק עד כמה הם בכלל אוהבים. אהבתו של אברהם לעומת

ורוגשת כגלי הים, אהבה שאין לה סוף ותכלית - הרבה יותר מכפי שאשה זו אהבה את אמה. וכשהוא עסק בהכנות לשחיטת בנו, הוא עסק בהסרת האהבה הזו מליבו בפני אהבת הבורא. "וַיִּקַּח אֲבִרְהָם אֶת הָעֵלָה" - הוא בעצמו ביקע את העצים, כדי להרגיש כיצד הוא עומד לשרוף את בנו באש. היו לו די והותר משרתים שיכלו לעשות זאת במקומו, אבל הוא עשה זאת בעצמו כי הוא רצה להרגיש את הכל בעצמו. הוא עושה הכל למען ה'! אין לו שום מניעה!

היה כאן דבר אדיר! זה היה הביטוי העצום ביותר של אהבת ה' שהתרחש אי פעם בהיסטוריה של העולם, כי המשמעות היתה שאברהם מקריב את אהבתו הגדולה ביותר, את תקוותו הגדולה ביותר, את חלומו, בפני אהבת ה'.

ב' - לב מלא יראה

אהבה או יראה?

אכן, יש כאן שאלה. הרי כולנו יודעים שבמעמד זה אמר הקב"ה לאברהם "עֲתָה יָדַעְתִּי כִּי יִרָא אֱלֹקִים אֶתָּה" (כב, יב); באותו רגע, כאשר הגיע אברהם לפסגת השלמות של של אהבת ה', הקב"ה לא אמר לו: "עתה ידעתי כי **אוהב** אלקים אתה", אלא "**ירא** אלקים".

השאלה היא למה? אדרבה, לנו נראה לכאורה שאהבה ויראה הם שני הפכים גמורים. אנחנו חושבים שבמקום שיש יראה, אין אהבה.

אם נרצה לענות על חידה זו, עלינו להאזין תחילה למילים שכותב המרא דשמעתתא, רבינו הגדול בעל החובות הלבבות, בתחילת שער אהבת ה'. וזה לשונו: "כל מה שקדם לנו זכרו בספר הזה מחובות הלבבות והמידות ונדבת הנפשות, הם מעלות ומדרגות אל הענין העליון הזה" - כלומר, כל העניינים שבהם דן בספר עד כה הינם הכנה לאותה מעלה עליונה של אהבת הבורא יתברך.

זאת אומרת שכדי לגשת לנושא של אהבת ה', נדרשת מצד האדם הכנה רבתי. זה לא כמו שאנשים חושבים, שבסך הכל עלינו להחליט שאנחנו אוהבים את ה', וזהו - אנחנו מוכנים. לא ולא, זה דורש עבודה. נדרשות לזה הקדמות רבות, שערים רבים בספר חובות הלבבות, עד שמגיעים לשער אהבת ה'.

יותר. אבל אם אתה אוהב 'מוזיקה' מצד עצמה, אם אתה מתלהב ממוזיקה, אתה יכול לשכוח מאהבת ה'.

אהבת המשפחה

זה נכון גם לגבי אהבתך לבני משפחתך! אל תהפוך לאוהב, גם לא של משפחתך, אם לא בהקשר של אהבת ה'.

אפילו כלפי האשה! אכן, בפגישות שידוכים לא כדאי להזכיר זאת, כי המדוברת עלולה לחשוב שלא יהיה לה מקום בליבך. ואם היא אי פעם תשאל אותך את הקושיא הזו; נניח שהיא שמעה את השיחה הזו, והיא טוענת: "רגע, אם אתה אחד מאלו שמשתתפים בשיחות של הרב מילר, אז אתה אוהב רק את ה' ולא אף אחד אחר?" תענה לה: "אהבת ה' בכל ליבי פירושה שאני אוהב גם את אשתי בכל ליבי, כי ה' אמר לי לאהוב את אשתי כגופי".

וזו האמת! יהודי צריך לאהוב את אשתו משום שכך ציווה עליו ה'. זהו האופן שבו האדם מביע את הכרת הטוב שלו לקב"ה על המתנה הזו שה' נתן לו. "הָאֵשָׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי" (בראשית ג, יב) - האשה היא מתנה שה' נתן לאדם. והאשה כמובן הולכת בדרך התורה ומסייעת לו להוציא לפועל את שאיפותיו להקים משפחה של בני תורה, אזי הוא אוהב אותה מפני שהוא אוהב את ה'.

כשאוהבים בני אדם משום שאוהבים את ה', זה כבר משהו אחר. ולכן, אהבה לבן שהולך בדרך הישרה, היא למעשה אהבת ה'. וככל שהבן מרבה ללכת בדרכי ה', כך גדלה האהבה אליו. ילד טוב, ילד צדיק, מגיע לו הרבה יותר אהבה - אין כל ספק בכך - כי הרי ה' יתברך אוהב אותו יותר.

אהבה מוגבלת

פעם שוחחה עמי אשה אחת אודות אמה, שלא חיה כפי שאשה יהודיה צריכה לחיות - היא חיה עם גוי - ואמרתי לה: "היא לא אמא שלך". היא היתה המומה. היא לא האמינה למשמע אוזניה. אבל היא חשבה על הנושא ובסוף קיבלה את הדברים. היא קיבלה אותם משום שהיא קיבלה על עצמה את המצוה של אהבת ה' בכל לבבך, שבליבנו תהיה קיימת אהבה אחת ויחידה.

ואברהם אבינו הוא האות והמופת שלנו לכך. כי אהבתו ליצחק היתה כל כך גדולה, אהבה סוערת

יראה לפני אהבה

ומהי ההקדמה החשובה והמהותית מכל? יראת ה'. זה מה שאומר החובות הלבבות, שבלי יראת ה', אי אפשר אף פעם להגיע לאהבת ה'.

מדוע זה כך? התשובה היא, ובואו נדבר בכנות ובגילוי לב: איך אפשר לאהוב את ה'? לאהוב מה? האם אפשר לאהוב חלל ריק? לאהוב אוויר? כדי לאהוב את ה', צריכים אנו שיהיה לנו אותו.

ולכן, אם אנחנו רוצים אפילו להתחיל לאהוב את ה' כעת - נניח שמעולם לא חשבת על הנושא הזה בצורה אמיתית, אבל כעת אתה שומע את הדברים הנאמרים כאן וחושב לעצמך: "אולי כדאי שאעשה זאת. אני הרי אומר, מספר פעמים ביום, וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, אבל האם אני עושה עם זה משהו למעשה? שום כלום!"

לא חבל? יום אחד תגיע לעולם האמת ותעמוד למשפט. לא היית רוצה להגיע לגן עדן, וכשהשומר ישאל אותך: "האם אי פעם אהבת את ה'?" אתה תעמוד שם נבון ותנסה להיזכר...

קודם כל אמונה

איזו טרגדיה זה עשוי להיות! אז אתה מקבל החלטה להתחיל כאן ועכשיו - ולפחות לנסות. אבל אי אפשר לאהוב את האוויר. צריך שיהיה לנו משהו כדי לאהוב אותו, מה שאומר שבשביל אהבת ה' צריכים **אמונה**.

אבל לא 'אמונה' כפי שאמר לי משהו לאחרונה: "לי יש אמונה פשוטה. אני מאמין". אמנם אני בטוח שהיהודי הזה מוכן לרוץ אל תוך האש על קידוש ה' מכח אמונתו; אבל זה לא אומר שיש לו אמונה. אמונה פירושה שאתה מאמין בה' לפחות כמו שאתה מאמין שיש לך בן-דוד שמתגורר בשכונת ה'ברונקס'. תאר לעצמך שיש לך בן-דוד נחמד שגר ב'ברונקס'. אתה פוגש אותו בשמחות משפחתיות; הוא שולח לך צ'ק מדי שנה לכבוד יום הולדתך. אתה מאמין בו. זוהי אמונה!

האמונה בה' צריכה להיות **לכל הפחות** בדרגה כזו. אבל אם האמונה בה' היא אמונה שכלית, אמונה שאינה יותר ממידע בעלמא - וגם אז, האמונה היא מעורפלת ועמומה; היא מורכבת משלל מונחים ומילים, אבל אין לה ממשות, לא מרגישים אותה - זו אינה אמונה.

לראות ולהאמין

ולכן, הצעד הראשון אל אהבת ה' הוא יראת ה'. כי 'יראה', במובן הפשוט ביותר שלה, פירושה 'להיות מודע, להאמין'. ואסביר זאת על פי דקדוק. 'רא' פירושו לראות. אמנם אנחנו כותבים 'ראה', אבל ה'ה' נופלת. ו-'ירא' פירושו לירא. המילים הללו הן קרובי משפחה, ולא בני-דודים רחוקים אלא משפחה קרובה. ה'י' מ'ירא' נופל פעמים רבות וכך גם ה'ה' מ'יראה', כך שלמילים 'ראיה' ו'יראה' יש את אותו השורש - 'רא'.

עליכם להבין שאיני אומר כעת דברי דרוש, אלא זה דקדוק, כלומר הפירוש הפשוט של המילים. ואם תחשבו על הענין, תבינו מדוע זה כך. יראה פירושו מודעות. 'לירוא' פירושו שהאדם **רואה משהו, מכיר במשהו**, שמעורר בקרבו רגש מסוים, כגון חשש, או רגש אחר. אם אינך רואה שהסכנה מתקרבת, אין מקום לפחד מפניה, כי אינך מודע אליה. נמצא ש'יראה' היא תוצאה של 'ראיה', של מודעות. יראה כרוכה במוחשיות, כי אפשר לפחד רק ממשהו אמיתי, משהו שאנחנו מודעים אליו וחשים אותו.

יראה אמיתית

אבל הענין אינו רק היראה. כמובן שזוהי תועלת הצומחת מכך - להיות ירא מלחטוא; אבל יש כאן ענין נוסף, יקר עוד יותר, והוא, שזה מקנה לאדם אמונה חושית. כי אם האמונה נסמכת כל כולה על לעתיד לבא, שלאחר מאה ועשרים יהיה דין ועונש ושכר, לא פשוט כל כך שהיא תספיק כדי להמריץ את האדם. לא כל כך קל לקבל תמריץ מדברים רחוקים. לעומת זאת, אדם שחושב על כך שהוא זקוק להשי"ת כאן ועכשיו, הוא זקוק לו בדקה הקרובה כי הוא רוצה להיות בריא ושלם ולהצליח בענייניו, זה מקרב את השי"ת אליו. האדם חש את הקב"ה כישות אמיתית כל כך עד שכעת, כאשר הוא רוצה לקיים הלכה למעשה אהבת ה', יש לו משהו שעמו הוא יכול לקיים את זה. ה' נמצא ממש כאן על ידו!

לכן יראת ה' היא חשובה כל כך עבור אהבה - כהקדמה וכענין נלווה. כי קשה מאוד לאהוב משהו שהוא רחוק מאיתנו. אבל לאהוב דבר שכבר נתפס אצלנו כמציאות מוחשית הניצבת תמיד לנגד עיני שכלנו, זה מגיע הרבה יותר בקלות.

לכן, כאשר אנחנו מחנכים את הילדים כבר מגיל צעיר, שהקב"ה מוכן ומזומן להעניש עושי עוולה,

רוצים שזה ייעשה בצורה כנה ואמיתית. בביתנו פנימה, אנחנו מוגנים. אנחנו יודעים מי נמצא כאן. הרחוב לעומת זאת הוא כבר מקום של הפקר. ברחוב יש כל מיני סוגים של משוגעים.

אלימות ברחובות

מי יודע מה עלול לקרות שם? יתכן ומישהו יפתח בריצת אמוק עם סכין או אקדח ביד! מי יודע? או אולי הגגון שמוצב בפתח הבית יפול עליך? זה קורה לפעמים, שוב ושוב. או אולי איזה כלי רכב יעלה על המדרכה. יש אדם יקר שאני מכירו היטב, שעמד לתומו בצומת הרחובות והמתין לרמזור ירוק, כאשר לפתע רכב שהגיע לצומת עלה על המדרכה ופגע בו; כבר שנתיים שהיהודי הזה מאושפז בבית החולים, ועובר ניתוחים, אחד אחרי השני.

אז נכון, גם בבית אפשר לתרגל עבודת ה', אבל הרחוב הוא מקום מסוכן, ולכן הגמרא מלמדת אותנו לנצל את הרחוב כהזדמנות ליראת ה'. לעצור בכל פינת רחוב ולומר: "ריבונו של עולם, אנא הגן עלי מכאן ועד הפינה הבא! אנא ממך, שלא יקרה לי שום דבר רע!"

והנה, אין זה אומר שעלינו לחיות חיים מלאי דאגות וחששות, אבל כן כדאי לנו לתת לעצמנו תזכורת קטנה פה ושם, וזה יביא לנו תועלת. גם כששומעים שמישהו נרצח באיזה מקום נידח, שאיזה מטורף נכנס לבית ספר והחל לירות לכל עבר - כדאי לעורר בקרבנו פחד מסוים. הפחד הזה הוא טוב מאוד, כי אדם שמתרגל יראת העונש, הוא אדם שעשוי יותר מכל אחד אחר, לטפס על הסולם ולהגיע למדרגה הגבוהה של אהבת ה'. כי ברגע שהאדם זוכה למודעות והכרה חושית בה', כשהוא מרגיש את הקב"ה, כעת הוא מסוגל להתחיל לאהוב אותו. וככל שהוא מרגיש אותו יותר ויותר - גם צדיק זקן בן 120, יכול להמשיך ולגדול בהכרה חושית בה' - כך הוא יוכל לאהוב אותו יותר ויותר.

יראה, מודעות ואהבה

נחזור אפוא לשאלתנו. באותו רגע גדול, הרגע שבו אברהם אבינו הגיע לפסגת השלימות של אהבת ה' - הוא מקריב את אהבתו ליצחק על גבי מזבח אהבת ה' - הקב"ה אמר לו: "עֲתָה יִדְעָתִי כִּי יִרְאָ אֱלֹקִים אֶתָּה". איזה יראה? הכל זה אהבה!

אנחנו עושים עמם טובה גדולה, כי זה גורם להם להיות מודעים לכך שהקב"ה נמצא ממש כאן. זוהי התחלה נפלאה ביותר, כי בכך הם קונים אמונה. ה' הוא משהו אמיתי! הוא נמצא ממש כאן, והוא מגיב! הוא חי וקיים, מציאות אמיתית - וזוהי האמונה שבה הם ישתמשו כדי להגיע על ידה לאהבת ה'.

וגם אם אתה כבר לא בדיוק ילד אלא אדם בן חמישים או ששים, גם עליך מוטל ללמוד יראה. אם תעבור עבירה, תקבל על הראש. צריך להאמין בזה כפשוטו. יראת העונש! עלינו להקדיש זמן להיות יראים מהעונש.

יראה ברחובות

כך אומרת הגמרא: "אדם יוצא לשוק, יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לסרדיוט" (שבת לב, א) - הגמרא מלמדת אותנו שבכל פעם שיוצאים לרחוב, עלינו לתרגל יראה בכך שנרגיש כאילו ברגע זה עצר אותנו שוטר רומי. כידוע, אדם שנעצר על ידי שוטר רומי - רע ומר גורלו. בימי קדם, שוטר היה ענין רציני. אפילו עד לפני זמן לא רב, בהיותי נער צעיר, הייתי עובר בשכונות מסוימות בשעות הלילה כדבר מובן מאליו, כי כולם פחדו מהשוטר. והיה שם רק שוטר אחד בלבד! והוא היה ללא רכב סיוור, וגם ללא מכשיר קשר. בסך הכל הוא היה מצויד באלה. אבל מכיון שהוא ידע שאם הוא יעשה שימוש באלה, לא תקום שום ועדת חקירה אזרחית, די היה בשוטר רגלי אחד כדי להטיל אימה על שכונה גדולה.

ואין ספק שאצל השוטר הרומי היה גרוע עוד יותר. ואם חכמינו מלמדים אותנו שמיד עם צאתנו לרחוב עלינו לדמיין כאילו שוטר רומי הולך בעקבותינו, פירוש של דבר הוא, שצריכים להתחיל לפחד מפני מה שעשוי להתרחש עמנו ברחוב.

והנה, איננו חושדים בחכמים שהם מנסים להלחיץ אותנו ולהזיק לבריאותנו. כל מה שהם רוצים זה לסייע לנו לחיות בהצלחה, והם מלמדים אותנו שבכל פעם שיוצאים לרחובה של עיר, עלינו לחטוף את ההזדמנות לתרגל יראת ה', ולהגיע להכרה ש"מי יודע מה עלול לקרות לנו כעת", וכי אנו זקוקים לעזרתו יתברך.

ומדוע דוקא ברחוב? האם בבית אין צורך לחיות עם הרגשה מוחשית בה'? האם איננו זקוקים לשמירתו גם במטבח? התשובה היא, שאמנם בוודאי אנחנו רוצים לנצל כל הזדמנות שהיא להוסיף יראה, אבל אנחנו גם

להישאר רדומה. כך היא נשארת כל החיים, ורק בעולם הבא נבין מה היינו יכולים להיות, מה היינו יכולים להוציא מן הכח אל הפועל. איזו טרגדיה, ממש רחמנות, הזדמנות מבוזבזת.

והתפקיד שלנו הוא למנוע את הטרגדיה הזו ולהוציא את האהבה זו אל מעל לפני השטח, בעודנו בחיים חיותנו. "וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלְנָה" – בעזרת תבונה, ניתן לדלות את החכמה והעצה הזו כפי שדולים מים מתוך הבאר. אפשר לדלות את אהבת ה' הזו, המסתתרת במעמקי אישיותו, ולהוציא אותה מן הכח אל הפועל.

חיים הם למוציאיהם

עד כאן דיברנו על מחשבות. חשיבה – היא דבר טוב מאוד, אבל יש דבר שהוא עוד יותר טוב מאשר לחשוב, והוא: **לדבר** על הנושא. "כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצֵאֵיהֶם" (משלי ד, כב) – התורה היא חיים עבור מי שמוצא אותה. "אל תקרי מוצאיהם אלא לְמוֹצֵאֵיהֶם בפה" (עירובין נד, א) – הוי אומר, התורה נותנת יותר חיים למי שאומר את המילים בפיו. יהודי שאומר מילים של אהבת ה', הרי שבזה הוא לוקח את מחשבותיו, שגם הן דבר יקר ביותר, ובאמצעות הבעתם במילים, הוא מוציא אותם מן הכח אל הפועל, והופך אותם לאמיתיים יותר.

אז אם תצליח ללחוש כמה מילים, בצורה שאף אחד לא ישמע אותך: "ריבוננו של עולם, אני אוהב אותך על כך שנתת לי קורת גג, ועל כך שאתה שולח לי כסף לשלם את דמי השכירות", דע לך שאתה עושה דבר גדול – אתה אוהב את השי"ת לא רק במחשבה אלא גם בדיבור. וככל שתרבה לדבר את הדיבורים הללו, כך תרגיש יותר ויותר את האהבה, כי באמצעות דיבורך אתה מוציא החוצה את מעיין אהבת ה' המפכה בליבך, ובאמצעות הדיבור אתה הופך אותו ליעיל יותר.

העצה הסודית

לכן אני אוהב תמיד לומר – וטוב שבאתם לכאן היום; אתם תצאו מכאן עם עצות טובות באמתחתכם – לומר, כמה שיותר, את המילים: "הקדוש ברוך הוא, אני אוהב אותך". אתה לא מרגיש שאתה אוהב אותו? תאמר כך אף-על-פי-כן.

אבל שאף אחד לא ישמע אותך. אם מישהו ישמע אותך מדבר כך, הוא יחשוב שאתה לא לגמרי נורמלי.

לא! הכל זה יראה, הרגשה חושית, כי בזה השקיע אברהם את חייו – הוא **ראה** את ה' עוד ועוד בכל יום, וכך גדלה אהבתו אליו בכל יום. ולכן, בהגיע הרגע הגדול, אותו ניסיון גדול שבו נדרש להקריב הכל בפני אהבת ה', אברהם עבר את הניסיון בהצלחה מסחררת, כי ליבו היה מלא אהבה, מלא הכרה חושית בה'. וה' אמר לו: "כעת אני יודע שאתה מכיר בי בצורה כל כך מוחשית, אני כל כך אמיתי אצלך, שהצלחת להתאהב בי לחלוטין, ולהציב את אהבתך אלי לפני כל אהבה אחרת".

ג' – לב מלא אהבה

נסיונות – בשביל מה?

אבל עדיין לא סיימנו, כי יש כאן שאלה נוספת, ולכשנבין את התשובה עליה, זה יאיר לנו דרך מעשית להתקדם באהבת ה'. נחזור כעת לדברים שאמר השי"ת לאברהם אבינו לאחר העקידה: "כִּי עָתָה יִדְעָתִי" – כעת אני יודע שבנית בקרבך 'גורד שחקים' של אהבת ה', "וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת בְּנֶךְ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי" – גם את בנך האהוב לא מנעת ממני.

ונשאלת השאלה: "**עָתָה יִדְעָתִי**"?! האם הקב"ה לא ידע זאת גם ללא הנסיון הזה? ה' אינו מורה בבית הספר, שצריך לבחון את תלמידיו על מנת לעמוד על הישגיהם. הוא יודע היטב מה קורה בתוך האדם פנימה. מהו אם כן פירושם של המילים "**עָתָה יִדְעָתִי**"?

אהבה נסתרת

הסבר הענין הוא כזה. עלינו להבין שכל יהודי נברא, כשבליבו קיים אוצר גדול של אהבת ה', אהבת ה' בכח. כמה אהבה יש שם? אהבה עצומה! בליבו של כל יהודי בוערת אהבה אדירה להשי"ת.

כידוע, בבטן האדמה בוערת אש. לפעמים ניתן לראות אותה, כאשר מתרחשת התפרצות של הר געש, ואנחנו עומדים נדהמים: כל כך הרבה חום, כל כך הרבה אש, כל הרבה אנרגיה טמונה בבטן האדמה!

כך הוא אצל כל יהודי; בתוך ליבו, מתחת לפני השטח, קיים הר געש של אהבת ה', הממתין להתפרץ החוצה. "מִיָּם עֹמְקִים עֲצָה בְּלֵב אִישׁ" (משלי כ, ה). זה נמצא בתוכנו, אלא שרובנו מניחים לאהבה הזו

אנשים שאף פעם אינם חושבים על הנושאים הללו, עשויים ללעוג לדברים. הם צוחקים על זה. אבל למי אכפת? שיצחקו! הם צוחקים על החובות הלבבות, כי הוא זה שכותב שעלינו להשתמש בתמריץ הגדול ששמו הכרת הטוב להשי"ת, כדי להיות אוהבי ה'.

ידיים ואוויר

החובות הלבבות מתחיל למנות את הטובות שה' נותן לנו. "הידיים לקחת ולתת" (שער הבחינה פ"ה). הידיים הם תענוג! תענוג גדול מאוד! יש אדם שאותו אני רואה לעתים קרובות, והשרוול שלו ריק. ברוך ה' ששרווליו מלאים! ומתוך שרוולך מזדקר 'עגורן', שאליו מחוברים 'עגורנים' נוספים. אפשר לכופף את היד לאיזה כיוון שרוצים. וגם באצבעות יש פרקים! העצמות מתחככות זו בזו ללא כל חריקות! הכל משומן באופן נפלא ביותר. אה! איזה תענוג! איזו זכות! לך ברחוב, ידך מתנוודדת לצידך, חשוב את המחשבות הללו, ואתה עוסק באהבת ה' באופן פעיל בתוכך.

וכשאתה שואף פנימה אוויר, חשוב כמה עליך לאהוב את ה' עבור זה. אוויר הוא המצרך היקר ביותר בעולם - אתה זקוק לו באופן מיידי ותמידי - והקב"ה נותן לך אותו תמיד. האוויר הוא סם-חיים מיוחד, שהוכן במיוחד עבורך; זהו תערובת המותאמת בדיוק לצרכיך; יש בה חמצן, כמות מסוימת של חנקן, ומעט פחמן דו-חמצני. וכל אחד ממרכיבים אלו הוא חשוב, במינון הנכון, כך שכאשר אנו נושמים אנחנו מרוויים את הדם בחמצן, מחזקים את גופנו, והופכים את עצמנו לשמחים ומלאי אנרגיה.

אז למה שלא תאהב את ה' עבור כך? תארו לעצמכם אדם שהולך ברחוב ואוהב את ה' על כך שהוא מסוגל לנשום. הוא שואף אל ריאותיו את האוויר הברוקלינאי ואוהב את השי"ת. מי שחושב על כך - טוב מאוד. ומי שאומר את זה במילים - עוד יותר טוב.

מדיבורים למעשים

ונניח שכתוצאה ממחשבותיך ודיבוריך, אתה ממשיך לשלב הבא ועושה מעשים - זה עוד יותר טוב! מילים הן גדולות יותר ממחשבות, ומעשים הם גדולים עוד יותר ממילים. אם תפעל על פי אהבתך, הרי שבזה אתה מוציא אותו עוד יותר על הפועל.

אז החלטת שאתה רוצה להוציא לפועל את האהבה באמצעות מעשים? אפשר לעשות גם את זה. לכל מצוה שאתה עושה יש תנאים כפי שמבארים לנו

האמת היא שהם הלא נורמליים, אבל הם לא יודעים זאת. אז תעשה זאת בהיחבא. כנס לתא הטלפן הציבורי, הרם את השפופרת - בלי להכניס מטבע לחריץ - ובצע שיחת חוץ ותאמר: "הקב"ה, אני אוהב אותך. ריבונו של עולם, איך האב דיר ליב!"

אל תחשוב שדבר קטן הוא. הלא החיים הולכים וחולפים! אמור: "הקב"ה, אני אוהב אותך!" תמשיך לומר את זה, וכעבור זמן מה, לאט לאט זה יתחיל לחדור אל תוך ליבך, ואתה תתחיל לומר את זה בכנות

גם ילדים אוהבים

אני חייב לומר לכם משהו שאמר הגר"א. הגר"א אמר שאפשר להתחיל גם עם ילדים קטנים. "האמנם?" כך הוא שואל. "כיצד אפשר להתחיל עם ילדים קטנים?"

הוא מבאר את העניין כך: כשהילד יושב בכסא התינוק ואתה מאכיל אותו דבר מה, אפשר לומר לו: "הממתק הזה הוא מה'. נכון שאתה אוהב את ה' עבור זה? בני יקירי, אמור: ה', אני אוהב אותך!"

זהו הגיון פשוט, וההגיון הזה נוגע גם אלינו, המבוגרים. אחרי הכל גם אנחנו ילדים - כל אחד ואחד מאיתנו הוא הילד היקר ביותר של עצמו - ולכן עלינו לדבר גם אל עצמנו. כשאנחנו יושבים לאכול ארוחת בוקר, עלינו לחשוב לעצמנו: "האם לא ראוי שאוהב את השי"ת על כך שהוא זן ומפרנס אותי? אני הרי נהנה לאכול. זה נותן לי כח וזה גם טעים. והוא זה שמספק לי את זה".

"נו באמת", אתה אומר, "האם ראוי לאהוב את ה' עבור ארוחת בוקר? קערת דגני-בוקר אינה דבר שמתאים לנושא גדול כל כך כמו אהבת ה'".

אהבה בחיי היומיום

אך זו טעות גדולה! אהבת ה' לא אמורה להיות רגש מנותק, אלא עליה צריכה להיות מחוברת לחיי השגרה. אתה נועל את נעליך בבוקר - אהוב את ה' עבור זה. תאר לעצמך שלא היו לך נעליים חלילה, ומישהו היה מגיע ואומר לך: "הנה ידידי, קח לך זוג נעליים". איך שהיית אוהב אותו! אין כל ספק בכך! והנה, ברוך ה' שמשאיל לך כל יום זוג נעליים. ואנחנו מברכים על כך את ברכת "שעשה לי כל צרכי" - הרי שצריך להודות לה' על הנעליים ולאהוב אותו על כך.

בואו נהיה מעשיים

שלוש דרכים אל האהבה

אברהם אבינו ע"ה הגיע לשיא השיאים של אהבת ה', על ידי חיים שלמים של טיפוס בסולם של יראת ה', ובשימוש של מערכת המחשבה, הדיבור והמעשה, כדי להוציא את האהבה מן הכח אל הפועל.

השבוע נשתדל בלי נדר ללכת בדרכו של אבינו הראשון, וננסה לעשות שימוש בארבעת היסודות הללו מדי יום ביומו. א' - נתרכז בלחוש את אמיתות/מציאות ה', ובזה שהוא נמצא ממש כאן לידנו. ב' - לחשוב מחשבות של אהבת ה'. ג' - לומר מילים של אהבת ה'. ד' - לחפש הזדמנויות לעשות פעולות שמבטאות את אהבתנו אליו.

שאלה:

כיצד יכול היה הקב"ה לבקש מאברהם להקריב את בנו יצחק? האם זו אינה דרישה קיצונית מדי?

תשובה:

אני לא מבין את השאלה. וכי למה לא? מהו בן? זה מתנה מאת ה'. כיצד אם כן יכול האדם להביע את הערכתו להשי"ת עבור מתנה כה נפלאה? הוא זכה לבן במשך כל כך הרבה שנים, וכעת הוא מקריב אותו כקרבן לה'. מה הבעיה? אני לא רואה כאן שום קושיא. לא מבין את השאלה.

הרעיון הזה לא מוצא חן בעיניך? הרי אפילו יצחק בעצמו היה מרוצה מזה. הוא כבר חי שנים רבות. כיצד יכול האדם לבטא את הכרת הטוב שלו לה'? בכך שהוא מוכן להחזיר אליו את המתנה שקיבל, אילו יתבקש לעשות זאת. נניח שהשאלתי לך את רכבי, ובמשך מספר ימים אתה נהנה לנהוג בו לכל מקום. ואז, כעבור כמה ימים פונה אליך ומבקש: "ידידי, תוכל בבקשה להחזיר לי את הרכב מחר?" היעלה על הדעת שתגובתך תהיה: "מה זאת אומרת 'להחזיר את הרכב'?! אני כל כך נהנה ממנו. לא מתחשק לי להחזיר אותו!"

השי"ת נתן לנו חיים. כמובן, אנחנו יודעים שהוא לא חפץ באי מי מאיתנו כקרבן, אבל מצד הסברא בוודאי שיש לכך מקום. בוודאי ובוודאי. אלא שהסברא של השי"ת נשגבה ומרוממת מסברתנו, והקב"ה מצווה: "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱר" - אל תקריב את בנך.

הפוסקים, ובין התנאים הם "דחילו ורחימו" - יראה ואהבה. כשמקיימים מצוה, צריכים לקיים אותה ביראה ואהבה. אנחנו כל כך עסוקים וכל כך מורגלים בעשיית מצוות, שאנחנו לא חושבים על הנושא הזה, אבל כך כותבים הפוסקים. זהו תנאי. האדם צריך להיות מודע לכך שהוא עומד בפני מלך, וכמו כן הוא צריך לאהוב אותו.

אז נניח ומדי פעם תצא מגדרך ותאמר: "ריבונו של עולם, הנני עושה את המצוה הזו כעת משום שאני אוהב אותך". בחר לך מצוה, פעם ביום. כעת אתה לוקח את כל אותן מחשבות של אהבה, את כל המילים של אהבה, והופך אותם למשהו 'למעשה'; אתה אוהב את ה' בפעולותיך. תארו לעצמכם יהודי שבדרכו לבית הכנסת, חושב: "אני הולך כעת לבית הכנסת להתפלל כי אני אוהב אותך ה', ואני רוצה לדבר איתך", וכך, כל פסיעה ופסיעה היא פעולה של אהבת ה'.

אהבה שהולכת וגדלה

שבים אנו כעת לאברהם אבינו. "עֲתָה יִדְעָתִי" פירושו לא שהשי"ת זקוק להוכחה זו שתפגין את אהבתו של אברהם אליו, לא ולא. הפירוש הוא שבאופן זה אברהם **גדל** באהבתו לה'. אם אברהם לקח סכין והיה מוכן ומזומן לשחוט את בנו אהובו שאותו אהב אהבה ללא גבולות, אהבה שהקיפה את כל דורות הצדיקים שעתידיים היו לצאת ממנו, והיה מוכן להקריב הכל, הרי שפעולה זו הוציאה את אהבתו מן הכח אל הפועל, והפכה אותה למציאות בעלת כח עוצמתי ואדיר. זה הפירוש של "עֲתָה יִדְעָתִי" - שעכשיו הפכת לאוהב ה'. אבל זה לא משהו שקורה מעצמו; מחשבותיו, דיבורו, ומעשיו של האדם, הם אלו שהופכים אותו לאוהב ה'.

לומדים אנו אפוא שכל אחד ואחד יכול להפוך לאוהב ה', אם רק ינצל את שלושת הכלים הללו. אפשר לעשות זאת במחשבה, ואחר כך בדיבור - על ידי דיבורים של אהבת ה', ואחר כך במעשה גם כן. כך הולכים ומתפתחים. ממשיכים בדרך זו, לאט לאט, עד שבסופו של דבר מתחולל השינוי. כמובן שכל אחד ואחד צריך לעסוק בעבודה זו כפי יכולותיו וכוחותיו. אין זה אומר שאתה תהיה כמו אברהם אבינו, אבל כל מדרגה של אהבת ה' שהאדם מפתח בקרבו היא ההישג הגדול ביותר שלו עלי אדמות, והיא היא כתר שלמותו.

שבת שלום ומבורך!

וארטים לפרשת השבוע

יח א-ב. וירא אליו ה' באלוני ממרא וכו' והוא יושב פתח האהל, וכו' וירץ לקראתם מפתח האהל.
ותימא למה צריך להזכיר עוד פעם נוספת שהוא היה בפתח האהל, הרי אנו כבר יודעים שהוא יושב בפתח האהל, אי"כ ממילא הוא רץ מאותו הפתח וי"ל דאיתא בגמ' שאסור לרוץ ולברוח ממצווה כדי שלא ייראה כתינוק הבורח מבית הספר. ומאיידך, איתא שלדבר מצווה שרינן לרוץ אפילו בשבת. אי"כ יש לדון מה הדין כשיוצא ממצווה למצווה אחת האם שרינן לרוץ כפי ששרינן לרוץ למצווה ואפילו בשבת או לא, וצ"ל שתלוי, אם המצווה השנייה יותר חשובה, ואז יכול לרוץ, ואם היא פחות חשובה אז ירוץ רק מחצי הדרך. וכאן כתוב בחז"ל שבאנו לומר שמצוות הכנסת אורחים יותר חשובה מא מהקבלת פני השכינה, שהרי הקב"ה ביקר אותו באותו היום. והתורה באה לומר ששומת לו לרוץ ממצוות המילה והשכינה, בשביל הכנסת אורחים, ולכך כתבנו וירץ **מפתח** האהל - דהיינו כל הדרך.

יח ב. והנה שלשה אנשים נצבים עליו.
וברש"י והוא ע"פ הגמ' שלושה מלאכים: הראשון, לבשר את שרה. השני, להפוך את סדום. והשלישי, לרפא את אברהם. ומקשה הגמ' איך אמרינן אחד להפוך את סדום הרי כתוב ויבואו **המלאכים** סדומה, משמע ששני מלאכים נשלחו להפוך את סדום ולא רק אחד: מותרת הגמ' שבאמת באו לסדום שני מלאכים, אחד בא להפוך את סדום, והשני בא להציל את לוט, והוא אותו אחד שרפא את אברהם, (ובשפתי חכמים כתב שאין כאן את הבעיה שאין מלאך אחד עושה ב' שליחויות כי זה עניין אחד). ולכאורה קשה אז למה לא נכתב מראש אחד לרפא את אברהם ואחד להציל את לוט, כדי למנוע את הקושייה הנ"ל? וי"ל, אומר החידושי הרי"ם, דאיתא ביבמות עו: ששאלו בירר אצל דואג האל דוד ראוי למלוכה, אי"ל דואג עד שאתה שואל על מלוכה תשאל אם הוא בכלל ראוי לבוא בקהל כי הוא נולד מרות המואביה, ואי"ל אבנר שאין בעייה, משום שכל סיבת איסור להכניס עמוני ומואבי לקהל ה' היא משום שנאמר "על אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים", אבל הדין הוא עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, משום שעל הנשים אין תביעה שלא קידמו בלחם ובמים משום שאין דרכן לקדם, דכל כבודו בת מלך פנימה, כדחזינן אצל שרה דכתב בה **הנה באהל**. והדברים נאים ביותר, דהטעם שהקב"ה הציל את לוט, אמר בבב"ק, כי ידע שתצא ממנו רות המואביה, ולפי"ז בתחילה כשבאו המלאכים עדיין לא היה ברור שעמונית ומואבית מותרות, כי עדיין לא למדנו ששרה שכל כבודו בת מלך פנימה, שהרי זה נלמד רק אחרי שראינו ששרה לא יצאה אלא היתה באוהל ולימדה אותנו שכל כבודו בת מלך פנימה, וממילא בשעה שנשלחו המלאכים אז היה צריך מלאך להציל את לוט משום שבאותה שעה עוד לא התחדש שהעמונית והמואבית שייצאו ממנו יהיו מותרות לבוא בקהל. ורק אחרי ששרה חידשה את ההלכה שאשה אין דרכה לצאת משום כל כבודה רק אז התברר שדרשינן מואבי ולא מואבית ויש סיבה להטיל על המלאך שליחות להציל את לוט כדי שתצא ממנו רות.

יח ד. יוקח נא מעט מים, ובב"מ פ. אברהם חשב שהם ערבים, אי"ל וכי לערבים שבתנו כבר יצא ממך ישמעאל, משמע שבגלל שיצא ממנו ישמעאל לא היה צריך לחשוב שהם ערבים, וקשה מה הקשר בין שיצא ממנו ישמעאל לזה שהם לא ערבים: וי"ל ע"פ הגמ' בב"ב רוף צדקה יוצא חיים. חד אמר מצא בניס צדיקים, וחי"א ימצא אורחים מהוגנים, ואז ימצא שאמרו לאברהם הרי אתה רודף צדקה וחסד ובנים צדיקים אין לך כי יצא ממך ישמעאל, אז אתה צריך לזכות לקבל אורחים הגונים ואיך חשבתנו לערבים.

שס. פלא גדול על אברהם אבינו, כזו מסירות נפש להכנסת אורחים, יהודי בן תשעים ותשע, יום שלישי למילה - הוא שוחט שלושה עגלים שיהיה לכל אחד לשון וחרדל. וזה היה כחוס היום, או שהכל הולך לאיבוד או שצריך לגמור את הכל באותו יום, ופתאום כשזה מגיע למים הוא נהיה 'קמץ' - יקח נא מעט מים, מה קרה כאן? למה רק מעט מים? שתי תשובות בדבר, ידוע שר' ישראל סלנטר התארח פעם באיזה בית, והוא נטל נטילת ידים עם רביעית מים בצמצום, שאלו אותו: ר' ישראל, אתה כזה חסיד, כתוב שיש מעלה גדולה ליטול ידים בשפע מים, ויש בזה סגולה לעשירות, למה אתה נוטל כל כך בצמצום? אמר להם ר' ישראל: הכל נכון, יש בזה מעלה גדולה מאד, אבל את כל המצוות האלה אני עושה רק על חשבוני, לא על חשבון אחרים, פה יש אלמנה שואבת מים, שהיא צריכה ללכת בקור לקחת את המים, על חשבונה אני לא יכול להיות צדיק! זה אמר ר' ישראל: בן בקר רך וטוב - אברהם אבינו לקח בעצמו, ולכן הוא נהג בשיא הנדיבות ושחט שלושה עגלים שיהיה לשון בחרדל לכל אחד, אבל יוקח נא מעט מים - **היה על ידי שליח**, וזה לא חכמה להיות צדיק! פה הוא אומר

'מעט מים'! זה פשט אחד על דרך המוסר. ועל דרך הפשט אפשר לומר, בשביל מה הוא הביא את המים? לרחוץ את הרגלים! אם הוא היה מביא להם הרבה מים, איזה דרך ארץ זה לבוא לאורחים ולהניד להם קור ככה טונות של מים, אתם כל כך מלוכלכים, אתם צריכים לנקות את עצמכם חזק! ולכן הוא אמר 'מעט מים' מעט מים זה כבוד לאורחים. רבי אליהו דיסקין.

יח ה. ואקחה פת לחם וסעדו לבכם.
יש לעיין כיצד הותר לאברהם להזמין את האנשים לביתו מאחר ונידמו כערבים והרי ביו"ט אסור לאדם לזמן אצלו גויים, כמו שדרשו חז"ל לכם ולא לנכרים, והרי מעשה זה היה ביו"ט ראשון של פסח ואברהם שמר את כל התורה? דהנה מצוינו בפסחים שאם עבר ובישל ביו"ט לצורך חול אם זה ראוי לאכילה בו ביום לאורחים יהודים פטור משום הואיל דחזי לאורחים ונמצא שלא בישל לבטלה. והקשו שם התוס' לפי סברא זו כל אדם שעושה מלאכה בשבת יהיה פטור משום הואיל ושרי לחולה שיש בו סכנה: ותיצרו בתו"ס שכיוון שלא מצוי חולים הנמצאים בסכנת חיים לכך ל"א הואיל. והנה בבית אברהם באותו הזמן כל ילידי ביתו נימולו אתו אז היה מצוי שם הרבה חולים וממילא אין מניעה לבלש גם עבור ריבוי גויים כי יש הואיל וחזי לחולה שיש בו סכנה. ולפי"ז יתורץ מה הטעם אברהם לא הביא לאורחים לחם כמו שאמר בתחילה ואקחה פת לחם כיוון ששרה פירסה נידה כמבואר ברש"י, ויש להקשות הא האורחים היו גויים ומה אכפת לנו לסמאות אותם. ולפי הנ"ל יובן כיוון שכל מה שהותר לבלש לאורחים הוא משום הואיל דחזי לישראל אז כשזה לא טהור אסור. חת"ס.

יח ו. וימהר אברהם ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת.
הגמ' בב"מ פז מסבירה את הסתירה שכתוב גם קמח וגם סולת, ומתרתצ הגמ' שהאשה צרה ענייה באורחים, ומובא בחז"ל ששרה אמרה סלת ואברהם אמר קמח, (אמנם יש גירסה הפוכה, אבל השאלה היא על הגירסה הזאת) ולפי"ז קשה הרי שרה רצתה סולת שזה יותר עשיר, ומניין שענייה צרה באורחים: מיישב האוסטרווצאר ע"פ מדרש, שדבר זה ארע בחג הפסח, והנה הש"ע אומר: ויח תגד. פוסק שמונת לקחת קמח מהשוק לאפות מצה, וכותב שם החק יעקב שכל ההיתר הוא קמח רגיל אבל סולת אסור כיוון שזה מוחזק לחמץ גמור. והנה אם יקח סולת שזה חמץ גמור ויבטל את החמץ אז מדאורייתא בביטול סגי, ויכול לעשות עוגות עיי"ג גוי ולא יכניס זאת לפרוטו אלא יוכל זאת ישר לערבים (מלאכים) שבאו אצלו, אך יתכן שיש כאן איסור הטאה כיוון שנהנה מהחמץ, אך מכיוון שהוא מקיים מצוות הכנסת אורחים ומצוות לא להנות יתנונו ממילא הוא לא נהנה, אולם אברהם אבינו היתה לו הנאה מקבלת אורחים כי היתה לו עיין טובה ולא רק מצווה אי"כ אסור לו לתת לאורחים סולת כי הוא נהנה מחמץ, אבל שרה שענייה צרה באורחים יכלה לתת סולת כי היא לא נהנית כלל, ומכאן שהצעה סולת סימן שענייה צרה באורחים, ויש לה רק מצווה בלבד.

יח ח. ויקח חמאה וחלב וכן הבקר, והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו.
לכאורה מה העניין שלו לעמוד עליהם להסתכל איך הם אוכלים הא אמרו חז"ל האוכל אצל בחירו מבתניש מלהביש בפניו, ואי"כ זה לא ראוי שכך יעשה. וי"ל שכיוון שהביא לפניהם חלב וכן בקר, (היינו בשר וחלב) באותו השולחן, וזה אסור שמא יבוא לאכלם יחד, לכן עמד עליהם להיות שומר ואז שרי. **עוד י"ל**, אומר הדעת זקנים מבעלי התוספות, שכיוון שזה היה בחוץ כחוס היום, וזה לא היה מפתח עץ, והיה להם שמש, אז הוא עמד להצל עליהם **תחת** דהיינו **במקום** העץ.

יח ח. ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם.
איתא בב"מ פז ולחם לא הביא, מלמד ששרה פירסה נדה ונטמאה העישה, ואברהם ובני ביתו אוכלים חולין בטהרה היו. ויש לדקדק א. מנל שפרסה נדה ונטמאה בשעת העישה, אולי נטמאה אחר האפיה שהיה כבר לחם, ועי"נן למה לא הביא אברהם את הלחם לערבים שלא אכלו בטהרה? ויש ליישב ב' הקושיות אחת חבירתה. דהנה מבואר בבצצה כ"א. מה שהותר מלאכת אוכל נפש ביו"ט הוא רק לישראל, דכתיב לכם, ואסור לאפות לעכו"ם. והנה מעשה זה של אברהם היה ביו"ט של פסח וההיתר לאפות היה רק בשביל ישראל, ולכך לא הביא לחם לערבים, ואם נטמאה כשהיה לחם אז שרי ליה להביא לערבים ומזה לא הביא לערבים סימן שנטמא כשהיה עישה. רבי יונתן איבשיץ.

יח יז. המכסה אני מאברהם אשר אני עושה.
רש"י אומר אני נתתי לו את הארץ הזאת וחמש כרכין אלו המכסה אני מאברהם אלהי את אשר אני עושה. המרששים אומר שהטעם שרש"י הוסיף את הפרטים האלו שנתן לו את הארץ וכו', ולא הספיק לו הטעם הפשוט שהוא אהב אותו וכשמעוּת הפסוקים, י"ל שהגמ' אומרת שאברהם קנה את הארץ בהילוך דהיינו עיי"ג קום התהלך בה, ולא עיי"ג הקניינים הנצרכים,

פרשת וירא תשפ"ה

והטעם איתא בגמ' ב"ב ק. משום דהוא חביב לפני הקב"ה. אי"כ מובן למה רש"י הוסיף שנתן לו את הארץ וחמש כרכין כי משם רואים את חביבותו לפני הקב"ה, וזה הטעם שהקב"ה אמר המכסה, כי רואים שחביב הוא לפניו ולכך הוא לא מכסה.

יח כא. ארדה נא ואראה הכעצקתה.
אומר רש"י למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה. והוא תימה גדולה הא סמכינו על עדים ולא בעינן דיינים? וי"ל, אומר המג"א בספרו שמן שערן, דמבואר בסנהדרין פא. מי שנתייבב ב' מיתות נידון בחמורה ומשמע שנידון בחמורה גם אם החמורה היא השנייה, והקשו התוס' איך שידך נידון בב' מיתות הרי העדות השנייה היא עדות שאי"א להיזמן, כי גברא קטילא בעי למקטלי: ותיצרו התוס' דאיידי כגון שראו הדיינים. ולפי"ז מיושב היטב, דהנה במשפט סדום נאמר, זעקת סדום ועמורה כי רבה וחסאתם כי כבדה מאוד, משמע שהיו להם חטאים קלים בתחילה עד שכבדו מאוד, וכאן נענשו על החמורים, אף שעל החטאים הראשונים כבר התחייבו וכנ"ל.

יט טז. ויתמהמה.
פרש"י כדי להציל את ממונו. וצ"ע מנל לרש"י שבשביל ממונו התמהמה? וי"ל שמכיוון שלוט האמין שהמלאכים יתפכו ברגע יקח את העיר אי"כ ודאי שהיה לו להימלט על נפשו ואיך יתכן שיתמהמה לצאת, אלא שאמרו חז"ל בברכות סא: שיש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו וזה הדבר היחיד שעליו אדם מכניס עצמו בסכנה. וכן מצוינו בסנהדרין עב. שהבא במחתרת אדם מעמיד עצמו על מותו, לכן הוכרח לרש"י שהתמהמה על ממונו. רבי נתן גשטטנר.

כ ז. ותעה השב אשת האיש כי נביא הוא.
משמע מהפסוק שהטעם שהקב"ה רצה שאבימלך ישיב אותה, בגלל שאברהם נביא, ותימה גדולה שהרי משתמע שאם הוא לא נביא אז הוא לא היה דורש ממנו ששיב, ולמה? י"ל שבאמת אם הוא לא נביא הוא לא יצטרך להשיב, ושתי תשובות לדבר. הראשון, שהרי שרה היתה אילונית, וקידושי אילונית אינם קידושין משום דהווי קידושי טעות וממילא היא לא אשת איש אלא אי"כ הכיר בה וקידשה על דעת שהיא אילונית, וזה מה שאמר הקב"ה כי נביא הוא, והוא ידע שהיא אילונית, וממילא אין קידושי קידושי טעות. התשובה השנייה, שלכאורה קשה הרי כתוב בכמה וכמה מקומות שאברהם אבינו היה כהן, וכהן אסור בשבוייה, לכן אמר הקב"ה תשיב אותה כי הוא נביא והיא מותרת לו כי ידע שלא נגעו בה.

כא ט - ותרא שרה את בן הנמצית מצחק. ותאמרה גרש את האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק.
יש להקשות מה הוסיפה שרה כי לא יירש הא בלא"ה הוא מסיתו לעי"ז (רש"י) וזה טעם לגרשו. וי"ל, אומר הקהלת משה, דמבואר בקידושין פ: עה"פ "כי יסיתך אחיך בן אדמך" וכי בן אב לא מסית? ומתרתצ שם הגמ' שכן אב זה פשוט שלא תשמע לו כי יש לו נגיעות כי הוא לא רוצה שתירש יחד עמו לכך הוא מסיתך לעבור עבירות כי הוא שונא אותך אבל בן אדמך אין לו שום נגיעות. והנה מבואר בחז"ל (מובא באור החיים כאן יא ולעיל טז ה) שישמעאל לא יורש את אברהם למרות שהוא בן אב כי היא היתה שפחת מילוג לאברהם, ולכן אמרה שרה אם הוא לא יורש יש טעם שיצחק ישמע לו כי אין לו נגיעות לכן גרש אותו.

כב ו - ח. ויקח אברהם את עצי העולה וישם על יצחק בנו ויקח ביזו את האש והמאכלת וילכו שניהם יחדיו וכו' ויאמר אברהם אלוקים יראה לו השה לעולה בני וילכו שניהם יחדיו.
בפסוק הראשון פרש"י אברהם שהיה יודע דבבר שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ובשמחה כיצחק שלא היה יודע דבר, ועל הפסוק השני פרש"י ואע"פ שהבין יצחק שהולך להישחט הלכו יחדיו בלב שלם. ותימה מנין לרש"י שאברהם הלך בשמחה כמו יצחק, וכן בפסוק השני מנין ששניהם הלכו בשמחה אולי שניהם היו בעצבות: וי"ל ע"פ כתובות סב בפעם הלכו גוי ויהודי ביחד ויהיודי הלך מהר עד שהגוי לא השיגו, מה עשה הגוי הוא הזכיר ליהודי את חורבן ביהמ"ק ויהיודי נאנח והתחיל ללכת יותר לאט. אך עדיין הגוי לא הצליח ללכת כמותרו, אמר לו הגוי הלא כתוב אנחה שורבת חצי גופו של אדם ואיך עדיין אתה הולך מהר? ענה היהודי שכי"ז הוא בשמועה חדשה וזה שמועה ישנה לכן לא הואט לגמרי קצב הפסיעות שלי. ואי"כ יוצא שאדם שמח הולך מהר, אדם ששומע בשורה רעה הולך ישנה הולך קצב לאט ואדם ששומע בשורה רעה פעם ראשונה הולך ממש לאט. ולפי"ז מבואר הכל היטב, כי בפסוק הראשון שכתוב וילכו שניהם יחדיו אז יצחק עדיין לא ידע כלל והלך בשמחה ואברהם הלך עמו יחד סימן שגם אברהם הלך בשמחה, ובפסוק השני שנודע ליצחק אי"א לומר שרק אחד הצטער דאי"כ הוא לא יוכל ללכת בקצב של השני וכתוב יחדיו, ואי"א לומר ששניהם היו בעצבות כי ליצחק זה שמועה חדשה ואמור ללכת יותר בעצבות, ואם הלכו יחדיו סימן שהלכו בשמחה. שלל רב.

יראת שמים

בפרשת השבוע מובא כשאין יראת שמים מגיעים לכל הדברים החמורים ביותר, כשאברהם אבינו אמר לאבימלך שאין יראת אלוקים במקום והרגוני על דבר אישתי, כי אי אפשר להיות אדם מתורבת בלי יראת שמים. אבימלך סבר כמו רבים אחרים החושבים כן גם היום, שאפשר לאדם להיות טוב לב, ובכל מדות טובות גם ללא יראת שמים וזה מועיל בכל העניינים שהם בין אדם לחבירו, וכאן באה תשובתו של אברהם אבינו ולימדה את אבימלך יסוד בתורת הנפש, במקום שאין יראת שמים לא יעזרו נימוסין והליכות, במקום שאין יראת שמים, מגיע האדם הכי מתורבת, לדרגת רוצח יכזרי! רבי אלחנן וסרמן ביקר ברמניה בשנת תרצ"ו היה זה כמה שנים לפני השואה, שבמים ההם למרות שחששו היהודים מפני הגבלות קיפוחים ורדיפות, עדיין לא נראתה באופק מלחמת השמד שעשו הנאצים בעם היהודי. איש עדיין לא שיער אז, מה עתידים בני העם הגרמני לעולל ליהודי אירופה, המדינה היתה מפותחת מאד מבחינה תרבותית וכלכלית, והיהודים חיו שם בתנאים טובים, ויחסיהם עם הגרמנים היו מניחים את הדעת. במסגרת ביקורו בברלין רבי אלחנן נשא שיחה מוסרית בבני התלמידים, היה זה בשבוע פרשת וירא. בפתח דבריו הקשה, בפרשת וירא אנו קוראים שבתשובה לשאלת אבימלך, מדוע אמר אברהם על שרה שהיא אחותו? השיב לו אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי. ויש להבין מה פשר ההדגשה 'רק' אין יראת אלקים במקום הזה, לכאורה המילה 'רק' נראית מיותרת? אמר ר' אלחנן: שאברהם רצה לומר בזה לאבימלך, הנה ראיתי דברים יפים רבים במדינתך, המדינה מסודרת יפה, מבוססת מבחינה כלכלית, התושבים מתורבתים ומנומסים, לכאורה הכל טוב ויפה ומושלם, ומה שהיה חסר, זה רק יראת שמים, ואף על פי כן אמר לו אברהם כל עוד שאין יראת שמים, אפילו שיש את כל המידות הטובות והנימוסים והדרך ארך, ברגע של מבחן 'והרגוני'. אמר לו אברהם אבינו לאבימלך, ברגע שהבחנתי שאין במקום הזה יראת שמים, שהרי אורח שבא לעיר, שואלים אותו האם יש לו היכן ללון? אם יש לו אוכל? ולא שאלות על אשתו, מכך הבנתי שאין לכם יראת שמים. ולכן קשיתי מכך, שאני ואשתי נמצאים בסכנה גדולה, אם אש התאווה תבער בקרבו של אחד מאנשי מדינתך, והוא יתעורר לחשוק לקחת את אשתי, אין שום סיבה שתעצור אותו מלעשות זאת, ואז הוא עלול להרוג אותי ולקחת את אשתי, במצב כזה לא ויעילו נימוסים ותובניות, רק דבר אחד יכול לעצור לא האדם במצב כזה, 'יראת שמים'. רואים כאן דבר נורא, שכדי להיות רוצח רח"ל להרוג אנשים, לא צריכים להיות אדם מושחת בטבעו, רשע ואכזרי, יתכן שהוא אדם מאוד נאור, מנומס ואינטלגנט, אבל אם חסר לו יראת שמים, הוא כבר יכול להיות רוצח, וכן ביארו בעלי התוס' השלם כאן ובליקוטי אנשי שם וכן הוא במלבי"ם כאן.

ובביאור הדברים כותב החזון איש (באמונה ובטחון פ"א אות י"ג) שורש תיקון המידות הוא סור מרע, ונוח לו לאדם לקיים עשה טוב, אבל מן הקושי רב לקיים סור מרע, ע"ש מהאששים שהם עומדים הן למסור שארית כחם לטובת זולתם ליחיד ולציבור, והם קפדנים ביותר, וכאשר פגע בהם אדם בדיבורו הקל, הם מתקצפים קצף חדל מעצור, וידיהם קלות לחלוק מהלומות רצח, ואויזן לו למי שפגע בהם וכו'. מבואר בדבריו: דלפעמים אדם יכול להיות בעל מדות נהדרות, ולמסור נפש בשביל אחרים, אך לסור מן הרע קשה לו ביותר, הוא יעשה טוב לכולם, עד שיה פוגע ברצונות האישיים שלו, ואז כשה קורה אי שום דבר שעומד מולו, ויתכן שזה מה שאומרים בעלי התוס' הרבה מדות טובות ראיתי בכס דהיינו שראיתי בכס הרבה מדות טובות, אבל כל עוד שזה לא מתגשגש לכם עם הרצונות האישיים שלכם, וכזה קורה, אזי בשביל להתגבר על רצונות אלו, חייבים יראת שמים, משום שללא יראת שמים, אין אדם יכול להתגבר על הטבעים והרצונות שלו, ושום דבר לא יעמוד בדרככם בכדי לספק את הרצון הלהו עד כדי להרוג אותו, נמצא שכדי שיוכל האדם להתגבר על רצונותיו האישיים, צריך יראת שמים. בדבריו התכוון ר' אלחנן לרמוז, על הסכנה העולה לצלוח מגרמניה, אף על פי שנחשבה באותה עת למדינה מפותחת ומסודרת כאמור לעיל. והנה לא חלפו שנים מועטות, והתאמתו הדברים להפליא, המדינה המתורבתת הזאת הוציאה מקרבה בני בלעל, חיות טרף נוראות, אשר הרגו במיתות משונות לא רחם ששה מליון יהודים חפים מפשע. במשפט אייכמן נשאל הנאשם, האם אתה אדם מוסרי? ופי הוצורר ענה בלי למצמצץ כן... פעלתי על פי מצונני, ועל פי הנורמות החברתיות. למדנו כאן יסוד גדול: יראת שמים היא המפתח לטילטת האדם על יצריו האפלים, ועל תאוותיו, מסופר על הסבא מקלם שהלך ברחוב בברלין שבגרמניה הרבה לפני פרץ מלחמת העולם השניה וראה אדם המנשק כלב כאן

במקום הזה עוד יהרגו בני אדם, שטאמר זבחי אדם עגלים ישקון, וכתוב בספרי אמר רבי עקיבא אני ראיתי נכרי שכתתו לאביו לפני כלבו ואכלו. וכתב בספר חיי עולם להסטייפלר משמעות הדברים שהכלל בלי היה עבודה זרה של הנכרי אלא עשה זאת למען מזונות כלבו, כפתו לאביו והאכילו לכלבו. ובורר שהרוצח הזה תירץ מעשיו שעשה מתוך רחמנות על כלבו שלא יסבול חרפת רעב, ומתוך אחריות מלאה הרובצת עליו על אספקת מזונות כלבו. **רבי אלחנן וסרמן** בקובץ מאמרים כותב כך: יראת שמים אינה סתם תוספת מעלה באדם, אלא מי שיש בו יראת שמים הוא ראוי לתואר אדם, ומי שאין לו יראת שמים אינו אדם. זה שאמר שלמה המלך את האלקים ירא כי זה כל האדם רק מי שאת האלקים ירא, נקרא אדם, כי זה כל האדם, אך מי שאין לו יראת שמים, גם אם יש לו תכונות ומעלות רבות אינו קרוי אדם. אומר ר' אלחנן: האדם הוא החיה הכי מסוכנת בעולם, אבל כשרא הקב"ה את האדם, הוא ברא בודאי גם את השלשלת לקושרו לבל יחרב את העולם. ומיה השלשלת הזו? יראת שמים אשר רק בכוחה לעצור את האדם לבל יהיה כחיה טורפת. וזולת זה, אין כל אמצעי אחר לבלום את כל התאווה של האדם המורכב מטבע כל בעלי החיים, ולא תועיל שום תחבולה בעולם לשמור את האדם מלהזיק, ואף אם יהא חכם ופילוסוף כאריסטו.

מיה יראת שמים? הרמ"א פותח את דבריו בשולחן ערוך אורח חיים דבריו הרמב"ם בספרו מורה נבוכים: שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשרי הולכים לפני האלקים. מהו הכלל המלוה את הצדיקים במשך כל ימי חייהם שויתי ה' לנגדי תמיד וממשך הרמב"ם כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישיבתו ותנועותיו ועסקיו לפני המלך הגדול, דבר טבעי ומוכן מאליו הוא, והתנהגות האדם בעומדו לפני המלך היא שונה מהתנהגותו כשהוא בביתו, כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלוא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה מעשיו. למדנו כאן על רגל אחת מהי יראת שמים, הידיעה שה' רואה את מעשיו, והפחד והבושה ממנו יתברך, ומהו אנו יכולים גם ללמוד כיצד רוכשים יראה, על ידי לימוד המוסר ושיוון מתמיד של הידיעה שה' רואה את מעשיו בכל עת, שיוון ידיעה זו היא עבודה גדולה וקשה, כי האדם מטבעו פוחד רק מדברים שהוא רואה או שומע, אבל הידיעה התמידית שה' רואה אותו, יש בה כדי להפחידו באופן טבעי. תפקידו הוא לעמוד תמיד על המשמר, ולהכריז לעצמו רואים! ככל שנצליח להסתגל למחשבה שה' צופה ויועד אותנו, כך תרבה יראת שמים שלנו, כאשר חיינו יהיו חיים שיש בהם יראת שמים, יהיה לנו כח לשלוט על יצרנו ולהתגבר על תאוותינו, או אז נהיה ראויים לתואר אדם, כי יראת שמים זה כל האדם, ודבר זה אפשר לקנות ע"י לימוד המוסר.

ויש להוסיף שיראת שמים זה הדבר הבסיסי שצריך כדי לגדול ולהיות יהודי ולקיים אתהן השם בשלמות. אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר, אין לו להקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד [שבת דף לא] כדכתיב מה ה' אלוקיך שואל מעמד כי אם ליראה. חז"ל אומרים לנו שבלי יראת שמים כל הלימוד והמצות שעושה הם לחינם. כדכתיב יראת השם היא אוצרו שאם היה ירא השם או אז זוכה בזין אבל אם היראת שמים שלו לא היתה עיקרו אינו זוכה בזין רח"ל. ואדם שיש לו הכל ואין לו יריש נמשל בחז"ל לגורב שיש לו מפתחות פנימיות אך לא חיצוניות. ואמר רבי יהודה לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שיראו מלפניו. ועוד כתוב בפסוק סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם. והיינו שכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה. ואין לדבר חביב לפני הקב"ה יותר ממי שהוא מתירא מלפניו. וכל אדם שיש בו יריש דבריו נשמעים, ואפי' עכ"ם יראים ממנו, ומי שאין בו יריש אין דבריו נשמעים. ורבינו יונה כותב דברים מבהילים על המקיים מצוות ואין בו יריש שהוא נחשב מכת ערובי השם. **וידוע שאל** כל גדולי הדורות ניכר היטב גודל היריש שלהם, איך פחדו כל העת מהקב"ה מהחשאי. וידוע שאמרו רבותינו שיריש אפשר לקנות ע"י סיפורים על גדולי ישראל. נביא מספר סיפורים על גדו"י בגדול היריש שלהם.

ארע מקרה שהגרי"א בילדותו גנע פעם בשבת קודש בשגגה בקליפת פרי שהיא מוקצה. משהרגיש בדבר נפל תחתיו והתעלף, מחמת יראת חטא שחפפה עליו תמיד. כאשר העירו את הגרי"א מעלפנו, וראה לפניו שוב את אותה קליפה שנגע בה, התעלף שנית, עד שאמו ראתה את הדבר ונאכלה בעצמה את הקליפה, כדי להרגיע את נפשו בכך שהראתה כי הקליפה היתה על כל פנים ראויה להיאכל. **אמר** פעם החזון איש למאזניו: העולם טועים וחושבים שהרעק"א כתב את ספריו הגאונים ע"י שהיה בעל כשרון נפלא אבל האמת שהיו גם אחרים שנתברכו בכשרונות כמו הרעק"א, אולם לאף אחד מהם לא היתה היראת שמים שלו ומכשרונותיו בצירוף היראת שמים

שלו יצא גאון מופלג כמו הגרעק"א. **רבי בנימין רבינוביץ** היה מספר על האדמו"ר רבי שלמה מקרלין שאמרו עליו שהיראת העונש שלו היתה כמו שעומד חיל כנגדו עם רובה בידו, והרובה טעון חיצים, והרובה כבר מכוון נגד לבו, ולבו מגולה, והחיל מחזיק את אצבעו על הכפתור כדי ללחוץ עליו ולירות בו, ורק נשאר לחייל ללחוץ על הכפתור ולירות בו - יראה ופחד כזו היתה היראת העונש שלו... **מסופר** שאחז את האדמו"ר מקאצק מהו הגדר והשיעור של יראת שמים, ועד היכן היא מגעת? ענה האדמו"ר מקאצק ואמר לו, שידמה בנפשו שהוא נמצא בתוך ערוב היער באין דרך מוצא לצאת, ובפתע הוא מבחין שאריה גדול רב מימדים דולק אחריו ועוקב על כל תנועותיו ופסיעותיו, האם יש כאן מקום לשאול ולחקור כמה הוא השיעור של האימה ופחד שהאדם צריך להיאחז בה ולירא, והלא כל כמה שהוא אדם כך הוא נאחז באימה ופחד. כל אשר לאדם יתן בעד נפשו. והוא נחזי גם בענין יראת שמים. **סיפר רבי חיים בריס** שפעם אמר לו החזון איש שלא לקח את הסטייפלר כחתן לאחותו מחמת למדנותו ובקיאותו, אלא על שום שהכיר בו כי ירא שמים הוא, וזאת מתוך שקרא דברי תורה שפרסם הסטייפלר באחד הירחונים, ומתוכם הבחין שכותבים חזרו ביראת שמים טהורה ומבקש הוא את האמת לאמיתה.

על גודל יראתו של הסטייפלר, סיפר רבי ברוך דוב פורבסקי מעשה נורא: פעם בהיותו בן למעלה מגבורות בזקנה וחולשת הגוף, נמצא ברחובת של עיר ומעדו רגליו ונפל אפים ארצה, מיד התחיל לקרוא בקול רם לעזרת עוברים ושבים שירימוהו מהר. לא לחבלת גופו ויסוריו היתה עיקר חרדתו ודאגתו, רק על שהיה שוכב בפיטוט ידים ורגלים על האבן, ושמא יש בזה משום "ויאבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה". על זאת היה חרד ועל זה צעק לעזרה והצלה. פעם אמר להסטייפלר, שקיים חשש שזובב נפל לכוס היתה שעמד לשתות, אולם בסופו של דבר התברר שלא נפל זבוב. למרות זאת אמר הסטייפלר במחמת, שלא הצליח להירדם בלילה בגלל עצם החשש... **פעם אחת** נסע הרב שך באוטובוס לרופא עם נכדו. הרופא אמר לו לשבת, והרי כל מה שאומר לך בעל הבית עשה, ולא סירב. וישב על כסא מרופד. ורגע כמימריה קפץ כמו שנשכו נחש. והתאונן: אוי, אולי שטענ הוא. **סיפר הבית הלי** על אביו רבי יוסף דב הליי סולוביץ'יק: מעשה שישבנו אבא ואנכי בבית המדרש דסלוצק ועסקנו בתורה. לפתע נכנס פנימה אחד הקצבים בעיר, אדם פשוט והתחיל לגדף ולבזות את אבא. מה לאותו קצב ולאבא? יום אחד לפני כן בא עם חברו לדין תורה אצל אבא, ויצא חייב בדיונו, עכשיו טען כי בעל דינו שיחד את אבא בממון כדי שיעוות את הדין. הוא לא הסתפק בטענה, אלא גם קילל ואיים במכות. אכן אבא לא השיבו כלום - הקשיב והחריש. לבסוף חזר הקצב לאחוריו ויצא מבית המדרש כשאבא פוסע אחריו, ושפתיו ממלמלות 'מחול לך מחול לך'. למחרת יצא קול בעיר שאותו קצב הלך לקנות שוורים לשחיטה, ותוך כדי הילוכו התנפל עליו אחד השוורים והרגו. כשהגיעו הדברים לאזני אבא נבהל ואמר: מי יודע שמא בגלל קפדנותו עליו גרמתי למותו לא אדם מישראל? אמרתי לו: לא יתכן אבא, הרי מחלת לו. שאלני: וכי זו מנין לך? השבתי: כשיצא מבית המדרש ראיתך פוסע ודרישה אם אמת הדבר או שמא בדיתי פתח בחקירה ודרישה אם אמת הדבר או שמא בדיתי הדברים עכשיו מלבד כדי להרגינו. רק לאחר שהוכחתי באותות היכן עמד והיכן אמר, והבטחתי באמונה שבאזני שמעתי, נרגע קמעא. בכל זאת הוסיף לבו להכותו על המקרה, התעצב מאד, והלך ללוות את ההרגו לבית עולמו, ובהכ על קברו בכי תמרורים. בנוסף לזה קיבל על עצמו לומר 'קדיש' וללמוד משניות לעילוי נשמתו במשך כל ה-11 חודשים. ולא די בזה, אלא מידי שנה בשנה עד סוף ימיו הקפיד לצום ולומר קדיש ביום הזיכרון של ההרגו, ונגח בו ככל החומרות שנהג ביום שמת בו אביו. זוהי יראת שמים. **בלהויה העניקתי** רוותי היגון בה ליוו כמיליון יהודים את רבי עובדיה יוסף זעק רבי משה צדקה ראישי ישיבת פורת יוסף, ואמר: נפלה עטרת ראשנו, אוי נא לנו כי חטאנו. לעינו להמשיך באותה דרך של יראת שמים, עשרות רבות בשנים הרב דרש ולימד ומעולם לא שינה את טעמו וריחו, אותה יראת שמים באותה הקדושה, לאורך כל הדרך.

מסופר על יהודי צדיק בשם רבי רפאל שבמשך מספר שנים לא זכה בפרי בטן. פרנסתו של אביו היתה מבית מזיגה. באחת השנים עלתה חמתו של הכומר הצרור, מחמת קנאה ביהודי העושה חיל ומתפרנס מגויי הכפר, ובהגיע ערב פסח הורה לנוכרים שלא יסכימו לקנות החמץ במכירת החמץ הנהוגה. כשראה רבי רפאל שאינו יכול למכור חצצו, החליט להפקיר את חביות היי"ש ופתח את דלתות בית המיזגה שלו לכל דכפין, בהכריזו בשפת הנוכרים שכל הרוצה לשתות יבוא וישתה. בצדקתו ובתום לבבו נסע לביתו בעיירה הסמוכה, ולא סיפר אפילו לאשתו על מעשהו בו הפקיר את כל ממנו,

וכעת נותר בחוסר כל. בכל ימות החג עשה רצון קונו בשמחה, מבלי לחשוב אודות פרנסתו שבת אחת נתקפחה. מה רבה היתה הפתעתו בבואו לאחר החג, כאשר מצא את חביות היי"ש בשלימותו. לפתע ראו עיניו שני כלבים איזומים למראה, עוזבים את המקום, בהבינו כי משמים נשלחו לשמור על בית המזיגה, לבל יבזזו אותו הערלים. אך לא איש כרבי רפאל יסתפק בכך שאירע לו נס, ולבו נקף על כי נותר בידיו חמץ שעבר עליו הפסח. כאשר פנה אל הרב בשאלת חכם, הורה לו הרב כי מותר הוא בהנאת היי"ש לאחר שהפקירו כדת וכדין. ושוב, צדיק נסתר זה הרהר בנפשו, כי פרנסתו מכאן

ידיעות

שאלה : אברהם אבינו מסר נפשו עבור אורחים. היה זה ביום השלישי למילתו כשהיה כאוב מאוד, הוא שלח את משמשו אלקיעזר לחפש לו אורחים אך הקבי"ה ריחם עליו והוציא חמה מנרתיקה כדי שלא יימצאו אורחים ואכן לא נמצאו, אך אברהם לא התייאש, יצא ממטית חוליו החוצה לחפש לו אורחים. אז כשהקבי"ה ראה שהוא כ"כ רוצה הוא זימן לו מלאכים, ואז כשהגיעו האורחים הוא עזב את השכינה לקבל את האורחים, וכנגד כל מעשה קטן שעשה אברהם הוא זכה לדורות הבאים. עד כמה צריך להשקיע בשביל אורחים? **תשובה**: כותב החי"ח באהבת חסד שמי שמזדמן לו אורחים קודם התפילה ואין מי שישירת אותם כראוי יותר על תפילה בציבור ובהשכמה והוא ע"פ הגמ' בשבת. והתירו להאכיל דמאי ולטרוח באופן האסור בשבת כמו לפנות ארבע וחמש קופות, כי המצווה הזאת היא גדולה מאוד, וכן הבעה"ב לא צריך להתנהג בחומרותיו כשיש לו אורחים כמו שמצינו אצל אברהם שלח המתין הזמן המלא בין בשר לחלב. עוד כותב החפץ חיים באהבת חסד שכשמזדמנת מצוות הכנסת אורחים ליד האדם ואין מי שיתעסק עמהם, עליו לבטל תורה בשביל עניין זה. ובודאי מי שיש לו האדמנות להכניס אורחים זוכה לדברים הרבה וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה, ומצינו הרבה שזכו לבנים טובים בזכות הוריהם שהיו ידועים במצוות הכנסת אורחים, ובבד הקמח כתב שזאת סגולה לבנים כמו שמצינו שבביקור של האורחים המלאכים אברהם ושרה התבשרו על לידת יצחק... ויש שחושבים שבזמננו אין כ"כ את המצווה הזאת של הכנסת אורחים. צריך לדעת שזאת מצווה שנוגעת מאוד מאוד בזמננו והדרך שזה מזדמן בזמנינו היא רבה מאוד, כמו למשל שיש שמחה בשכונה ויש צאריכים להגיע ואתה יכול לארח מי מבני המשפחה שמגיע, וכן בחגים ושבבות מיוחדות יש רבים שבאים להיות במחיצת רבם לשבתות והם זקוקים נואשות למישהו שיארח אותם, ובפרט מי שנוהג לתת את דירתו בקלות יש בזה הכנסת אורחים ענקית מאוד, וכן כשיש איזה גיס צעיר או משפחה שההורים גרים רחוק, ואין כ"כ אפשרות להגיע הרבה להורים או בחור מבני המשפחה שלומד בישיבה קרובה אליו, והרבה פעמים הוא נצרך לאווירה ביתית ובפרט בשבתות שחבור מרגיש הרבה פעמים את החסר של הבית, וכן יש לפעמים איזה קרובת משפחה או שכנה שילדה או עברה איזה טיפול רפואי והבית מתמוטט כשיש את כל הילדים, ואפשר בקלות בשבת לארח את הילדים אם זה לסעודות או לשניה, וכך אחרי שבת האמא מצליחה יותר לטפל בילדים יותר טוב, וכן הרבה פעמים יש זוגות צעירים שעשו את הדרך הארוכה לעולמה של תורה ואין להם בית לראות אף הנהגה הראויה לעשות סעודה, וביקור בשבת אצל משפחה זה נותן להם גם הדרכה וגם עוצמה ענקית.

שאלה : ממה צריך להיזהר כשמדבר? **תשובה**: רש"י על הפרשה במעשה של בנות לוט מבאי את דברי חז"ל בבי"ק לח. ובעוד מקומות שהראשונה שלא היתה צנועה פירשה שמאביה הוא, אבל הצעירה קראתו בשלשן נקיה וקבלה שבר בימי משה, שנאמר בבני עמון אל תתגר בי כלל, ואילו בתמאב לא הוזהר אלא שלא ילחם בס אבל לצערך התיר לו. ובשבת לג. ובכתובות ח: הפלגו מאד בחומר יניבול פה, וז"ל הגמרא שם: בעון נבלות פה צרות רבות וגזירות קשות מתחדשות ובחוריי שונאי ישראל מתים יתומים ואלמנות צועקים ואין ענין שנאמר על כן על בחוריו לא ישמח ה' ואת יתמיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו חנף ומרע וכל פה דבר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה וכו' אלא לא המנבל פיו אפילו חותמין עליו גור דין של שבעים שנה לטובה הופכין עליו לרעה. אמר רב ר' שילא אמר בר חסדא כל המנבל אין פיו מעמיקין לו גיהנם שנאמר שוחה עמקה פי זרות רב נחמן בר יצחק אמר אף שומע ושותק שנאמר זעום ה' יפל שם. ובנדחי ישראל לחפץ חיים פרק כ: כתב: וגם ידוע מה דביתא בשליח ש"עין עון זה [של ניבול פה] שמטמא ומתעב את כח הדיבור שלו כל דיבוריו שמדבר אח"כ בדברי קדושה כגון ק"ש ותפלה ואיזה ברכה הכל הוא הולך לטמיון שאין מתקבלין למעלה באוצר מלכו של עולם כלל אם לא שעשה תשובה. הרבנית קניבסקי ע"ה כתבה במכתב לפני כעשר שנים: המצב בארץ קשה מאוד. בזמן האחרון פוקדים אותנו אסונות קשים, הרבה יתומים ואלמנות ורחמנא ליצלק, מחלות קשות,

ולהבא היא שאלה שחורה בה חכם, ואילו הוא נוהר מליהנות כגגון דא. עמד ועשה מעשה, בפתחו את דברי החביות, עד שלא נותרה בהן אפילו טיפה אחת. רעיייתו הצדקנית מיהרה אל הרב, כשהיא ממררת בבכי על ההפסד הכביר. הרב שהתפעל ממסירות נפשו של רבי רפאל, הרגיע את רוחה בהבטיחו לה כי בזכות צדקת בעלה, יזכו להיפקד בבן שיאיר את העולם בצדקתו ובתורתו. ואכן לתקופת השנה נולד להם בן, הוא רבי אברהם מטשעקנוב.

לסיום נביא שתי עיצות והזכרות מרבי חיים קניבסקי לקבל יראת שמים. במכתב ברכה לספר תולדות יעקב

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

באו לשאול את בעלי הרב שליט"א (זצ"ל) מה הסיבה לכל האסונות, הרב פתח גמרא ואמר שזה בגלל ניבול פה.

שאלה : מה רואים מהסיפור של אברהם ושרה? **תשובה**: שאין יאוש כלל בעולם: אברהם ושרה שהיו עקרים עד גיל 100 וכולם התייאשו מזה שהיו להם ילדים, ואז בא הקבי"ה ואמר היפלא מה' דבר. וכך גם בגיל מאה לאחר שאין שום סיכוי וכולם מיואשים הקבי"ה מראה לנו לא כן אלא תמיד במצבים הכי קשים הוא יכול להושיע בדרכים שלו. רבי צדוק הכהן מלובלין מבאי ע"כ שיש מכאן יסוד גדול שכל בניה האומה הישראלית היה אחר ייאוש הגמור להראות שאפי' אז כשבוטחים בו הוא מבאי ישועה. כששום אדם אל האמין שיכולה להיות ישועה ואז הראה הקבי"ה שלא יפלא ממנו דבר. מוסיף רבי צדוק, כי זה כל האדם הישראלי להאמין שאין להתייאש כלל, ואין לחקור בחקירות למה עשה השם ככה. אלא לעורר בנו את האמונה השלימה בכל יכולתו, בכל מצב ובכל עת. אין ליהדוי להתייאש משום דבר, בין בענייני הגוף כמו שאמרו, אפילו חרב חדה מונחת על צוארו אל ימנע מהרחמים, בין בענייני הנפש, אפילו נשחקע למקום שנשתקע וחסא דבדר שאמרו וז"ל שאין תשובה למעול חס ושלום (זהר), או שתשובתו קשה, או שרואה עצמו משתקע והולך בענייני עולם הזה, אל יתייאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרוש עוד, כי אין ייאוש כלל אצל איש יהודי, והשם יתברך יכול לעזור בכל עניין. בדורנו לא אפשר לדבר על ייאוש בלי להביא מחכמתו של רבי נחמן מברסלב שהפליג מאד בגודל מעלת התשובה. כי תשובה גבוהה למעלה מן התורה, על כן אין שום יאוש בעולם. והעיקר שהכל תלוי בו, שלא יהיה מייאש עצמו למעוקץ אל ה' ולהתחנן להתפלל אליו "תברך תמיד" (ספר שיחות הר"ן), אומר רבי נחמן, שכאשר לאדם יש כתובת לכל חסרונותיו ויודע אל מי לפנות, אז באמת אין ייאוש כלל, משום היפלא מה' דבר.

שאלה : אברהם התפלל לקבי"ה שיציל את סדום ולא נענה, ואילו לוט התפלל שהעיר צוער תנצל ונענה, במה תפלתו של לוט עדיפה על תפלתו של אברהם אבינו? **תשובה**: רבי יחזקאל לוינשטיין עומד על הקושיה הזאת והוא עונה, שהקבי"ה מעוניין בתפילה מהלב והיינו רחמנא ליבא בעי, ופירושו הוא כך, אברהם התפלל נכון להתפלל וביקש, השאלה היא מה היה קורה אילו הקבי"ה הופך את סדום א אברהם באופן אישי לא היה ניווק מכך, אבל לוט כשביקש מהקבי"ה להשאיר את צוער הוא ביקש מקום לחיות, להניח את הראש, לגור בו, במידה וצוער היתה נהפכת אז לא היה ללוט היכן לשון בלילה, לא היה לו היכן לגור, אז הוא התפלל מתוך הלב ממש, כזאת תפילה הקבי"ה נענה לה. ולכן כשבאו לרבי חיים קניבסקי הוא היה נוהג לומר מה שאביו הסטיפלער היה אומר אתה רוצה ברכה תתפלל אתה, כמו שכותר רש"י בתחילת הפרשה יפה תפילת החוהלה על עצמו, כי כשאני חולה אני מתפלל מהלב. ויש להוסיף את דברי הספורנו בפרשה בפרק יח פסוק יא שהוא כותב שכוח התפילה הוא גדול כמו תחיית המתים ואדם יכול לעשות תפילותו כתחיית המתים. וגם רואים בפרשה שהתפילות של רשעים מתקבלות כפי שמצינו שתפילת ישמעאל התקבלה באשר הוא שם. ובתפילה מצינו בהפסרה שאפי' שלא נענה יחזור ויתפלל ולבסוף יענה כי האישא צעקה לפני אלישע 265 פעמים ואז נענתה רואים שאסור להתייאש להמשיך בתפילה ואז נענים כי לפעמים יש צורך בריבוי תפילה בשביל שועה.

שאלה : בזמנינו שזה חבלי משיח אידן נזכה להיצל מכל המצבים המגיעים לפתחינו מידי יום שכל יום קללתו מרובה רח"ל? **תשובה**: החפץ חיים היה אומר שבזמנינו הדרך להינצל מחבלי משיח אפי' מי שאינו ראוי הוא רק מי שבטוח בה' בכל לבבו וכך ניצל ממידת הדין הקשה, ובטחון הכוונה ללמוד את מידת הביטחון היטב אם זה מחובת הלבבות ואם זה להכניס לליבו שה' יכול להושיעו מכל צרה ומכל מצב לא טוב.

שאלה : השבוע אנו קוראים על ענייני ברית מילה, מה היא הסגולה לעשירות שיש לסנדק? תשובה: רבי משה שטרנבוך אומר שסנדק זה סגולה לעשירות רוחנית, אבל לעשירות בממון זוכה רק מי שמשלם את סעודת הברית, וכן מי שמשלם את סעודת הברית בלי להיות סנדק הוא גם זוכה לעשירות. ומוסיף רבי משה שטרנבוך שעבר

כותב רבי חיים קניבסקי כך: ...לכתוב תולדות גדולי ישראל כדי ללמוד ממעשיהם מבאי ליראת שמים בראות עד כמה התאמצו בכל כוחם לעשות רצון אבינו שבשמים, ואין לך ספר מוסר עדיף מזה. עוד אומר רבי חיים קניבסקי שסגולה גדולה ליר"ש זה ליטול ידים בבוקר ע"י המיטה כבר מגיל צעיר. וכמובן ע"י לימוד המוסר בא יראת שמים. מלוקט מתוך דברי חיים לרבי יוסף חיים אליהו ומתוך פנינים ועובדות לרבי ברוך גרשני.

זה היה מנהג וסגולה להיות עשיר וברבות השנים זה נשכח וראוי להחזיר עטרה ליושנה ולעורר על מצווה רבה זו ועל הסגולה שיש בה ובפרט לסייע לעניים ובני תורה לערוך את סעודת הברית.

שאלה. האם יש דרך מעשית לעשות שינוי בחיים? **תשובה**: יש הרבה עצות שנאמרו אך בסופו של דבר אנשים טוענים עברו עלי הרבה שנים ואני עדיין לא מרגיש שינוי אמיתי בחיי, נשארתי כמו שנולדתי... מי שרוצה לעשות שינוי אמיתי בחייו וכתוב כאן בקצרה ממש דרך ברורה ומיוסדת, אמנם זה דורש השקעה של זמן אבל זה דרך שמבטיחה שינוי אמיתי בחיים למי שיישם את הדברים נכון. **שלב ראשון** אתה צריך לקבוע לך זמן כל יום שאתה נמצא לבד, בשקט, הזמן צריך להיות רגוע ונעים אפשר לצורך כך להדליק ניגוני קודש שקטים ברקע או אפשר לשנות תוך כדי משקה חם כדי שתהיה רגוע ושלו. **שלב שני** לאחר שמצאת לך כזה זמן [בהתחלה זה קשה למצוא אותן] אתה מעביר לנגד עיניך באופן כללי את מה שעשית היום, [וגם חשוב להדגיש שלא מסתכלים רק על הדברים שטעונים תיקון אלא אתה מסתכל על כל מה שעשית הן הדברים הטובים והן אלו שלא. כך אתה עושה במשך תקופה אתה יושב ומסתכל על עצמך כאילו שאתה רואה הסתייה של עצמך, אין צורך להסתכל על כל הפרטים אלא מספיק להסתכל באופן כללי. **שלב שלישי** לאחר תקופה שהתרגלת לעשות זאת כל יום, אתה לוקח כמה מעשים שלך שעשית במשך היום ואתה בודק מה המניע שלך לעשות את זה, כדאי לבדוק זאת על אחד מן הדברים הטובים שאתה עושה ועל אחד מן הדברים שטעונים תיקון. **שלב רביעי** לאחר שאתה כבר מכיר את עצמך וציגונית ואתה מכיר את המנעים הפנימיים שלך, עכשיו מתחיל השלב של "תיקון המעשים" [גם כאן דוברים על הכרה עצמית ולא על שינוי מעשים], אתה בודק את אחד הדברים הטעונים תיקון כיצד אפשר לשנות את זה, הרי עכשיו אתה כבר יודע מה מניע אותך לזה וכמה קשה לך לפרוש מזה אך אתה גם יודע כמה זה חשוב לשנות את זה, וכמוכ"כ אתה בודק כיצד אפשר לעשות את המעשים הטובים מתוך מניעים נקיים יותר. מי שמתמיד בזה הוא זוכה לאט לאט להכיר את עצמו יותר ויותר ולשנות את מעשיו ולשפר אותם ולהתקרב לקבי"ה ולהתקשר איתו מהמקום הפנימי שבו. בלי היסודות הנ"ל מבוזרים במסילת ישרים פי"ג עיי"ש היטב, וכמובן שיש עוד הרבה מה להוסיף בזה וכתבנו הדברים בקצרה ממש.

שאלה: אדם שעבד קשה למען משהו מסוים ולא הצליח, האם צריך להישבר מזה? **תשובה**: אברהם אבינו התחנן להקבי"ה שיציל את סדום הקבי"ה בסוף לא הציל, מה עשה אברהם: התורה אומרת ואברהם שב למקומו, אומר הסטיפלער בכל עניין אדם צריך להתאמץ והיה אם הצליח בסדר ואם לא החובה שלו לחזור למקומו כאילו לא אירע דבר לפעמים מצליחים לפעמים לא ואין להתעסק כלל במה שלא הצלחת.

שאלה: אברהם קיבל מתנות מאבימלך, האם מותר לקבל מתנות או עדיף שלא לקבל? **תשובה**: כתוב בחז"ל שזנא מתנות יחיה ופסק השו"ע חו"מ רמט ס"ה מידת חסידות אדם לקבל מתנות. ועיין עוד בשו"ע הלכות ת"ת רמו כא ובשי"ך והב"ח שם שהאריכו שבשביל שיוכל ללמוד בנחת התירו, ובחתי"ס כתב שיש אמנם דין לשנוא מתנות אבל אפשר לקבל שזה אומר שאין בעיה לקבל אך צריך לשנוא את מה שאתה מקבל. ובודאי במקומות שנהוג לקבל כגון חתן בר מצווה וחתונה ומלמד בוודאי יכול לקבל ללא חשש, וכן יש הרבה פעמים שטובת הנותן שתיקח ממנו ואז זה מצווה וצריך לקבל. ומקיים בזה מצוות חסד שאנשים חפצים לפעמים להרגיש שנתנו או החזירו על מה שקיבלו.

שאלה: אברהם אבינו היה עומד החסד מכניס אורחים וכו', מה היה מידת החסד הנעלה ביותר? **תשובה**: אמרו רבותינו חסד בחוץ הוא יפה מאוד, אך החסד הכי גדול זה בבית ומי שעוסק בחסד בחוץ ובבית אין לו כח סימן שכל החסד שלו הוא יחצנות, ומתיר רואים שגם חסד בחוץ הוא לשם חסד כשהוא בבית עוזר מה שצריך עד תום. ובבית הכוונה בעיקר לאישה וגם לילדים, הסטיפלער היה שוטף כלים בביתו.

שאלה: מה יותר חמור לאכול מאכלים בריאים בכמות גדולה או לאכול מאכלים לא בריאים בכמות קטנה?

תשובה: כותב הקיצור שו"ע ע"פ הרמב"ם בזה"ל: האוכל דבר מעט מדברים המזיקים אינו מזיק לו כמו האוכל הרבה מהדברים הטובים...

שאלה: האם יבטל לילד זה דבר חיובי? **תשובה:** ברור שכשילד עושה דבר לא טוב ולא ראוי, ביקורת זה הדבר האחרון שהוא צריך לקבל, וביקורת רק פוגעת בביטחון של הילד ומורידה לו את החשק להשתנות ומעל הכל גורמת לו למרד, בקיצור מזיקה יותר מהתועלת שלה. ומה כן יש לעשות, מחכים לשעת הכושר אפי' תקופה ארוכה אחרי, ואז אומרים זאת ברוגע ובכבוד בלי לזלזל באישיות, ובשעת מעשה יש רק להכיל אותו ולהבין שיש ימים של ירידה ויש ימים של עליה ולא קרה משהו מיוחד להתחבר ולהבין אותו, זה מה שצריך בשעת מעשה.

שאלה: ידוע שהאב-ב של העצמה בבית הוא ע"י מילים טובות ומעצימות הוקרה והערכה לכל מה שעושים, מי שאין לו את זה ולא מצליח לו למרד דברי הערכה, (יש כאלו אנשים לא מפליא בכלל אפי' רוב האנשים כאלו), מה יעשה בשביל לפתור את הבעיה והיינו גם להעצים את הצד השני, וגם להביע הערכה אליו? **תשובה:** יש פתרון מצויין להביע אחת לשבוע מכתב מרגש על כל הערכה וזה אפי' יותר מאשר אומרים.

שאלה בחושן משפט: מלמד הרואה תלמיד המפרע לשיעור עם חפץ שבידו, האם מותר לו להחריט את החפץ? **תשובה:** גניבה מקטן אסורה וכן גנילה. ומצוי במלמדי תינוקות שפעמים שיש ביד הילד חפץ שעל ידו נמנע מלהקשיב או מפרע לאחרים, והמלמד נאלץ ליטול ממנו, ובודאי שאסור לעשות זאת אם לוקח ממנו לצמיתות כי הרי אסור לגנול מקטן, ובפרט שיכול להיות שנקנה מכספי אביו והוא של אביו. ומ"מ נראה שמותר ליקח ממנו חפץ ע"ד להחזירו, ואפילו אם לפי ראות עיני המלמד רצוי שלא להחזירו עד זמן מרובה מותר, אבל ליקח שלא ע"ד להחזיר כלל או ע"י לאבדו מסתבר שאסור, אא"כ לפי ראות עיניו יש לאבדו לתקנת המלמדים נראה שמותר. מתוך מנחת שלום.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר הא-ב. מתוך טמונה בפרשה: א. אברהם נטעו בבאר שבע; א.ב. שמו של אברהם של בני עמון; ג. ד. המטיר על סדום ועמורה; גפרית. ד. מה יצוה א"י לבניו לשמור; דרך ד. תשובת אברהם לד', יצחק והמלאך בעקדה; ה. הני. ו. "עפר ____", ואכנז. ו. "כי ביצחק יקרא לך ____". ז. "כלי קיבול לנוזלים, וטבח". ח. "א"א אמר לאבימלך שאין בגרר? יראת אלוקים. כ. שבע מהן נתן א"י לאבימלך? כבשות. ל. "ואקחה פת לחם וסעדו ____ לבכם. מ. סכין שחיתה? מאכלת. נ. אבימלך אמר להשי"ת שלקח את שרה ב-? קיוון כפים. ס. במה היכו המלאכים את אנשי סדום? סנורים. ע. מה נשא יצחק אבינו להר המוריה? עצי עולה. פ. מיהו שר צבא אבימלך? פיכול. צ. ד' הפך בסדום את הערים, ויבשיהן, ואת ____ צמח האדמה. ק. א"א ביקש משרה שתלוש ממנו ג' סאים? קמח סולת. ר. מקצונו של ישמעאל? רובה קשת. ש. בגיל זה נימול יצחק? שמונה ימים. ת. שם אירח א"י את המלאכים? תחת העץ.

חידות על פרשת שבע: א. היכן יש בפרשה האות ל ג"פ בריציפות? ב. היכן בפרשה כתוב: היא והיא גם היא? ג. איזה אדם מדברים עליו רבות בפרשה והוא לא מזכיר בשמו אף פעם? ד. מי היה שופט של פרשתנו מלבד הקב"ה שנאמר בו השופט כל הארץ? ה. האם היו ללוט נכדים לפני הפיכת סדום? ו. שם בפרשה שהוא כינוי לזכר המוני? **חידות ידועות:** ז. היכן בפסוקי דזמרה מוזכרים מאורע שיהיה בזמן האבות? ח. איזה עבירה כשאדם אומר אני לא רוצה לעבור ע"י הוא עובר עבירה? ט. איך יתכן שאדם נחתם לסקילה ובאו עדים ואמרו שהוא שר יודו לה' חסדו הוא ניצלי? י. איך יתכן אדם שיעטרך לברך רבבות בברכות ביום לפי חוק המהשיות לא להלכה? יא. איזה ב ברכות מסתיימות בשלוש מילים שוות, יש כזה דבר לפחות פעמים? יב. איך יתכן אדם יעשה מצווה מיוחדת ויקיים בזה מצוות כיבוד אב, אבל אם יעשה זאת למחרת יעשה ביזוי לאב? יג. **חידון משמעותי מילים לפרשת וירא:** יד. ט"ו משמעותי למילה נגד? **חידות לבוגרים:** יז. אדם מעוניין לטון שלושה דגים במחבת, המחבת בגודל המכיל שני דגים, כל דג צריך דקה של טיגון ע"מ שהיה מטוגן היטב, חצי דקה כל צד, באיזה דרך יוכל לטגן את שלושת הדגים היטב בדקה וחצי? טו. איזה הם מוכר מהתנ"ך בן ארבע אותיות, שמו מרומז להלן: האות הרביעית הוא רבע מהשלישי, האות השנייה היא עשירי הרביעית, האות הראשונה היא חמישית מהשניה? **חידות לשאל את הילדים:** טז. שלושה נרות דלקו, באה רוח וכיבתה נר אחד כמה נרות ישארו למחרת בבוקר? יז. מה שוקל יותר קילו זהב או קילו ברזל? יח. כמה אותיות יש בתנ"ך? יט. מה היה גם לאברהם וגם ליצחק מצב שהוא לא מקובל? כ. מי הרג רבע מהעולם ברגע אחד? כא.

איזה שם של בעל חי מזכירים בסוף הודו בפסוקי דזמרה: **כב.** מה שוקל כמה טון ועומד באוויר לא מטוס וכדו? **כג.** איזה תפילה אומרים כל יום כולל יום טוב וראש השנה י"ח מלבד שבתות שלא אומרים אותו? **כד.** מתי בכוס אחד מים יולד לא מתערבבים?

תשובות: א. מלל לאברהם. ב. פ"כ פ"ה. ג. ישמעאל לא מוזכר אף פעם בפרשה בשמו אלא רק הנער הילד וכדו. ד. רש"י יט א לוט. ה. רש"י יט ב כותב מי לך פה בן, הכונה היא לבני בנותיו. ו. טבח. ז. ושמת שמו אברהם. ח. כשאומר אני לא רוצה לדבר על פלוני כי לי לשון הרע, אז עובר על אבק לש"י. ט. בן סורר נסקל, ומבואר ברמב"ם שבן סורר שאכל את הדברים האסורים בסעודת מצווה פטור ממיתה, והנה מובא ברמ"א שסעודת מצווה הוא סעודת מצווה, ואם עדים ראו שהוא שר יודו לה' חסדו סימן שזה סעודת הודאה. י. בעל תשובה שחזר בתשובה בגיל שלושים לשיטות שאומרים שאם לא ברך אשר יצר צריך לברך על כל פעם שהתפנה בעבר, אדם כזה יצטרך לברך עשרות אלפי פעמים אשר יצר ממוצע 5 פעמים ביום עד 17 שנים כלפי 350 זה יוצא כשלושים אלף ברכות. יא. מלך מהולל בתשבחות בברוך שאמר והלל. וכן משמח ציון בבניה אחרי הפטרה ובשבע ברכות. יב. קדיש בחודש היב לפטירה יש בזה ביזוי לאב כי יעשה אביו כרשע. יג. א. ג. נגד - מרחוק. "ותשב מנגד" פרשת וירא כא. טז. רש"י: מרחוק. ב. נגד - בשווה. "ויאמר נטעה ונלכה ואלכה לנגדך" בראשית י"ג. יב. רש"י: לנגדך בשווה לך. ג. נגד - לעיני. "נגד אלוהים אומרך" תהלים קלח. א. רש"י: לעיני השרים. ד. נגד - נאמר. "ונגד ר' את דברי אדוני" בראשית מג ז. ה. נגד - לפני. "נגד כל עמך אעשה נפלאות" שמות לב. י. תרום: קדש. ו. נגד - מול. "פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון" (ב"ב ס. ז). נגד - אותו דבר. זהו. "מידה כנגד מידה" (סנהדרין צ. ח). נגד - כלפי. "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה". ט. נגד - רמז. "יש לבצוע בשתי ידיו בעשר אצבעות נגד י' תיבות שבמקרא זה" (ברכות לח: בתוס' ד"ה והלכתא). י. נגד - הצד השני. "שכנגדו נשבע ונוטל" (שבועות מה). י"א נגד - נמשך. "נגד שמה אבד שמיה". (אבות פ"א מ"ג) רע"ב: נגד נמשך. י"ב. נגד - לקח. "רב פפא נגדיה לזיגוד א"ל טוביה חטא וזיגוד מינגד". (פסחים ק"ג). י"ג. נגד - התנגדות. א. היסכמה. הצביעו נגד החוק. נגד ההצעה. י"ד. "ב. כיוון החפך. שוחה נגד הורם. ט"ו. נגד - אנטי. לוחמני. חיסון נגד שפעת. רעל נגד נמלים. יז. חצי דקה ראשונה יטגן צד אחד של שני דגים, יוציא אחד ויכניס השלישי במקומו ויטגן כעת השלישי צד אחד והראשון צד שני, אחרי חצי דקה נוספת יעבור דקה יוציא הראשון ויחפך השלישי ויכניס השני בצד הלא מטוגן, כעבור דקה וחצי יש לו 3 דגים מטוגנים, מלאכת מחשבת. טז. האות הרביעית נ שווה חמישים שהוא רבע מהשישי ששווה 200 וכן הלאה. טז. אחד, כי שנים שלא כיבתה נגמרו. יז. שניהם שוקלים קילו. יח. שלוש ת-ג-ד. יט. בן צדיק וכן רשע. כ. קין הרג את הבל. כא. אשירה לה' כי גמל. כב. ענני גשם. כג. המאיר לארץ. כד. כשהמים הם קרח.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו השבוע ובהם חידות פתורות לבגיות שהובאו בשבועות קודמים: א. למניעת דמעות מבצל: משקפי שמש (עובד, זה לא בצחוק...) ועוד: לשים משקפי שחיה כשחוצתים בצל. **ועוד כתבו:** לובי בצל- לקלף ולחתוך תחת זרם מים, להרכיב עדשות מגע. **ועוד:** לשים את הבצל במקרר- לא גורם לדמעות בחיתוך. **ז. לשאלה על סחרחורות ורטיגו,** יש כדורים מצוינים בשם בטאטיסטין או מודאל, גם קנקים לצוואר עוזר. כמו"כ, מאד עוזר פיזיותרפיה לקרטיסטיל באוזניים. (יש במבקר, אולי גם בקופ"ח אחרות) אם לא עוזר צריך לפנות לנוירולוג מומחה, יש פתרונות נוספים בפרט אם זה רק בזמני לחץ. **ג. עצה נגד יונים:** מניסיון רב, אם מציקים ליונים הם מפסיקות לבוא, כל הזמן להציץ להם. אפשר עם דוקרנים וכן להפתיע אותם עם חפצות מים ולגרש אותם, הם יז מהר מחפשות מקום אחר. צריך לשאול רב האם זה מותר... **ועוד:** פתרון ליונים לשים רשתות. **ועוד כתבו:** ניתן להניח סמרטוטים ספוגים באקונומיקה - היונים לא אוהבים את הריח ומחפשים מקום חלופי. **עוד:** הרחקת יונים- לתלות דיסק באזור- הברק מסנוור את היונים וכן לתלות בובת עורב- קונים בטמבור. **ד. לשאלה על דום נשימה בשינה-** לבדוק אם יש שקדים מוגדלים ואם כן צריך לנתח והכל מסתדר בסיד.

להוריד דבק מהמשקפיים: צריך לשים שמן זית על גבי הדבק עד שזה מחליק וזה טוב לכל דבר. **ו. בקשר לשאלה בשבועות אחרונים על הרטבה של ילד** יש לי מידע על רופא מאד מוצלח שהצליח לנמול גם אנשים מבוגרים מאוד שעדיין מתמודדים בעניין ממה שידוע לי הוא מטפל בהרטבות יום אולי גם של הלילה ד"ר שגיא 0534157755 דורש הרבה זמן תשומת לב וכאב ראש אבל תוצאות מדהימות בשטח תוך זמן קצר. **ז. בקשר לבגיה שפורסמה על רצונו פתחת התפילין שמשיחיות**

הצווארון, ג"א סבלתי מזה תקופה ארוכה עד שמישהו טען לי שזה קורה מזיעה שנשארת על הצוואר, ומאז אני לא סוגר את הרוכסן של התיק הגדול (של הסלית ע"י התפילין) והבעיה נעלמה לחלוטין-גם בקיץ. **ח. רציתי לשפת את הציבור היקר שנפתח קו מיוחד** בהכוונת מרן הגרמ"ה הירש. זה בעצם תכנית למי שרוצה להתרומם ולהתעלות. בכל חודש לוקחים נושא מסוים בעבודת ה', ובכל עשרה ימים מקבלים קבלה קטנה בתוך הנושא החדש. הקו נקרא ורוממנו - עשירי קוד", ניתן לשמוע את התכנית באריכות בשלוחה 6. הקו התחיל לפעול רק לפני ר"ה, וכבר הצטרפו למעלה מ 150 אברכים וכו'. הקו מיוחד ומעניין, יש 'ההיכל המרכזי' ששם יש את הקבלות ויש גם דברי חיוק מרננים חשובים שנמסרו במיוחד לקו, יש 'בית המוסר החי' שבו כל אחד יכול להשמיע דברי חיוק, ויש 'היכל רבותני' ששם יש דרשות ושיחות ממגידים ורננים שונים סביב הנושא החדש. ברצוני להמליץ לכל אחד, זה סיוע עצום פשוט לחיות חיים אחרים, חיים של רוממות! מספר הקו 0733-573-129. לסגור מקרר הרמטית ניתן לקנות בחנות טמבור (יש בשפע טוב סנטר) חלק שנקרא "סגור תיבות תחמושת" ולחבר אותו עם ניטים למקרר חלק אחד בדלת ואחד בגוף המקרר וכן סגור בלחץ רק צריך לדעת איך לעשות את זה שיצא טוב וכן אפשר להשתמש ב"רתק" של מנעול תליה. י. ניתן להשיג מודעות חיוק בנוגע ללימוד בבילי שבתות- בחורף ניתן לקבל מודעות שונות יפות, בפניה לארגון קוראי עונג במייל korevoneg7@gmail.com. יא. לניקוי כתמים מבגדים לבנים חולצות שמלות ועוד ואפי' מכיריים מגבון לח בתוספת חומר פרי [חומר לניקוי כלים חברת פרל] לשפשף חזק עוזר פלאים!! יב. אם רוצים לקום ביום צום מבוקר בלי טעם לא טוב פה לאחר סיום הסעודה מפסדת יש לצחצח שיניים במשחה לאחר מכן לנקות בין השיניים בחוט דנטלי או קיסם וכדו' ולאחר מכן לצחצח שיניים במלח ולטווח במים.

התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י הקוראים, למי שיש פתרונות או רעיונות לשלוח ע"מ לסייע לציבור מתבקש לשלוח למייל שבשוף העלון והקב"ה יחזיר לו בכפלים: א. אשמח לעצות איך יש פתרון למנוע או להקל על גירודים תחת גבס ביד? ב. מה עושים לקנקים בקרסול שנמשעים כמעט בכל פסיעה. ג. מה יש לעשות לריח של יאצה בהגדים? ד. לקראת חילופי העונות נפתח קו גמ"ח מסירת בגדים נעליים ועוד בצורה נוחה וקלה לשימוש. המספר: - 033135590. ה. האם יש למישהו פיתרון לדלקת בגיד בקרסול? ו. האם יש מה לעשות לשחיכת סחוס בברכים? ז. נשמח לקבל עצה על הזעת יתר בפנים. ח. לפעמים קונים בחנות פרי וגם אחרי זמן נשאר קשה ואי אפשר לאוכלו, איך אפשר לדעת מראש אם הוא יתרכך בעתיד או לא? ט. אשמח לקבל עצה נגד תלישת קצוות העור בשפתים. י. רציתי לדעת אולי מישהו יודע מה עושים כשחלק מהפמטם בטעות נחתכו בתספורת אבל גודלים עד גודל מסוים ואח"כ מפסיקים מה עושים? יא. נשמח לקבל עצות ופתרונות לקילופי עור בפנים.

היכן ניתן להשיג את העלון

החל משבוע הבא את העלון יהיה ניתן להשיג במייל: 456alon@gmail.com יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com

ניתן להשיג בכתב גדול וכן את העלון המלא במייל הנ"ל.

כמו"כ ניתן להשיג את העלון בקובץ גליונות. בכל העלונים בשם הבית התורני. ובעוד קבצי עלונים, וכן בקול הלשון מקישים על מאגר השיעורים/עברית/תנ"ך/קובץ גליונות שלמה קולדצקי ומורידים מה שרוצים עלונים מהשבוע ומהחמש שנים אחרונות. במחשב ניתן להוריד בדרשו בבינו ועוד, ע"ש: עלון קולדצקי. או עלון לשבת.

כמו"כ החל משבוע הבא יהיה ניתן להשיג עלונים רק בבני ברק: צמוד לכניסה לתלמוד תורה כתב סופר מצד שמאל של הכניסה, בקופסה בפניה בחצר ברחוב סוקולוב 23. כל עלון בתשלום עלות של 30 אגורות לעלון גם למפיצים שקיבלו אישור עד היום צריכים לשלם סכום הנ"ל על כל עלון. יש לשלם בקופה הצמודה. או ב'נדרים פלוס' - רשת הכוללים פרס כץ-עלון, (שלוחה 2422). אפשר לשלוח משם הודעות.

עקב זה שהחל משבוע הבא העלון יעלה כסף וכנ"ל כל המפיצים הקבועים שרוצים להמשיך להפיץ את העלון יש לשלוח למייל הנ"ל את מקום הפצתם. תודה וישר כח לכולם על זיכוי הרבים.

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 191 | מרחשון תשפ"ה | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

הגאון רבי אליהו
דיסקין שליט"א
מר"י נתיב הדעת
ור"י אמרי משה
בהתייעצות עם
רבן של ישראל
הגד"ד לנדו
שליט"א

מרן הגרמ"ש אדלשטיין במעון רבן של ישראל רבינו מרן הגד"ד
לנדו שליט"א להתברך לקראת שמחת חבר מצווה לנכדו

ראש הישיבה הגר"י רוזן בהתייעצות במעון רבינו הגדול מרן ראש
הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א אודות סכנת גיוס בני הישיבות היל"ת

חבר מועצת חכמי התורה מרן ראש הישיבה הגאון רבי אברהם סאלים וראש ישיבת יסודות התורה הגאון רבי ברוך צבי לב והגר"י
שהרבני מראשי ישיבת מאור התורה, בהתייעצות ממושכת בעניני השעה במעון רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש

מעמד הקבלת פני רבו לרכזי האיחוד בסוכת יו"ד איחוד בני הישיבות הרב יהודה ויספיש
אשר גולת הכותרת הייתה השתתפותו המיוחדת של רבינו הגדול מרן הגרמ"ה הירש
שליט"א אשר העדיף בשבחים על מסירותם של הרכזים שמתמסדים כל השנה בפעולתם

מעמד רבבות בני הישיבות שהשתתפו במעמד "דברי רבותינו" ע"י רבותינו מאורי הדור
רבן של ישראל מרן הגר"ד לנדו שליט"א רבינו הגדול מרן הגרמ"ה הירש שליט"א ומרן
ראש הישיבה הגר"ד בהן שליט"א שהתקיים ע"י איחוד בני הישיבות בשידור חי לכל הארץ

תשרי תשפ"ה

שמוחת הנדית לנינו של מרן ראש הישיבה הגד"א סלים שליט"א, בן
לנכדו הרב אברהם דוד סלים שליט"א, מרן דה"י כובד נברכות

מרן הגדמ"ש אדלשטיין שליט"א אצל רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
הגרמ"ד פוברסקי שליט"א לקראת שמוחת בר המצוה לנכדו

הגר"מ לאו אצל רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגרמ"ד פוברסקי שליט"א

בחידי תלמידי ישיבת וויז'ניץ בית שמש בפלפולא דאורייתא
במעונו של מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

שמוחת אירוס נכדו של הגאון הגדול רבי יהודה אריה דינר שליט"א רב מרכז העיר בני ברק
(צילום: דוד קשת)

פתיחת סניף לישיבת בית המדרש עליון בירושלים בראשות הגר"מ דרוק שליט"א ובראשות ראש הישיבה הגאון הגדול הגר"י אונגרדישר שליט"א

הגאון הגדול רבי יהודה בויאר זצוק"ל מראות מחייו עם מרנן ורבנן גדולי ישראל

ח. ב.

אבקש סליחה על ההטרדה

ביום שלישי ט' אדר ב' 13 למרחץ, עצרתי בבני ברק מונית מרדס 7 מקומות
[כמדומני צבע קרוב לבדו - חום], בסעתי אתו בתוך בני ברק לכמה מקומות
ולבסוף אמרתי לו שימתין, אני נכנס למישהו ומיד אני חוזר, והבית הי' בית פנימי,
רחוק מהמקום שהנהג המתין, ובדרך פגשתי אדם אחד ושוחחתי עמו, ופשוט
שכחתי לחזור למונית, וכעבור חצי שעה נזכרתי וחזרתי למקום, והמונית כמובן
 כבר נסעה. זה היל' אחת"צ בשעה 5.00 בערך.

אבא עזרו לי למצוא את הנהג לשלם לו ולפצות אותו על הצער והעגמת נפש
שגרמתי לו ולבקש את סליחתו.

נא לתלות מודעה זו בתחנה ולפרסם אותה בין חבריה ומאוד אודה לכם על כך.

בכבוד רב ובתודה

יהודה ב.

רשב"ם 5 בני ברק

מס. הטלפון שלי: 3-787812

מכתב מיוחד שנמצא בבית גנזיו
לפני כמה עשרות שנים הזמין מונית
וכשירד פגש את רעו הגרא"י ברטלר,
ומשנפגשו כמובן שנשכח העולם
ואחרי כחצי שעה הנהג התיימש
ונסע, וכשגמרו נחרד הגרי"ב ז"ל
על חיובו הממוני לנהג, ומכיון שלא
ידע מיהו זה הנהג ובאיזה חברה,
הוא פשוט כתב [לא היו אז מכוניות
צילום] 60 פתקים לכל התחנות
מוניות שבגוש דן שהנהג שחיכה
לו שיבוא לקחת את הכסף ושיבוא
מיד והוא ישלם לו, גם על הנסיעה
הזו לקחת את הכסף, והוא שלח לכל
התחנות את המכתב המצורף כאן
עד שהנהג הגיע וקיבל את הכסף.

בקודש פנימה, ביקור רב דושם של ילדי תלמוד תורה 'הדוות התורה' - בשיטת "זכרו" במערב בני ברק, עם המנהל הרב מרדכי יונגרמן שליט"א, אצל מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א, מרן שליט"א דיבר תחילה דברי חיזוק לילדים בגודל מעלת לימודם, ואח"כ בחנם על לימודם, לאחד מכן הרבה יעקב סימון שליט"א הוסיף לשאול שאלות, והילדים הפליגו בידענותם, ונתנו בכך קורת דוח למרן שליט"א שנהנה ושמח בשמחת התורה. לאח"כ הילדים שרו יחד את השיר 'אנא עבדא דקודשא בריך הוא' החביב על מרן שליט"א. ולבסוף האציל מרן שליט"א מברכותיו וחילק דבר מתוקה לילדים.

מרן הגאון רבי אביעזר פליץ שליט"א ראש ישיבת תפרח, הגאון רבי מתתיהו זאב לסמן שליט"א הגאון הגדול רבי שלמה אביגדור אלטוסקי שליט"א

הגאון רבי מאיר זית נושא דברים בשמחת בית השואבה בסוכתו של הגאון רבי מתתיהו זאב לסמן שליט"א שע"י ישיבת כולל עמלי תורה

הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א בשמחת חג בסוכת הגאון רבי מתתיהו זאב לסמן שליט"א ראש כולל עמלי תורה

ספרי חובה לחפץ להנחיל מושגים של גדלות!

זכר אב נמשך אחר כך כמים

הופיע הכרך הרביעי בסדרת הספרים אודות דמותו המופלאה הנשגבה והטמירה של מנהיג הדורות, אבי עולם התורה עמוד האש לפני המחנה רבינו ד"ר חזקוני איש"ר זצוק"ל מסע מאלף ומרתק לאורך מסלול חייו המופלא, כולל תמונות ומסמכים נדירים. מעשיר מחכים ומרומם, נטע את יסודות ההשקפה ומלכה אהבת תורה.

הדורות פועלים

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• **ירושלים:** יבנתי ישראל // ירושלים פנת ברוכים // צומת בר אילן // בבעת שישל א // בית נן הפסנה 50 // בית הדפוס 33 // **נוה יעקב:** סכר 1 פנת מרדס • **ביתר:** דרכי איש // בחניה (אוסטובלמער המרכז) • **מודיעין-עליה-קריית ספר:** ענין חר 28 // שד' חמד 1 // הרב מנחם 1 • **ברכפלד:** רבי יחזקיה חניני • **בית שמש:** המפצה-בן שח 22 // חזון איש 2 // רמח א-תל שוקר 10 מעל שוק המדרון • **בני ברק:** רבי עובדיה סרד // שהרשוכיט א מוס מרכז ירושלים // ברסנוואר 2 // רבי עקיבא 47 // עזרי 45 // **כרם מרים:** הנוכחים 33 מרדס 30 • **אשדוד:** נגה הספרים • **יסי:** בן הכהן-סר רובע 2 • **פתח תקוה:** הריכות ערב 114 דוד • **אלעד:** רבי יחזקיה חניני 50 • **לוד:** הרב אבישיב 3 שכנת גני יויכין (היסטוריה) • **קריית גת:** העמודים מחברד פנת תוכנית שבים (בנין קרעטשניס) • **רכסים:** סביון 38 (בנה ביתך) • **תל-אביב:** הר"ר 96 • **אופקים:** חפץ חיים אוב בית הכנסת אורח משה • **חדש נבריה:** שפע חיים 6 • **חדש חיפה:** מילאט 14 • **חדש רחובות:** פנוחה נוחה 4

YYE.CO.IL // 1-599-581-581 משלוחים בכל רחבי הארץ

סדרי לימוד בלילות שבתות החודף ברחבי הארץ

שערי תפילה הרב פינקוס 2 אופקים	אור יעקב שמעיה 1 אלעד	טשערנאביל המאירי 5 אלעד	נפש החיים דאדמ"ד מייזניץ 5 אשדוד	אור אליהו יונה בן אמיתי 28 בית שמש	מגן אברהם ידמיהו הנביא 13 בית שמש	חניכי הישיבות רב עולא 15 בית שמש
חניכי הישיבות אדלשטיין 24 בית שמש	חלק לוי דובר שלום בית שמש	קהילת תפארת חיים נחל שורק 15 בית שמש	אהל יוסף הבבא סאלי 20 ביתר	מפעל הש"ס מפעל הש"ס 2 ביתר	נוד כהן ר' יוסף קארו 11 ביתר	חסד לאברהם קדושת לוי 23 ביתר
אוהל שמשון בן פתחיה 4 בני ברק	שומרי שבת שמעיה 21 בני ברק	דרכי שמואל קיבוץ גלויות 7 בני ברק	חניכי הישיבות בידנבום 12 בני ברק	בית אהרן הפלמ"ח 9 בני ברק	זכרון דוד משולם ראט 6 בני ברק	היכל מאיר טרומפלדור 15 בני ברק
היכל השם אבוחצירא 22 בני ברק	אשכנז יעל 3 בני ברק	המרכזי - אסם חבקוק 21 בני ברק	אהבת תורה חריש	המרכזי נוף כנרת פודיה טבריה	קהילת גבעת המיבתר פארן 8 ירושלים	קהילת פני שמואל זאב חקלאי 4 ירושלים
החדש הפסגה 22 ירושלים	מכון הרב פישל דוד 14 ירושלים	ביהמ"ד הגדול הרב פרדס 65 ירושלים	חניכי הישיבות נוה יעקב מרכז ירושלים	אהל שמעון הארבעה 33 ירושלים	משכנות יעקב נתיב המזלות 23 ירושלים	החורבה רובע היהודי ירושלים
תורה ותפילה זרחי 7 ירושלים	קהילת בני הישיבות שמעון הצדיק 23 ירושלים	מגן אברכים תורה ותפילה הגליל 27 כרמיאל	היכל יצחק חפץ חיים 6 מודיעין עילית	תורה ותפילה יהודה הנשיא 19 מודיעין עילית	בני הישיבות פונוביז 7 מודיעין עילית	לומדי תורה אבני רבא פינת יהודה הנשיא מודיעין עילית
קהילת חניכי הישיבות מזרח ברקפלד מודיעין עילית	אילת השחר הריטב"א 13 מודיעין עילית	המרכזי מהרי"ל 7 מודיעין עילית	שאגת אריה שאגת אריה מול 15 מודיעין עילית	המרכזי שדי חמד 18 מודיעין עילית	בני תורה קטיף 12 נתיבות	מגן אברכים נתן אלבו 1 עפולה
אוהל משה עלית הגוער 6 עפולה	אהל אברהם קהילות יעקב 1 פתח תקוה	היכל זרח אמרי חיים 6 רחובות	מאורות גבעה א' רכסים	אהל מלכה חזק איש-גבעה ג רכסים	אבי עזרי אהבת אמת 16 תל ציון	אוהל יעקב וחיה תפרח

יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות": 053-3145900 k.gilyonot@gmail.com

זכויות החזקת בלימוד השבוע פרשת וידא לדפואת אסתר בת רבקה לדפ"ש בתושח"י